

Како се управља задругом, 1940.

Садржај

Идејни део

Практични део

I Општа задружна организација

II Оснивање задруге

III Рад управног одбора

IV Рад надзорног одбора

V Рад скупштине

VI Ревизија задруга

334.73

ГОЈАНОВИЋ

КАКО СЕ УПРАВЉА ЗАДРУГОМ

СТРУЧНА ЗАДРУЖНА БИБЛИОТЕКА

Свеска 1

ВОЈА СТОЈАНОВИЋ

SAVEZNO IZVRšno VECE
CENTAR ZA INFORMACIONU I
DOKUMENTACIONU DELATNOST
Inv. br. 3387
SIGN. _____

КАКО СЕ УПРАВЉА ЗАДРУГОМ

1 9 4 0

ИЗДАВАЧКО-ПРОСВЕТНА ЗАДРУГА С. О. Ј.

Београд, Франкопанова ул. бр. 15

ЗАДРУЖНА ШТАМПАРИЈА

Београд, Франкопанова улица број 15 — Телефон број 26-544

ИДЕЈНИ ДЕО

3347
C-81K

бр. б. 37153

~~5245~~

ШТА ЈЕ ЗАДРУГАРСТВО

Задругарство је привредно-друштвени покрет. Прихватајући задружну идеологију, задругари целог света верују да је задругарство једини покрет који је у стању да правилно среди привредно-друштвени однос међу људима.

Присталице задругарства се организују у разне врсте задруга, које у пракси примењују привредни задружни програм, те тако штите интересе произвођача и потрошача.

Сама реч „задруга” означава удруживање снага ради лакшег извршења постављеног задатка. Код нашег народа задруге су постојале на крвном сродству, и у привредном погледу су престављале много јаче јединке од данашњих малих породица. Задруге о којима овде говоримо не заснивају се на крвном сродству задругара, већ на њиховим једнаким привредним интересима. Многи наши радници на ширењу задругарства у народу истичу да су земљорадничке задруге дошле да замене наше крвне задруге, пошто су се ове временом угасиле.

Ако бисмо реч „задруга” поделили на две речи, из којих се може сматрати да је састављена, добили бисмо значење: за друга. То би значило да задругари нису људи који мисле само на себе, већ су то људи који раде заједнички посао, раде за другог. Радећи за дру-

гога, задругар ради за себе, према познатој задругарској крилатици: Сви за једног, један за све.

На француском језику задругари се зову кооператори. Ову реч често читате и у нашим задругарским листовима, пошто и ми кажемо: кооперација, кооператива. Coopérer на француском значи радити неки заједнички посао, сарађивати. Наша браћа Бугари су такође примили ову француску реч, те су задругару дали име: кооператор.

Највећи признати пропагатор задругарства, Шарл Жид, овако дефинише задругарство: „Задругарство је удружење које тежи да укине профит“. Професор Томијанац каже: „Задругарство је слободно удружење с променљивим бројем чланова и капитала, које не тежи да постигне добит, већ да побољша стање и привреду“.

Професор Валентин, италијански задружни писац, вели: „Задругарство је привредна установа која има циљ да исправи привредне недостатке поделе добара у данашњем систему слободне конкуренције“.

Постоје, углавном, два различита гледишта о томе шта је задругарство. Прво: да је задругарство потпуно самосталан покрет, и, друго: да је оно само економска установа у оквиру капиталистичког система. Према Шарлу Жиду, основа капиталистичког система је добит. Пошто укида добит, задругарство никако не може да буде варијанта компонента капитализма, већ је то засебни привредни систем. Нарочито је важна чињеница да задругарство није изашло из главе каквог филозофа, већ је оно никло из срца и разума самога раднога народа. Рочделски ткачи, који су створили прву задругу, дали су и прву основу задружној идеологији, која је остала неизмењена.

ОПШТА НАЧЕЛА У ЗАДРУГАРСТВУ

Одговорили смо на питање шта је задругарство. Сада нам остаје да утврдимо општа начела која важе за рад у задругарству, управо начела на којима се заснива организација свих задружних облика. О посебним начелима, која важе само за поједине задружне облике, биће говора у наредним књигама, у којима ће бити изнета организација посебних облика.

О томе да задругарство, као привредно-друштвени покрет, мора имати утврђена начела, на којима заснива свој рад, не треба ни говорити, кад знамо да и најмања друштвена организација мора почивати на извесним принципима.

Основна, општа начела задружног рада утврдили су и применили рочделски пионери. На тим окновним начелима је задругарство заснивало свој рад у свима земљама. **Разумљиво је да су се извесна начела, током рада, нешто и променила**, но те су се промене више односиле на средства рада, док је циљ остао непромењен.

Задругарима мора бити јасно да се најосновније начело на коме се заснива целокупно задругарство, по коме се задругарство разликује од капиталистичког привредног система, не може мењати, пошто променом тога основнога начела, задругарство више не би било засебан привредни покрет. То основно начело можемо овако исказати:

Задругарство не допушта да се појединци материјално подижу користећи се туђим радом или искоришћавањем других.

Људи ступају у задруге не зато да би својом организацијом искоришћавали остале, неорганизоване људе, већ да себе заштите од искоришћавања других. Да би успели у томе потхвату, задругари су још у почетку утвр-

дили општа начела којих ће се драговољно држати у својој раду.

Та начела су:

- 1) Самопомоћ и узајамна помоћ;
- 2) Једнакост;
- 3) Рад само са задругама;
- 4) Јемство задругара за обавезе задруге;
- 5) Политичка и верска неутралност задруга;
- 6) Задруга или уопште не дели пословни вишак задругарима, или га враћа сразмерно учешћу задругара у пословању задруге;
- 7) Непризнавање тантијеме члановима управе;
- 8) На уложени капитал задругари или не добијају на име камате ништа или добијају ограничену камату;
- 9) Задружна самоуправа и демократска управа;
- 10) Резервни фонд је обавезан и недељив.

САМОПОМОЋ И УЗАЈМНОСТ

У задругу не ступају оне особе којима узајамност није потребна. Задругари се удружују у задруге да би заједничким радом отклонили извесне заједничке тешкоће и створили боље услове за свој живот и напредак. Кад су задругари одлучили да нешто заједнички ураде, они су самим тим признали да сваки појединачно не може то да постигне, већ да сви заједнички морају да уложе извесне напоре да би постигли одређен циљ. Тако долазимо до јаснога закључка да се начело самопомоћи и узајмне помоћи само по себи разуме.

Задругари су се помирили с тим да их људи ван задруге неће помоћи, јер када би тога било, не би било ни потребно да се задруга ствара. Зато сваки од задругара мора безусловно да уложи свој део напора у

заједницу. Ово се јасно нарочито примећује код појединих задружних облика.

Узмимо, на пример, кредитну задругу. Оснивањем кредитне задруге, задругари себи постављају заједнички циљ да се ослободе од зеленаша и створе потребни кредит. За то они примају на себе обавезу да улажу сталну штедњу. Дугогодишњим улагањем сталне штедње кредитна задруга постаје моћна кредитна установа. Не постоји никаква друга могућност да кредитна задруга изврши постављени задатак. Ако би се задругари одрекли плаћања сталне штедње, не би било ни задруге, јер се не би нигде могла наћи средства за рад.

Са набављачком задругом је исти случај. Зар би се могла замислити организација потрошача, који желе да се ослободе посредника а међутим немају довољно високу свест о потреби **самопомоћи** и неће ништа да уложи у своју задругу? Ако би капиталистичка удружења и кредитирала набављачке задруге, то би чинила само у истом циљу у коме кредитирају и остале посреднике, од којих се снабдевају потрошачи.

Задругари, оснивајући задругу, морају одмах да прихвате начело: „У се и у своје кљусе“.

Велики пример часних рочделских пионира, који су недељама одвајали од уста понеки грош да би створили основни улог од 700 динара за почетак рада, мора задругарима да буде стално пред очима. Скупљач штедње морао је да иде од задругара до задругара, да би им олакшао плаћање и осигурао успех у започетом раду.

Скроман почетак сваке задруге не треба да плаши задругаре осниваче. Било би много теже да отпочну рад са великим туђим капиталом у кредитним задругама, или са великим магацинима туђе робе у набављачким задругама.

Задругарство је покрет радника у најширем смислу те речи. Оно представља привредни систем који има

да се примени на све људе, али је углавном покрет сиромашне класе и људи средњег стања, којих има врло много у свима земљама света. Економски слаби, задругари не могу да уложе неке огромне своте у своје организације, али су свесни тога да сваки од њих мора да учини онолико колико може, те ће својим огромним бројем да накнаде недостатак капитала којим у данашњем привредном систему располажу привилегисани појединци.

Начело **самопомоћи** не искључује право задругара да траже помоћ од државе и јавних народних установа, било у кредиту или другим повластицама и олакшицама. Задруге имају право на то, јер све те јавне народне новчане установе налазе свој извор капитала и прихода опет из тога најмногобројнијег дела становништва, од земљорадника и радника. Ипак напомињемо да ово право задругарства остаје на другоме месту и истичемо да су најбоље задруге биле оне, које су се у своме раду ослањале само на своја властита средства, на самопомоћ.

Уз начело **самопомоћи** упоредо иде освештано задружно начело **узајамности**, јер ово начело вели: „Сви за једног, један за све”.

„Један за све преставља жељу да се нађе слобода не само за себе него и за другог и помоћу другог, а никако да се оствари само свој сопствени спас”.

Љубав, и то истинска и другарска љубав, треба да влада међу задругарима. Они су ту да се међусобно помажу, и да то начело увек и на делу покажу. Мора да се види, кроз рад саме задруге и рад задругара, да то није само мртво начело, већ стварност. Без узајамне помоћи задругарство не би имало никакву снагу. Вршећи своју дужност према својој задрузи, задругар дозвољава и омогућава да се на њега ослоне други, онако исто као што се и он, користећи се задругом, на друге ослања.

На крају морамо запамтити речи једног великог задругара: „Када је задругарство за своју моралну основу узело начело **узајамности**, оно је само потврдило природни закон, по коме јединке које се не удружују морају пропасти. Задругарство је практично применило овај закон”.

ЈЕДНАКОСТ ЗАДРУГАРА

Свака задруга је удружење личности, а не капитала. То је најосновнија разлика између капиталистичких удружења и задруга. У задругарству важи начело: **Један човек један глас**.

Зашто су задругари тражили да се усвоји то начело?

Зато, што је кроз целу историју света међу људима владала страшна неједнакост. Француска револуција је донела једнакост међу људима, али само **политичку једнакост**. За привредне односе међу људима створен је капиталистички систем. По томе систему, у капиталистичким удружењима, право решавања зависи од висине уложеног новца у удружење. На скупштинама удружења гласа се према броју акција. Овај систем је остао и данас у акционарским друштвима, која су била и остала удружења капитала.

Како су рочделски пионери имали да реше питање гласања на скупштини задруге, то се њима није допадао овај систем неједнакости. Они су одмах завели начело **једнакости задругара**. Једнакост се огледа у једнаким правима свих задругара. Сваки задругар може бити биран у управни или у надзорни одбор задруге. Ступањем задругара у задругу и преузимањем на себе дела одговорности за обавезе задруге, задругар одмах до-

бија и сва права. Не сме се правити разлика између старог и новог задругара.

Морамо међутим објаснити да су права сваког задругара везана за дужности које он има да испуни према задрузи. Иако је задруга удружење људи, а не капитала, од тих људи се тражи извесна материјална средства која они дају према својој сопственој могућности. Без уплате уписаних удела не може се осигурати пословање задруге. Тако је сам живот задруга показао колико се може одступити од те **идеалне једнакости задругара** а да се овај принцип не повреди. Тако се, на пример, код потрошачких задруга утврђује мали износ удела, да би се и најслабији економски људи могли уписати у задругу. Остали, економски јачи потрошачи, могу уписати и већи број удела, не добијајући зато већа права од осталих. Једнакост не треба тако тумачити да и онај задругар који не испуни дужности има права.

Бугарске градске потрошачке задруге су утврдиле да задругар може тек онда имати сва задругарска права (да гласа и да буде биран), кад уплати један удео, дотле он може само набављати робу у задрузи и има право учешћа у подели уштеде као и сви задругари. Уплатом првога, често незнатнога удела, коју може и најсиромашнији потрошач да уплати ако жели да ступи у задругу, нови задругар добија право пазара и право учешћа у подели уштеде према пазару. Од дела уштеде он може постепено да уплати цео одређени удео, те тако добије и сва остала права. Неке задруге траже за право гласа да задругар пазари у току године једну одређену најмању суму (2000 динара).

Не може се рећи да је овим повређен принцип једнакости задругара, кад организација омогућава задругару да то постигне, само ако хоће.

Према данашњем новом Закону о привредним задругама, задругари произвођачких задруга, и задруге

као чланице савеза, могу имати и више гласова, али највише пет. Закон (§33, тачка 2) одобрава да се то може унети у правила задруге, с тим, да број гласова мора бити у сразмери јемства према задрузи. Свакако да је законодавац хтео само да појача јемство задругара према произвођачким задругама, пошто су то најтежи облици, те траже и највише капитала. Но овим није обавезана произвођачка задруга да уведе овај систем гласања у коме би неки задругари имали пет гласова.

Тежња неких потрошачких задруга да се право одлучивања на скупштинама веже за висину вредности годишњег снабдевања из задруге, такође се може правдати.

У сваком случају **задругарство сматра да је човек увек јачи од новца, јер за основ свога успеха узима човека. Задругарство тежи да новац служи човеку, а не човек новцу.**

Ако би задругарство у погледу једнакости задругара у свима правима у задрузи учинила нека одступања, оно то никако неће и не сме учинити тако да то зависи од новца, то јест од богатства појединих задругара, већ од извесних услова које сваки задругар увек може да испуни, јер задругари морају бити једнаки и у погледу испуњавања дужности као што су једнаки и у уживању свих права.

РАД САМО СА ЗАДРУГАРИМА

Треба добро разумети утврђено начело **пословања задруге само са својим члановима**. Свака задруга је основана ради вршења једне одређене врсте послова. Природно, она је и организована да те послове врше само за своје чланове, своје задругаре. Али да би могла оба-

вити одређене послове, задруга мора да изврши многе предрадње и да створи средства за извршење свога главнога задатка.

Да би се боље разумела примена овог начела у пракси, потребно је имати у виду следеће:

1) Кредитне задруге могу давати кредите само својим члановима, а новац могу узимати од најповољнијих зајмодаваца без обзира на то да ли су они задругари или не;

2) Набављачко-потрошачке задруге могу продавати робу само својим члановима, а могу је набављати и од незадругара. Изузетно, монополске артикле могу продавати свакоме.

3) Произвођачке задруге (виноградарске, житарске, млекарске и друге) могу производе за прераду и продају да примају само од својих задругара, а прерађену робу и производе могу да продају свакоме. Само изузетно § 1 т. 6 Закона о привредним задругама, дозвољава да произвођачке задруге могу да набаве производе од незадругара.

Из овога се јасно види да се основни принцип **рада задруге само са својим задругарима** може овако изразити:

Производи задругара могу се продавати свакоме, а роба и новчана средства набављена од незадругара могу се уступати само задругарима.

Код многих задружних облика сасвим је јасно и разумљив принцип рада само са задругарима. Не би се могло разумети, на пример, да кредитна задруга даје кредит незадругарима, а да њени задругари траже кредит на другој страни, или да виноградарска задруга прима у свој подрум грозђе од незадругара, а да њени задругари морају да своје грозђе носе на пијацу. Али није тако и са набављачким задругама. Иако је несумњиво утврђе-

но да је задатак набављачко-потрошачких задруга да своје задругаре снабдевају потребама, ипак се многе набављачке задруге не држе тога принципа. Уосталом, ово начело нису у почетку признавали ни сами рочделски пионири, па су и они доцније дошли до убеђења да има врло много разлога који говоре да набављачка задруга мора да продаје само својим члановима. Ево тих разлога:

1) Ако набављачка задруга продаје свакоме, она тиме излази из делокруга свога рада и задатка да подмирује потребе својих задругара.

2) Пошто набављачка задруга не може да продаје робу по цени коштања, већ по пијачној цени, то јест по већој цени од цене по којој она набавља робу, а уштеда се може вратити само задругарима, значи да би се при продаји нечлановима вршило експлоатисање неорганизованих потрошача у корист организованих.

3) Продајом незадругарима ствара се код задругара осећање мање обавезе према задрузи. Због тога они иду на другу страну ради снабдевања. Чини им се да успех задруге није везан за њихову верност. По интересе задруге ово мора бити штетно.

4) Потрошачке задруге могу да знају колику најприближнију потрошњу имају њихови задругари. На тај начин ће избећи губитак у случају пада цена. Трговцима је ово немогуће, јер рачунају на случајне купце.

5) Циљ је задругарства да уведе што већи број људи у задруге, а тај се циљ не може остварити ако се усвоји начело рада са незадругарима.

Ето, то су углавном разлози који говоре у прилог начела рада само са задругарима. Кад је јасно да се ово начело може и мора применити код потрошачких задруга, онда мора бити јасно да се оно мора применити код свих задружних облика.

Уосталом, наш нови Закон о привредним задругама даје у томе погледу јасне одредбе. Члан 1 тачка 6 Закона дословце гласи:

— Задруга послује само са својим задругарима и са својим пословним савезом; но задруга може:

1) у пословима кредитним узимати кредите и примати улоге на штедњу од незадругара;

2) производе својих задругара у прерађеном и не-прерађеном стању продавати незадругарима;

3) у пословима задружне набавке артикала, намењених потрошњи својих задругара, набавку вршити од незадругара, али набављене предмете осим монополских артикала не може продавати незадругарима ни у прерађеном ни у непрерађеном стању;

4) у пословима задружне израде и прераде:

а) од незадругара набављати постројења и друге предмете потребне за израду и прераду (машине, справе, погонски материјал и слично);

б) од незадругара набављати сировине ради израде предмета за потрошњу својих задругара;

в) занатлијске задруге од незадругара набављати материјал и сировине и израђевине продавати незадругарима;

5) у пословима осигурања вршити реосигурања и код незадружних установа за осигурање. и од њих примати реосигурања до износа својих реосигураних главница;

6) у пословима заједничке набавке и потрошње продавати завоје (амбалажу) и укварену или оштећену робу као и отпатке или узгредне производе добивене при задружној производњи или преради, а који не служе потрошњи њених задругара; о таквој извршеној продаји укварене робе задруга је дужна одмах извести ревизијски савез;

7) од незадругара извесно време набављати производе у случајевим елементарних или периодичних сметњи због којих задруга не би могла производима својих задругара подмити потребе својих сталних потрошача; одобрење за ово даваће Министар пољопривреде по саслушању Главног задружног савеза;

8) у својим продавницама поред главног производа свог или својих задругара продавати узгредно потрошне артикле, набављене од незадругара, без којих се главни производ не може продавати; одобрење за ово даваће Министар пољопривреде по саслушању Главног задружног савеза;

Тачка 7 истог члана гласи:

Кредитне задруге и њихови савези могу се бавити само примањем улога на штедњу, узимањем кредита, давањем позајмица, посредовањем у пословима осигурања за своје чланове, као и набавком средстава пољопривредне производње за рачун својих задругара и комисионом продајом њихових производа.

Тачка 8 гласи:

Кредитне задруге могу своје новчане вишкове да поверавају само својим пословним кредитним савезима, а савези државним или повлашћеним или самоуправним новчаним установама.

ЈЕМСТВО ЗАДРУГАРА

Познато је да код задруга постоји јемство задругара за обавезе задруге и преко уписаних и уплаћених удела. Да бисмо објаснили значај материјалнога јемства задругара, оцртаћемо разлику која постоји у томе погледу између акционарских друштава и задруга.

Акционарска друштва, с утврђеним капиталом и бројем акција, оснивају људи који имају капитал и желе

да га што боље користе. Осим капитала они у друштво улажу и своје способности или плаћају техничко особље. Акционари улажу новац, али не и јемство. Један акционар може да купи неограничени број акција, може да има и све акције једнога друштва, па ипак, ако акционарско друштво материјално пропадне, он може да изгуби само оно што је уложено у акције, али не одговара за обавезе друштва преко уложеног капитала.

Задругу оснивају сиромашни људи или људи средњег имовног стања. Они немају вишак капитала, већ желе да, удружени у задругу, својим великим бројем надокнаде тај недостатак. Задругари уписују уделе који су обично мали (од 25 до 1000 динара), да би се тиме омогућило и најсиромашнијем да ступи у задругу.

Капитал задруге није ограничен, већ може да расте и опада, али један задругар не може да упише колико хоће удела, већ само до ограниченог броја. Због тога је капитал задруге, нарочито у почетку њенога рада, недовољан, те су задругари принуђени да се за материјална средства обрате јачим установама, било државним или приватним. Тако су задругари принуђени да у задругу уложе поред капитала и јемство.

Јемство може бити **неограничено и ограничено**.

Неограничено јемство називамо још и солидарним јемством, што значи да задругари одговарају солидарно за све обавезе задруге. Сваки задругар одговара за материјалне обавезе задруге целим својим имањем. Ово је јемство изражено изреком: „Сви за једног и један за све”.

Неограничено јемство је у примени код земљорадничких кредитних задруга, јер се њиме ствара могућност да задруга добије кредит од кредитних установа и задружне банке, као и да прими улоге на штедњу од сваког улагача, пошто неограничено јемство задру-

гара пружа највећу гаранцију за сигурност тих улога и узетог зајма.

Ограничено јемство је везано за број уписаних удела. У правилима сваке задруге која почива на ограниченом јемству задругара прописано је колика је одговорност задругара за обавезе задруге. Она може бити двострука, трострука, петострука, десетострука. Уколико је већи удео, утолико може бити мања одговорност и обрнуто. Нови закон о привредним задругама тачно прописује јемство. Дословце, § 2 Закона каже: „Код ограниченог јемства јемчи задругар најмање још једноструким износом уписаних удела, а код неограниченог јемства целим својим имањем.”

Из овога се текста јасно види да се задруге, и према слову закона нашега, не могу оснивати без јемства задругара и преко уписаних удела.

Осим наших земљорадничких кредитних задруга, које су осниване на неограниченом јемству, све врсте осталих задруга су осниване на ограниченом јемству. Кредитне задруге државних службеника су осниване такође на ограниченом јемству.

Задруге са неограниченим јемством, према закону, морају у својој фирми имати ознаку: „с. н. ј.”, а задруге са ограниченим јемством скраћеницу: „с. о. ј.”

Из биланса сваке задруге са ограниченим јемством може се лако израчунати колико је јемство свих задругара за обавезе задруге. Зато се у биланс увек ставља: број уписаних удела и укупна сума уписаних удела, као и износ јемства. С друге пак стране се ставља износ уплаћених удела. Ако задруга, на пример, има 232 уписаних удела од 100 динара, са десетоструким јемством, одговорност свих задругара износи 232.000 динара.

Задруге као привредне установе морају имати довољна средства за рад. Уплатом удела стварају се та средства. Али задруга, као правно лице, прима на себе

извесне обавезе и према задругарима и према трећим лицима, а добија и кредите од разних установа. Зато мора имати покриће у јемству својих задругара. Овим се јемством појачава веза задругара са задругом и омогућава да се и најсиромашнији људи организују у задруге.

У последње време осећала се тежња да се висина јемства смањи, па чак и да се укине. Међутим, видели смо разлоге због којих морамо остати код јемства. Као најјачи разлог узимамо ипак везу која мора да постоји између задругара и задруге, која треба да спроведе задружни програм. Често задругар може лако да уложи 100 или 200 динара у задругу, да ту суму чак лако и прежали, али га јемство увек приморава да води више рачуна о раду управе, и о успеху задруге. Овако, због јемства, мора да извршује и све обавезе према задрузи.

Практично, за 40 година рада задруга у Савезу српских земљорадничких задруга, ради наплате потраживања од задруга, није примењено ни једно ни друго јемство, али је то само један доказ више да је **јемство задругара најбоља стража за успешан рад сваке задруге**. Зато га усвајамо, не само зато што то и Закон тражи и не одобрава оснивање задруге без јемства, већ и чисто начелно, сматрајући да задругари уносе у задругу не само капитал већ и свој део јемства.

ПОЛИТИЧКА И ВЕРСКА НЕУТРАЛНОСТ

Међу начела која је задругарски покрет усвојио убрајамо и начело политичке и верске неутралности. То начело налази се уписано и у програму нашега задругарства.

Противници задругарства су ово начело намерно погрешно и наопако тумачили, па је потребно да задру-

гари имају јасно схватање шта се подразумева под политичком и верском неутралношћу задругарства. Често се доказује да задругари, ступањем у задругу, треба да престану уопште да се мешају у политику, јер су они „неутрални“.

Да би смо јасно одговорили на ово, потребно је да рашчистимо питање: шта је политика? А да би се то могло разумети морамо најпре објаснити шта је држава?

Један наш генерал, на једном скупу војника, после одржаног течаја на коме се предавало и задругарство, овако је војницима одговорио на ово питање.

— Децо, рекао је генерал, држава вам је једна велика задруга. Сви смо ми чланови те задруге и сви смо дужни да радимо на њеном напретку. Од ње много захтевамо, али јој морамо дати све.

Усвајамо речи овога генерала и слажемо се да је држава задруга. Из тога излази јасно да се задругари те задруге, односно грађани државе, морају да брину о њеном што бољем уређењу и што бољем управљању. Та брига за државне послове, управо учествовање грађана у избору личности које треба да управљају државним пословима, ето то је **политика**. Из овога се види да политика није само право грађана, већ је то и њихова дужност. Како се онда може захтевати од задругара да се одрекну ове дужности према држави? Ко би онда бирао управљаче у великој задрузи која се зове држава?

Када бисмо усвојили погрешно тумачење политичке неутралности задругарства, ми бисмо бригу о државним пословима, уласком великог броја најбољих домаћина у задруге, морали да препустимо само професионалним политичарима који кажу задругарима: „Ви сте задругари. У политику се не мешајте! То је наше.“

Јасно је да ово не би за саму државу било корисно. Напротив, било би врло штетно. Брига о вођењу државних послова прешла би на један мали број људи

и нико не би могао да верује да ће они државу водити како треба. Напротив, ми задругари морамо рећи професионалним политичарима да задругари имају дужност да **у политику унесу нов морал**, онај велики задружни морал, без кога не може ни задругарство да начини ни један корак напред. Према томе, задругари, као личности, не губе своја политичка права тиме што су ушли у задругу. **Али задруга, као установа, не може и не сме да служи ни једној политичкој групи. Сваком пак политичком покрету је дозвољено да служи задругарству, ако то хоће.**

Како онда треба разумети политичку и верску неутралност задругарства?

Кад се у задругу примају нови задругари, управа не гледа којој политичкој групи они припадају. Управа само има да води рачуна о томе какав је као човек тај нови кандидат за задругара, а не да пита које је политичке боје или које је вере. Када управа додељује зајам задругару, она неће да даје зајмове према политичкој опредељености задругара, већ према његовој уредности и моралним особинама.

Као морални и економски покрет, задругарство тежи да поправи људе и њихове односе у свима правцима. Како се квалитет људи највише огледа у њиховом политичком моралу, то поправљајући морално људе, задругарство поправља систем државне управе.

На задружним скупштинама има да се спроведе апсолутна једнакост свих задругара, без обзира на њихову политичку припадност. Када се задругари одлучују коме ће да повере вођење послова у задрузи, они ће се руководити једино разлозима осигурања напретка задруге. „Када улазиш у задружни дом, отреси политичку прашину с ногу на прагу дома.“ То је лозинка правих задругара.

Што се тиче верске неутралности, она је очигледна.

У местима у којима живе људи разних вероисповести утврдили смо код задруга идеалне примере верске трпељивости. Задругари хоће помоћу задруге да заштите своје економске интересе који су заједнички, и не могу да гледају у томе на веру. Задругари питају: **Шта те боли!** а не: **Коме се Богу молиш и како се крстиш!**

Напомена. Сматрамо за потребно да напоменемо да има земаља у којима није прихваћено начело политичке неутралности задругарства. Тако се тамо у задруге специјалне врсте примају само припадници једне исте политичке групе, рецимо социјалистичке или аграрне. И то гледиште се може бранити. Најгоре је када се теоријски прокламује неутралност, али се стварно не спроводи.

ЗАДРУГА ИЛИ УОПШТЕ НЕ ДЕЛИ ЗАДРУГАРИМА ПОСЛОВНИ ВИШАК ИЛИ ГА ДЕЛИ СРАЗМЕРНО ПОСЛУ ПОЈЕДИНИХ ЗАДРУГАРА СА ЗАДРУГОМ

У свакој капиталистичкој организацији постигнута добит се дели акционарима сразмерно броју акција које су уплатили. Задругарство не признаје то право капиталу. На уделе које задругари уплаћују у задругу задругарима се или не плаћа никаква камата, или се плаћа ограничена камата до висине есконтне стопе Народне банке, или до висине камате коју задруга плаћа на штедионичке улоге. Али иако задруга не ради за добит, од ње се тражи да годину заврши са вишком прихода, са уштедом, без чега свако привредно предузеће мора да пропадне. Поставило се питање шта ће се радити са вишком уштеде? И нађено је решење: да се уштеда враћа задругарима сразмерно њиховом учешћу у стварању тога вишка.

Начело враћања вишка задругарима сразмерно по-

слу свакога задругара са задругом, оригинално је и први пут га је применио Чарл Ховард, један од рочделских пионира, који је с правом добио надимак **задружни Архимед**.

Задругарство је прокламовало укидање добити. Али је ради сигурног успеха у појединим задружним облицима утврђен начин рада од кога се не може одступити. Тако, набављачке задруге продају робу задругарима по средњој пијачној цени, произвођачке задруге исплаћују при пријему производе за прераду или продају, само део пијачне цене. На тај начин задруге завршавају годину са пословним вишком. Један део вишка иде у резервни и друге фондове, а други, већи део, враћа се задругарима. Ово се враћање не врши сразмерно уложеним уделима, већ сразмерно послу који је задругар имао са задругом. Задругар добија део уштеде који је у току године и дао задрузи.

У задругама свих облика, може се, према одредбама Закона о привредним задругама, вратити задругарима највише 80% чистог вишка. Закон обавезује задруге да од вишка додељују 20% у резервни фонд. Од остатка се може један проценат остављати у засебне фондове, према одредбама правила, а све се остало враћа задругарима. У потрошачким задругама се ради тога води евиденција о томе колико је који задругар набавио робе у току године, те се на основу овога израчунава подела уштеде.

У произвођачким задругама се уштеда враћа према количини унетих производа задругара. Обрачун се прави на основи количина и квалитета.

Враћањем уштеде постиже се укидање добити. На овај начин задругари у потрошачкој задрузи плаћају стварно робу онолико колико она стаје са режијским трошковима, који у савршеној организацији могу бити веома мали. Задругари — произвођачи, организовани у

произвођачким задругама, добијају највећу могућу цену, која се продајом може постићи.

Против оваквога враћања уштеде у потрошачким задругама чини се приговор да се сва роба не оптерећује истим процентом, те да је неправично враћање уштеде по истом кључу. Можда ће доћи време када ће набављачке задруге моћи да продају робу оптерећену истим процентом, али док то време не дође, може се рећи да је овај начин најправичнији.

Шарл Жид, претпостављајући да је луксузнија роба више оптерећена, каже да је ово само дирљива примена закона солидарности, јер се омогућује да и они задругари који купују робу која је мање оптерећена приме уштеду од оне робе која је више оптерећена, коју купују њихови економски јачи другови.

Остаје питање: како ће се исплаћивати уштеда? Многи препоручују да се уштеда не даје задругарима у готову већ у неким боновима. Неке задруге на скупштинама предлажу да се и део уштеде који припада задругарима не дели, већ оставља у неки специјални фонд. Ни једно ни друго не ваља. Пракса је утврдила у овоме следеће начело:

Уштеда се ставља на располагање задругарима без резерве и ограничења. Само за задругаре који нису уплатили уписани удео, може се задржати део уштеде који је потребан да се уписани удео уплати. То одобрава и наш Закон. Уз ово начело морамо додати као подначело: **верност задругара**.

ВЕРНОСТ ЗАДРУГАРА — ЗАДРУЖНА СВЕСТ

Ступањем у задругу задругар прима на себе извесне обавезе, моралне и материјалне природе. Иако су задруге економске установе, оне морају бити и строго

моралне, пошто свој рад заснивају на правди и правци. Где нема правде, ту нема ни морала. Задруга може постављени задатак да изврши само онда, ако и задругари изврше своју дужност према задрузи.

Правилима сваке задруге предвиђено је како се има поступати са оним задругарима који не буду вршили своју дужност према задрузи, али су те одредбе веома растегљиве, па је свакако потребно да задругари приме **верност задрузи** као опште начело.

У неким задружним облицима мора се ово начело строго примењивати, јер се без верности не може уопште ништа учинити. Кажемо у неким задругама, зато што има задруга у којима није тешко бити веран. Не може се претпоставити, на пример, да ће задругар једне кредитне задруге тражити зајам од неке друге установе, када је кредит код кредитне задруге за њега најповољнији. Али се и овде верност има да огледа не у узимању зајма од задруге, већ у сталном уплаћивању сталне штедње.

Уз верност задругара иде и задружна свест. Управо, верност се не може замислити без задружне свести. Задругар мора бити убеђени задругар, дакле свестан, па зато и веран. Наш одличан пропагатор задругарства, чика Раја Ивановић из Мајдана, у томе погледу лепо каже: „Задругу држе свесни задругари. Свестан задругар вели себи: Кредитна задруга ми даје најповољнији кредит. Она може опстати само ако тачно улажем сталну штедњу. Дакле, морам је тачно улагати. Набављачка задруга ме спасава плаћања једног скупог пореза на посредништво. Она ми обезбеђује праву цену робе, тачну меру и уштеду, али само ако све од ње набављам. Зато памтим обећање које сам дао: бићу увек свестан задругар.“ Несвестан задругар вели: „Купићу где нађем јевтиније.“

Како се питање верности појављује друкчије у разним облицима задруга, то ћемо га и расправити у вези са разним облицима.

У кредитној задрузи је онај веран задругар који тачно плаћа сталну штедњу и апсолутно на време даје своју отплату зајма.

У житарској или другој произвођачкој задрузи, веран је онај задругар који своје производе даје само задрузи, под истим условима као што би их дао и другом купцу.

У потрошачкој задрузи је веран и свестан онај задругар, који се за све своје потребе обраћа само својој задрузи. У почетку рада сваке потрошачке задруге врло је тешко створити верне — свесне задругаре.

У самом задружном законодавству постоји једна чудна нелогичност: **задруга може пословати само са задругарима, али задругари не морају пословати само са својом задругом.**

Ту слободу коју задругарима даје закон, а правила донекле, могу задругари сами ограничити, примајући обавезу снабдевања, дакле уводећи у живот опште начело: **верност задругара.**

У набављачку задругу не треба ни примити онога који не мисли да се у њој снабдева. Јер зашто бисмо и оснивали набављачку задругу, ако не мислимо да се из ње снабдевамо? Чим је једно лице ступило у набављачку задругу, подразумева се да је већ самим тим примило и обавезу да се ту снабдева. Да је ово потребно, докаћемо непобитним бројкама.

Успех набављачке задруге лежи у томе да при истим режијским трошковима, за одређено време, прода што већу количину робе. На тај се начин постиже двострука корист: своди се ризик за губитак на нулу, а постиже се велика уштеда на режији. Дакле, смањује се куповна цена робе. Ова се уштеда враћа потрошачима,

па је у њиховом интересу да набављају само од задруге. Ако задругари нису овога свесни, онда је боље да у задругу и не ступају. Делимична набавка од задруге, макар ишла и до половине свих потреба задругара, недовољна је и не може престављати довољан извор прихода за покриће расхода задруге. То се може тачним прорачуном доказати. Ево два примера.

1) Пример за набављачку задругу у селу

Задруга има 150 задругара. Просечна вредност њихових набавки је 3.000 динара годишње, или укупно 450.000 динара. Ако задруга продаје робу са просечним оптерећењем од 10%, како се обично и ради, онда ће годишњи рачун ове задруге овако изгледати:

а) Ако су задругари верни

Бруто приход од робе Дин. 45.000.—

Расходи:

Плата магационеру	Дин. 7.800.—
Плата благајнику	" 6.000.—
Разни расходи	" 7.000.—
Чиста уштеда	" 24.200.—
Свега	Дин. 45.000.—

б) Ако задругари нису верни

Ако би се задругари ове задруге снабдевали само за трећину својих потреба код задруге, онда би годишњи рачун овако изгледао:

Бруто приход од робе Дин. 15.000.—

Расходи:

Плата магационеру	Дин. 6.000.—
Плата књиговођи	" 3.000.—
Разни расходи	" 4.000.—
Чиста уштеда	" 2.000.—
Свега	Дин. 15.000.—

При првом примеру, када су задругари верни, задругарима остаје преко 5% уштеда према пазару, док у случају под б), када су задругари верни само за трећину својих потреба, остаје само 1%.

2) Пример за градску потрошачку задругу

Задруга има 400 задругара. Вредност њихове просечне набавке је 600 динара месечно. Годишње, то износи Динара 2,880.000. Ако би се роба и овде давала само са 10% оптерећења, што је за град сасвим умерено, онда би годишњи рачун овако изгледао:

а) Ако су задругари верни

Бруто уштеда на роби Дин. 288.000.—

Расходи:

Два магационера	Дин. 36.000.—
Два касира	" 15.000.—
Благајник-књиговођа	" 36.000.—
Млађи чиновник	" 9.600.—
Помоћници и шегрти	" 30.000.—
Режија	" 30.000.—
Свега	Дин. 156.600.—
Чиста уштеда	" 132.400.—
Укупно	Дин. 288.000.—

Из овога примера видимо да би задругари, ако би били верни у набавци код задруге, добили на крају године уштеду око 4% од пазара, то јест њих би стварно организација набавке коштала 6%, што је за град сасвим мало, када знамо да трговци раде са процентима између 20 и 60%.

б) Ако задругари нису верни

Ако би задругари били неверни, као што је врло чест случај код градских потрошачких задруга, онда би рачун изгледао овако:

Бруто приход од робе Дин. 120.000.—.

Расходи:

Плате	Дин. 60.000.—
Режија	" 30.000.—
Помоћници и шегрти	" 15.000.—
Свега	Дин. 105.000.—
Уштеда	" 15.000.—
Свега	Дин. 120.000.—

Задругари би код другог примера добили свега око 1% од пазара, али се може десити да се година заврши и на штету, то јест са губитком.

Ова два примера јасно показују да економски интереси задругара потрошача, и у селу и у граду, налажу верност према задрузи. Када се узме у обзир да су се задругари удружили у задругу баш ради својих економских разлога, онда је неоправдано не узети ове разлоге за доказ потребе верности према набављачкој задрузи. Али то нису једини разлози. Свака задруга почива на моралним обавезама чланова. Задругари својевољно дају те обавезе својој задрузи, те их морају и својевољно испуњавати. Када они те обавезе не испуњују, морамо их сматрати као људе слабог карактера.

ЧЛАНОВИ УПРАВНОГ И НАДЗОРНОГ ОДБОРА НЕМАЈУ ПРАВА НИ НА КАКВУ ТАНТИЈЕМУ

Шта је то тантијема?

— Када једно трговачко или индустријско акционарско предузеће заврши годину са успехом, признаје се, према правилима тога друштва, нарочита награда члановима управног и надзорног одбора, па и чиновницима, зато што су се трудили да предузеће више заради. Та награда се даје у одређеним процентима чисте

зараде, да би се чланови управног и надзорног одбора више трудили у раду. То је тантијема.

Привредна задруга начелно не ради за добит. Свака задруга мора у своме раду да се бори да годину не заврши са губитком, јер би у супротном морала брзо да ликвидира. Иако се управа труди да задрузи створи уштеду ради резерве и других разлога, ипак ни једна задруга не признаје право на тантијему члановима управног и надзорног одбора. Ово начело непризнавања тантијеме је усвојено од свих задружних организација, тако да се задруга која се не би држала тога начела не може сматрати за задругу. Овоме треба додати да је наш Закон о привредним задругама ово начело озаконио, јер је својим одредбама потпуно забранио давање тантијема члановима управног и надзорног одбора. Сама тантијема је нешто неправично, јер се даје људима без обзира на то да ли су нешто учинили за добијање те зараде или не.

Закон и задружна начела признају право скупштини задругара да може одредити скромну награду члановима управног одбора за њихов труд и рад у задрузи, за седнице, за дежурства и друго, али се не признаје управи да може, на име награде, добити неки проценат од чисте уштеде.

НА УЛОЖЕНИ КАПИТАЛ ЗАДРУГАРА СЕ МОЖЕ ДАТИ САМО ОГРАНИЧЕНА КАМАТА АЛИ НИКАКО ДИВИДЕНДА

Шта је дивиденда?

— У акционарским друштвима се један велики део добити дели према акцијама. То се зове дивиденда.

Ако је добит предузећа већа, и дивиденда је већа. Ако је добит мања, онда је дивиденда мања. То је уствари камата на уложен капитал, али ова није унапред

утврђена нити ограничена, већ је већа или мања, што зависи од успеха предузећа. Према висини дивиденде се одређује и вредност акције, тако да акција не остаје на истој вредности како је у почетку (номинално) издата, већ се на берзи продаје по знатно вишој или нижој цени. Дивиденда је учешће акционара у добити предузећа, подељено према уложеном капиталу.

Задруге се оснивају на уделима. Удео има своју одређену висину и, без обзира на успех задруге, не мења своју вредност, нити се на берзи котира (продаје). Из утврђеног начела: да се постигнута уштеда не враћа задругарима сразмерно уложеном капиталу (рецимо броју удела) већ сразмерно њиховом учешћу у стварању те уштеде, јасно излази да се у задругарским организацијама никако не може признати ма каква дивиденда. Али задруга може, на крају године, да допише на уделе камату, која је законски ограничена на есконтну стопу Народне банке, односно на висину камате коју задруга плаћа на улоге обичне штедње. У последње време иде се на то да се на уделе не плаћа никаква камата, јер је то у духу задружне идеологије: да се капиталу не признаје удео у успеху задруге. Нашим финансијским законом за 1938-39 год. забрањено је дописивање камате на уделе задругара, па је ово постављено као услов за давање повластице у погледу плаћања друштвене порезе.

Ово важи само за набављачке задруге, док је финансијски закон и даље одобрио да пословни савез и кредитне задруге могу и даље давати ограничену камату на уделе, не губећи зато никакве повластице у погледу порезе.

Закон о привредним задругама је јасан у овом погледу и тачка 4 § 1 гласи:

„На пословне уделе може задруга, ако има пословног вишка, да плаћа камату највише до висине есконтне стопе Народне банке; ако задруга прима улоге

на штедњу, камата на уделе не може бити већа од камате на улоге; ни у ком случају камата на уделе не може бити већа од 6%.”

ЗАДРУЖНА САМОУПРАВА И ДЕМОКРАТСКА УПРАВА

Из утврђеног начела о једнакости задругара морамо закључити да у задругама и задругарству има да се спроведе **демократски принцип управљања**. Под задружном демократијом разумемо то да се управа задруге бира на темељу слободног опредељивања и да тако бирана управа за свој рад одговара скупштини задругара, што опет значи да сваки задругар сноси део одговорности за успех и рад своје задруге.

Демократски принцип управљања захтева да управни и надзорни одбор подносе скупштини задругара исцрпни извештај о раду задруге за известан период времена. Код свих задруга је заведен демократски обичај да је управа обавезна, на крају сваке пословне године, да напише извештај о раду задруге у прошлој години и прочита исти на годишњој редовној скупштини. Наш закон обавезује управу да извештај прочита на скупштини, да би га задругари могли претрести.

Према овоме демократском обичају, редовна скупштина има да саслуша најпре извештај управног и надзорног одбора, па се затим отвара дискусија, те задругари износе своје замерке на рад управе. Годишњи рачун такође мора бити у одређено време пре скупштине истакнут јавно у задружном стану, да га задругари прегледају. Скупштина има право да решава о томе да ли даје разрешницу управи за рад у прошлој години или не даје. Ако скупштина одбије да да разрешницу, управа је дужна да поднесе оставку. То је још један доказ демократског управљања.

Да је подношење писменог извештаја скупштини задругара добро и корисно, сведочи чињеница да су све задружне организације усвојиле тај обичај. Поједине демократске државе завеле су исти обичај: да владе својим парламентама подносе извештај о своме раду. Скупштина задругара преставља дакле мали парламенат.

У централним задружним организацијама је такође заведена задружна демократија. И у њима одбори подносе извештаје редовној скупштини задругара, коју представљају делегати свих задруга-чланица централне организације. Бирање управе и у централним организацијама је спроведено на демократски начин.

Уз демократско управљање иде и задружна самоуправа, што значи да је свака задруга самостално тело и да управа за свој рад одговара само скупштини задругара, наравно ако је тај рад у границама закона. Задруга може да спроводи свој програм без ичијег одобрења. У случају каквог спора у погледу рада скупштине надлежан је само суд.

Уколико се централним организацијама (ревизијским савезима и главним задругама) даје право вета на извесне одлуке задругара, то се не коси са задружном демократијом, пошто су и ревизијски савези и главне задруге, као пословни савези, организовани по вољи самих задруга, те су обавезе које су сами себи одредили дошле као израз демократије.

РЕЗЕРВНИ ФОНД ЈЕ ОБАВЕЗАН И НЕДЕЉИВ

Утврђено је начело, да свака задруга, ма каквог облика била, мора да има резервни фонд. Овај фонд може неограничено да расте и не може никада да се подели међу задругаре.

Само име „резервни фонд“ показује да је то потребна резерва, одвојена од уштеда, која служи да се из ње попуни извештај губитак ако би настао у току пословања задруге. Да је то потребно, не треба никоме доказивати. Наш Закон о привредним задругама је обавезао задруге да морају да стављају од својих вишкова уштеда, на крају сваке године, најмање једну петину, то јест 20% од чисте уштеде.

Недељивост резервног фонда је такође једно од задружних начела и у њему се садржи један велики социјални принцип, својствен задругарству. У овоме начелу недељивости резервног фонда — види се и јасна разлика између приватног предузећа и задруге. Добит једнога приватнога предузећа је лична својина и капиталише се у корист сопственика и његових наследника. Код акционарских друштава резервни фонд служи акционарима, и, уколико је он већи, утолико акцијама скаче вредност. У случају ликвидације друштва, резервни фонд припада акционарима. Сасвим је друкчији систем рада у задругама. Резервни фонд задруга расте неограничено и представља за задругу један бескаматни капитал, којим се задруга служи, али кога не може никако да упропасти нити задругари могу донети одлуку да се подели међу задругаре. Значи: резервни фонд је својина задруге као правног тела, али не и задругара. У случају да задругари донесу одлуку да задругу ликвидирају, резервни фонд се даје надлежном савезу на чување и овај га поново враћа задрузи истог села, ако се поново оснује.

Ослањајући се на резервни фонд, који за дужи низ година рада једне задруге постаје велика резерва капитала, задруга може да извршује свој социјални програм, помажући из тога фонда своје задругаре. Сваки нови задругар, чим у задругу ступи, стиче сва права коришћења овога фонда. У томе јесте та велика друштвена корист недељивости резервног фонда. Капиталом који

ми сада стварамо и од уштеда одвајамо могу се користити како треба наши унуци и прауници. Правилима задруге се регулише рад задруге, а правила ће удешавати сами задругари према својим потребама и према висини резервног фонда којим располаже. Један наш задругар се лепо изразио о резервном фонду када је казао: „Резервни фонд то је добра крава музара, коју задругари могу да хране и музу, али коју немају право да закољу”.

Из овога начела недељивости резервног фонда задруга излази закључак да грађани једне општине, или области на коју се простире рад једне задруге, ма каквог облика она била, немају рачуна да буду против задруге, макар да моментално и нису задругари. Јер, ако задругу понекад и посмогну, она ствара резервни фонд, који може сутра да служи њиховој деци, ако не и њима.

ПРАКТИЧНИ ДЕО

I Општа задружна организација

ОПШТЕ ИЛИ ПОСЕБНЕ ЗАДРУГЕ

Облик задруге зависи од задатка који задруга има да изврши. Постоје у томе погледу две врсте задруга: опште и посебне.

Опште задруге врше све послове за своје задругаре, док посебне врше само један одређени посао. Општа задруга не би, према томе, у својој фирми имала и име, према одређеном задатку који има да врши, већ би се називала само привредна задруга, са ознаком занимања људи који су задругари, ако је то потребно, и тачном ознаком врста јемства како то закон захтева. На пример: Ресничка земљорадничка задруга с. н. ј., Задруга обућарских радника у Шапцу с. о. ј., Привредна задруга шофера у Београду с. о. ј., Грађанска привредна задруга у Панчеву с. о. ј., Привредна задруга малопродаваца дувана у Београду с. о. ј., итд.

Посебна задруга има увек у својој фирми ознаку облика, као: Жарковачка земљорадничка **кредитна** задруга с. н. ј., **Кредитна** задруга задружних службеника у Београду, Суковска земљорадничка **млекарска** задруга с. о. ј., Сићевачка земљорадничка **виноградарска** задруга с. о. ј., Сремачка земљорадничка **набављачка** задруга с. о. ј., Београдска **потрошачка** задруга с. о. ј. итд.

Има разлога за постојање оба типа задруга. Али, при оцени тих разлога морамо имати у виду задруге по селима и задруге по градовима — чиновничке, занатлијске, радничке и друге.

Присталице општих задруга у селу за оправдање њиховог постојања наводе ове разлоге:

1) Сви земљорадници у селу имају исте потребе и интересе, те могу имати само једну задругу;

2) Тешко је у једном селу наћи довољан број писмених и способних људи да воде неколико разних задруга;

3) Више специјалних задруга у једном селу, ако би их и било, воде исте личности, којима је немогућно да извесним облицима поклоне довољно пажње;

4) За неколико врсте разних задруга у једном селу потребно је више књига, канцеларија, особља; тиме се умањују изгледи на успех сваке од њих посебно.

Из овога се прави закључак да је за једно село боље да има само једну, **општу задругу**.

Међутим, присталице посебних (специјалних) задруга, бранећи своје гледиште, наводе ове разлоге:

1) Сви задругари немају исте потребе, па се према својим потребама организују у задруге;

2) Немогуће је да задругари једнога малог села скупе довољно капитала за успешну организацију једне опште задруге, која би била у стању да подмири све њихове потребе;

3) Дешава се да дође до велике неслоге међу задругарима једне опште задруге због тога што једни задругари желе да задруга подмири неке њихове потребе, док други траже нешто сасвим друго; због тога се дешава да средства задруге служе само једном малом броју повлашћених задругара, што је од штете по опште задругарске интересе.

За градове могу такође да се направе извесни закључци у прилог једних или других задруга. Ако би општу задругу оснивала само једна класа људи, код које је јако развијена класна свест, онда би можда једна општа привредна задруга за те људе могла и да оствари

знатне успехе. Тако, на пример, официри имају Официрску задругу, која је и кредитна и набављачка. Али ако се задруга у граду не ослања само на једну класу људи, на једно занимање, онда је сигурно боље да се и у граду оснивају посебне, а не опште задруге.

Тешко је наћи закључак који би задовољио све задругаре. Ми ћемо ипак начинити један:

Општа задруга би била подесна за једно мање село, као и за једно извесно занимање у граду, врло тесно везано привредним интересима.

Посебна задруга би морала бити боља организација у сваком погледу, јер би омогућила да се организује много већи број заинтересованих са једне области, те би и успех био већи.

Задругарство је у Југославији од почетка нагињало типу **посебних [специјалних] задруга**. У Бугарској постоје оба типа. Пракса ће у будућности показати који се облици могу спајати, а који никако не могу.

ДАНАШЊИ ОБЛИЦИ ЗАДРУГА

Као прва права задруга у данашњем смислу сматра се задруга ткача у Рочделу. Она је била потрошачка, јер је имала циљ да сиромашне ткаче раднике снабде што јефтинијим намирницама.

Када је задружна идеја продрла у Немачку, Немци су почели оснивати кредитне задруге. Прилике су у Немачкој биле такве, да су кредитне задруге биле прека потреба за немачког земљорадника. Пресађена из Немачке, задружна идеја је собом донела и то да се у Србији најпре оснује земљорадничка кредитна задруга. Ова прва кредитна задруга није ни имала у својој фирми

ознаку облика, већ се звала једноставно **земљорадничка задруга**. Реч **задруга** је тада означавала само кредитну врсту задруга.

Међутим, када су се у кредитним задругама образовали први пионери нашега задругарства и када је на тај начин утврђена задружна идеологија, почели су се појављивати и други задружни облици.

Данас бисмо све привредне задруге могли да поделимо на три врсте, на **кредитне, потрошачке и произвођачке**. Неки задружни теоретичари тврде да су кредитне задруге уствари потрошачке, пошто снабдевају задругаре робом која се зове новац. Ако бисмо усвојили ово мишљење, остала би само два облика задруга — **потрошачки и произвођачки**.

Све кредитне задруге имају одређени задатак, а тако исто и све потрошачке. Произвођачке задруге су разнолике, према томе какав задатак имају. Оне се ипак могу поделити у две врсте: задруге које примају од својих задругара производе и продају их у непрерађеном стању, и задруге које производе прерађују, па их тек после заједнички продају.

Код нас су данас познате ове врсте задруга:

1) **кредитне**: земљорадничке, занатлијске, чиновничке, ђачке и друге;

2) **потрошачке**: земљорадничке, набављачке, занатлијске, радничке, чиновничке набављачке, грађанске, здравствене и друге;

3) **произвођачке**: млекарске, виноградарске, житарске, сточарске, репарске, конопљарске, обућарске, столарске, пиринчарске, уљарске, рибарске, кречарске, пчеларске, свиларске, сточарске и друге.

ЦЕНТРАЛНЕ ЗАДРУЖНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Потреба централних задружних организација

Као велики економско-друштвени покрет, задругарство задире у наш целокупни привредни живот. Због тога није могућно ограничити делокруг задружног рада ни у погледу броја организованих чланова, ни у погледу пространства.

Као што један човек, био он потрошач или произвођач, сам за себе не значи ништа у огромном мору економских струја и ветрова, тако и задруга, сама за себе, не може да значи много. Успех једне задруге, дакле, морао би бити ограничен, и идеал задружног делања, **задружна држава**, не би се могао ни замислити без потребне везе између задруга.

Веза између задруга може бити **идејно-начелна и пословна**. Идејна се веза огледа у томе што су све задруге осниване по истим начелима, те је већ и то довољно за узајамну сарадњу. Задругарство је веома млад покрет — нема ни сто година, што је за један покрет мало, — те је веза између задруга, било истих или разних типова, тако рећи неопходна. Узајамно допуњавање, било у идејном или практичном смислу, корисно је, јер оно показује нове путеве за сигурнији успех.

Природно је што су задруге саме у почетку створиле свој савез, који је прва задружна централна организација. Због тога је и наш први закон о земљорадничким и занатским задругама предвидео да свака задруга мора да ступи у Главни савез. Нови закон о привредним задругама такође је јасан у погледу стварања централних задружних организација.

Одредбама Закона о привредним задругама предвиђене су три врсте савеза: Главни задружни савез, ревизиски савези и пословни савези. Закон јасно одређује дужности и права ових савеза.

Свака задруга мора да буде члан ревизијског савеза. Ревизијски савези морају да буду чланови Главног задружног савеза. Један савез може бити у исто време и пословни и ревизиски, или само послован и само ревизиски. Ако је задруга чланица једнога пословног савеза, она мора да буде учлањена и у ревизиском савезу коме овај пословни савез припада.

Но, за ступање задруге у савез, било послован или ревизиски, има и других разлога. Интереси сваке задруге говоре у прилог њеног ступања у пословни или ревизијски савез, чак и када то не би било обавезно по закону. Задруга врши велике послове материјалне природе, те је у интересу задругара да се врши и редован стручни преглед целог њеног пословања. Ту дужност врши ревизиски савез преко својих стручних ревизора. Без ревизије би интереси задругара били доведени у питање. Ступањем у ревизиски савез задруга према томе обезбеђује потребну контролу рада својих органа. Ступањем пак у пословни савез, свака задруга обезбеђује себи бољи успех пословања. Ми ћемо се у даљем излагању зауставити на сваком од ова три савеза.

ГЛАВНИ ЗАДРУЖНИ САВЕЗ

За целу Југославију, према одредбама Закона о привредним задругама, створен је један Главни задружни савез. Члан 94 Закона гласи: „Сваки ревизиски савез мора бити члан Главног задружног савеза, који је један за целу државу. Главни задружни савез мора га примити у чланство, пошто буде уписан у задружни регистар, уколико одговара условима правила Главног задружног савеза.”

Задатак је Главног задружног савеза:

1) да врши ревизију свих ревизиских савеза; 2) да врши ревизију и пословних савеза, ако се за то потреба

укаже; 3) да претставља, штити и унапређује интересе целокупнога задругарства; 4) да се брине о ширењу задружне мисли и усавршавању задружне технике; 5) да даје своје предлоге и мишљење државним органима, према потреби; 6) да прибира и објављује задружну статистику; 7) да наше задругарство претставља на страни.

Поред ових задатака, Главни задружни савез има задатак да пропише квалификације за ревизоре свих савеза, као и њихова права и дужности.

Стари закони о задругама у Југославији, који су важили пре доношења новог јединственог закона, нису предвиђали Главни задружни савез за целу земљу, као обавезну централну организацију задругарства, али је тај савез постојао, иако у његовом чланству нису били сви задружни савези наше земље. Ревизија задруга је изједначена у целој држави, што је од велике важности за само задругарство.

РЕВИЗИЈСКИ САВЕЗ

За оснивање савеза кредитних задруга и савеза потрошачких задруга потребно је најмање 300 задруга. За оснивање савеза произвођачких задруга и задруга за осигурање потребно је најмање 100 задруга. Главни задружни савез може одобрити извесним задругама да могу основати савез са мањим бројем задруга од 100, али такав савез не може бити ревизиски већ само пословни.

Ревизиски савез може бити, дакле, само онај савез који има 300 разних задруга или истих облика, или најмање 100 произвођачких задруга.

Али, иако неки савез има довољан број задруга, предвиђен овим законом, ипак не мора да буде и ре-

визиски. Ако хоће да буде ревизиски, онда тај савез шаље суду решење своје скупштине о томе, ради забелешке у задружни регистар. Ако ревизиски савез изгуби услов за вршење ревизије, то јест ако број његових чланица-задруга спадне испод предвиђеног броја, онда савез мора и тај случај да пријави суду, па онда да и сам тај савез пријави у неки други ревизиски савез.

И стари закон о земљорадничким задругама предвиђао је обавезу задруге да ступи у ревизиски савез, што и овај нови закон то исто наређује. Разлика је само у броју савеза. Док је стари закон о земљорадничким задругама предвиђао само један ревизиски савез, садашњи закон предвиђа већи број ревизиских савеза, ако испуне услов у погледу броја чланова.

Све ће задруге бити обавештене који су савези ревизиски, и свака новооснована задруга мора да ступи у један ревизиски савез. Одредбе о томе јасне су у новом закону.

Према ставу 9 члана 89 Закона о привредним задругама, управни одбор задруге је дужан да задругу, у року од три месеца од дана када је задруга уведена у задружни судски регистар, пријави у чланство ревизиског савеза. Од савеза има да добије уверење да је задруга примљена у чланство. У року од даљих шест месеци, управни одбор задруге мора да поднесе суду уверење о томе да је задруга примљена у чланство ревизиског савеза. Ако у томе року задруга не буде поднела то уверење, суд ће изрећи престанак задруге.

О томе како се задруга пријављује у чланство ревизиског савеза објављено је у одељку који говори о оснивању задруге.

ПОСЛОВНИ САВЕЗИ

До ступања на снагу новог закона о привредним задругама, у Југославији су постојале разне централне задружне организације, које су одговарале одредбама важећих законских прописа. Према Закону о земљорадничким и занатским задругама, који је важио на територији Србије, на тој територији, постојао је само један ревизиски савез, под именом: Главни савез српских земљорадничких задруга. Сви други мањи савези били су само пословни, то јест нису имали права ревизије задруга, већ само пословања са њима. За оснивање једног таквог пословног савеза требало је 10 задруга и он је такође морао да буде у чланству Главног савеза српских земљорадничких задруга.

Главни савез српских земљорадничких задруга био је у исто време и ревизиски и пословни. За боље пословање са појединим задружним облицима постојала су разна одељења: кредитно, житарско, робно, сточарско итд. Међутим, Главни савез српских земљорадничких задруга је у томе погледу прихватио један нов програм рада, који је на Јагодинском конгресу изнео г. Воја Ђорђевић, данашњи претседник Главног савеза с. з. з. Према томе програму, у крилу Главног савеза српских земљорадничких задруга, постојао би само један ревизиски савез, његови су чланови све врсте задруга. Овај савез имао би да буде само ревизиски, а не и пословни. За сваку врсту задруга ствара се посебна централна, чисто пословна организација. Ове пословне организације добијају име **главне задруге** као пословни савези, да би се разликовале од ревизиског савеза. Оне су такође чланице Главног савеза с. з. з., над којима он врши ревизију.

Према томе плану, основана је најпре Главна земљорадничка набављачка задруга, која ради већ 10 го-

дина, и која данас има у своме чланству 1650 набављачких задруга. Затим је основана Главна сточарска задруга, Главна кредитна, Главна произвођачка, — све као пословне централе тих врста задруга.

Када ове редове пишемо, још није изведена и довршена организација Главног савеза с. з. з. према томе Јагодинском плану, а ревизиски савез је и данас и ревизиска и пословна организација.

Нс, Главни савез је само у толико послован, уколико кредитира главне задруге, своје чланице, а постепено све послове преноси на главне задруге, које су у ствари пословни савези.

Да је ова реорганизација Главног савеза српских земљорадничких задруга била потребна и веома корисна за правилан развој задругарства, свакоме је постало очигледно. То се најбоље види из огромних успеха које су показале поједине главне задруге, као: Главна земљ. набављачка, Главна сточарска. Разуме се, да је овакву организацију и специјализацију главних задруга само и могао да изведе Главни савез сзз., као највећи савез задруга у земљи. Мањи савези то не би могли и када би хтели, пошто немају потребан број појединих врста задруга. Зато су ти савези и остали и пословни и ревизиски, или само пословни, иако у своме чланству имају разне облике задруга.

Закон о привредним задругама јасно одређује да савез може бити ревизиски и пословни. За оснивање пословног савеза кредитних или набављачко-потрошачких задруга, такође је потребно најмање 300 задруга, а за произвођачке задруге и задруге за осигурање најмање 10 задруга. Закон предвиђа да се могу основати пословни савези и са мањим бројем задруга, али само по претходном одобрењу Главног задружног савеза. Колико износи тај најмањи број, закон није предвидео, те би се могло претпоставити да би то био број десет, колико је најмање потребно задругара да се оснује једна задруга.

ОБЛАСТ ЗАДРУГЕ

Под облашћу једне задруге подразумевамо тачно означена места (село, општина, срез, више села) у којима она развија своје послове. Само из те ограничене области могу да буду задругари именоване задруге. Област задруге је одређена самим њеним правилима. Величина области задруге зависи од врсте задруге, тј. од њеног задатка. С тога, најпре да видимо каква је област потребна за поједине врсте задруге. Напомињемо да закон ничим не ограничава област једне задруге.

Кредитне задруге не треба да имају велику област. Познато је да се кредитне земљорадничке задруге оснивају на неограниченом јемству задругара. Услед тога је потребно да се задругари добро међусобно познају, ако желе да задруга има успеха. Они се, међутим, међусобно добро могу познавати само онда, ако су из мање пословне области, јер је разумљиво да се људи из великога места или из више разних места не могу добро познавати. Ово познавање задругара је потребно ради контролисања употребе кредита.

Али, мала област кредитне задруге не значи да то треба да буде област само једног малог села, које својим бројем кућа не може да да ни толики број задругара да се може пристојно организовати рад кредитне задруге. Ако село има 200 домова, онда је то довољно за једну кредитну задругу. Иначе, област треба да обухвати бар целу општину, ако она има неколико мањих села. Кредитне задруге које би имале већу област једне општине, не можемо препоручити.

Градске кредитне задруге су везале свој рад само за један извештај ред људи, само за једну професију. На тај начин у једној вароши може постојати већи број кредитних задруга: чиновничка, занатска, грађанска, шоферска, инжињерска, професорска итд. Област кредит-

не задруге у граду не мора бити ограничен на тај град, већ може обухватити и више места (један срез), што зависи од саме задруге, односно од њених оснивача.

Набављачке задруге треба да имају већу област од кредитних, јер је за успех једне набављачко-потрошачке задруге потребан што већи обрт, који, опет, зависи од броја задруга. Успех потрошачке задруге лежи у томе да се са што мањим режиским трошковима прода што већа количина робе. Зато су за препоруку велике набављачке задруге са већом области и већим бројем задругара. Добро је да велика села имају по једну добру, јаку набављачку задругу, а ако су мања села једне исте општине, да се у целој општини има једна набављачка задруга, са једном управом, али са више продавница, да би биле ближе задругарима.

Многи препоручују среске набављачке задруге, које би имале једну управу и савршену организацију, а у сваком селу продавнице. Разуме се, да област овакве среске задруге не мора да се поклапа са административном облашћу среза.

Пракса је показала да су земљорадничке набављачке задруге које су имале преко 200 задругара потпуно успеле у својој организацији. Свакако да ће набављачке задруге са већом области и већим бројем задругара имати још бољи успех, али оне морају имати савршену организацију. Ипак, ни те обласне набављачке задруге не треба да имају сувише велику област. Продавнице пак таквих задруга имају се отворити само у оним местима, у којима број потрошача задругара обезбеђује успех продавнице.

Област произвођачке задруге зависи од тога колико је задругара потребно да се задруга оснује са надом на успех, као и колико се таквих задругара може наћи из одређене области. Пошто се по оснивању произвођачке задруге морају сазидати потребне зграде,

магацини и друге просторије, и набавити намештај (бурад за вино, канте и машине за прераду млека и др.), потребно је наћи довољан број задругара који ће обезбедити потребна средства. То се може постићи ако се унапред нађе већи број задругара из једне области и оснује задруга за ту област. Но успех произвођачке задруге не зависи од величине области задруге, већ од броја задругара. Тако имамо данас одличних млекарских задруга, које имају за област само једно село; постоје одличне виноградарске задруге, које имају врло малу област; али има исто тако и таквих виноградарских задруга, у чијој се области налази неколико села.

У вези са питањем величине области једне задруге може да се постави још једно питање: колико задруге исте врсте могу да се оснују у једном истом месту? То питање није додирнуто данашњим Законом о привредним задругама. Значи, да се може у једном месту основати онолико задруга колико их ревизијски савез прими у своје чланство, а он ће свакако бити упознат са потребама места. Сигурно је да ће већа места моћи да имају и већи број задруга истог облика.

ВИСИНА ПОТРЕБНОГ КАПИТАЛА У ЗАДРУГАМА

Удружења капиталиста, којима је циљ да постигну што већу зараду, оснивају се увек са унапред одређеним капиталом, који се доцније може и повећати или смањити. Али ако се капитал повећава или смањује, зна се унапред колико се повећава или колико се смањује. Овај основни капитал капиталистичког предузећа обично обезбеђују акционари, оснивачи тога предузећа.

Акционарска предузећа одликују се још и тиме што вредност акција може да скаче или пада, што зависи од

напретка самога предузећа. Не зна се колико ће људи бити сопственици тих акција, јер оне могу да пређу и у руке врло малог броја акционара. Највећи број акционара ипак се може знати, пошто се зна број акција, а један човек не може имати мање од једне акције.

Задруге се одликују тиме што немају утврђену суму потребног капитала, нити је тај капитал унапред утврђен. Задруга се може основати с мањим или већим капиталом, што зависи од тога шта хоће задругари, али капитал задруге није ограничен ни у погледу висине, ни у погледу броја задругара. Једино је правилима предвиђено да један задругар не сме имати више од сто удела. Али ово ограничење нема важности, пошто гласање задругара није везано за број удела.

Ова разлика између капиталистичког удружења и задруге не значи да бе задруга могла да ради без капитала. Зато задругари оснивачи морају унапред обезбедити задрузи своје улоге до висине која је потребна, да би она могла самостално почети рад на остварењу циљева ради којих су се удружили. Капитал задруге се ствара од уплата уписаних удела, скупљања обичне штедње самих задругара и, доцније, од фондова.

Главну улогу у раду задруге имају сопствена средства, тј. капитал који су задругари сами створили, а то су удели задругара и фондови. Сопствени капитал није ограничен у задругама, као што није ограничен ни број задругара. Свака задруга може да се служи и туђим средствима, дакле зајмовима или улозима на обичну штедњу, које може да прима од сваког улагача. Количина туђих средстава је ограничена одлукама скупштине задруге, с једне стране, и могућношћу да се зајамнађе, с друге стране. Висина пак сопственог капитала задруге је неограничена и правило је да стално расте. Како висина потребних средстава зависи од врсте задруге, то ћемо ово питање и претрести у вези са разним задружним облицима.

Висина потребног капитала код кредитних задруга

Кредитна задруга ствара сопствена средства постепено од сталне штедње и уплата удела својих задругара. Наше су земљорадничке кредитне задруге, све без изузетка, са неограниченим јемством, те није ни било обавезно за задругаре да уписују уделе, већ је обавезна била само стална штедња. У последње време, нарочито у кредитним задругама по варошима, уведен је обичај да се и кредитне задруге оснивају са ограниченим јемством и задругарским уделима, који су доста високи (обично један удео износи 1.000 динара). Овако високе уделе задругари обавезно уплаћују у једнаким месечним ратама. Главни савез српских земљорадничких задруга завео је обавезу уписивања и уплаћивања удела у земљорадничким кредитним задругама, иако су ове задруге остале са неограниченим јемством, као и обавезу улагања сталне штедње.

Како се кредитна задруга не ствара ради тога да одмах подмири кредитом све задругаре, већ ставља себи у задатак да путем задругарске штедње створи сопствена средства свакога задругара, то је могућно да кредитна задруга отпочне рад са најмањим могућим капиталом, дакле са укупним улогом сталне штедње и првом ратом уплаћених удела првога месеца. Изгледа невероватно, али је истинито, да сопствена средства кредитне задруге врло брзо расту. Узмимо само један пример. Осамдесет задругара улажу по 30 динара месечно сталне штедње. То је 2.400 динара месечно или 28.800 динара годишње. Ако задругари уплате за прву годину још и по један удео од 200 динара, онда ће та задруга имати на крају прве године 44.800 динара. Јасно је да таква задруга, само са 80 задругара, може за десет година да створи завидна сопствена средства, којима може да задовољи све кредитне потребе својих задругара.

Једна добро организована кредитна задруга може после годину дана рада, без опасности за свој напредак, да узме кредит од 100.000 динара и да тај кредит врати за 3 године, а да не осети ни најмању запреку у свом пословању.

Морамо да нагласимо да висина позајмице једном задругару у прво време рада кредитне задруге не сме да буде велика. Најбоље су оне кредитне задруге које су почеле да дају позајмице од 2.000 динара, па су после неколико година, када су попеле своја сопствена средства, постепено попеле и позајмице на 5.000, па и на 10.000 динара.

Висина потребних средстава у набављачким задругама

Основана средства једне набављачке задруге чине уплаћени удели задругара. Зато оснивачи набављачке задруге морају, одмах у почетку рада, да осигурају што је могуће више средстава у облику уплаћених удела.

Набављачка задруга не може да отпочне рад сасвим малим средствима, као што то може кредитна задруга. Главни разлози су ови:

1) Набављачка задруга мора, још пре стварнога почетка рада, да набави потребан намештај за продавницу: тезге, рафове, теразије, вагу, суд или апарат за зејтин итд. За једну мању продавницу, скромно намештену, овај намештај не може да се набави без 1.000—3.000 динара.

2) Било би врло неозбиљно да се управа једне новоосноване набављачке задруге, при првој куповини робе, појави са молбом да јој се роба да на кредит, пошто нема новаца.

Из ових разлога је добро да оснивачи рачунају одмах на већи број задругара који ће одмах уплатити уписне уделе. Не би било саветно да набављачка задру-

га почиње рад без основног капитала од 10.000 динара, који би се створио уплатом удела.

Ако је мањи број оснивача, онда они сами треба да уплате ових 10.000 динара.

Било је набављачких задруга које су почињале рад и са врло малим средствима (5—6.000 динара), па су, захваљујући пожртвованости управе, бесплатном раду књиговође-благајника, па често и магационера, правиле од уштеда сопствена средства за рад. Често је неколико задругара дало веће улоге на обичну штедњу, те су тиме омогућили задрузи почетак рада. Ипак је најбоље рачунати са средствима из удела задругара.

Тешко је одредити тачну висину потребних средстава за набављачку задругу, да би се могло рећи да су она сасвим довољна за извршење њенога задатка. Све то зависи од потребе задругара, тј. од њихове потрошачке моћи.

Обично, набављачка задруга почиње са набавком најнужнијих артикала, па се доцније број артикала стално повећава, према тражњи задругара и новчаној могућности задруге. Један закључак је ипак могуће направити у погледу висине потребних средстава у набављачким задругама па да се може рећи да су довољна. Пракса нам је показала:

1) да је довољно да једна набављачка задруга у почетку рада располаже средствима која просечно износе најмање по 200 динара од задругара, али да број задругара буде између 50 и 100. Ако се та сума не би могла осигурати путем удела, треба је осигурати уложима на обичну штедњу;

2) ако у току свога рада, стварањем фондова и повећавањем уплата удела, једна набављачка задруга дође до толиких сопствених средстава да њихов збир, подељен бројем задругара, даје просек од 1.000 ди-

нара на једног задругара, можемо рећи да таква набављачка задруга има довољна средства за рад;

3) Узмимо још једно мерило. Ако једна набављачка задруга има толико сопствених средстава колико износи њен двомесечни обрт у продаји робе, сматрамо да су јој средства довољна. Пример: Задруга продаје месечно 20.000 дин. — има 40.000 динара средстава.

Висина потребних средстава у произвођачким задругама

Произвођачка задруга се с правом сматра за најтежи облик задружне организације. Није онда чудо што су се произвођачке задруге код нас много теже развијале и што су, према датуму оснивања, последње.

Поред тога што је сама организација произвођачких задруга много тежа од организације кредитне и набављачке, главна тешкоћа лежи у потреби већих средстава, те ћемо овде изнети неколико примера разних произвођачких задруга, да бисмо дали јаснију слику потребних средстава за њихов рад.

а) **Млекарске задруге.** Ако се млекарска задруга оснива само ради продаје непрерађеног млека, онда таквој задрузи нису потребна велика новчана средства. Потребно је набавити канте за млеко, кола и коње за пренос тога млека до вароши у којој се млеко продаје. Ако је даљина између села у коме је млекарска задруга и вароши у којој се млеко продаје знатно већа, онда се мора осигурати и пастеризирање млека, а према потреби и мали камион да се то млеко преноси брже и јефтиније. У овом случају би и оваква млекарска задруга требала више средстава. Рад се може отпочети и са 10.000 до 15.000 динара, па се после капитал постепено повећава.

Али, ако млекарска задруга хоће да врши прераду млека у сиреве и друго, онда су тада за рад по-

ребна знатно већа средства. Врло је тешко да сами задругари створе или прикупе ова средства, па се обично у таквим случајевима задруга обраћа министарству и бановини, од којих се тражи помоћ, јер се ту ради о подизању читаве фабрике за прераду млеку. Овакве инсталације коштају по неколико стотина хиљада динара.

б) **Виноградарске задруге.** За виноградарску задругу је потребан врло велики капитал; пошто ова задруга мора да има добро уређен подрум и довољно бачви за смештај вина и ракије. Овоме треба додати набавку преса, муљача, флаша и других потреба.

Зато се при оснивању виноградарске задруге одређује доста велика висина једног удела (1.000 дин.), а број удела за једнога задругара везан је за број чокота које има у својим виноградима. Са већим бројем чокота повећава се и број удела, што значи и средстава саме задруге.

Природно је да се у виноградарској задрузи лакше дође до почетних средстава и из разлога што су задругари који имају винограде обично имућнији људи (много имућнији од оних који производе млеко), па им се уплата удела сасвим исплати, пошто би морали, када би сваки засебно набављао судове и правео подрум, много више да плате него овако преко задруге.

Из живота наших добрих виноградарских задруга знамо да су оне више година скупљале средства у виду уплата удела, па су тек тада почињале рад, јер нису могле одмах да скупе довољан капитал.

Поред средства за израду подрума, набавки бачви, флаша и друго, виноградарској задрузи су потребна и средства за давање предујмова на унето грожђе у подрум. Ова средства често не могу да створе сами задругари, већ морају да узму кредит. Тај кредит је сасвим оправдан и осигуран унесеним грожђем.

Колико се може успети са организацијом виноградарске задруге најбоље показује пример Венчачке виноградарске задруге — Аранђеловац, која је за 25 година свога рада створила тако рећи чудо. Она је сопственом снагом задругара, којих је у почетку било свега 22, начинила читаву фабрику за прераду грозђа, чија је вредност данас неколико милиона динара. Ко хоће да види шта се може постићи помоћу произвођачке задруге, саветујемо му да оде до села Бање — Аранђеловац, и посети Венчачку виноградарску задругу.

Када земљорадници данас оснивају виноградарску задругу, треба да направе тачан прерачун, а могу га и добити од Главне земљорадничке произвођачке задруге, о томе колико им треба за зидање подрума и набавки бачви, па тек онда да отпочну са оснивањем и прикупљањем средстава за рад. Зато овде и не излажемо висину средстава за виноградарску задругу, пошто то зависи од многих околности.

в) Житарске задруге. Засада наше земљорадничке задруге не прерађују своје производе, већ их само продају у непрерађеном стању. Међутим, било би природније да оне баш раде на преради жита у брашно, па чак и у хлебац, бар за ону количину жита која се продаје у нашој земљи.

Житарским задругама потребна су средства за подизање магацина и за откуп жита. У почетку се можда могу наћи и магацини, пошто су житарске задруге обично у варошима, где има зграда, али за откуп се мора створити један сопствени капитал. Зато су правила житарских задруга предвидела да један удео износи 500 динара, а област задруге је већа, да би се осигурала већа средства и већи промет. Но, мора се признати, да житарске задруге више раде туђим новцем него сопственим. То мора бити јасно.

Прикупљање производа, жита, од задругара, вр-

ши се на два начина: 1) **на ломбард**, то јест задругари не продају задрузи жито, већ остављају задрузи да га она прода, а од ње примају само један део вредности жита, који не сме да изнесе више од 75% пијачне вредности; 2) **на чврст рачун**, када задругари добијају од задруге цео износ вредности унесенога жита у магацин.

Било да задруга ради на ломбард или на чврст рачун, она мора имати потребна средства. Организацију откупа жита, због тога, сада врши Главна земљорадничка произвођачка задруга, те даје потребне суме новаца за откуп производа. Али, то не значи да житарске задруге не треба да имају сопствена средства, на против, наглашавамо да свака житарска задруга мора да има своја сопствена средства, бар до 50.000 динара.

г) Сточарске задруге. Ове задруге могу да се баве само побољшањем расе стоке, и у томе случају им нису потребна велика средства. Ако се сточарска задруга има да бави откупом стоке ради извоза, онда мора да има иста средства као житарска задруга.

д) Остале врсте произвођачких задруга. У осталим врстама произвођачких задруга висина потребних средстава зависи од послова које задруга треба да предузме. Тако, на пример, за земљорадничку воћарску задругу су потребна велика средства, као и у виноградарским задругама. За пиринчарску задругу, само за набавку машина за љуштење пиринча, потребно је неколико стотина хиљада динара.

За малу млинарску задругу потребно је око 100.000 динара. За велику млинарску задругу са задружном пекарском, било би потребно око 400.000 динара. За малу пекарску задругу потребно је свега око 15.000 динара. За репарску задругу су потребна сасвим мала новчана средства, али ако таква задруга хоће да даје предујмове за засејану репу, онда је потребно да има већи капитал или да добије зајам од свога пословнога савеза.

На крају, морамо опет да нагласимо да су свакој врсти задруге потребна извесна сопствена средства. Ако задругари не желе да их уплате, боље је да задругу и не оснивају. При оснивању задруге, нека се задругари сете наших изрека: „У се и у своје кљусе“ и „Туђа рука свраб не чеше“.

БРОЈ ЗАДРУГАРА У ЗАДРУЗИ

Утврђена је чињеница да успех једне задруге умногоме зависи од броја организованих задругара. Чак се и успех једне задруге цени по томе колико је задругара у њој. Наравно, при оцени се узимају у обзир и многе друге чињенице, на пример сопствени капитал, обрт, уштеда, фондови. Али када се процењује која је од двеју задруга истог успеха боља, гледа се и на то колики је проценат задругара према незадругарима из области задруге.

Природно је да свака задруга у почетку има мањи број задругара и да се број постепено повећава. Овде ћемо расмотрити ово питање са гледишта разних врста задруга.

Најпре да видимо колико је оснивача потребно за неку врсту задруге.

Кредитну задругу најчешће оснивају 30 до 40 добрих домаћина, који се међусобно добро познају. Постепено прилазе доцније нови задругари. Режијски трошкови једне кредитне земљорадничке задруге нису велики, а у почетку чак и не постоје, те је лако отпочети рад, без обзира на број задругара. Па и за варошке кредитне задруге може се то исто рећи. У кредитној задрузи много већу улогу игра квалитет задругара него број, али ако су ту и квалитет и број, онда је успех највећи. Честитост људи, уредност уплаћивања сталне

штедње и тачност у погледу давања отплата много су већа гаранција за успех кредитне задруге него број задругара.

У набављачкој задрузи није исти случај. Она мора, ако хоће да успе, одмах да организује продавницу, која има много већу режију. Ова се режија може покрити само великим обртом, а обрт се може да осигура великим бројем задругара. Зато се и при оснивању набављачке задруге рачуна на већи број задругара, и зато се у даљем њеном раду гледа на то, да се што већи број потрошача упише у задругу и ту снабде. Обично је потребно да набављачку задругу оснују 50 до 100 лица.

После неколико година рада једне набављачке задруге у једној мањој области, ако та задруга није уписала 80% па и свих 90% потрошача домаћина, мора се с правом сматрати да није успела.

Међутим, и овде морамо истаћи да број задругара није све. Треба то да буду прави задругари, а не само на списку. Они морају бити убеђени да је сваки динар робе набављене ван задруге метак којим сами себе гађају.

У произвођачким задругама, број задругара игра такође важну улогу, јер се груписањем веће количине производа увек постиже бољи резултат.

Свака врста задруге мора дакле да ради на томе, да број својих чланова стално повећава, а о томе треба да се старају како чланови управног и надзорног одбора задруге, тако и сви задругари.

УДЕЛИ

Све врсте задруга са ограниченим јемством оснивају се на уделима задругара и њиховим јемством.

Шта је удео? —Под уделом задругара разумемо

најмању суму новца коју мора један човек или једна установа (ако је установа задругар) да упише у задругу и да уплати, те да стекне сва права која има један члан задруге. Кад задругар упише један удео и о томе да писмену изјаву, одмах стиче сва права задругара. Правилима се предвиђа рок до којег мора сваки задругар да уплати уписани удео. Њега може управа да искључи из задруге ако то не уради, али нема одредбе, ни у правилима ни у закону, да задругар може да изгуби право гласа ако свој удео не плати.

Висину једног удела одређује оснивачка скупштина. Она зависи од врсте задруге и од економске јачине задругара. Ако нова задруга има циљ да прими и најсиромашније грађане свога места, онда ће оснивачи одредити малу висину удела. У томе случају гледа се да јачи задругари упишу знатно већи број удела.

Најобичнија висина једног удела у нашим земљорадничким кредитним и набављачким задругама је 100 (сто) динара. У произвођачким задругама је удео разнолик. У житарским задругама је 500 динара, а има и таквих где је удео 1.000 динара. Има набављачких задруга и са мањом висином удела, од 10, 25 и 50 динара.

Природно је, да јемство, ако је удео велики, буде мање. Но, јемство, према одредбама новог Закона о привредним задругама, не може бити мање од дво-струког.

Начелно, сваки задругар мора да упише најмање један удео. Али се правилима задруге може предвидети и обавеза задругара да упишу и већи број удела, према извесном утврђеном кључу. На пример, код житарских задруга предвиђа се обавеза уписа и уплате удела према броју јутара земље коју има задругар, на свако јутро један удео. Код виноградарских задруга се прописује да сваки задругар мора уписати на 1000 чокота по један удео. И поред тога задругар може да

уплати и већи број удела, те би му се ти удели имали сматрати као прекобројни.

Ако су удели већи, онда се правилима може одобрити да се уплате врше у ратама.

У многим облицима задруга заведен је обичај да нови члан може да ступи у задругу и да уплати само један део удела, а да тиме стиче сва права, па после, од уштеде коју од задруге прими на крају године, половину да оставља на име уплате удела, а половина да му се исплаћује. На овај начин омогућује се сиромашним грађанима да ступе у потрошачку задругу, па да куповином у задрузи уплате своје уделе. Ово се не може применити у новооснованим задругама, већ само у оним које већ дуго раде, па су стекле велика сопствена средства, те им није много стало до уплате задругарских удела.

Овај систем су прво завеле француске потрошачке задруге, оне су и висину удела смањиле на невероватно ниску меру (2—3 франка), тако да је било немогуће наћи човека који не би могао то да уплати и тиме стекне право на задружну куповину.

Бугари су завели овај исти систем, само су га мало изменили. Наиме, они новоме задругару дају право да може куповати робу из задруге и да може примити део уштеде на крају године, чим уплати део удела, али му не дају право гласа док не уплати цео удео, који није мали. Задругарима је омогућено да удео уплаћују од дела уштеде која им припада, а минимални проценат уштеде на пазару су у неким задругама гарантовали.

Морамо да нагласимо да задругар који је уписао удео сноси део одговорности према задрузи (јемство), иако удео није уплатио.

СТАЛНА ШТЕДЊА

Стална штедња задругара, то је стални, редовни улог задругара, који он улаже у своју задругу. Овај се улог даје недељно или месечно.

Стална штедња је заведена у свакој кредитној задрузи. Њену висину одређује редовна скупштина задругара. Најбоље је да она буде једнака за све задругаре, али она то не мора бити. У том случају се одређује најмања сума коју мора сваки задругар да улаже за одређено време, а оставља се задругарима да могу улагати и веће суме. Тако је то и у пракси.

С правом се сматра да кредитна задруга, у којој није заведена стална штедња, није права кредитна задруга, тј. да не одговара општим начелима задругарства.

Стална штедња треба да се улаже недељно или месечно, никако полугодишње или годишње, како то у неким задругама раде. Није то стална штедња када човек одједном уложи 240 дин. за годину, већ је права стална штедња само она која се улаже постепено и уредно. То стално улагање, недељно или месечно, натерује задругаре да долазе уредно у задругу, те да изближе прате њен рад, а не да чекају крај године па да тек онда виде шта је урађено.

Није добар обичај да се задругару одбије стална штедња онда када му се исплаћује зајам. То се никако не сме дозволити, јер је то право изигравање задружне идеологије.

Иако је стална штедња обавезно заведена само у кредитним задругама, има и других задружних облика у којима се заводи стална штедња. У том погледу важи ово правило: ако задруга, ма које врсте била, кредитира своје задругаре, онда у тој задрузи, бар за те задру-

гаре који хоће да уживају кредит, мора да се уведе обавезна стална штедња.

Кад задругари могу подићи сталну штедњу?

Правилима земљорадничких кредитних задруга Главног савеза српских земљорадничких задруга било је предвиђено да се стална штедња може подићи само кад задругар иступи из задруге, и то две године после иступања. Међутим, многе су старе задруге измениле ове одредбе правила новим обичајима. Тако су неке задруге завеле обичај да се стална штедња може подићи ако задругар уложи једну утврђену суму. Тако је задруга остајала без штедње, а задругар је опет улагао.

У неким задругама је заведен други систем: да задругар улаже на сталну штедњу дотле, док камата на уложени новац не износи онолико месечно колико нови задругари улажу на име сталне штедње. Можда и овај систем није рђав, али се увек поставља питање подизања сталне штедње. Чак су у једној задрузи забележили и овај случај. Задругар има 5.000 динара на сталној штедњи, не дугује ништа задрузи и хтео би да подигне суму, јер му је новац потребан. Пошто не може друкчије, он се из задруге исписује. Кад добије штедњу, он се понова у њу уписује. Али скупштина задругара, да би ово осујетила, донесе одлуку да се задругари који једном иступе не примају понова у задругу. Новим правилима кредитних задруга, које је прописао Главни савез српских земљорадничких задруга, регулисано је ово питање на тај начин, што су установљена кола сталне штедње. Сваки задругар мора да има у задрузи, на име удела и сталне штедње, најмање 2.000 дин. или и већу суму то решењу скупштине. Преко те суме се уплаћују кола сталне штедње. Кад задругар уплати једно коло сталне штедње, може да га подигне и онда даље улаже. Правилима се даде регулисати питање подизања уплаћенога кола, да ли ће се

рецимо дати право да своје коло уплаћене сталне штедње могу да подигну и они задругари који задрузи другују, или ће им се коло само одбити од зајма. Коло траје 3 године.

У вези са решавањем питања вересије у набављачким задругама и у њима се заводи обавезна стална штедња, ако не за све, а оно бар за оне задругаре који купују на кредит. Зато су многе потрошачке задруге завеле нарочите правилнике за давање робе на кредит. По правилнику, задругар, који хоће да ужива кредит код своје потрошачке задруге, мора да улаже свакога месеца по 3% од висине одобренога кредита, тако да за 30 месеци улагања достигне суму одобреног кредита. Ако не жели кредит да повећава, онда он није у обавези да даље улаже тај проценат. Ова се сума укамаћује и служи као гаранција за робу узету на кредит. Ако задругар не жели више да ужива кредит, он може свој улог да подигне, под условом да задрузи ништа не другује. Свакако да је овај начин решења питање вересије у набављачким задругама врло добар.

ОБИЧНА ШТЕДЊА

(Штедионички улози)

Све врсте задруга имају улоге на „обичну штедњу“. То су уствари штедионички улози разних лица, било задругара или незадругара. Име „обична штедња“ је дато ради тога, да би се ова штедња разликовала од сталне штедње.

Улози на обичну штедњу могу бити врло добар извор средстава за рад задруга свих врста. Зато се њима мора посветити особита пажња. Али у погледу примања и враћања улога на штедњу мора се водити врло вешта, паметна и мудра политика.

Штедионички улози као средства за рад задруга

Свака задруга може да отпочне са прикупљањем улога на обичну штедњу одмах у почетку свога рада, баш тада када су јој новчана средства и највише потребна. Најпре дају улоге имућнији задругари, чланови управе, а затим и остали. Многе наше земљорадничке набављачке задруге отпочеле су рад захваљујући првим улозима обичне штедње неколицине задругара, пошто висина уплаћених удела задругара оснивача није уопште била довољна да омогући почетак.

Постепеним развијањем смисла за коришћење ове штедње може се много учинити. Добра кредитна или набављачка задруга може да прикупи врло много улагача и да дође до већих сума штедних улога. То је стварно и најјевтинији туђ капитал у задругарству, пошто се на улоге не може плаћати већа камата од 4—5%, док се на зајмове увек плаћа дупло више. Уосталом, ово је укидање посредника између људи којима је новац потребан и оних који га имају макар и у најмањим сумама. Улози на обичну штедњу, дакле, замењују зајмове, те се доста штеди и на меничним бланкетима и другим трошковима са којима је скопчана употреба кредита.

Материјална сигурност улога

Сваки улагач тражи материјалну сигурност улога изнад свега. Ако није сигуран у установу којој поверава своју уштеду, онда му не вреди ни највећа могућа камата коју постиже. Можемо рећи да земљорадничке задруге и задруге уопште, пружају такву материјалну сигурност, тако да се она, с правне тачке гледишта, може равнати са државном гаранцијом.

О укупној суми до које може да улаже један улагач решава редовна годишња скупштина задругара, која тако исто решава и о укупној суми коју не смеју да пре-

ђу сви улози на обичну штедњу у тој задрузи. У задругама са неограниченим јемством задругари јамче целим својим имањем за обавезе задруге. Тако, најобичнија земљорадничка кредитна задруга са 100 задругара, претставља материјално јемство бар за неколико стотина хиљада динара, док обично улози на обичну штедњу код такве мање задруге не доспевају ни до 100.000 динара.

У задругама са ограниченим јемством задругара лако се може израчунавати колико је то јемство и, наравно, задруга и не може да прими на себе веће обавезе него што износи висина јемства њених задругара. Тако се сваки улагач може уверити колико су његови улози сигурни у задрузи.

Ликвидност улога

Поред тога што сваки улагач тражи да му улог буде материјално обезбеђен, он тражи још и то да може да подигне свој новац без икакве запреке. Многи улагачи цене ову ликвидност улога чак и више од саме материјалне сигурности или висине камате. Због тога су многе новчане установе завеле обичај да и не рачунају камату за извесно време, кад се жели да се улог подигне без отказа. Ово је разумљиво, јер нико не штеди новац ради оне установе у коју улаже, већ га штеди ради неке своје потребе, па тражи да му се уложени новац стави на расположење онога часа када се њему укаже прилика да ту своју намеру оствари.

У овоме погледу многе наше задруге нису разумеле важност ликвидности и тачности исплате улога, а баш у томе погледу морају много да раде.

На пракси, у погледу ликвидности улога, најбоље су се показале набављачке задруге. То је стога, што оне најбрже долазе до готовине, док су кредитне задруге везане за рок, премда су и многе кредитне задруге (ве-

лике и јаке) ликвидне и тачне у погледу исплате штедних улога.

Због тога ћемо овде изнети шта треба радити па да се стекне поверење улагача, те да задруге постану најбоље установе за ситнога штедишу. Правила, којих се мора држати свака управа задруге, јесу следећа:

1) Треба избегавати велике улоге једнога лица. Најбољи су мали улози, јер се најлакше исплате, а не може се тако лако десити да велики број улагача тражи новац у исто време.

2) Улоге обичне штедње не треба нипошто улагати у непокретна имања, у домове или земљу, нити у намештај и прибор који се не може продати.

3) Задруга мора увек да држи извесну суму резервисану за улагаче, да би могла без отказа у свако време да исплати извесну суму улога. Ако су суме улога веће, онда задруга мора имати, код своје пословне централе или савеза, једну суму уложену ради резерве.

4) Иако постоје отказни рокови на свакој уложној књижици, треба се што мање држати тих рокова, да би улагач стекао уверење да се о њему води рачуна.

На крају, један доживљај.

Био сам управник једне задруге, која је имала 40—50 улагача обичне штедње. Укупан улог њихов је износио преко 100.000 динара, а највећи улог једнога улагача био је 5.000 динара.

Једне вечери, седимо у канцеларији ја и благајник. Рачунамо колико нам треба новца за сутра, за разне набавке. Једва ћемо некако наглавити с новцем. Улази једна наша задругарка, назива нам Бога и вади из недара нашу уложну књижицу од 3.000 динара. Вели: „Нужно ми је за две хиљаде“. Било нам је тешко, јер су нам за сутра и те две хиљаде биле потребне. Али ја скочих, и без икаквог објашњења рекох благајнику: „Богосаве, исплати Савки 2.000 динара по овој књижици“.

Богосав узме из касе новац, поче да пише налог, а новац стави на сто. Кад то виде наша задругарка, насмеја се, па ће наставити: „Шалим се, господине. Нису ми паре потребне. Ево донела сам још две хиљаде, па вас само пробам“. Такви су улагачи!

II Оснивање задруге

ОПШТЕ НАПОМЕНЕ ЗА ОСНИВАЊЕ ЗАДРУГЕ

За оснивање задруге најпре се заинтересују неколико људи. Идеја може да потекне од једнога човека, који је се донекле упознао за задружном идеологијом. Објашњавајући својим друговима и пријатељима своју мисао о оснивању задруге, покретач ће наћи брзо довољан број једномишљеника, које притискују исти јади, а који су дошли до убеђења да су тешкоће толике да их појединац не може сам, без удружене снаге, савладати. Та снага је само задруга.

Ако у томе месту нема никакве задруге, оснивачи ће се определити какву ће задругу основати: кредитну, набављачку, житарску, здравствену или коју другу врсту. Ако у месту већ постоје задруге разних врста, онда ће се лако решити коју ће задругу оснивати.

За оснивање задруге, потребно је најмање десет лица која могу слободно да располажу својом имовином, под условом да писмено изјаве да желе основати задругу. Али ово означавање најмањег броја потребних оснивача да задруга може да се оснује и добије своју законску форму, не значи да је то и довољан број за успешан рад задруге. Оснивачи морају, ради тога, да предвиде колико је задругара најмање потребно па да им посао успе. Ово ће зависити од врсте задруге коју оснивају и од величине места у коме се задруга оснива. Увек је боље да има више оснивача од десет, али не и сувише велики број, ради лакшег спровођења послова око оснивања.

РАДЊЕ ОКО ОСНИВАЊА ЗАДРУГЕ

На дан 24 септембра 1937 године ступио је на снагу нов Закон о привредним задругама, те су на тај начин престали да важе сви дотадашњи закони који су се односили на задруге свих врста и свих покрајина у Југославији.

Овим законом је упрошћено оснивање задруга, и, што је главно, оснивање је једнообразно и ослобођено плаћања свих такса.

Све радње око оснивања задруге можемо поделити на три дела: на радње пре оснивачке скупштине, на радње на оснивачкој скупштини и на радње после оснивачке скупштине.

1) Радње које оснивачи задруге имају да сврше пре оснивачке скупштине су:

- а) Добијање правила од Савеза за нову задругу;
- б) Потписивање **изјаве оснивача**, коју морају потписати најмање 10 лица која имају право пуноважно да располажу својом имовином и уживају сва грађанска права; у изјави морају назначити да ли оснивају задругу са неограниченим или ограниченим јемством и да означе колико удела уписују.

в) Састављање позива на оснивачку скупштину, који потписују сви они оснивачи који су потписали **изјаву оснивача**.

2) Радње на оснивачкој скупштини су:

- а) Састављање списка присутних задругара у три примерка;
- б) Бирање претседника оснивачке скупштине, записничара и два оверача;
- в) Примање и потписивање правила задруге са ознаком висине удела, у три примерка;
- г) Бирање управног и надзорног одбора;

д) Доношење осталих одлука према објављеном дневном реду у позиву;

ђ) Писање записника скупштине у три примерка.

3) Радње после одржане оснивачке скупштине су:

- а) Оверавање потписа чланова управног одбора;
- б) Оверавање написане изјаве за ступање у реви-зијски савез задруга.

в) Пријава задруге регистарском суду, ради увођења у задружни регистар суда и овере правила;

г) Пријава задруге у реви-зијски савез, која се мора поднети најдаље у року од три месеца од дана увођења задруге у задружни регистар;

д) Потписивање изјаве задруге за ступање у одговарајућу главну задругу, као пословни савез. Ова се изјава не мора тврдити код власти и шаље се реви-зијском савезу који има у своме чланству и пословни савез — главну задругу. Таква је пракса заведена у Главном савезу српских земљорадничких задруга.

ђ) Најдаље у року од девет месеци од дана регистра-ровања задруге, мора се поднети Суду потврда да је задруга примљена у чланство реви-зискога савеза. Напомињемо да је код Главног савеза српских земљорад-ничких задруга обичај да сам Савез шаље надлежном регистарском суду извештај: да је задруга примљена у чланство. Ипак је потребно да се Управа задруге увери да је Суд извештен.

Тражење правила од Савеза

Један од оснивача нове задруге, када је већ осигуран довољан број оснивача, пише карту следеће садржине:

Главном савезу српских земљорадничких задруга,
Београд
Франкопанова 15

Имамо намеру да у нашем месту (навести место) оснујемо (навести: кредитну, набављачку, житарску) задругу.

Желимо да одржимо оснивачку скупштину на дан 16 августа 1941 године у згради наше основне школе.

Молимо Савез да нам пошаље три примерка правила, као и упутства за оснивање ове задруге.

Са задругарским поздравом:

Петар Стојановић, земљорадник

25 јула 1941 год.

Радљево

п. Лајковац

Потписивање изјаве оснивача

I) За задруге са ограниченим јемством изјава оснивача се пише према овом обрасцу:

Ослобођено таксе на основу прописа последњег става чл. 5 тач. 5 Закона о таксама у вези тач. 1 § 19 Финансијског закона за 1938/39 решењем Министарства финансија број 23049/III од 1-IV-1938 (Службене новине бр. 80 XXVII од 9-IV-1938 стр. 556).

Изјава оснивача

Потписани овим изјављујемо да желимо на основу прописа Закона о привредним задругама основати у Радљеву задругу са ограниченим јемством под именом: „Радљевска земљорадничка набављачка задруга с. о. ј.“,

која ће имати за задатак унапређење привреде својих чланова путем заједничке набавке средстава за производњу и потрошњу.

Исто тако изјављујемо да у ову задругу ступамо као њени чланови; да нисмо чланови ни једне друге овакве исте задруге; да за све задругине обавезе одговарамо пет пута онолико колико износи укупан збир сума наших удела, које ниже појединачно уписујемо; да ћемо све уписане уделе уплатити по прописима задругиних правила; да су нам све одредбе задругиних правила, које смо као оснивачи потписали, а нарочито одредбе о врсти и обиму јемства за обавезе задругине, познате, као и то да пристајемо на све остале одредбе задругиних правила и да ћемо се свим силама трудити да у свему одговоримо својим задругарским обавезама и дужностима према задрузи.

Једновременно изјављујемо да као оснивачи Радљевске земљорадничке набављачке задруге с. о. ј. појединачно уписујемо код ње следеће уделе и то:

- 1) Стојановић Петар, земљорадник, Радљево — пет
- 2) Митровић Милан, земљорадник, Радљево — три
- 3) Обрадовић Станисав, земљорадник, Радљево — два
- 4) Младеновић Радомир, земљорадник, Радљево — пет
- 5) Даничић Слободан, земљорадник, Радљево — четири
- 6) Сокић Иван, учитељ, Радљево — два
- 7) Петровић Петроније, земљорадник, Радљево — седам
- 8) Трајковић Радисав, земљорадник, Радљево — два
- 9) Поповић Милан, свештеник, Радљево — десет
- 10) Мирковић Љубомир, земљорадник, Радљево — један

(Ако има више од десет оснивача, онда се списак наставља).

У Радљеву, 10 августа 1941 год.

Својеручни потписи оснивача:

Петар Стојановић

Милан Митровић
 Станисав Обрадовић
 Радомир Младеновић
 Слободан Даничић
 Иван Сокић
 Петроније Петровић
 Радислав Трајковић
 Милан Поповић
 Љубомир Мирковић

2) За задруге са неограниченим јемством.

Ослобођено таксе на основу
 прописа последњег става чл. 5 тач.
 5 Закона о таксама у вези тач. 1 §
 19 Финансијског закона за 1938/39
 решењем Министарства финансија
 број 23049/III од 1-IV-1938 (Службе-
 не новине бр. 80 XXVII од 9-IV-1938
 стр. 556).

ИЗЈАВА ОСНИВАЧА

Потписани овим изјављујемо да желимо на основу
 одредаба Закона о привредним задругама основати у
 Жаркову задругу са неограниченим јемством под
 именом: „Жарковачка земљорадничка кре-
 дитна задруга с. н. ј.“, која ће имати задатак унапре-
 ђење привреде својих чланова путем заједничке набавке
 новчаних средстава, која ће давати члановима у облику
 краткорочних и дугорочних позајмица; да развија и шири
 свест о штедњи; да прима штедне улоге од чланова и од
 других улагача; да набавља за чланове средства за пољо-
 привредну производњу; да прима од чланова њихове
 пољопривредне производе у комисиону продају и да за
 чланове посредује у пословима осигурања.

Исто тако изјављујемо да у ову задругу ступамо
 као њени чланови; да нисмо чланови ни једне друге ова-

кве исте задруге; да за задругине обавезе одговарамо
 неограничено и солидарно целим својим имањем; да
 ћемо све уписане пословне уделе уплатити по пропи-
 сима задругиних правила; да су нам све одредбе задру-
 гиних правила, која смо као оснивачи потписали, а на-
 рочито одредбе о јемству за обавезе задругине познате,
 као и то да пристајемо на све остале одредбе задруги-
 них правила и да ћемо се свим силама трудити да у
 свему одговарамо својим задругарским обавезама и ду-
 жностима према задрузи.

Једновременно изјављујемо да као оснивачи Жар-
 ковачке земљорадничке кредитне задруге с. н.
 ј. појединачно уписујемо код ње ниже наведен број
 удела и то:

Ред. број	Презиме и име члана (назив правног лица или установе)	Занимање	Место станована	Колико упи- сује удела (словима)
1	Милан Митровић	земљорад.	Жарково	Један удео
2	Душан Михаиловић	„	„	Један удео
3	Милутин Илић	„	„	Један удео
4	Сава Влајић	„	„	Два удела
5	Петар Стојановић	„	„	Три удела
6	Никола Марковић	„	„	Један удео
7	Марко Видојковић	„	„	Два удела
8	Милан Спасеновић	„	„	Два удела
9	Тодор Пешић	„	„	Три удела
10	Милан Бранковић	„	„	Два удела
11	Никола Живковић	„	„	Један удео
12	Александар Табаковић	„	„	Један удео
13	Јанко Дамјановић	„	„	Два удела
14	Коста Кресић	учитељ	Жарково	Два удела
15	Радивоје Николић	земљорад.	„	Један удео

У Жаркову 25 јануара 1940 год.

(Својеручни потписи оснивача)

Милан Митровић
 Душан Михаиловић
 Милутин Илић
 Сава Влајић
 Петар Стојановић
 Никола Марковић
 Марко Видојковић
 Милан Спасеновић
 Тодор Пешић
 Милан Бранковић
 Никола Живковић
 Александар Табаковић
 Јанко Дамњановић
 Коста Крезећ
 Радивоје Николић

ОБРАСЦИ ПОЗИВА НА ОСНИВАЧКУ СКУПШТИНУ**1) Образац позива за набављачку задругу**

Ослобођено таксе на основу
 прописа последњег става чл. 5 тач.
 5 Закона о таксама у вези тач. 1 §
 19 Финансијског закона за 1938/39
 решењем Министарства финансија
 број 23049/III од 1-IV-1938 (Службе-
 не новине бр. 80 XXVII од 9-IV-1938
 стр. 556).

ПОЗИВ**на****оснивачку скупштину земљорадничке набављачке задруге**

По угледу на своје другове из суседних села и ради
 заштите својих интереса као потрошача, решили смо да
 се организујемо у набављачку задругу, па позивамо све
 домаћине земљораднике села Радљева на

Оснивачку скупштину земљорадничке набављачке задруге

која ће се одржати на дан 16 августа 1941 г. у 9 часова
 пре подне, у згради наше основне школе, са овим дне-
 вним редом:

- 1) Отварање и избор претседника скупштине;
- 2) Избор записничара и два оверача записника;
- 3) Прописивање правила за задругу;
- 4) Избор чланова управног одбора;
- 5) Избор чланова надзорног одбора;
- 6) Решавање о улозима на обичну штедњу;
- 7) Решавање о суми до које се Задруга може за-
дужити;
- 8) Решавање о ступању Задруге у Главни савез
српских земљораднички задруга;
- 9) Решавање о ступању Задруге у Главну земљо-
радничку набављачку задругу;
- 10) Избор претставника и његовог заменика за скуп-
штину Главног савеза;
- 11) Избор претставника и заменика за скупштину
Главне земљорадничке набављачке задруге;
- 12) Решавање о оснивачким трошковима.

У Радљеву, 2 августа 1941 год.

Оснивачи:

(потписују лица која су потписала изјаву оснивача)

2) Образац позива за оснивање градске потрошачке задруге

Ослобођено таксе на основу прописа последњег става чл. 5 тач. 5 Закона о таксама у вези тач. 1 § 19 Финансијског закона за 1938/39 решењем Министарства финансија број 23049/III од 1-IV-1938 (Службене новине бр. 80 XXVII од 9-IV-1938 стр. 556).

ПОЗИВ

на

оснивачку скупштину Градске потрошачке задруге

Овим позивамо све свесне потрошаче нашега места, нарочито раднике, приватне и државне чиновнике, занатлије и остале грађане који су вољни да бране своје потрошачке интересе, на

Оснивачку скупштину Потрошачке задруге

која ће се одржати у Земуну на дан 18 септембра 1941 године, у кафани „Београд“, тачно у 10 часова пре подне са овим дневним редом:

- 1) Избор претседника оснивачке скупштине;
 - 2) Избор записничара и два оверача записника;
 - 3) Прописивање и потписивање правила;
 - 4) Избор управног одбора;
 - 5) Избор надзорног одбора;
 - 6) Решавање о примању штедионичких улога;
 - 7) Решавање о суми до које се задруга може задужити;
 - 8) Решавање о ступању задруге у ревизијски савез;
 - 9) Решавање о ступању задруге у пословни савез;
 - 10) Избор делегата за скупштину ревизијског савеза;
 - 11) Избор делегата за скупштину пословног савеза;
 - 12) Решавање о оснивачким трошковима.
- У Земуну, 3 септембра 1940 год.

Сазивачи:

Никола Петровић, приватни чиновник
Милан Илић, радник
Петар Бранковић, механичар

3) Образац позива за оснивање произвођачке задруге

Ослобођено таксе на основу прописа последњег става чл. 5 тач. 5 Закона о таксама у вези тач. 1 § 19 Финансијског закона за 1938/39 решењем Министарства финансија број 23049/III од 1-IV-1938 (Службене новине бр. 80 XXVII од 9-IV-1938 стр. 556).

ПОЗИВ

на

Оснивачку скупштину земљорадничке виноградарске задруге

Да бисмо заштитили интересе произвођача грожђа и организовали заједничку продају вина, решили смо да оснујемо виноградарску задругу у

Ради тога позивамо све виноградаре из села
. (навести села), на

Оснивачку скупштину виноградарске задруге

која ће се одржати у, у згради наше земљорадничке набављачке задруге, на дан 21 марта 1940 год. у 9 часова пре подне, са овим дневним редом:

- 1) Отварање скупштине и избор претседника;
- 2) Избор записничара и два оверача записника;
- 3) Примање и потписивање правила;
- 4) Избор чланова управног одбора;
- 5) Избор чланова надзорног одбора;
- 6) Решавање о улозима на обичну штедњу;
- 7) Решавање о суми до које се Задруга сме задужити;

8) Решавање о ступању Задруге у Главни савез српских земљорадничких задруга;

9) Решавање о ступању Задруге у Главну земљорадничку произвођачку задругу;

10) Избор делегата за скупштину Главног савеза и Главне задруге;

11) Решавање о оснивачким трошковима.

Извештавамо произвођаче да ће од стране Савеза присуствовати оснивачкој скупштини један Савезов претставник из Београда.

У 1940 год.

Оснивачи:

(Потписи лица која су потписала изјаву оснивача)

4) Образац позива за оснивање земљорадничке кредитне задруге

Ослобођено таксе на основу прописа последњег става чл. 5 тач. 5 Закона о таксама у вези тач. 1 § 19 Финансијског закона за 1938/39 решењем Министарства финансија број 23049/III од 1-IV-1938 (Службене новине бр. 80 XXVII од 9-IV-1938 стр. 556).

ПОЗИВ

на

Оснивачку скупштину земљорадничке кредитне задруге

Да бисмо осигурали себи и својим будућим поколењима повољан кредит и спасли се зеленашких интереса, решили смо да покренемо оснивање земљорадничке кредитне задруге у нашем месту. Ради тога позивамо све другове нашег села, за које је питање кредита исто тако животнo као и за нас, да дођу на

Оснивачку скупштину земљорадничке кредитне задруге

која ће се одржати на дан 28 јануара 1941 год. у згради

наше основне школе, у 9 часова пре подне, са овим дневним редом:

1) Избор претседника скупштине;

2) Избор записничара и два оверача;

3) Правила задруге;

4) Избор чланова управног одбора;

5) Избор чланова надзорног одбора;

6) Решавање о висини сталне штедње;

7) Решавање о висини улога на обичну штедњу;

8) Решавање о суми до које се Задруга може задужити;

9) Решавање о висини позајмице која се може дати једном задругару;

10) Решавање о ступању у Главни савез српских земљорадничких задруга;

11) Решавање о ступању у Главну кредитну задругу;

12) Избор делегата за скупштине Главног савеза и Главне задруге;

13) Решавање о висини оснивачких трошкова.

У Болечу, 15 јануара 1941 год.

Оснивачи:

(следеју потписи)

ШТАМПАНИ ПРИМЕРЦИ ПРАВИЛА

Да би олакшао оснивање појединих врста задруга, Главни савез српских земљорадничких задруга у Београду, и други савези, утврдили су модел правила за кредитне, набављачке, житарске, виноградарске и друге задруге, па је таква правила штампао у више хиљада примерака.

Овим је учињена велика олакшица оснивачима задруга, јер би они морали сами, у вези са одредбама за-

кона, да састављају правила, да их умножавају у више примерака како за регистарски суд тако и за задругаре. Природно, Савез је израдио правила која најбоље одговарају потребама задруга, те се морају претпоставити да су и најбоља.

У штампаним примерцима правила остављена су неколико празних места, која треба оснивачи да поуне према одлуци оснивачке скупштине. Та места су следећа:

1) **Фирма саме задруге.** Скупштина има да одлучи како ће име носити задруга према § 1 тач. 1 Закона.

2) **Број чланова управног одбора.** Закон предвиђа да најмањи број чланова управног одбора мора бити три. Али задруга може имати и већи број чланова управног одбора, што зависи од области задруге, или од других околности. Практично је да број чланова управног одбора буде непаран (5, 7, 9) да се не би могло десити, када су сви на седници, да буде једнак број гласова приликом решавања по појединим предлозима и питањима. У штампаним примерцима правила које је израдио Главни савез српских земљорадничких задруга, предвиђено је пет чланова управног одбора за све врсте задруга. Изузетак чине правила која су предвиђена за задруге непредвиђеног облика. У случају да се оснива набављачка, кредитна, житарска, воћарска, млекарска, виноградарска или сточарска задруга, мора се у правилима прецртати реч пет и ставити број други који се жели, ако оснивачи хоће да број чланова буде већи од пет.

3) **Број чланова надзорног одбора.** Све што смо напред рекли за број чланова управног одбора важи и за број чланова надзорног одбора.

4) **Висина једног удела.** Оснивачка скупштина одређује висину удела. Уобичајено је да је висина једног удела код набављачких и кредитних задруга 100 динара, а код произвођачких 500 динара. Мање уделе од 100 динара не бисмо могли препоручити под претпоставком

да нема задругара који не би могао да упише и уплати (и у ратама ако је сиромашан) бар један удео од 100 динара.

5) **Област саме задруге.** У члану 1 свих штампаних примерака правила свих врста задруга, у последњем ставу, треба поунити празнину код речи: Област задругина обухвата Ту треба ставити имена места из којих могу да буду чланови задруге. Ако у истом месту већ постоји задруга исте врсте, онда ревизиски савез може да не одобри оснивање нове задруге. Исто тако не треба у област ставити места која су обухваћена под облашћу такве задруге, те је најбоље да се ово питање одмах, још код тражења правила, расправи са Савезом.

Одобрење за оснивање задруге није потребно

Према одредбама Закона, оснивачима задруге није потребно никакво претходно одобрење. Значи, потребна је само воља 10 лица да оснују задругу и, ако она испуњавају услове прописане законом, нико им не може забранити оснивање задруге.

Друго је питање да ли се оснивачка скупштина, као састанак људи, може одржати без дозволе власти, то јест да ли се мора пријавити држање скупштине полицијској власти ради одобрења или ради слања једног свог органа на скупштину. Да ли ће се оваква пријава чинити од стране сазивача скупштине или не, зависи од Закона о зборовима и договорима.

Ко се стара да правила задруге буду у складу са Законом

У штампаним примерцима правила која шаље ревизиски савез коме се оснивачи обрате, одредбе су потпуно у складу са Законом, те ако се у њима не мењају одредбе, Савез ће задругу примити у чланство. Ако

оснивачи сами начине правила, што могу учинити, разуме се у вези одредаба Закона, онда је надлежан регистарски суд да прегледа правила и врати их оснивачима, ако нађе да нису у складу са законом. Ако је Суд примио задружна правила, потврдио их, Савез, као ревизиски, има још увек право да тражи измене правила од оснивача, ако правила не одговарају Закону. Савез може задругу да не прими у чланство и Закон не даје право жалбе на ово.

ЧАСНИШТВО ОСНИВАЧКЕ СКУПШТИНЕ И ЊЕГОВА УЛОГА

Часништво оснивачке скупштине чине председник, записничар и два оверача скупштинског записника. Њихова дужност и улога траје само док траје скупштина, јер се после тога даљи послови око вођења и управљања задругом предају управном одбору, који је том приликом изабран. Овде ћемо укратко изнети дужност часништва оснивачке скупштине.

1) **Претседник оснивачке скупштине.** Један од сазивача скупштине отвара скупштину и предлаже једнога од присутних за претседника скупштине. За претседника скупштине треба узети или најстаријега међу присутнима или неког истакнутог човека који разуме задружни покрет, и који је загрејан за задругарство. Претседник мора бити писмен.

Дужност је претседника да води послове око рада скупштине, да даје реч задругарима који желе да учествују у дискусији око доношења правила или других решења, да одржава ред на скупштини и да пребројава гласове у случајевима гласања за овај или онај предлог.

Претседник ће се старати да се реч даје пријављеним говорницима по реду пријаве, да се постепено пре-

лази са једне на другу тачку дневног реда, док се дневни ред не исцрпи, не дозвољавајући да се говорници удаљују од предмета о којима се решава. Кад се дневни ред исцрпи, претседник ће скупштину закључити и потписати записник.

Добро је да је претседник говорник, па да у кратким потезима изнесе сакупљеним лицима циљеве задруге која треба да се оснује, као и да назначи средства да се циљ оствари. Али, ако није говорник, он може дати реч неком другом лицу, које ће пре почетка скупштине изнети задатак задруге и важност њенога оснивања. Тај говор, при оснивању земљорадничке набављачке задруге, изгледао би отприлике овако:

Браћо и пријатељи,

Дозволите ми, најпре, да вам се захвалим на части коју сте ми указали бирајући ме за претседника скупштине. Ја ћу се трудити да то поверење и оправдам.

Ви сте, браћо, чули зашто смо се ми данас овде састали. Али ја сматрам за своју дужност да вам укратко изнесем велику корист коју сељаци имају од свих задруга, а нарочито ћу се задржати на користи коју имају од набављачке задруге, коју треба данас да оснујемо.

У околини нашега села има више таквих задруга, а у чланству Главног савеза српских земљорадничких задруга има око 2.000 набављачких задруга. О њиховом се напретку брине и Главни савез и Главна земљорадничка набављачка задруга. Велики број набављачких задруга је начинио видне успехе, те служе као пример осталим новим задругама.

Задатак је сваке набављачке задруге да за своје задругаре набави све што им је потребно, било за потрошњу, као: шећер, пиринач, бонбоне, со, гас, итд., било средства, која ће нам помоћи у производњи, као: плави камен, плуг, ашов, ексере, сумпор итд.

Ви сви знате да ми врло тешко долазимо до пара, а кад треба те новце да потрошимо, онда су ту разни шпекуланти који гледају да на нашој потрошњи и куповини згрну лепе паре, старајући се да нам увек даду робу рђавог квалитета и по високој цени.

Ето, браћо, зато смо се договорили да оснујемо задругу, па да на тај начин сами, својом организацијом, сачувамо своје интересе приликом сваке куповине. Удружени, уштедећемо лепу пару, па ће нам се та уштеда вратити у разним видовима — било у виду уштеде, која се враћа сразмерно нашем пазару од задруге, било у виду разних других користи, које ћемо од задруге имати.

Но, браћо, треба да упознате правила која важе за рад сваке задруге, па и ове коју оснивамо. Пре свега, основна је ствар у задругарству **самопомоћ** и **узајамна помоћ**, што значи да имамо да се уздамо највише у себе. Ми морамо да уложимо довољан капитал за рад задруге, а затим и да будемо верни задрузи у погледу набавки.

Хоћу још да вам скренем пажњу на основна начела рада набављачких задруга. Ево тих начела:

1) Роба се продаје само задругарима; 2) Роба се продаје по јавној и утврђеној цени; 3) Мера робе је савршено тачна; 4) Роба се продаје по пијачној цени; 5) На крају године, један већи део уштеде се враћа задругарима сразмерно куповинама које су код задруге извршили; 6) Стварају се два фонда: резервни фонд, у који улази 20% чисте уштеде, а који је заједничка својина задругара али је недељив, и фонд за културу, који се употребљава као средство за културно подизање задругара.

Ја вас, браћо, поздрављам и молим да пређемо на другу тачку дневног реда: избор записничара и два оверача записника.

Записничар оснивачке скупштине. За записничара скупштине треба изабрати писменијег човека, који може да изради скупштински записник. За сам записник треба унапред припремити неколико табака чисте, шпартане, канцелариске хартије и потребан прибор за писање.

Оверачи записника. Оверачи записника су лица која скупштина изабере да пазе шта је скупштина решила и да се затим увере да је то тако и у скупштински записник унесено, без измене, и да то својим потписом овере. Они зато треба да буду за све време рада скупштине присутни у сали и да седе било за претседничким столом или у првом реду седишта, како би лако могли да прате цео ток рада скупштине. У случају каква спора код суда поводом самога записника, оверачи одговарају за истинитост навода у записнику, па зато морају да овере само оно што је истина и било.

Према томе, оверачи су чувари правде на скупштини, па ће пазити да свака примедба задругара, заснована на закону или правилима задруге, уђе и у записник.

ПОТПИСИВАЊЕ ПРАВИЛА И ОВЕРА СУДА

Оснивачи задруге потписују се на правилима која су на оснивачкој скупштини примљена. За потписивање је на свим штампаним примерцима правила остављено, на крају, место на коме се може потписати до 32 оснивача, али ако их има више, то се да продужити.

Сваки оснивач има да потпише оригинално три примерка правила, која се са осталим оснивачким документима шаљу надлежном суду ради регистрација. Потписивање се правила може извести пре почетка скупштине, може у самом току, када се правила приме и убаце оне допуне о којима смо напред говорили, или и на крају

скупштине. Најбоље је да се правила потпишу на крају скупштине, после закључка записника, када ће записничар позвати свакога оснивача, пре него што оде са скупштине да потпише правила у три примерка. То треба да иде оним истим редом као што су потписивали изјаву за оснивање задруге.

То потписивање изгледа овако:

Прелазна наређења

Чл. 133

Ова правила ступају на снагу даном увођења у задружни регистар код надлежног суда, у смислу § 4 ст. 1 Закона о привредним задругама. (у 3 примерка).

16 августа 1941 год.

Оснивачи:

1. Петар Стојановић, пет удела;
2. Милан Митровић, три удела;
3. Станисав Обрадовић, два удела;
4. Радомир Младеновић, пет удела;
5. Слободан Даничић, четири удела;
6. Иван Сокић, два удела;
7. Петроније Петровић, седам удела;
8. Радосав Трајковић, два удела;
9. Милан Стојановић, десет удела;
10. Љубомир Мирковић, један удео.

(Потписују сви присутни на скупштини).

Ова правила су без икаквих измена једногласно усвојена на оснивачкој скупштини, одржаној 16 августа 1941 год. (види тачку 3 скупштинског записника).

Записничар:
Мара Даниловић

Претседник скупштине:
Милан Поповић

Оверачи:
Драгослав Стојановић
Борисав Вељковић

Окружни суд за округ ваљевски, као регистарски, на основу § 8 т. Закона о привредним задругама, по службеној дужности тврди, да је данас 25 августа 1941 г., извршен упис ове Задруге у задружни регистар суда.

Окружни суд за округ ваљевски у Ваљеву.

Бр. 14150/41

(печат суда)

Судија,
Александар Јонић

ЗАПИСНИЦИ ОСНИВАЧКИХ СКУПШТИНА

Делови записника оснивачке скупштине

Записник оснивачке скупштине, као и сваки други записник скупштине има два дела:

- 1) Списак присутних задругара;
- 2) Записник скупштинског рада.

ОБРАСЦИ СКУПШТИНСКИХ ЗАПИСНИКА

А) За оснивање набављачке задруге

Списак присутних задругара се ради према овом обрасцу:

1) Списак (3 примерка)

оснивача и накнадно уписаних задругара Радљевске земљорадничке набављачке задруге с. о. ј. у Радљеву, присутних на оснивачкој скупштини, одржаној на дан 16 августа 1941 године у Радљеву, у просторијама основне школе.

1. Петар Стојановић, земљорадник, Радљево
2. Милан Митровић, земљорадник, Радљево
3. Станисав Обрадовић, земљорадник, Радљево
4. Радомир Младеновић, земљорадник, Радљево
5. Иван Сокић, земљорадник, Радљево
6. Слободан Даничић, земљорадник, Радљево

7. Петроније Петровић, земљорадник, Радљево
8. Радосав Трајковић, земљорадник, Радљево
9. Милан Стојановић, земљорадник, Радљево
10. Љубомир Мирковић, земљорадник, Радљево
11. Милан Поповић, свештеник, Радљево
12. Мара Даниловић, учитељица, Радљево
13. Драгослав Стојановић, земљорадник, Радљево
14. Борисав Вељковић, земљорадник, Радљево
15. Никола Живковић, земљорадник, Радљево
16. Михаило Вујић, земљорадник, Радљево
17. Михаило Обрадовић, земљорадник, Радљево
18. Радивоје Ћирин, земљорадник, Радљево
19. Петар Илић, земљорадник, Радљево
20. Јован Живанић, земљорадник, Радљево.

Свега 20 (двадесет задругара)

Записничар:
Мара Даниловић

Претседник скупштине:
Милан Поповић

Оверачи:
Драгослав Стојановић
Борисав Вељковић

2) Записник (три примерка)

оснивачке скупштине Радљевске земљорадничке набављачке задруге, одржане 16 августа 1941 године у Радљеву.

Присутно је 20 задругара — оснивача, према овереном списку.

1

Сазивач скупштине, Петар Стојановић, земљорадник, отвара скупштину и предлаже да се изабере претседник скупштине.

Скупштина бира за претседника Милана Поповића, свештеника.

2

Претседник захваљује на избору, износи значај набављачких задруга и предлаже да се изаберу записничар и два оверача.

Скупштина бира за записничара г-ђу Мару Даниловић, учитељицу а за овераче: Драгослава Стојановића и Борисава Вељковића.

3

Претседник утврђује да је довољан број присутних задругара за оснивање задруге, па позива записничара да прочита нацрт правила задруге, предлажући да се нацрт усвоји, као и да се одреди висина једног удела.

Скупштина усваја правила Задруге и одређује висину једног удела на 100 динара.

Задругари правила потписују.

4

Претседник предлаже да скупштина изабере пет чланова Управног одбора.

Скупштина бира за чланове Управног одбора: Милана Стојановића, Николу Живковића, Мару Даниловић, Михаила Вујића и Драгослава Стојановића.

5

Претседник предлаже да скупштина изабере пет чланова Надзорног одбора.

Скупштина бира у Надзорни одбор: Михаила Обрадовића, Раивоја Ћирића, Петра Петровића, Петра Илића и Јована Живанића.

6

Претседник ставља на решавање питање о величини обичне штедње која се може у Задрузи примити, као и о висини камате на штедњу.

Скупштина решава:

да се од једнога лица може примити најмање 5, а највише 5.000 динара; да укупна сума свих улога на штедњу не сме прећи 30.000 динара; да се на улоге обичне штедње може платити највише законски одобрена камата.

7

Претседник ставља на решавање питање: до које се суме може Задруга задужити у овој години.

Скупштина решава:

да се Задруга сме задужити у овој години највише до 20.000 динара.

8

Претседник објашњава да Задруга мора да ступи у један ревизиски савез, а најбоље је да ступи у Главни савез српских земљорадничких задруга, јер је то најјачи и највећи ревизиски савез у нашој земљи.

Скупштина усваја предлог.

9

Претседник објашњава да постоји једна пословна централа за све набављачке задруге чланице Главног савеза српских земљорадничких задруга, која се зове Главна земљорадничка набављачка задруга, па предлаже да Задруга ступи у њу.

Скупштина решава: да Задруга ступи у чланство Главне земљорадничке набављачке задруге.

10

Претседник предлаже да се изабере претставник и његов заменик за скупштину Главног савеза срп. земљорадничких задруга.

Скупштина бира: за делегата Милана Никшића, за заменика Божића Вулића.

11

Претседник предлаже да се изабере претставник и заменик за скупштину Главне земљорадничке набављачке задруге.

Скупштина бира за делегата Јована Живанића, а за заменика Драгослава Стојановића.

12

Претседник предлаже да се донесе одлука о томе колико сваки задругар треба да уплати на име оснивачких трошкова.

Скупштина решава да сваки задругар уплати на име оснивачких трошкова по 20 динара.

13

Претседник позива записничара да прочита записник, а задругаре моли да саслушају записник и ставе примедбе ако их имају.

Скупштина прима записник без примедбе.

Са овим је скупштина закључена.

Записничар:
Мара Даниловић

Претседник
Милан Поповић

Оверачи:
Драгослав Стојановић
Борисав Вељковић

Б) ЗА ОСНИВАЊЕ КРЕДИТНЕ ЗАДРУГЕ

а) Списак присутних задругара се прави као и за набављачку задругу.

б) Записник се прави по овоме обрасцу:

Записник

оснивачке скупштине Сикиричке земљорадничке кредитне задруге, одржане 15 фебруара 1940 г. у Сикирици.

Присутно 20 задругара — оснивача, према овереном приложеном списку.

1

Сазивач скупштине Велимир Трифунковић, земљорадник из Сикирице, отвара скупштину износећи значај кредитне задруге, па предлаже да се приступи оснивању кредитне задруге и изабере претседник ове скупштине.

Скупштина усваја предлог и за претседника бира Велимира Трифунковића.

2

Претседник захваљује на указаној почести, па предлаже да се изабере записничар и два оверача записника.

Скупштина бира за записничара Петра Јованића, а за овераче записника: Николу Живковића и Милана Петровића.

3

Претседник позива записничара да прочита пројекат правила нове задруге, а скупштини предлаже да саслуша правила и усвоји их.

Скупштина усваја предложена правила, задругари потписују предложена правила.

4

Претседник предлаже да се приступи избору пет лица за управни одбор.

Скупштина бира у Управни одбор: Јанка Милића, Димитрија Живановића, Милана Стевановића, Павла Поповића и Војислава Ђорђевића.

5

Претседник предлаже да се изабере надзорни одбор од пет лица.

Скупштина бира у Надзорни одбор: Марка Видојковића, Миленка Ста-

менковића, Мирка Николића, Драгољуба Петровића и Николу Марковића.

6

Претседник предлаже да се донесе решење о висини сталне штедне коју ће бити обавезан сваки задругар да улаже у Задругу.

Скупштина одлучује: да сваки задругар улаже најмање по 20 дин. месечно на име сталне штедне.

7

Претседник предлаже да се донесе одлука о висини улога обичне штедне који се могу примити од улагача.

Скупштина решава: да се од једнога улагача може примити најмање 5 динара а највише 10.000 динара;
да укупна сума свих улога на штедњу не смеју прећи суму од 100.000 динара.

8

Претседник предлаже да се донесе одлука до које се суме може Задруга задужити у току ове године.

Скупштина решава да се Задруга може задужити највише до 100.000 динара.

9

Претседник предлаже да се донесе одлука о томе: која се сума најви-

ше може дати једном задругару као позајмица.

Скупштина решава да највећа сума једном задругару може бити до 2.000 динара.

10

Претседник ставља на решавање питање о ступању Задруге у Главни савез српских земљорадничких задруга у Београду, као ревизиски, пошто свака задруга, на основу закона, мора да ступи у ревизиски савез.

Скупштина решава да Задруга ступи у Главни савез српских земљорадничких задруга.

11

Претседник објашњава да осим Главног савеза, постоји као централна пословна организација, Главна земљорадничка кредитна задруга, у коју ступају све кредитне задруге ради пословања, па предлаже да и ова Задруга ступи у Главну кредитну задругу.

Скупштина усваја предлог.

12

Претседник предлаже да се изабере делегати за Главни савез и Главну кредитну земљорадничку задругу као и њихови заменици.

Скупштина бира: за делегата на скупштину Главног савеза Јанка Ми-

лића а за заменика Мирка Николића; за делегата Главне кредитне задруге Милана Стевановића, а за заменика Николу Марковића.

13

Претседник предлаже да се донесе решење о висини оснивачких трошкова.

Скупштина решава да сваки задругар уплати на име оснивачких трошкова по 20 динара.

14

Претседник позива записничара да прочита записник, а задругаре моли да саслушају записник и да ставе примедбе ако их нађу.

Скупштина прима записник.

Са овим је скупштина закључена.

Претседник,
В. Трифуновић

В) за оснивање виноградарске задруге
(или друге произвођачке задруге)

а) Списак присутних задругара на скупштини прави се као код набављачке задруге.

б) Записник се прави по овом обрасцу:

Записник

оснивачке скупштине Јелашничке земљорадничке виноградарске задруге одржане 4 маја 1941 год. у Јелашници.

Присутно 28 задругара оснивача, према овереном списку.

1

Сазивач скупштине Алекса Јовановић, земљорадник, отвара скупштину, износи значај виноградарске задруге за виноградаре, па предлаже да се приступи оснивању виноградарске задруге и изабере претседник скупштине.

Скупштина прима предлог и за претседника скупштине бира Петра Николића.

2

Претседник предлаже да се изабере записничар и два оверача записника.

Скупштина бира за записничара Алексу Јовановића, а за овераче: Душана Милића и Николу Петровића.

3

Претседник позива записничара да прочита пројекат правила Задруге, и моли скупштину да саслуша правила и да их усвоји.

Скупштина после дискусије, усваја пројекат и сви оснивачи потписују правила. Висина једног удела одређена је на 500 динара с тим да је сваки задругар дужан да на сваким 1000 ком., винових лоза упише по један удео.

4

Претседник предлаже да се приступи избору пет лица за управни одбор.

Скупштина бира у управни одбор: Војислава Петровића, Алексу Јовановића, Милорада Мирковића, Радмила Димитријивећа и Светислава Јовановића.

5

Претседник предлаже да се приступи избору Надзорног одбора.

Скупштина бира у Надзорни одбор Задруге: Драгутина Николића, Стојана Јовановића, Ђорђа Живановића, Војислава Илића и Панту Крстића.

6

Претседник ставља на решавање питање коју суму може Задруга да прими на име штедионичких улога.

Скупштина решава да се од једног лица може примити на име обичне штедње најмање 10 дин. а највише 10.000 динара.

7

Претседник ставља на решавање питање до које суме се може Задруга задужити ради давања пред-ујма за откуп грозђа.

Скупштина решава да се Задруга може задужити највише до 200.000 (двеста хиљада) динара.

8

Претседник ставља на решавање питање о ступању Задруге у ревизиски савез, истичући да је Задруга дужна да ступи у савез.

Скупштина решава да Задруга ступи у чланство Главног савеза српских земљорадничких задруга.

9

Претседник ставља на решавање питање о ступању Задруге у чланство Главне земљорадничке произвођачке задруге.

Скупштина одобрава да Задруга ступи у чланство Главне произвођачке задруге.

10

Претседник прелази на 10 тачку дневног реда: избор делегата за скупштину Савеза и Главне задруге.

Скупштина бира за делегата: Алексу Јовановића а за заменика му: Милана Петровића.

11

Претседник поставља питање о величини оснивачких трошкова.

Одлука: да сваки задругар уплати на име оснивачких трошкова по 100 динара.

12

Претседник позива записничара да прочита записник, а задругаре мо-

ли да га саслушају и ставе своје примедбе.

Скупштина прима записник без примедбе.

Са овим је скупштина закључена.

Записничар,
Алекса Јовановић

Претседник,
Петар Николић

Оверачи:

Душан Милић, Никола Петровић

РЕГИСТРОВАЊЕ ЗАДРУГЕ

Надлежност суда за регистравање и рок за регистрацију

Према § 4 Закона о привредним задругама свака задруга правно постоји од дана када је надлежни суд упише у задружни регистар.

За ово је надлежан Трговачки суд, ако постоји на територији области задруге, или окружни суд, ако на тој територији нема трговачког суда.

Свака новооснована задруга дужна је да се пријави за регистрацију најдаље у року од шест недеља од дана оснивачке скупштине. Ако се у томе року не јави, сматра се да није основана. (§ 6 т. 3 Закона).

Пријава за упис задруге у задружни регистар

Одмах после оснивања задруге, управни одбор упућује надлежном суду пријаву за регистравање.

Ова пријава мора имати ове прилоге:

- 1) три примерка правила задруге, потписана од оснивача;
- 2) три примерка записника оснивачке скупштине;
- 3) три примерка списка присутних задругара оснивача;

4) један примерак потписа чланова управног одбора, оверен од јавног бележника или власти која оверава потписе.

Ове потписе може да овери и сам суд, надлежан за регистравање, на записник.

Пријава суду се пише према овоме обрасцу:

Радљевска земљорадничка
набављачка задруга

Број 1

18 августа 1941 год.

Радљево—Лајковац

Ослобођено таксе на основу прописа последњег става чл. 5 тач. 5 Закона о таксама у вези тач. 1 § 19 Финансијског закона за 1938/39 решењем Министарства финансија број 23049/III од 1-IV-1938 (Службене новине бр. 80 XXVII од 9-IV-1938 стр. 556).

Окружном суду,

Ваљево

На основу члана 7 Закона о привредним задругама, част нам је извести тај Суд да је 16 августа 1941 год. основана у Радљеву привредна задруга под именом: Радљевска земљорадничка набављачка задруга с. о. ј.

Овој пријави прилажемо:

- 1) Правила задруге, која су потписали сви оснивачи, у три примерка;
- 2) Записник оснивачке скупштине, у три примерка;
- 3) Списак присутних задругара-оснивача у три примерка;
- 4) Оригиналне потписе чланова управног одбора, оверене од надлежне власти.

Молимо Суд да нам Задругу уведе у задружни регистар, па да нам оверена правила, спискове задругара и записнике скупштине, у два примерка, врати.

Потребну суму за оглас у „Службеним новинама“ шаљемо Суду, с молбом да нам и о томе изда потврду.

Радљевска земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.
Претседник Управ. одбора,
Милан Поповић

Чланови управног одбора:

Никола Живковић

Михаило Вујић

Мара Даниловић

Драгослав Стојановић

Овера оригиналних потписа чланова управног одбора

Поред осталих оснивачких докумената, мора се послати регистарском суду, на полутабаку, оверени оригинални потписи чланова управног одбора, оверени од Среског суда или Среског начелства, или од јавног бележника. Ако чланови управног одбора оду лично у надлежни окружни суд ради регистравања задруге, онда они могу и тамо оверити своје потписе на записник. Овако се ради ако је окружни суд близу места у коме се оснива задруга. Ако је суд даље онда се потписи оверавају код Среског суда или среског начелства, пошто се срез увек налази ближе од окружног суда.

Ослобођено таксе на основу прописа последњег става чл. 5 тач. 5 Закона о таксама у вези тач. 1 § 19 Финансијског закона за 1938/39 решењем Министарства финансија број 23049/III од 1-IV-1938 (Службене новине бр. 80 XXVII од 9-IV-1938 стр. 556).

Образац за оверу потписа

(три примерка)

Чланови управног одбора Радљевачке земљорадничке задруге с. о. ј., изабрани на оснивачкој скупштини од 16 августа 1941 године, потписиваће се овако:

1) Милан Поповић: Милан Поповић

2) Никола Живковић: Никола Живковић

3) Михајло Вујић: Михајло Вујић

4) Мара Даниловић: Мара Даниловић

5) Драгослав Стојановић: Драгослав Стојановић

Да су Милан Поповић, Никола Живковић, Михајло Вујић, Мара Даниловић и Драгослав Стојановић, чланови управног одбора Радљевачке земљорадничке набављачке задруге, горње потписе за своје признале и пред овом влашћу се својеручно потписали, Срески суд среза тамнавског, тврди, без таксе, на основу чл. 5 т. 5 Закона о таксама и фин. закона § 19 1938/39.

Број 3423
17 августа 1941 г.

УБ

(м. п.)

Судија:
П. Николић

Закључак суда

Када Суд добије сва потребна и уредна акта о оснивању задруге, доноси следећи закључак:

Пословни број 480/38

Окружни суд за округ ваљевски, као регистарски суд, у своме већу састављеном од судије Н. Н. као прет-

седника већа, судије Н. Н. и почасног судије Н. Н., као чланова већа, суд. приправника Н. Н., као записничара, у правној ствари регистрације Радљевске земљорадничке набављачке задруге с. о. ј. у Радљеву, у својој седници одржаној 25 августа 1941, донео је следећи:

Закључак

1) Да се Радљевска земљорадничка набављачка задруга с. о. ј. упише у задружни регистар овога суда.

2) Овај закључак доставити задрузи уз повраћај по два примерка правила, скупштинског записника и списка оснивача. На правилима потврдити да је упис у задружни регистар извршен.

3) По извршеном упису у задружни регистар, садржину уписа објавити преко „Службених новина“ о трошку задруге.

Образложење

Чланови Управног одбора Радљевске земљорадничке набављачке задруге с. о. ј. из Радљева, поднеском својим од 18 августа 1941 год. Фи 480/38 известили су суд да је 16 августа 1941 год. основана у Радљеву „Радљевска земљорадничка набављачка задруга с. о. ј.“, па су молили суд, да поменути задругу уведе у задружни регистар. Молби су приложили: три примерка правила задруге; три примерка списка оснивача и три примерка скупштинског записника.

Прелазећи у смислу § 8 Закона о привредним задругама Суд је испитао задругину пријаву, задругина правила и све остале прилоге, па је нашао да је задруга испунила све услове из §§ 5 и 7 Закона о привредним задругама па је с тога уважио поднети предлог и на основу напред наведених законских прописа и § 9 поменутог закона одлучио као у диспозитиву овог закључка.

Окружни суд за округ ваљевски, судско одељење III.
28 децембра 1938 год. Претседник већа судија:
Н. Н.

(печат)

Записничар-суд. приправник,
Н. Н.

Почетак рада задруге

Задруга правно постоји од дана судске регистрације, то јест од добијања потврђених правила од Суда са решењем о регистрацији. Она може да одпочне са радом одмах. Али, ако задруга у року од девет месеци од дана регистрације не поднесе Суду доказе да је примљена у један ревизијски савез, Суд ће донети закључак о престанку задруге и наредити њену ликвидацију. Зато је боље за задругаре и задругу да задруга буде примљена у Савез, да добије потврђене књиге од Савеза па тада да отпочне правилно са радом. Све те послове око оснивања може Управни одбор да сврши за месец дана.

Пријава ревизијском савезу

Када задруга прими од регистарског суда оснивачка потврђена акта задруге, управни ће одбор пријавити задругу ревизијском савезу.

Та се пријава пише према овоме обрасцу:

Радљевска земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Број 2

28 августа 1941 год.

Радљево

п. Лајковац

Главном савезу српских земљорадничких задруга

Београд

Франкопанова 15

Извештавамо Савез да је 16 августа 1941 год. основана земљорадничка набављачка задруга у Радљеву и да је регистрована код Окружног суда у Ваљеву под бр. 14150 од 25 августа 1941 год.

Молимо Савез да задругу прими у своје чланство. Уз ову молбу прилажемо:

- 1) један примерак записника оснивачке скупштине;
- 2) један примерак наших правила;
- 3) препис решења о упису задруге у задружни регистар;
- 4) списак оснивача и накнадно уписаних задругара;
- 5) изјаву оснивача;
- 6) оверене потписе чланова управног одбора;
- 7) приступну изјаву за ступање у чланство Главног савеза, у дупликату;
- 8) приступну изјаву за ступање у Главну земљорадничку набављачку задругу, у дупликату.

У исто време јављамо да се претплаћујемо на један примерак листа „Земљорадничка задруга“ и „Млади задругар“ и да ћемо новац за претплату и уписани удео послати у исти мах када будемо послали новац за књеге и обрасце.

Наша тачна адреса: Радљево п. Лајковац.

Са задругарским поздравом:
Радљевска земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Члан управе, Претседник:
Мих. Вујић Милан Поповић

Изјава задруге за ступање у Савез

Као што се види из писма које задруга упућује Савезу, мора се уз молбу послати и изјава за ступање у чланство Савеза, која се мора потврдити код оне исте власти код које су оверени оригинални потписи чланова управног одбора.

Изјава гласи:

(3 примерка)

Изјава

Радљевска земљорадничка набављачка задруга. Место: Радљево у срезу тамнавском Бановина Дринска овим изјављује:

- 1) да ступа у Главни савез српских земљорадничких задруга као члан истог Савеза;
- 2) да уписује један удео;
- 3) да одговара десет пута онолико, колико износи збир сума свих ових удела, и то како за будуће обавезе Главног савеза српских земљорадничких задруга, тако и за обавезе што их је Главни савез српских земљорадничких задруга, досада на се примио;
- 4) да пристаје и на све остале прописе правила Главног савеза српских земљорадничких задруга.

У Радљеву, 29 августа 1941 год.

Радљевска земљорадничка набављачка
задруга

Члан управног одбора,
Мих. Вујић

Претседник,
Милан Поповић

Да су: Г. Милан Поповић, претседник управног одбора, г. Мих. Вујић, члан управног одбора Радљевске земљорадничке набављачке задруге, који су

власти овој познати, ову изјаву коју издају Главном савезу српских земљорадничких задруга у Београду, на потврду поднели и у свему је за своју по прочитању од речи до речи признали, власт ово среска тврди с тим да је на основу прописа последњег става чл. 5 тач. 5 Закона о таксама у в. тач. 1 § 19 Финансиског закона за 1938/39 годину и решења г. Министра финансија бр. 23049/III од 1-IV-1938 год. („Службене новине“ бр. 80/XXVII од 9-IV-1938 стр. 556) овера потписа на овој изјави ослобођена од плаћања таксе.

Бр. 1624

Начелник среза тамнавског,

29 августа 1941 год.

Душ. Милић

УБ

(м. п.)

Извештај Савеза да је задруга примљена у чланство

Кад Савез прими пријаву задруге за чланство са прилозима које смо означили, Управни одбор савеза решава о томе хоће ли задругу примити у чланство или не.

О томе да је задруга примљена у чланство, Савез даје задрузи уверење које гласи:

Главни савез

српских земљорадничких задруга

Бр. 15482

Надзорништво

Београд 10-X-1941 год.

Београд

Уверење

Да је Радљевска земљорадничка набављачка задруга у Радљевоу, која је основана 16/VIII 1941 и регистрована код тога Суда 25/VIII под бр. 15450 примљена у чланство Главног савеза српских земљорадничких задруга у Београду и уведена у списак задругара под бр. 5200.

Ово уверење издаје се именованој задрузи, ради пријаве задруге регистрованом суду у смислу § 89 ст. 11 Закона о привредним задругама.

На основу прописа последњег става тач. 5 чл. 5 Закона о таксама у в. тач. 1 § 19 Фин. зак. за 1938/39 решењем Министра финансија бр. 23049/III од 1IV 1938 (Сл. нов. бр. 30 XXVII од 9 IV 1938 год. стр. 556) ослобођено од таксе.

(Потпис Савеза)

Извештај

суду да је задруга примљена у чланство ревизијског савеза

Тачка 9 § 89 Закона о привредним задругама гласи: „Управни одбор је дужан да за три месеца од дана уписа задруге у задружни регистар пријави задругу у савез, а за даљих шест месеци да пријави суду у коме је савезу учлањена и да пријави приложи уверење савеза да је задруга његова чланица. Ако управни одбор пропусти да пријави задругу у савез или ако задруга у предњем року не поднесе суду уверење да је примљена у чланство једнога савеза, суд ће изрећи њен престанак (§ 63 став 2).

Према предњој одредби Закона, поред тога што је задруга дужна да постане чланица једнога ревизијскога савеза, управни одбор је дужан да поднесе суду и уверење савеза да је задруга заиста уписана у савез, иначе ће суд да нареди ликвидацију задруге.

И сам савез је дужан да извести суд да је задруга примљена у чланство, али та обавеза савеза не искључује обавезу задруге да учини пријаву суду, према одредбама тачке 9 § 89, коју смо навели.

Када задруга прими од савеза извештај да је примљена у чланство, она ће написати регистарском суду писмо следеће садржине:

Радљевска земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Бр. 3

14 октобра 1941 год.

Радљево п. Лајковац

Ваљевском окружном суду,

Ваљево

У смислу тачке 9 § 89 Закона о привредним задругама, извештавамо тај суд да нас је у своје чланство примио ревизијски савез, који носи назив: Главни савез српских земљорадничких задруга у Београду.

У прилогу овога писма достављамо Суду уверење Савеза број 15482 од 10 октобра 1941 год. у оригиналу, и молимо Суд да нас извести о пријему овога документа.

Радљевска земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Члан управе, Претседник,
Мих. Вујић М. Поповић

СТУПАЊЕ ЗАДРУГЕ У ЧЛАНСТВО ПОСЛОВНОГ САВЕЗА

У I делу ове књиге истакнута је разлика између пословног и ревизијског савеза. Један савез може бити и једно и друго, ако има предвиђени број задруга у своје чланству. Али, ако је једна задруга у чланству само ревизијског савеза, који није и послован, онда та задруга треба да ступи и у чланство једног пословног савеза, најбоље онога који је и сам члан истог ревизијског савеза у који је задруга ступила.

Већина наших савеза у земљи су и пословни и ревизијски. Изузетак је Главни савез српских земљораднич-

ких задруга, који је највећи савез и по броју задруга и по пространству на које се простире. Овај је савез спровео нарочиту организацију, према програму који је прокламован и донесен на Јагодинском конгресу. Према овој организацији, Главни савез српских земљорадничких задруга остаје централна ревизијска и, засада, још и кредитна организација, али само за главне задруге, а не и за задруге. Све задруге, без обзира на облик, постају чланице Главног савеза као ревизијског, али сам их Савез обавезује да ступе и у односне главне задруге, које су уствари пословни савези.

Свака главна задруга прима у своје чланство само задруге једнога облика, под условом да је та задруга већ примљена у чланство Главног савеза.

Досада је потпуно спроведена организација Главне земљорадничке набављачке задруге, која има око 1700 набављачких задруга-чланица. Затим су организоване: Главна земљорадничка кредитна задруга, Главна земљорадничка сточарска задруга, Главна земљорадничка произвођачка задруга и Главна земљорадничка пчеларска задруга.

Велики успех Главне земљорадничке набављачке и Главне сточарске задруге је доказао да је ова организација Главног савеза врло добра и да савези који су у исто време и ревизијски и пословни не могу никада да покажу исти пословни успех за све врсте задруге.

Јасно је да свака задруга безусловно треба да буде и чланица своје централне пословне организације.

МОЛБА ЗА СТУПАЊЕ У ПОСЛОВНИ САВЕЗ — ГЛАВНУ ЗАДРУГУ

Молба за ступање у пословни савез — главну задругу — пише се овако:

(Штамбиљ задруге)

28 октобра 1941

(1 примерак)

Управном одбору

Главне земљорадничке набављачке задруге с. о. ј.
Београд

Радљевска земљорадничка набављачка задруга, место Радљево, срез Тамнавски, бановина Дринска моли Управни одбор да је прими у своје чланство.

Прилажемо уз ову молбу приступну изјаву, у дуплику, састављену у смислу прописа ваших правила, и препис скупштинског записника о одлуци за ступање у чланство Главне земљорадничке набављачке задруге с. о. ј. у Београду.

Молимо да нас о вашој одлуци одмах известите.

Адреса наше задруге је: Радљево, пошта Лајковац, жељезничка станица Лајковац.

Са задругарским поздравом,
Радљевска земљорадничка набављачка
задруга с. о. ј.

Члан управног одбора,
Мих. Вујић

Претседник управног одбора,
Милан Поповић

(2 примерка)

Приступна изјава

Радљевска земљорадничка набављачка задруга, место Радљево у срезу Тамнавском овим изјављује:

1) да ступа у Главну земљорадничку набављачку задругу с. о. ј. у Београду, као њен члан:

2) да уписује 1 (словима: један) пословни удео, који ће уплатити у смислу прописа правила Главне земљорадничке набављачке задруге с. о. ј.

3) да одговара десет пута онолико колико износи збир сума свих ових удела, и то како за будуће обавезе Главне земљорадничке набављачке задруге с. о. ј., тако и за обавезе што их је она до сада на себе примила;

4) да су јој позната правила Главне земљорадничке набављачке задруге с. о. ј. у Београду, а нарочито одредбе о врсти и обиму јемства за задругине обавезе и да пристаје на све остале прописе њених правила.

У Радљеву, 28 октобра 1941 год.

Радљевска земљорадничка набављачка задруга, с. о. ј.

Члан управног одбора,
Мих. Вујић

Претседник,
Милан Поповић

Изјаве за остале врсте главних задруга

Изјаве за ступање у Главну кредитну задругу, Главну сточарску задругу и Главну произвођачку задругу, пишу се према истом обрасцу као и за Главну земљорадничку набављачку задругу, само што се стави име односне главне задруге.

Упис и уплата удела у ревизиски и пословни савез

Савез и главне задруге, као и саме задруге, оснивају се на уделима задругара — задруга, њихових чланица. Један део својих резервних фондова задруге су дужне, према правилима својих савеза, да уложе у уделе савеза и главних задруга.

Један удео код Главног савеза српских земљорадничких задруга износи 500 динара. Један удео код Главне земљорадничке набављачке задруге износи 1.000 динара. Један удео код Главне земљорадничке кредитне задруге износи 1.000 динара, а један удео код Главне земљ. произвођачке задруге износи такође 1.000 динара.

Правилима појединих главних задруга предвиђено је колико удела треба свака нова задруга да упише када у главну задругу ступа. Ово је учињено ради тога што је за пословне централе потребан већи обртни капитал за рад. Тако, правилима Главне земљорадничке набављачке задруге, предвиђено је да свака набављачка задруга мора на сваких 10.000 дин. своје чисте имовине (рез. фонд и удели задругара) да упише и уплати по један удео од 1.000 дин. То исто вредвиђа и чл. 25 Правила Главне земљорадничке кредитне задруге а исти је случај и код Главне земљорадничке произвођачке задруге.

Из ових одредаба излази да задруге, као чланице својих пословних савеза, односно главних задруга, имају да уписују и уплаћују уделе према свом властитом капиталу. Уколико се тај њихов сопствени капитал увећава утолико и оне имају да уписују и нове уделе.

III Рад Управног одбора

О ДУЖНОСТИМА УПРАВНОГ ОДБОРА УОПШТЕ

По оснивању задруге, задругари предају њену судбину у руке чланова управног одбора. Опстанак и успешан рад задруге, према томе, зависи од правилног схватања и преданог вршења дужности чланова управног одбора. Због тога је потребно да људи који на себе приме ову дужност запамте следеће:

1) Ако не могу ту дужност да врше са љубављу и пожртвовањем, да се тога не примају;

2) Ако се већ добровољно приме дужности коју им скупштина задругара повери, онда је потребно да се добро упознају са прописима правила и закона, и да уложе сав труд да задруга успе у своме подухвату.

У почетку рада, међутим, није довољно само испуњење дужности. Поред савесности и поштења које чланови управног одбора морају да унесу у рад, потребна је преданост интересима задруге и највећа истрајност у раду. На почетку живота сваке нове задруге јављају се тешкоће, које се могу савладати само истрајним радом и преданошћу. Чланови управног одбора не смеју да клону пред тешкоћама, јер би то значило пропаст задруге.

Поред овога, чланови управе морају унети у задругу дух братске слоге и солидарности, дух узајамног поверења. Својом честитошћу, савешћу и преданошћу, као и слогом у вршењу дужности, они морају давати пример осталим задругарима, како би задруга доиста постала напредан дом у коме сви раде за једног, а један

за све. „Слога кућу гради, а неслога је разграђује“, вели лепо наш народ. При раду у задружном дому, чланови управног одбора треба увек да се сете ове пословице.

Рад управног одбора је веома разноврсан и обиман, али ћемо овде изнети оно, на шта се мора обратити нарочита пажња. Упутства која ћемо изнети односе се на чланове управног одбора свих врста задруга.

Како управни одбор има да управља свим пословима у задрузи, он је према одредбама правила и закона и одговоран за вођење послова и пред скупштином и пред законом. Због тога ћемо овде изнети најважније дужности чланова управног одбора.

Према одредбама Закона, управни одбор може поставити у задрузи службенике за вођење појединих послова, али за рад тих службеника одговара управни одбор.

За добро управљање задругом управни одбор мора да уреди:

- 1) Задружну кореспонденцију, коју можемо поделити на два дела,
 - а) задружну преписку и
 - б) вођење књига које се односе на рад управних органа, и
- 2) Задружно књиговодство.

Како је задружно књиговодство посебан предмет рада, то је оно обрађено у посебној књизи, те ћемо се овде задржати само на свим осталим радњама у задрузи сем задружнога књиговодства.

ЗАДРУЖНА ПРЕПИСКА

Ради одржавања пословних и идејних веза са својим ревизијским и пословним савезом, као и ради регулисања законских и других обавеза, свака привредна за-

друга води уредну преписку, тј. писмено доставља потребна саопштења другим задругама, установама или лицима и прима од њих таква саопштења. Ова се задружна преписка води у облику писама. Према томе, да ли задружна писма потичу од задруге или су њој упућена, она се могу поделити на:

- а) послата писма и
- б) примљена писма.

а) ПОСЛАТА ПИСМА

Изглед писма. За задружну преписку усвојен је облик писма који се у пракси показао као најподеснији. Било би згодно за рад да све задруге задрже само формат писма који је усвојио Главни савез српских земљорадничких задруга. То је трговачки формат, који су усвојиле и главне задруге. Тако би било много лакше да се преписка чува у задружној архиви. Засада задруге употребљавају и канцелариски формат.

Писма се пишу мастилом, писаћом машином и специјалним пером преко индига, на књизи која има копију.

При писању треба пазити да писмо буде лепо и читко написано, да је цео изглед писма леп, ради чега морају делови писма бити правилно распоређени. Не би било лепо, на пример, исписати сву садржину писма на доњој половини полутабака, а горњу оставити празну.

Мрље, прецртавања и све што би допринело да га не разуме онај коме смо га упутили, не смемо никако допустити у једном задружном писму.

Делови писма. На сваком задружном писму мора се на први поглед видети која га је задруга писала, коме је упућено, кад је написано, на шта се односи и ко га је потписао. Према томе, у сваком задружном пи-

сму разликујемо ове делове: назив задруге, која шаље писмо, број и датум писма, адресу задружне установе или лица коме је писмо упућено, садржину и потпис.

Назив задруге. При врху писма, у левом углу, мора се утиснути штамбиљ задруге, из кога ће се тачно видети фирма задруге, према потврђеним правилима, место, пошта и железничка станица. Веће задруге штампају на белој хартији своју фирму са потребним ознакама, остављајући само место за број и датум. Тада се ту ставља још и ознака броја телефона, чековног рачуна и друго.

Штамбиљ се може поручити преко Главне земљорадничке набављачке задруге, Београд, Франкопанова ул. 15. Само задруга мора тачно назначити какав штамбиљ жели да јој се изradi.

Док задруга не добије штамбиљ, печат и штамбиљ за потпис, секретар задруге ће руком исписати фирму задруге на одређеном месту.

Број и датум писма. На писмо које се шаље ставља се његов редни број. Бројеви иду редом од 1 јануара до 31 децембра. Како задруга има копију сваког писма које шаље и како су те копије сложене према редним бројевима, то је лако послужити се тим бројем, ако га други у писму помиње. Тако ће се врло лако наћи потребно писмо, ако су писма сређена како треба.

На писмима која добија задруга, књиговођа може такође ставити број, како му је најзгодније да писмо чува и нађе. Када је мала преписка, онда је добро одвојити писма која смо примили од оних којима смо писали, у две корице за преписку. Веће установе, са јако разгранатом преписком, имају корице одвојено за сваку установу од које добијају писма, где стављају и копије писма која шаљу тим установама.

На писмо се ставља и датум оног дана кад је писмо писано. Ако је на писму изостављен датум, у случају каквога спора важи датум поштанског жига. Датум мора бити потпун, тј. да има дан, месец и годину.

Адреса. Испод утиснутог штамбиља исписује се адреса установе или лица коме се писмо упућује. Адреса се састоји из тачног назива установе којој пишемо, места, улице и броја куће. Адресу исписујемо мало крупнијим словима, на средини полутабака. Да ли ће се адреса писати ближе врху полутабака или ниже, зависи од тога колико ће места заузети садржина писма. Ако је адреса установе велика, поделићемо је у два реда, а ако је мања, онда ћемо је ставити у један ред. Место се подвлачи цртом.

Многи у самој адреси не стављају улицу и број куће, јер сматрају да је довољно када се ове ознаке ставе на коверат, али је то погрешно. Нама не остаје коверат, већ само копија писма која смо послали, па ћемо лако да сазнамо из копије тачну адресу фирме којој смо писали, у случају да нам је то потребно.

Садржина писма. За две врсте ниже од означене адресе на писму пишемо садржај писма. При писању садржаја морамо обратити нарочиту пажњу на читкост рукописа и јасност излагања. Задружно писмо мора бити што је могуће краће и, ако се односи на више предмета, добро је да се сваки предмет издвоји у засебан став. Сувишне појединости и непотребна понављања која отежавају разумевање писма, треба увек избегавати.

Мора се обратити пажња да писмо буде написано чистим народним језиком без грубих граматичких грешака.

Тон писма. Секретар задруге, или друго лице које пише писмо, мора обратити пажњу на тон писања.

Под тоном писма разумемо целокупни утисак који писмо оставља на онога коме је упућено.

Тон писма зависи од израза које смо при писању употребили. Треба пазити на избор речи, јер се лепим и пробраним речима могу казати и непријатне ствари. Уопште, при писању писама морају се избацити из употребе све погрдне речи. „Лепа реч и гвоздена врата отвара“, рекао је наш народ. Ову пословицу треба да запамте секретари наших задруга.

Потпис писма. Када се заврши са садржином писма, онда се за једну врсту ниже, са десно стране, стави уобичајени задругарски поздрав: „Са задругарским поздравом“, па се испод тога стави штамбил за потпис и испод њега потпис оних који су према правилима овлашћени да могу задругу потписивати. Обично, претседник ставља свој потпис десно, а члан управе лево. (Види образац за задружно пословно писмо).

Морамо да напоменемо да писмо не сме да потпише лице које нема овлашћење да може задругу потписивати. Ко потписује задругу одређују правила задруге, али закон каже да задругу могу потписати најмање две члана управе или један члан и један службеник задруге, ако је од управног одбора овлашћен и код надлежног суда пријављен као такав. Према овоме, писмо не би морао увек да потпише претседник задруге, већ два која било члана управе или један члан управе и секретар, ако је овлашћен. Надзорни одбор задруге би имао за дужност да утврди да ли се сва писма која се шаљу потписују према правилима.

Прилози уз писма. Ако се уз писмо шаљу какви прилози као докази за поједине наводе у писму, онда се ти прилози морају именовати на самом писму у доњем левом углу. Ако има више прилога, назначиће се

опет на крају писма, један испод другог, са леве стране. На пример:

Прилози:

- 1) образац за меницу;
- 2) изјава о употреби менице.

ОБРАСЦИ ЗА ЗАДРУЖНА ПИСМА

1) о б р а з а ц

III Ресничка земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Број 52

21 октобра 1940 г.

Ресник п. Београд

Задружној школи.

Београд

У вези са вашим расписом број 25325 од 14 ов. месеца, извештавамо вас да смо за курс за спремање књиговођа задруга, који ће се одржати од 14 нов. до 31 дец. т. г., одредили Милутина Јаковљевића, нашег задругара.

Милутин испуњава све услове које сте у поменутом распису навели.

Суму од 500 динара, колико наша Задруга полаже на име трошкова око држања овога курса, донеће лично Јаковљевић.

Молимо вас да нас известите кога дана се именовани има јавити Школи.

Са задругарским поздравом:

III Ресничка земљорадничка набављачка
задруга с. о. ј.

Рад. Петровић

Т. Живојиновић

2) о б р а з а ц

Пударачка земљорадничка
водоводска задруга с. о. ј.

Број 6

18 септембра 1939 год.

Пударци п. Гроцка

Окружном суду за округ београдски,
Београд

Молимо Суд да нам изда уверење о томе да су:
Драгомир Маторчевић, Божидар Маринковић, Сава Пав-
ловић, Милутин Марковић и Милорад Матејић уведени
у задружни регистар као чланови управног одбора ове
Задруге.

На основу закона не подлеже такси.

Пударачка земљорадничка водоводска
задруга с. о. ј.

Б. Маринковић Д. Маторчевић

3) о б р а з а ц

Жарковачка земљорадничка
кредитна задруга с. о. ј.

Број 63

2 октобра 1940 год.

Жарково п. Жарково

Главној земљорадничкој кредитној задрузи,
Београд

Молимо вас да нам пошаљете услове под којима
можемо добити зајам.

Са задругарским поздравом:
Жарковачка земљорадничка кредитна
задруга с. н. ј.

Миодраг Маричић Сава Влајић

4) о б р а з а ц

Бранковинска земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Број 17

22 јануара 1941 год.

Бранковина п. Ваљево

ж. стан. Ваљево

Главној земљорадничкој набављачкој задрузи
Београд
Поштански фах 692

Молимо вас да нам, камионом који овамо долази
28 јануара т. г., пошаљете, на повуку, ниже означену робу:

- 1) 100 кг. шећера коцке;
- 2) 50 кг. шећера кристала;
- 3) 100 кг. пиринча II врсте;
- 4) 40 кг. зејтина винтер;
- 5) 50 кг. ексера у сандуцима величине 26/34;
- 6) 10 кг. гуменог ђона дебљине 3 милиметара;
- 7) 1 туце сита № 18;
- 8) 10 кг. фиде у сандуку;
- 9) 5 комада раоника за плуг „Сервус“;
- 10) 25 кг. кеса од хартије жуте, разне величине;
- 11) 10 кг. ситних воштаних свећа од 5—100 грама;
- 12) 20 комада правила за набављачке задруге.

Робу ћемо примити у продавници наше задруге где
долази камион.

Са задругарским поздравом
(печат)

П. Јанковић

Д. Бранковић

Пример писма које није написано како треба

Главна земљорадничка набављачка задруга је добила једно писмо које је тачно овако написано:

„Број 2

Главне земљорадничке набављачке задруге
Београд

Молим главну земљорадничку набављачку задругу да нам пошаље маркице у вредности 10.000 динара од разне цене које ћемо употребити за дневне пазаре помоћу сандучета које смо већ набавили

Са задругарским поздравом

Књиговођа
Д. Павловић

претседник
(потпис нечитак)

Ово писмо, поред грешака из правописа, јер нису стављена велика слова како треба и где треба, има ове грешке: нема датума, нема фирме задруге од које је написано, није тачно означено какве се маркице желе.

И поред најбоље воље, Главна земљорадничка набављачка задруга није могла на овако писмо да одговори, јер би требало да тражи имена књиговођа свих 1700 набављачких задруга, па да дозна која га је задруга послала.

КОПИРАЊЕ ПИСАМА

Ако хоћемо да нам је задружна архива исправна, морамо у њој чувати свако оригинално писмо које смо од кога добили и копију (препис) сваког писма које смо ми упутили. Књиговођа, односно секретар задруге, мора да копира свако писмо које шаље.

Копирање писма се врши на различите начине: на писаћој машини, на преси за копирање писма (нарочита књига и преса) и помоћу стакленог или нарочито тврдог пера, преко индиго папира.

Најлакше се врши копирање писма на писаћој машини, јер се преко индиго папира добија апсолутно иста копија као што је оригинал и у исто време. Може се имати и више копија, ако је то потребно. Књиге у којима се копирају писма која се шаљу су такође добре, али је то већ стари начин, који није практичан, пошто се за то копирање мора употребити специјално мастило. Од овога начина је много подеснија писаћа машина, која осваја све данашње установе.

Писаће машине су још за неке мање задруге скупе, те се не могу препоручити за сваку задругу. Зато је најјевтиније копирање писма помоћу индиго-папира и специјалног тврдог пера, било стакленог или челичног, тако да се пише оригинал мастилом а изађе и једна копија у књизи, те тако имамо копију писма које смо писали. За ову сврху мора се набавити нарочита књига у којој се први лист може оцепити (перфориран), а други остаје у књизи али се може такође отцепити, ако би се копије остављале у корице.

Ако задруга нема ни ово последње средство за копирање, онда нека секретар препише писмо које шаље, јер је неопходно потребно да има препис свакога писма које шаље.

ПАКОВАЊЕ ПИСАМА

Када се писмо напише, потпише и копира, ставља су у куверат и затвара, а потом се у левом углу куверте, на страни одређеној за адресу, утискује штампил са називом задруге и бројем писма. Испод тога, отприлике на средини, испишује се читко први део одресе (назив установе или лица), а при дну, у десном углу, испишује се место, пошта, улица и број куће. С десне стране, при врху, лепимо поштанску марку. Ако се писмо шаље препоручено, онда се с леве стране, при дну, и то назначује.

Пример:

Цветојевачка земљорадничка набављачка задруга Бр. 123 Цветојевац п. Крагујевац	марка
Главној земљорадничкој набављачкој задрузи	
	<u>Београд</u>
	Поштански фах 692
<u>Препоручено</u>	

ЕКСПЕДИЦИЈА ПИСАМА

Задруга треба да има увек потврду да је писмо предато. Ту потврду треба да јој да̑ или онај коме је писмо упућено, ако је тај у месту у коме је и задруга, или пошта, ако је поштом послато. За ту сврху постоји **Експедициона књига**, у коју се заводи датум када је писмо послато, број писма, адреса коме је упућено и потпис онога који је писмо примио.

Ако писмо упућујемо задругару, када га извештавамо о пријему у задругу или о искључењу, или стављамо до знања какву другу одлуку, онда морамо тражити да тај задругар потпише на самој књизи да је писмо примио.

Експедициона књига се може набавити код Главне земљорадничке набављачке задруге, као нарочито удешена, а може се набавити и обична укорићена књига и удесити за експедицију. Како је ова књига саставни део задружне архиве, то је треба брижљиво чувати. Задруге нису ослобођене плаћања поштарине, те ће за проста писма, на којима је налепљена марка, моћи да добије

потврду од пошта при пријему. А за препоручена писма плаћа прописану потврду, коју ће закачити за копију писма.

6) ПРИМЉЕНА ПИСМА

Примање писма од поште. Као што свако задружно писмо мора бити истога дана предато када је и написано, тако се управа задруге мора постарати да се свако писмо уредно и прими, јер од тога зависи у многоме правилан рад задруге. Не можемо замислити правилан рад задружне установе ако не осигурамо уредно примање поште. Препоручујемо зато свакој задрузи да уреди питање пријема поште свакога дана у одређено време. То је сасвим лако тамо где постоји државна пошта. Али је теже ово урадити у селима, где нема државне поште. На жалост, још има доста места у нашој земљи која немају поште већ писма за становнике тих места долазе само три пута недељно, још се задрже по неколико дана у сеоској општини. Ако и у таквим местима постоји и ради ма каква задружна организација, она треба да се постара да се писма свакога дана предају задрузи, или, ако је то због удаљености поште немогуће, онда да један службеник задруге сачека пошту онога дана и часа када она у то место стиже, те да задруга добије писма истога часа када у то место стигне.

Приликом пријема писма треба обратити пажњу на то да је куверта писма, а нарочито препорученог, неповређена. У случају да је куверта повређена, прималац ће тражити од поштанског чиновника да се начини записник о томе. Тај се записник саставља по обрасцу који је нарочито прописан и који има свака пошта.

Ако се писма примају тако да се за пријем тражи потпис задруге, онда се записником управног одбора има утврдити које је лице овлашћено да прима писма у име задруге.

Отварање писма. Писма која задруга прими може отворати само овлашћено лице. Најбоље је да писма отвара оно лице које води послове задруге, на пример претседник, управник или секретар задруге. И о томе се доноси одлука која улази у записник.

ЗАВОЂЕЊЕ ПИСАМА

У државним надлештвима је обавезно вођење деловодног протокола, у који се редом заводе сва писма, било да се шаљу или примају. У надлештвима где је преписка јако развијена, тако да има годишње неколико хиљада писама, заводи се азбучни регистар предмета, тако да се из тога регистра налази број писма (предмета) и, према броју, нађе предмет.

По угледу на државна надлештва и наше задруге су увеле праксу да воде деловодни протокол, употребљујући монополски образац, иако на то нису обавезне, јер нису државне установе. Уместо деловодног протокола задруга треба да има тачну евиденцију о преписци, тако да се из те евиденције може послужити у сваком случају, када је потребно знати: када је и коме писано, шта је писано и какво је решење добијено.

Наш деловодни протокол, односно дневник преписке, треба да нам покаже: редни број писма, датум, од кога писмо долази, каква је кратка садржина писма, датум решења и садржина решења.

Писма се слажу редом, према редним бројевима. За једну годину се бројеви ређају, па се од нове године почиње са новим редним бројевима. Тако ће нам дневник преписке показати колико је укупно писма у једној години било, а у архиви писама, сложених према редним бројевима из дневника преписке, увек ћемо наћи писмо, када нам је потребно.

Завођење писма у овај дневник преписке, вршио би се овако:

1) Када задруга пише једно писмо, она има копију писма. Ту копију оставља у корице под редним бројем из Дневника. Када се добије решење на то писмо, на одговор се ставља исти број и тај одговор и, ако има још и потврда на то писмо, здружује се све са истим бројем и ставља на исто место, и кратко заведе у Дневник.

2) Када задруга добије једно писмо, онда то писмо заводи под наредним бројем из Дневника, даје одговор на то писмо и копију тога одговора оставља заједно са тим писмом. Број се ставља у десном углу писма на оној страни где је и садржина, може и црвеном оловком а никако на полеђини писма, јер је то непрактично.

На овај начин, једна рубрика завођења има све о једном предмету и има цео кратак преглед о садржини решења.

3) Ако се на једно упућено писмо не може да добије повољно решење, те се мора понова покренути питање и понова писати, онда се понова заводи под новим бројем, а у рубрици: „садржина решења“ стваи: „Веза број“.

За ово завођење писма задруга може да употреби и деловодни протокол, јер и његове рубрике одговарају овоме што жели да заведе, али је свакако лакше набавити једну укоричену књигу са чистом хартијом, ишпартати рубрике, према обрасцу који износимо овде и водити евиденцију преписке према овоме обрасцу.

Важно је да књиговођа, када предаје дужност новом службенику, уредно преда и сва писма по бројевима, а према Дневнику преписке.

Новчана документа, која се књиже преко Књиге благајнице американке, добијају свој редни број из ове књиге и њих не треба заводити кроз Дневник преписке.

Како се заводе писма види се из овога обрасца:

Редни број	Датум	Од кога долази број и датум	Садржина писма	Примљено	Датум решења	Садржина решења	Напомена
1	5-1-1940	Ова задруга	Главној знз. Тражи одобрење трошарине	—	15/1 бр. 1420	Главна знз. Одобрава трошарину у Дин. 80.—	
2	11/1 1940	Главни савез бр. 1080 5/1-1940	Шаље протокол о прегледу задруге	1	5/1	Потврђен пријем протокола Савезу	
3	15/1 1940	Милан Петровић	Моли за пријем у Задругу и предаје изјаву	1	19/1 1940	Извештен о пријему	
4	16/1 1940	Задруга	Поручује робу од Главне знз.	—	20/1 1940	Главна знз. јавља да нема за сада гаса	
5	18/1 1940	Задруга	Извештава Петра Поповића о искључењу	—			

ЗАДРУЖНА АРХИВА

Задружну архиву сачињавају сва примљена пословна писма, копије послатих пословних писама, сва новчана документа о исплатама и примљеним сумама, рачунске књиге као и књиге које се односе на рад управних органа задруге.

Сасвим је природно да је за правилан рад задруге и њен напредак безусловнo потребно да њена архива буде у најбољем реду од првога почетка рада па у свако доба.

Као што смо рекли, документа архиве можемо поделити углавном на два дела: на документа из преписке, и на чисто новчана документа на основу којих се воде књиге. И једна и друга група су подједнако важне, јер је преписма у веома тесној вези са књиговодством, те се подједнако мора обратити пажња на чување свих докумената.

Сва писма се сређују по годинама и редним бројевима из деловодног протокола тј. књиге о евиденцији преписке у затвореном орману. Свака година има своју корицу. Књиге о раду управних органа (разни записници) се такође чувају у посебним корицама или преградама под кључем, који чува одговорни орган задруге.

Документа за књижење се чувају и сређују према томе како се води књиговодство. Ако се води американска благајница, у коју се документа бележе редом, како она за издавање тако и она за примање, онда се и слажу заједно у истим корицама, по редним бројевима. Ако се води обична благајница, онда се документа деле на два дела: документа за примање и документа за издавање, и свака група има своју засебну корицу.

На свима документима за књижење стављају се бројеви из књиге благајнице, да би се у случају потребе могли лако наћи и прегледати.

За чување докумената су најбоље специјалне фасцикуле, које су тако подешене да се докуменат може по вољи лако издавати, а да се остала документа не дирају са свога места. По употреби се извађени докуменат враћа на своје место. У случају да се докуменат вади и шаље некоме на увиђај, на одређено место се ставља писмени реверс лица које је докуменат узело са ознаком датума.

Ове фасцикуле могу да служе једну годину дана, па се на крају године одатле документа ваде, стављају у другу корицу, означаје година и бројеви и тако даље чува, а она иста фасцикула служи за идућу годину. То је ако задруга хоће да штеди на издацима, иначе је свакако боље да се за сваку годину има засебна фасцикула.

Наглашавамо да сва новчана документа чува одговорно лице, књиговођа-благајник, што се мора увек записнички утврдити, као и да се приликом предаје дужности мора назначити и која су документа предата. Сва документа се морају чувати, према законским прописима, најмање десет година. Зато свака задруга мора имати добро израђени орман, под кључем, за чување задружне архиве.

ЧУВАЊЕ КЊИГА КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА РАД УПРАВНИХ ОРГАНА

Седнице управног одбора

Одлуке о текућим пословима задруге доносе се на седницама управног одбора. Ове седнице могу бити редовне и ванредне. Кад се имају држати редовне, а кад ванредне седнице, зависи од одредаба правила.

Обично, редовне седнице, према досадашњим одредбама правила, имају се држати најмање једанпут месечно, и то у унапред утврђен дан и час, без ичијег позива. Ванредне седнице се држе према потреби, на позив председника или његовог заменика.

На редовним седницама се решава о редовним текућим пословима задруге: о пријему нових задругара, о одобравању кредита, врши се преглед књига и сравњује са документима, прегледа закључак месечног рачуна и друго.

Редовне седнице се могу држати и више пута месечно, ако је то потребно задруге, у ком се случају утврђује тачан дан седнице, рецимо сваки понедељак у шест часова по подне. Код већих задруга ово може бити редовна потреба, а код мањих задруга у почетку рада, док се не уклоне прве тешкоће и не спроведе потпуна организација.

Ванредне седнице се изузетно сазивају само у веома хитним случајевима. Боље је да се све ствари решавају на редовним седницама, унапред одређеним, јер се не може од стране појединих чланова управног одбора чинити приговор да нису на време знали за седницу, те нису могли учествовати у доношењу одлуке.

У пракси, многе задруге држе седнице управног одбора само према позиву председника. Овај начин није за препоруку, из простог разлога што се може десити да неки чланови управног одбора нису моментално у месту када се седница држи те, без своје кривице, не могу да учествују у доношењу одлука. Када се унапред одреде седнице, тада сваки члан управе зна када ће се седнице држати, те може подесити свој приватни посао да на седницу дође, тако да доцније не може правити никакав приговор.

Најбоље је да се седнице држе према унапред утврђеном распореду, који се уводи у записник.

Распоред седница управног одбора

Узећемо овде два примера распореда: 1) када се седнице држе једанпут месечно, по утврђеном распореду и 2) када се држе једанпут недељно.

1) **Када се држе једанпут месечно.** На првој седници у години или после скупштине о избору новог управног одбора, тај се распоред уведе у Записник, а потом се у виду објаве изложи у пословници задруге. Такав распоред би изгледао овако:

ОБЈАВА

о распореду седница Управног одбора Жарковачке земљорадничке кредитне задруге

Редовне седнице управног одбора Жарковачке земљорадничке кредитне задруге држаће се у току 1938 године, тачно у два часа по подне, у ове дане:

- 1) у јануару, четвртак 2 јануара;
- 1) у фебруару, недеља 2 фебруара;
- 3) у марту, недеља 1 марта;
- 4) у априлу, недеља 5 априла;
- 5) у мају, недеља 3 маја;
- 6) у јуну, недеља 7 јуна;
- 7) у јулу, недеља 5 јула;
- 8) у августу, недеља 2 августа;
- 9) у септембру, недеља 6 септембра;
- 10) у октобру, недеља 4 октобра;
- 11) у новембру, недеља 1 новембра;
- 12) у децембру, четвртак 3 децембра.

На овим седницама ће се решавати и молбе задругара за позајмице, па се упозоравају задругари да молбе на време предају секретару.

Жарково
25 децембра 1937 год.
Секретар,
М. Маричић

Претседник задруге,
Сава Влајић

(печат задруге)

Овакав се распоред истакне у пословници задруге, али се може дати и препис свакоме члану управе, да би знао када је седница, те да би дошао без позива. У случају да је претседник задруге спречен да на редовну седницу дође, он ће извести секретара и оредити за њега, ако већ није раније одређен. Ако неко од чланова управног одбора не дође, држаће се седница без њега, ако постоји кворум за решавање.

2) **Када се држе једанпут недељно.** Ако су утврди да се седнице држе једанпут недељно, онда се то у Записник унесе, а затим се истакне објава следеће садржине:

ОБЈАВА

о држању седница управног одбора
Сремачке земљорадничке наб. задруге
Редовне седнице управног одбора Сремачке земљорадничке набављачке задруге држаће се свакога понедеоника у 6 часова увече, у канцеларији задруге.

5 јануара 1940 г.
Сремчица

Претседник,
Милан Петровић

КВОРУМ ЗА РЕШАВАЊЕ

Најмањи потребан број присутних чланова управног одбора, да се може донети пуноважна одлука, зове се КВОРУМ. Правилима је тачно утврђено колики је кворум потребан за доношење одлука.

Кворум зависи од броја чланова управног одбора. Ако је утврђен број пет, онда је кворум три, рачунајући ту и претседника, а ако је укупно три члана, онда је кворум два. Ако задруга има већи број чланова, па је ради тога, предвиђен ужи одбор, као што је случај код главних задруга, онда је правилима одређено колико чланова улазе у тај ужи одбор. У том случају, кворум

за овај одбор је надполовична већина чланова управе који припадају томе одбору.

Пример. Главна знз. има три одбора: Главни управни одбор од 14 чланова, Управни одбор од 7 чланова и Дирекцију од пет чланова. За главни управни кворум је најмање 8 чланова. За Управни одбор четири члана, а за Дирекцију три члана.

Одлуке на седницама се доносе споразумом. Ако споразум не може да се постигне, онда се гласа. Решава проста већина. У случају једнаке поделе гласова сматра се да је предлог одбијен.

Конституисање управног одбора

Редовна скупштина сваке задруге бира чланове управног одбора. Трајање њиховог мандата је одређено правилима. Међутим, скупштина не бира председника управног одбора, већ га бирају сами чланови управног одбора између себе. Тако изабрани председник је у исто време и председник задруге. Према правилима, управни одбор бира и потпредседника, ужи управни, ако је то предвиђено. Радња око бирања председника управног или надзорног одбора и осталих часника, **зове се конституисање.**

Правилима није предвиђено колико траје мандат председника или осталих часника, али је обичај да се конституисање врши после сваке редовне годишње скупштине. У случају да се место председника упразни, бира се други у време када се оно упразни. Но, јасно је да чланови управног одбора могу и у самом току године сменити председника, ако већина тако хоће.

При избору председника се води рачуна о томе да лице коме се указује ова част ужива велики углед међу задругарима и у месту. Председник пак задруге мора да схвати велику одговорност коју прима на себе прихватајући се ове деликатне дужности.

ЗАПИСНИК СЕДНИЦА УПРАВНОГ ОДБОРА

О одлукама управног одбора води се записник који после сваке седнице потписују сви присутни чланови управног одбора. Записник води секретар или књиговођа задруге. За записник се употребљава нарочита књига **Записник управног одбора**, која се набавља од Главне земљорадничке набављачке задруге и коју тврди Главни савез, као што тврди и остале књиге. Задруга може набавити и већу укорицену књигу за записник да траје дуже време, само ће је такође послати Савезу на потврду.

На корицама ове књиге секретар ће крупним словима написати наслов. На пример: „Записник управног одбора Сремачке земљорадничке млекарске задруге”.

На првој страни Записника добро је да се записник не почиње, већ да се обележи година у којој ће се најпре водити записници. На пример:

Записници седница Управног одбора 1941 г.

Тек на трећој страни ће отпочети први записник о седници управног одбора. Записници наредних седница се пишу у продужењу, све до краја године, па се, када се једна година заврши, опет остави један празан лист и на њему напише нова година.

Сваку одржану седницу у једној години обележавамо римским бројевима (I, II, III, IV, V итд.) а све предлоге на једној седници арапским (1, 2, 3, 4 итд.).

Ради прегледности рада седница предлози се пишу увек на левој а одлуке на десној страни, као што смо навели у примерима.

Постоји рђав обичај да се одлуке доносе, па тек после потписују. Ту праксу треба изоставити, па увести обичај: да се записник води за време саме седнице, па да се на крају одмах и потпише. Тако ће се избећи многи могући неспоразуми.

РАЗНИ ОБРАСЦИ ЗАПИСНИКА УПРАВНОГ ОДБОРА

Записници седница управног одбора се воде према обрасцима које износимо.

1) Образац записника за конституисање и редован рад ЗАПИСНИК

III седнице Управног одбора Жарковачке знз.
одржане 26 фебруара 1939 год.

Присутни: Сава Влајић, Милан Славковић, Божидар Павловић, Миодраг Маричић и Жарко Илић.

1

Пошто је ово прва седница после редовне годишње скупштине, то претседник Задруге предлаже да се изврши конституисање.

После гласања које је извршено листићима, за претседника је изабран Сава Влајић.

2

Секретар чита молбе и изјаве Петра Милошевића и Николе Петровића, који желе да ступе у Задругу.

Одлука: Примају се у Задругу.

3

Претседник износи на решење питање о држању редовних седница управног одбора, без позива.

Одлучено да се редовне седнице држе сваке недеље у 10 сати пре подне.

Овим је седница закључена.

Водио записник, М. Маричић Претседник, (потпис)

Чланови управног одбора:

(сви потписи)

2) Образац записника за одређивање редовне скупштине

ЗАПИСНИК

II седнице управног одбора Сурчинске земљорад. наб. задруге, одржане 4 фебруара 1939 г.

Присутни сви чланови управног одбора.

1

Претседник предлаже да се, на основу правила, сазове редовна годишња скупштина задругара па позива чланове управе да се утврди дневни ред и датум скупштине.

Одлучено:

да се редовна годишња скупштина одржи на дан 20 фебруара у девет сати пре подне, у задружном дому, са овим дневним редом:

- 1) Отварање скупштине и бирање записничара и два оверача;
- 2) Читање извештаја управног одбора о раду Задруге у 1938 год.
- 3) Читање извештаја надзорног одбора о раду Задруге у 1938 год.
- 4) Годишњи рачун Задруге за 1938 год.
- 5) Решавање о разрешници Управном и Надзорном одбору;
- 6) Избор два члана Управног одбора;

- 7) Избор три члана Надзорног одбора;
- 8) Решавање о укупној суми штедионичких улога;
- 9) Решавање о суми до које се Задруга може задужити;
- 10) Избор делегата за Главни савез и Главну знз.
- 11) Предлози и жалбе задругара.

Ставља се у дужност књиговођи задруге да спреми позиве на скупштину са овим дневним редом и да такав позив истакне на задружној пословници најдаље до 10 фебруара, као и да о томе извести Савез.

2

Приступљено је прегледу закључака књига за месец јануар 1939 г., па је утврђено да књиговођа није још све провео кроз књиге.

Одлука: да књиговођа закључи месец јануар у року од три дана и спреми месечни рачун за Савез.

3

Прегледана су документа издавања у јануару месецу.

Одлука: Нађено је све у реду.

Овим је седница закључена.

Водио записник,
(потпис)

Претседник,
(потпис)

Чланови управног одбора:
(потписи)

- 3) Образац записника за доношење одлуке о измени правила

ЗАПИСНИК

VII седнице Управног одбора Рутевачке земљорадничке набављачке задруге, одржане 14 августа 1940 год.
Присутни сви чланови Управног одбора.

1

Управник задруге износи предлог да се сазове ванредна скупштина, на којој ће се изменити правила Задруге. Он предлаже да се чл. 27 правила који је гласио: „Један пословни удео износи Дин. 100.—“, промени те да гласи:

„Један пословни удео износи Дин. 200.—“

Одлука: Прима се предлог, с тим да се одмах у смислу § 29, тачке 3 Закона, тражи одобрење Савеза за ову измену. После добијања одобрења, одржаће се ванредна скупштина.

Овим је седница закључена.

Водио записник, (потпис)

Претседник, (потпис)

Чланови управног одбора:
(потписи)

- 4) Образац записника управног одбора произвођачке задруге

ЗАПИСНИК

VII редовне седнице Управног одбора Тимочке земљор. житарске задруге, одржане 14 јуна 1940 год.
Присутни сви чланови управног одбора.

1

Претресено је питање спремања за нову жетву, па је одлучено:

- 1) да се задружна жетелица дотера у ред о чему има да се стара члан Управног одбора М. Н.;
- 2) да се одмах тражи од Бановине 600 литара неоцарињеног бензина за погон мотора на вршалици.
- 3) да се за употребу жетелице наплаћује од задругара по 50 динара дневно;
- 4) да се у року од пет дана позове мајстор који ће прегледати вршаћу машину и мотор, те да се дотерају у ред. О овоме се има старати члан Управног одбора В. С.

2

Претседник је изнео на решавање питање кредита који треба тражити за ову сезону од Главне произвођачке задруге.

Одлучено: да се од Главне произвођачке задруге тражи ломбардни кредит од 100.000 динара.

Овим је седница завршена.

Записничар,
(потпис)

Претседник,
(потпис)

Чланови управног одбора:
(потписи)

5) Образац записника којим је утврђен мањак магационара

ЗАПИСНИК

VI седнице Управног одбора Н. ске земљорад. на-
бављачке задруге, одржане 4 септембра 1940 г.
Присутни сви чланови управног одбора.

1

Приступљено је прегледу књига и утврђивању стања готовине у благајни, па је нађено:

Књига благајница, на крају августа показује:

на примању	Дин. 542.234,60
на издавању	„ 539.200,—
Готовина	Дин. 3.034,60

При пребројавању готовине, нађено је у благајни Дин. 3.035,— те је стање исправно.

Одлучено да се месечно стање потпише.

2

Приступљено је испитивању стања магационера Задруге Н. Н., па је нађено следеће стање:

Књига робе, по продајној цени, на дан 31 августа т. г. показује

Дин. 400.152,50

Магационеру је одобрено:

предати пазар	Дин. 328.300.—
вредност пописа	„ 78.005.—

Дин. 398.305.—

Разлика — мањак магационера

Дин. 1.846,50

Одлука: да се позове магационер да попуни мањак у року од 7 дана. Ако то не учини у овом року, да се са свога положаја смени и тражи ревизија од Савеза.

Са овим је седница закључена.

Водио записник,
Н. Н.

Претседник,
Н. Н.

Чланови управног одбора:
(потписи)

Напомена: Ознака „Н. Н.“ замењује име. Ту треба да потпишу чланови управе својим именима.

ПРЕГЛЕД НОВЧАНИХ ДОКУМЕНАТА И КАСЕ

Члан 17 Закона о привредним задругама гласи: „Члан управног одбора који делом или пропуштањем повреди дужност које му налажу овај Закон, правила или закључци скупштине, и тиме задрузи нанесе штету, одговара за њу. Више њих одговарају солидарно. Они се не могу бранити закључком скупштине који би био противан овом Закону или правилима.”

Одговорност чланова управног одбора свих задруга је озбиљна и велика. Они и због одговорности и ради напретка саме задруге морају да обрате пажњу на правилност свега пословања у задрузи. Пре свега, чланови управног одбора морају пазити на уредност новчаних докумената и благајне.

Благајнику задруге се не сме дозволити да врши исплату никоме без уредног документа, а књиговођа не сме да књижи докуменат који није оверен од претседника задруге и дежурног члана управе. Ни претседник пак нити члан не могу да овере докуменат за исплату ако о томе не постоји решење управног одбора.

На крају свакога месеца управни одбор има да изврши преглед докумената за тај месец и да се увери да су исправно књижени. Преглед се врши према Књизи благајници и споредним књигама. Када се уз то још изброји и новац који је у каси задруге или код благајника и увери да је стање благајне у сагласности са књигом, потписује се књига благајница после месечнога закључка са оваквом потврдом:

„Прегледали смо данас, 4 марта 1939 год. документа која су књижена у овој благајници од редног броја 123 до 167 и нашли да су исправни. Готовина у благајни износи Динара 2.345 (две хиљаде три стотине четрдесет пет), колико и показује рачун благајне.”

Испод тога се потписује управни одбор.

Ако се на седници донесе одлука да два члана управе изврше овај преглед и поднесу извештај о томе на седници управног одбора, они ће тај преглед извршити и поднети о томе извештај, који ће се унети у Записник, према правилима.

Регистровање новоизабраних чланова управног одбора

Члан 11 Закона о привредним задругама делом гласи:

„Дужност чланова управног одбора почиње даном избора а истиче даном оне скупштине која је решила годишње закључне рачуне за пословну годину, за коју је дужност важила.”

Али § 113 истога Закона наређује да се свака промена управног одбора мора пријавити регистарском суду у року од 30 дана после одржане скупштине на којој је промена извршена.

Онако исто као што се при оснивању задруге Суду уз остала оснивачка акта прилажу и оверени потписи чланова управног одбора, тако исто се и за новоиза-

бране чланове управног одбора, у најдаљем року од 30 дана после скупштине, морају поднети суду уз пријаву за регистравање нових чланова управе и оригинални њихови потписи, оверени код власти.

Разуме се, да се потписи шаљу само за оне чланове који су нови а не и за оне који су остали чланови управе, јер им мандат није истекао.

Према одредби Закона (§ 36 тач. 5), после одржане скупштине, у року најдаље од 30 дана, мора се послати препис записника скупштине регистарском суду и ревизијском савезу. Из ове одредбе излази, да, ако за друга не би послала суду препис записника и пријаву новоизабраних чланова управног одбора у одређеном року, мора се сматрати да изабрани чланови управног одбора немају легитимацију за вођење послова у задрузи.

Пријава Суду за регистрацију новоизабраних чланова управног одбора

Пријава суду се пише по овоме обрасцу:

Сремачка земљорадничка
набављ. задруга с. о. ј.

Број 87

15 априла 1939 г.

Сремчица

Окружном суду за округ београдски.

Београд

У смислу § 13 т. 1 Закона о привредним задругама овим пријављујемо да су на редовној овогодишњој скупштини од 27 марта т. г. изабрани за чланове управног одбора ове Задруге и то:

Миодраг Стефановић на место Драгише Арсића;
Живојин Николић на место Драгомира Гајића и

Радивој Ћирин на место Радоја Ађанина, којима је мандат по правилима истекао.

Молимо Суд да новоизабране чланове управног одбора уведе у регистар и о томе нас извести.

Уз ову пријаву прилажемо:

1) Препис скупштинског записника из кога се види да су наименовани изабрани;

2) оригиналне потписе чланова управног одбора, оверене код Среског суда за град Београд.

На основу § 19 Фин. закона 1938/39 — не плаћамо таксу.

Сремачка земљ. набављачка
задруга с. о. ј.

Р. Ћирин М. Стефановић

Напомена. Образац за оверу потписа види на стр. 109 ове књиге.

ПРИМАЊЕ НОВИХ ЗАДРУГАРА

Основно начело сваке задруге је да она може имати неограничен број задругара. Поред оснивача, у задругу, у свако време, могу ступити нови задругари. Но, поред њихове воље да ступе у задругу мора постојати и одлука претставника задруге (Управног одбора) да се нови чланови приме у задругу.

Закон и правила регулишу тачно питање ступања нових задругара у задругу.

Према § 39 Закона, ко жели да ступи у задругу мора предати управи задруге уредно датирану и потписану писмену изјаву у два примерка, од којих једна остаје задрузи а друга се шаље ревизијском савезу, уз полугодишњи извештај, из које се види јасно: његово име и презиме, занимање, место пребивања, број уплаћених удела које уписује и висина одговорности, било да је

она ограничена или неограничена. За пријаву нови задругар подноси и молбу, ако тако прописују правила саме задруге, иначе Закон изрично не предвиђа потребу да се мора подносити молба.

Ако је грађанин неписмен, онда ће ударити свој ручни знак на изјаву, и то ће оверити два члана управног одбора задруге.

Да ли ће нови молилац бити примљен или не у задругу зависи од решења управног одбора. Закон предвиђа рок од 30 дана у коме се има донети одлука од дана примљене изјаве. Ако се у томе року то не учини, онда се сматра да је изјава изгубила важност.

Као дан ступања у задругу **сматра се дан закључка управног одбора о пријему у чланство**, о чему задруга мора примљеног члана обавестити писменим путем и објавом у пословници задруге.

Обрасци изјава за ступање у чланство

а) За задруге са ограниченим јемством

Управном одбору

Гор. Катунске земљорадничке набављачке задруге

Гор. Катун

Потписани, грађанин села Гор. Катунa, у срезу Темнићском, молим Управни одбор Гор. Катунске земљорадничке набављачке задруге да ме прими за њеног задругара.

У прилогу подносим приступну изјаву састављену у смислу прописа задругиних правила.

У Гор. Катуну, 10 марта 1940 год.

Молилац,

Драгослав Стојановић, земљ.

1) За писменог задругара

(два примерка)

Приступна изјава

Потписани овим изјављујем:

1) да ступам у Гор. Катунску земљорадничку набављачку задругу с. о. ј., као њен члан;

2) да уписујем пет пословних удела које ћу уплатити најдаље у року од годину дана, у четири једнаке тромесечне рате (чл. 27 задругних правила);

3) да одговарам пет пута онолико, колико износи укупан збир сума ових уписаних удела, и то како за будуће обавезе задругине, тако и за обавезе што их је она на себе примила пре мојег ступања у чланство;

4) да нисам члан ни једне друге овакве задруге;

5) да су ми позната задругина правила, а нарочито да су ми познате одредбе о врсти и обиму јемства за задругине обавезе;

6) да пристајем и на све остале прописе задругиних правила и да ћу у свему одговарати својим задругарским обавезама и дужностима према Задрузи.

У Гор. Катуну, 5 марта 1940 год.

Подносилац приступне изјаве
Драгослав Стојановић, с. р.
земљ. из Гор. Катунa

(друга страна изјаве)

Приступница

Број 48

Задругар Драгослав Стојановић
Занимање земљорадник
из Гор. Катунa

На седници Управног одбора одржаној на дан 10 марта 1940 год., донет је

Закључак

да се Стојановић
(занимање) земљорадник из Гор. Катун
прима за члана Г. Катунске земљорадничке набав-
љачке задруге са пет пословних удела, с тим да
се као дан почетка његовог чланства у Задрузи сматра
дан доношења овог закључка.

Секретар,	Чланови:	Претседник
Б. Милојевић	Бранко Гинић	Управног одбора,
	Вој. Богојевић	Д. Маринковић

2) За неписменог задругара (два примерка)

Приступна изјава

Потписани овим изјављујем:

1) да ступам у Дражањску земљорадничку
набављачку задругу с. о. ј., као њен члан;

2) да уписујем два пословна удела које ћу упла-
тити најдаље у року од годину дана, у четири једнаке
тримесечне рате (чл. 27 задружних правила);

3) да одговарам пет пута онолико, колико износи
укупан збир сума ових уписаних удела, и то како за бу-
дуће обавезе задругине, тако и за обавезе што их је она
на себе примила пре мојег ступања у чланство;

4) да нисам члан ни једне друге овакве задруге;

5) да су ми позната задругина правила, а нарочито
да су ми познате одредбе о врсти и обиму јемства за
задругине обавезе;

6) да пристајем и на све остале прописе задруги-
них правила и да ћу у свему одговарати својим задру-
гарским обавезама и дужностима према Задрузи.

У Дражњу, 14 јануара 1940 год.

Подносилац присутне изјаве

Петар Николић,

земљорадник из Дражња

Потписао га по његовом одобрењу

Војислав Милојковић

(отисак палца)

Оверавамо да је подносилац приступне изјаве ли-
чно ставио свој ручни знак и да га је Вој. Милојковић,
(занимање) земљорадник, из Дражња потписао по ње-
говом одобрењу.

Дражањска земљорадничка набављачка
задруга с. о. ј.

Секретар,
Вој. Милојковић

Претседник,
Недељко Милићевић

Члан Управе,
Петар Јанковић

б) За задруге са
неограниченим јемством

Управном одбору

Жарковачке земљорадничке кредитне задруге,
Жарково

Потписани грађанин села Жаркова, у срезу
Врачарском, молим Управни одбор Жарковач-
ке земљорадничке кредитне задруге да ме прими
за њеног задругара.

У прилогу подносим приступну изјаву састављену у
смислу прописа задругиних правила.

У Жаркову, 15 септембра 1939 год.

Молилац,
Сава Влајић, земљ.

1) За писменог задругара

(два примерка)

Приступна изјава

Потписани овим изјављујем:

1) да ступам у Жарковачку земљорадничку
кредитну задругу с. н. ј., као њен члан;

2) да уписујем један послован удео који ћу

уплатити најдаље у року од годину дана у четири једнаке тромесечне рате (чл. 27 задружних правила);

3) да одговарам неограничено целокупном својом имовином за све обавезе задругине, и то како за будуће њене обавезе тако и за обавезе што их је она на себе примила пре мојег ступања у чланство;

4) да нисам члан ни једне друге задруге са неограниченом одговорношћу;

5) да су ми позната задругина правила, а нарочито да су ми познате одредбе о врсти и обиму јемства за задругине обавезе;

6) да пристајем и на све остале прописе задругиних правила и да ћу у свему одговарати својим задругарским обавезама и дужностима према Задрузи.

У Жаркову, 15 септембра 1939 год.

Подносилац приступне изјаве,
Сава Влајић, с. р.
земљорадник из Жаркова

2) За неписменог задругара (два примерка)

Приступна изјава

Потписани овим изјављујем:

1) да ступам у Жарковачку земљорадничку кредитну задругу с. н. ј., као њен члан;

2) да уписујем један послован удео који ћу уплатити најдаље у року од годину дана у четири једнаке тромесечне рате (чл. 27 задружних правила);

3) да одговарам неограничено целокупном својом имовином за све обавезе задругине, и то како за будуће њене обавезе тако и за обавезе што их је она на себе примила пре мојег ступања у чланство;

4) да нисам члан ни једне друге задруге са неограниченом одговорношћу;

5) да су ми позната задругина правила, а нарочито да су ми познате одредбе о врсти и обиму јемства за задругине обавезе;

6) да пристајем и на све остале прописе задругиних правила и да ћу у свему одговарати својим задругарским обавезама и дужностима према Задрузи.

У Жаркову, 10 октобра 1940 год.

Подносилац приступне изјаве,
(отисак палца) Никола Петровић,
земљорадник из Жаркова

Потписао га по његовом одобрењу,
Вој. Стојановић

Оверавамо да је подносилац приступне изјаве лично ставио свој ручни знак и да га је Вој. Стојановић, земљорадник из Жаркова, потписао по његовом одобрењу.

Жарковачка земљорадничка кредитна задруга с. н. ј.

Секретар,
М. Маричић, с. р.

Претседник,
Сава Влајић, с. р.

Члан Управе,
Дим. Тодоровић

Извештај о пријему у чланство

Када је Управни одбор донео одлуку да једнога новог члана прима у задругу, секретар задруге ће одмах написати задругару писмо по следећем примеру: меру:

Сремачка земљорадничка
млекарска задруга с. о. ј.

Број 123

12 септембра 1934 г.

Сремчица

Милану Никшићу, земљораднику

Сремчица

Овим вас извештавамо да сте, према вашој молби и изјави, на седници управног одбора ове Задруге од 11 септембра 1943 год. примљени за задругара наше Задруге, са два удела, која имате да уплатите у року од годину дана према прописима Правила.

Прилажемо вам један примерак наших правила као и један примерак нашега пословника, упозоравајући вас да се по њима имате управљати.

Са задругарским поздравом,

Сремачка земљорадн. млекарска задруга

Н. Н.

Н. Н.

Истицање објаве у пословници задруге

По пријему нових задругара, према Закону, треба истаћи објаву у пословници задруге о томе ко су нови задругари, да би и остали задругари то знали. Та објава се пише овако:

НОВИ ЗАДРУГАРИ

Објављујемо да су на седници управног одбора од 11 септембра 1943 г. примљени за задругаре наше Задруге:

1) Милан Никшић, земљорадник, са два удела;

2) Петар Петровић, земљорадник, са три удела.

13 септ. 1943 г.

Сремчица

Сремачка земљорадничка
млекарска задруга с. о. ј.

(потписи)

Одбијање пријављенога

Управни одбор не мора да прими свакога пријављенога грађанина за члана задруге. Али и о одбијању мора се одбијени извести писмено, пошто одбијени има право да се жали првој наредној скупштини задругара. Одбијени има право да поднесе жалбу у року од 30 дана по саопштењу.

Решење о непријему се пише у записник, па ће управник задруге, истог дана написати извештај одбијеноме, према овоме обрасцу:

Рипањска земљорадничка
кредитна задруга с. н. ј.

Број 45

12 марта 1941 г.

Рипањ

Милутину Петровићу, земљораднику

Рипањ

Извештавамо Вас да је Управни одбор ове задруге, на својој седници од 10 ов. месеца, одбио да Вас прими за задругара ове Задруге.

У прилогу овога писма Вам враћамо изјаву. Имате право да се против ове одлуке жалите скупштини задругара ове Задруге.

Са задругарским поздравом,

Рипањска земљорадничка кредитна

задруга

(потписи)

Жалба одбијеног скупштини

Одбијени молилац има право да поднесе Задрузи жалбу против одлуке о одбијању. Жалба се пише према овоме обрасцу:

Рипањској земљорадничкој кредитној задрузи,
Рипањ

Одлуком Управног одбора те Задруге од 10 марта т. г. одбијена је моја изјава за ступање у Задругу.

Сматрам да Управни одбор није поступио у интересу Задруге тиме што је овакву одлуку донео, па се, у смислу правила Задруге, овим жалим на поменуто решење Управног одбора скупштине задругара, молећи скупштину да ово решење Управног одбора поништи. Моју ће жалбу на скупштини заступати Милан Стојановић, задругар.

Молим да се ова моја жалба стави на дневни ред прве наредне скупштине задругара и да ми се одлука саопшти.

15 марта 1941 г. Милутин Петровић, земљорадник
Рипањ из Рипња

КЊИГА — СПИСАК ЗАДРУГАРА

— регистравање нових задругара —

У новом Закону о привредним задругама постоји одредба: да се лице сматра задругаром од дана када га управни одбор прими за члана и о томе унесе закључак у Записник. Из овога се изводи закључак да се нови задругари не морају регистровати код суда као што је то била обавеза према старом закону. §§ 51 и 52 Закона о томе говоре врло опширно.

Према овим одредбама, на основу дате изјаве коју задруга прима од задругара у дупликату, уводи се нови задругар у књигу Списак задругара, која је пуноважан докуменат о томе ко је задругар. Ту се уписују и остали подаци као: дан ступања у задругу, број уписаних удела, дан иступа и друго.

На основу истих података и прописа Закона, задруга је обавезна да пошаље своје ревизијском савезу,

на крају сваког полгођа, тачан списак нових задругара са њиховим приложеним изјавама. Тако ће ревизиски савез уместо суда имати тачан списак задругара свих својих задруга.

Извештај савезу о новим задругарима

На крају свакога полгођа, 31 децембра и 30 јуна, а најдаље у року 15 дана после свршетка полгођа, дакле најдаље 15 јула, за прво полгође, и 15 јануара, за друго полгође, свака задруга има да пошаље своје ревизијском савезу извештај о свим променама које су се десиле у току тога полгођа, тако, да ревизијски савез има тачно стање броја задругара сваке своје чланице, а савези ће водити књиге са списковима задругара као што је раније, према старом закону, то радио регистарски суд.

Извештај има да се напише према овоме обрасцу:

Кусићска земљорадничка
набављачка задруга с.о.ј.

Кусеће — В. Градиште

Број 51

15 јула 1940 г.

Главном савезу српских земљ. задруга

Београд — Франкопанова 15

У вези са одредбама §§ 51 и 52 Закона о привредним задругама шаљемо вам извештај о променама у чланству наше Задруге, у току првога полгођа 1940 г.

I Нови задругари

- 1) Милан Максимовић, земљорадник, ступио 10 јануара са 5 удела;
- 2) Петар Вељковић, учитељ ступио 1 фебруара, са 2 удела;

- 3) Милоје Радосављевић, ступио 2 фебруара, са 1 уделом;
- 4) Петроније Милановић, земљорадник, ступио 16 фебруара, са 3 удела;
- 5) Живан Митровић, свештеник, ступио 24 марта, са 4 удела;
- 6) Јован Милојевић, земљорадник, ступио 1 јуна са 1 уделом;

(редом навести све нове задругаре)

II Престали су да буду задругари:

- 1) Јеротије Недељковић, учитељ, престао 3 маја, са 1 уделом;
- 2) Сима Стојановић, земљорадник, иступио 18 јуна, 2 удела;
- 3) Петар Марковић, земљорадник, иступио 18 јуна, са 1 уделом.

Прилажемо изјаве нових задругара као и документа о оним који су престали да то буду.

9 прилога

Са задругарским поздравом,
Кусићска земљорадничка набављачка задруга
Н. Н. Н. Н.

Овлашћење старешине кућне задруге за ступање кога млађег члана у задругу

Из једне кућне (крвне) задруге може у привредну задругу да ступи само једно лице. Ако то лице није у исто време и старешина ове породичне задруге онда оно мора да има уредно овлашћење старешине породице да може да ступи у задругу. Ако је особа која би желела у задругу да ступи под старатељством, онда треба да му то овлашћење изда старатељски судија.

Ако овлашћење даје старешина кућне задруге, на пример отац своме сину, да може ступити у задругу, он

ће то овлашћење потписати, потврдити га код Среског начелства или Среског суда, па ће га потврђено предати секретару задруге уз изјаву свога сина, који на основу тога овлашћења ступа у задругу.

Овлашћење се пише у три примерка, па се сва три подносе Среском суду, Начелству или Јавном бележнику, на оверу, тако, да два примерка узима задруга, а трећи остаје ономе надлештву које оверава потпис издаваоца овлашћења. Један од ова две примерка остаје уз изјаву која остаје у задружној архиви, а друго се шаље уз ону изјаву која иде Савезу, на крају полгођа.

Образац за овлашћење

ОВЛАШЋЕЊЕ

Овлашћујем мога сина Милана Петровића, земљорадника из села Г. Матејевца, да може ступити у Горњо Матејевачку земљорадничку кредитну задругу с.н.ј. Изјављујем да јамчим свим својим покретним и непокретним имањем за све обавезе које он буде примио на себе по ступању у чланство ове задруге. Исто тако јамчим и за све обавезе које он буде закључио с том задругом, било као дужник било као јемац.

Г. Матејевац Петар Петровић, земљорадник
15 септембра 1940 г. из Г. Матејевца

Да је Петар Петровић, земљорадник из села Горњег Матејевца, предње овлашћење свом сину Милану издао, исто од речи до речи за своје признао и пред овом се влашћу потписао, а да је издавалац овога овлашћења овој власти лично познат (или преко познаваоца) Начелство среза нишког тврди без таксе, на основу чл. 19 Фин. зак. за 1938/39.

Број 3546 (печат) Начелник срески,
15 септембра 1940 г. М. Перих
у Нишу

ИСТУПАЊЕ ЗАДРУГАРА ИЗ ЗАДРУГЕ

Веза између задругара и задруге заснована је на слободној вољи и уверењу задругара. Из овога јасно излази да сваки задругар може из задруге да иступи кад хоће. Али како је задруга економска заједница која на себе прима обавезе засноване на обавезама њених задругара, то се мора тачно знати у свако доба: која су лица задругари у томе моменту једне задруге као и колика је њихова одговорност према задрузи. С друге пак стране, ако би задругари могли да иступе из задруге, остављајући неиспуњене обавезе задруге према трећим лицима, онда би се изиграла материјална одговорност задругара. Због тога је закон о привредним задругама тачно регулисао иступање задругара из задруге. **Задругар може иступити из задруге кад хоће, значи он може дати изјаву да из задруге иступа, али се зна тачно кога дана престаје његово чланство и колико још траје његово јемство.**

Члан 45 Закона о привредним задругама одређује да сваки задругар може да иступи из задруге најмање на месец дана пре истека пословне године, односно како је у правилима предвиђено, у ком случају чланство престаје крајем те пословне године. Његово јемство траје најмање још две године од дана престанка чланства. Јемство може трајати и дуже од две године, према одредбама правила, али не више од десет година (§ 49 Закона).

На овај начин можемо знати тачно на крају пословне године колико задругара има у задрузи и са колико удела.

Пример. Пословна година се свршава 31 децембра. Задругар може да иступи кад хоће између првог јануара и 30 новембра (ако тако и правила предвиђају), у том случају рачуна се да је његово чланство

престало 31 децембра те године. Ако он свој иступ пријави у времену између 11 и 31 децембра, онда се рачуна да је његово чланство престало 31 децембра идуће године.

Али, ако задругар у току времена које му се рачуна у стказни рок, не испуни своје обавезе према задрузи, његово чланство престаје у оној години у којој је испунио обавезе према задрузи. Како се поступа приликом иступања видеће се из следећих редова. Од дана када је задругар иступио, ако му иступање не важи што није испунио обавезе према задрузи, задругар губи активно и пасивно право у задрузи. Т. ј. нема право гласа нити може бити биран за члана У. о. или Н. о.

Писмена преставка о иступу

(у два примерка)

Преставка о иступању се пише према следећем обрасцу:

Жарковачкој земљорадничкој кредитној
задрузи с. н. ј.

Жарково

Овим вас извештавам да иступам из Задруге. Молим да ме Задруга писмено извести када престаје моје чланство а када моје јемство.

15 октобра 1939 г.

Жарково

Јанко Петровић,
земљорадник

Када секретар задруге прими овакву изјаву задругара, даће задругару реверс да је од њега примљен отказ следеће садржине:

РЕВЕРС

Јанко Петровић, задругар Жарковачке земљорадничке кредитне задруге, поднео је данас изјаву о иступању из чланства. Она ће бити изнета на седницу

Управног одбора, па ће му се дати извештај о пријему иступа.

15 октобра 1939 г.

Жарково

Секретар задруге,
М. Маричић

Секретар ће ову изјаву изнети на првој наредној седници задруге, те ће се донети одлука, унети у Записник, па ће се, ако управни одбор прими отказ, написати писмо следеће садржине:

а) Кад задругар нема обавезе према задрузи

Жарковачка земљорадничка
кредитна задруга с.н.ј.

Број 87

(два примерка)

20 октобра 1939 г.

Жарково

Јанку Петровићу, земљораднику

Жарково

Управни одбор ове Задруге, на својој седници од 19 октобра т. г., примио је Ваш отказ чланства, те Вас извештавамо:

1) да Ваше чланство престаје на дан 31 децембра 1939 г.;

2) да Ваше јемство за обавезе Задруге у смислу наших праила траје још две године, дакле до 31 децембра 1941 г.

Жарковачка земљорадничка
кредитна задруга с.н.ј.
(потписи)

б) Извештај Задруге када не прима иступање

Могу постојати два разлога да се иступање задругара не прими:

1) ако то правила забрањују;

2) ако задругар није испунио обавезе према задрузи.

Правилима се може забранити иступање задругара, али највише за три године од почетка рада задруге. У случају да постоји оваква одредба правила, онда се отказ не може примити за иступање из чланства, те ће Задруга написати писмо задругару следеће садржине:

Јанку Петровићу, задругару Жарковачке
земљорадничке кредитне задруге

Жарково

Извештавамо Вас да смо Ваш отказ за иступање из Задруге примили, али да га не прихватамо, пошто на основу Правила Задруге, нико не може да иступи из Задруге за прве три године од дана њене регистрације. Како овај рок излази тек 15 марта 1941 године, то до тога дана не можете иступити.

Са задругарским поздравом,
(датум) Жарковачка земљорад. кредитна
задруга с.н.ј. (потпис)

в) Извештај о пријему иступања због неиспуњења обавезе

Како задругар не може да иступи из задруге док обавезе према њој не испуни, то ће му се у овом случају дати одговор следеће садржине:

Катунска земљорадничка
кредитна задруга с.н.ј.

Број 46

28 јула 1940 г.

Катун

Богосаву Милојевићу, задругару

Катун

У вези са Вашом оставком од 21 јула 1940 г., на чланство у овој Задрузи, Управни одбор, на својој седници од 26 т. г. донео је следећу одлуку:

1) да се Ваша оставка-иступање из Задруге уважи;
 2) да вас позове да Ваше обавезе према Задрузи испуните 31 децембра о. г. У том случају ваше чланство престаје 31 децембра т. г., а јемство ваше престаје 31 децембра 1942. Ако у овом року не будете испунили своје обавезе према Задру'и, Ваше ће чланство престати крајем оне године у којој будете испунили обавезе а јемство две године иза тога датума.

3) за ово време Ви губите своје активно и пасивно право у Задрузи, тј. немате право гласа нити можете бити бирани.

Катунска земљорад. кредитна
 задруга с.н.ј.
 (потписи)

Преставка регистарском суду о иступању

Ако Управни одбор у року од месец дана не одговори задругару прима ли или не прима иступ, задругар има право да поднесе преставку директно регистарском суду о свом иступању из задруге. Такво писмо гласи отприлике овако:

Јагодинском окружном суду

Јагодина

Својом претставком од 25 јула т. г. изјавио сам да иступам из Катунске земљорадничке кредитне задруге.

Како ми Управни одбор поменуте задруге није у року од месец дана, у смислу одредбе § 45 Закона о привредним задругама, одговорио прима ли или не прима мој иступ, то у смислу истог члана Закона овим отказујем чланство у Катунској земљорадничкој задрузи, молећи Суд да ми даде потврду о овоме као и да извести Задругу.

Таксу не плаћам.

Учтив

27 августа 1939 г.

Г. Катун

Богосав Милојевић, земљорадник
 из Гор. Катун — Варварин

На основу овога писма, које може задругар послати поштом препоручено или лично предати суду, суд ће известити задругара и задругу, позивајући је да по њему поступи.

ОТКАЗИВАЊЕ ПРЕКОБРОЈНИХ УДЕЛА

Сваки задругар мора да упише најмање један пословни удео. Али правилима се могу обавезати задругари и на већи број удела. Када задругари, и преко тога обавезног најмањег броја удела, упишу већи број удела, онда се сматра да су ти удели, преко обавезног броја, прекобројни. Те прекобројне уделе задругари могу да откажу и подигну или да пренесу на друге задругаре.

Како се врши отказивање или пренос удела на друге задругаре, видеће се из следећих примера и образаца.

ОТКАЗ ПРЕКОБРОЈНИХ УДЕЛА

Писмо којим се отказују прекобројни удели гласи:

Жарковачкој земљорадничкој набављачкој задрузи
 Жарково

Уписао сам и уплатио код те Задруге 10 — десет — удела од по 100 динара. На основу Правила наше задруге и Закона о привредним задругама, овим отказујем 6 удела (шест) и молим да се то прими и забележи, па да ми се ови прекобројни удели исплате у року предвиђеним правилима.

12 августа 1942 г.

Жарково

Сава Тадоровић, земљорадник
 из Жаркова

Потврда задруге о примљеном отказу прекобројних удела

На основу горњег писма, задруга ће издати потврду следеће садржине:

Жарковачка земљорадничка
набављачка задруга с.о.ј.

Број 54

13 августа 1942 год.

Жарково

Сави Тодоровићу, земљораднику

Жарково

Овим Вам потврђујемо да смо под 12 августом т. г. примили од Вас отказ шест прекобројних удела које имате уписаних и уплаћених код ове Задруге.

На основу Правила наше Задруге, пошто Ваше јемство, које потиче од уписаних удела, траје до 1 јануара 1945 године, Задруга ће Вам ове уделе исплатити јануара 1945 г.

Са задругарским поздравом,
Жарковачка земљорадничка наб. задруга
с. о. ј.
(потписи)

Пренос прекобројних удела на друге задругаре

Закон даје право задругару да може своје прекобројне уделе да пренесе на другог задругара. То је сасвим нова одредба Закона, која није постојала у старом закону.

За извршење ове радње потребна су ова писмена:

1) Изјава новог задругара да у задругу ступа и да уписује онолико удела колико се на њега преноси;

2) Писмо задругара који има прекобројне уделе у задрузи, да уделе преноси на другог задругара;

3) Писмо задруге преносиоцу удела да уделе преноси;

4) Писмо задруге ономе на кога су удели пренесени.

Овде ћемо извести практично све ове радње.

1) Како се даје изјава за ступање у задругу, изнели смо на страни 155 ове књиге.

2) Писмо којим преносилац извештава задругу о преносу удела гласи:

Трепчанској потрошачкој задрузи

Стари трг

Имам код те Задруге шест уписаних и уплаћених удела од по 100 динара.

На основу § 43 Закона о привредним задругама и чл. 33 Правила, извештавам Вас да своја три удела преносим на г. Радивоја Ћирина, задругара те Задруге.

Молим Задругу да овај пренос прокњижи и о преносу ме извести.

14 јануара 1940 г.

Стари трг.

Са задругарским поздравом,
Живојин Николић

3) Писмо задруге преносиоцу удела:

Трепчанска потрошачка

задруга с. о. ј.

Број 12

15 јануара 1940 г.

Брату Живојину Николићу, задругару

Стари трг

Извештавамо Вас да смо на основу Вашег писма од 14 јануара т. г. пренели Ваша три удела по 100 дин. на задругара Радивоја Ћирина.

Са задругарским поздравом,
Трепчанска потрошачка задруга с. о. ј.

4) Писмо Задруге задругару на кога се удели преносе:

Брату Радивоју Ћирину, задругару.

Београд

Извештавамо Вас да је Живојин Николић, наш задругар, својим писмом од 14 јануара т. г. пренео на Вас три своја удела од по 100 динара.

Задруга је од Вас примила изјаву на три удела, те су ови удели књижени у корист уплате ваших уписаних удела.

Са задругарским поздравом:
(штамбиљ и потпис задруге)

ИСКЉУЧЕЊЕ ЗАДРУГАРА

Задруга има право да искључи из чланства задругара, који својим поступцима према задрузи то заслужи, на основу одредба правила. Одлуку о искључењу доноси Управни одбор.

Морамо да нагласимо да је искључење задругара из задруге једна врло крупна мера и може имати крупних последица по живот једне задруге. Искључујући свога задругара из чланства, задруга га кажњава најстрожијом казном коју може да примени према својим задругарима. На тај начин, задругар може да изгуби много од свога угледа у месту где живи, а морамо да знамо да се углед тешко повраћа када се једном изгуби. Заиста, постоји и могућност да се задругар понова прими у задругу, и то је добра мера, али Управни одбор мора да буде обазрив при изрицању ове казне.

Ако задругар не испуњава дужност према задрузи, Управни одбор ће, пре искључења, предузети све мере којима располаже да се задругар поправи.

Ту спадају пријатељски савети, опомене, новчане казне и остале мере предвиђене правилима и пословником. Редак је случај да ове претходне мере не врате неисправног задругара на прави пут, нарочито ако задруга ужива добар глас међу задругарима. Ако пак ове мере не помогну, Управни одбор приступа енергично последњој мери: искључењу. „Једна шугава овца цело стадо шугаво“ каже наш народ. Један неисправан задругар може да упропасти целу задругу, јер ће се на њега и остали угледати.

Када Управни одбор одлучи да примени искључење он мора да буде апсолутно правичан. Не смеју се узимати никакви други обзири осим интереса задруге и правда да се према свима подједнако поступа. Ако би управа задруге при искључивању имала друго мерило а не оно право, онда се може догодити да свака нова управа искључује из задруге „своје противнике“ што би било врло жалосно. И ту је чињеницу имао Закон у виду када је изрично забранио искључење задругара на месец дана пре скупштине.

Извештај задругара о искључењу

Одлука о искључењу задругара се уноси у Записник. Истога дана, препорученим писмом извештава се искључени. Од дана када је задругар обавештен о искључењу престају његова чланска права док његова имовинска права престају према правилима.

Извештај о искључењу се пише према следећим обрасцу:

Ресничка земљорадничка
кредитна задруга с. о. ј.

Бр. 43

15 августа 1939 год.

Ресник

(три примерка)

Милисаву Јанковићу, земљораднику,

Ресник

Извештавамо Вас да је Управни одбор ове Задруге, на својој седници од 14 ов. м-ца, донео одлуку да Вас из Задруге искључи.

Ова је одлука донесена на основу § 16 Правила, тачка 5 (неуредност у плаћању сталне штедње).

Ваша чланска права према Задрузи престају од дана када Вам се ова одлука саопшти а Ваше јемство траје до 31 децембра 1942 године.

Против ове одлуке имате право жалбе првој наредној скупштини с тим да жалбу морате поднети у року од 30 дана од дана саопштења, но тако да жалба мора бити поднесена најмање на осам дана пре скупштине.

штамбиљ и потпис задруге

Напомена. Закон о привредним задругама изрично забрањује (§ 47 тачка 4) искључивање задругара из задруге на 30 дана пре скупштине. Ако би се десило, на пример, да Ресничка задруга сазове ванредну скупштину за 12 септембар, а одлука о искључењу је донесена 14 августа, онда то решење о искључењу не важи. У овом случају, искључени задругар има право да дође на скупштину са правом решавања.

Управни би одбор морао да доноси понова одлуку о искључењу, ако би се овакав случај десио.

Жалба на искључење

Ако задругар сматра да му је искључењем учињена неправда, он ће написати жалбу скупштини по овоме обрасцу:

Ресничкој земљорадничкој кредитној задрузи,
Ресник

Решењем Управног одбора Задруге од 14 августа тг. искључен сам из чланства. Као разлог за моје искључења наведено је да нисам уредно улагао сталну штедњу.

Истина је да нисам био тачан али ћу у будуће бити сасвим уредан, а и за протекле месеце ћу уплатити сталну штедњу.

На основу Правила овим подносим жалбу на ово решење Управног одбора и тражим да се ова моја жалба изнесе на првој скупштини задругара ради поништења предњег решења.

Молим да ми се изда потврда о подношењу жалбе.
25 августа 1939 год. Милисав Јанковић, земљорадник

Ресник

из Ресника

Потврда о пријему жалбе на искључење

По пријему жалбе, задруга ће издати задругару следећу потврду:

Ресничка земљорадничка
кредитна задруга с. н. ј.

Број. 48

25 августа 1939 год.

Ресник-Београд

Милисаву Јанковићу, земљораднику

Ресник

Овим Вам потврђујемо пријем жалбе на решење управног одбора од 14 августа тг. којим сте из Задруге

искључени. Жалба је поднесена благовремено те ће бити изнесена на скупштину задругара ради решења.

Ресничка земљорадничка кред. з.
(потписи)

Извештај о решењу жалбе

После одржане скупштине на којој је жалба искљученога задругара изнесена на решење, управни одбор ће известити задругара о решењу. Извештај се пише према овим обрасцима:

1) Када је решење поништено и жалба уважена

Ресничка земљорадничка
кредитна задруга с. н. ј.

Број 87

25 фебруара 1940 год.

Ресник

Миличаву Јанковићу, земљораднику,

Ресник

Ваша жалба на решење Управног одбора о искључењу из Задруге је изнесена на редовној годишњој скупштини задругара од 23 фебруара. Скупштина је поништила решење о искључењу, о чему Вас овим извештавамо.

Печат и потпис задруге

2) Када је жалба одбијена

Ресничка земљорадничка
кредитна задруга с. н. ј.

Број 87

25 фебруара 1940 год.

Ресник

Миличаву Јанковићу, земљораднику,

Ресник

Ваша жалба на решење Управног одбора ове Задруге о искључењу од 14 августа 1939 год. изнесена је

на редовној годишњој скупштини од 23 фебруара. Скупштина је одбила жалбу и оснажила решење Управног одбора.

О предњем Вас извештавамо с тиме да је ова одлука скупштине извршна. Печат и потпис задруге

Смрт задругара

Даном смрти задругара престаје његово чланство у задрузи. За обавезе из чланства према задрузи одговарају наследници умрлога задругара. Ако их Управни одбор прими за чланове, наследници могу постати и задругари.

Задруга мора да води рачуна о смрти задругара и да то убележи у књигу Списак задругара, која је докуменат чланства. Ради тога задруга мора да има извештај писмени докуменат на основу кога ће провести ово исписивање.

Један од наследника умрлог задругара треба да поднесе писмену преставку о смрти задругара. Ако то не учини неко од његових рођака, извештај о томе ће написати претседник задруге. Ова се претставка уноси у записник Управног одбора са означањем дана када је задругар умро. Приликом слања извештаја Савезу о променама у чланству задруге, прикључује се, у препису, било извештај претседника о смрти задругара, било препис дела записника у који је ушла ова констатација.

Образац извештаја о смрти задругара

(2 примерка)

Сурчинској земљорадничкој набављачкој задрузи,
Сурчин

Извештавам Задругу да је наш добри задругар Славко Мамузић, учитељ, преминуо на дан 23 фебруара 1936 године.

26 фебруара 1936 год.

Претседник задруге
Д. Бранковић

Регистровање престанка чланства

Престанак чланства задругара мора се увести у записник Управног одбора. Затим се докуменат о исту-пању уводи у књигу Списак задругара и одлаже у нарочите корице, где су спаковане оригиналне изјаве задругара, по редним бројевима.

На крају полгођа, како смо то раније објаснили, шаље се извештај ревизијском савезу о престанку чланства задругара, заједно са документима који то доказују. Око престанка чланства нема више никаквог посла.

СЛУЖБЕНО ОСОБЉЕ У ЗАДРУГАМА

У службено особље привредних задруга спада све оно особље (секретари, књиговође, магационери итд.), које је за свој рад плаћено. Како управни одбор одговара за све послове у задрузи, и како ово особље уствари ради у име управног одбора, то целокупно особље у задругама поставља, одређује му плате и општу управни одбор. Разуме се, да се у својим одлукама управни одбор држи одредаба Закона о радњама.

Закон о п. з. одобрава да један од водећих службеника задруге може бити у исто време и члан управног одбора, док се осталим службеницима изрично забрањује учествовање у ма коме одбору. Међутим истим одредбама Закона одобрено је да се вођење појединих послова повери неком од чланова управног одбора, али се тај члан не може сматрати као службено особље.

Код досада познатих задружних облика позната су ова звања и положаји задружних службеника:

а) Код кредитних задруга: секретар, благајник, управник, књиговођа.

б) Код набављачких задруга: књиговођа, благајник, магационар, помоћник магационара, касир, шегрт.

Код набављачких задруга још и управник, чиновник и тако даље.

в) Код произвођачких задруга: управник, књиговођа, благајник, подрумар, магационар, мајстор и тако даље.

БИРАЊЕ И ПОСТАВЉАЊЕ ОСОБЉА

— опште напомене —

При постављању особља у задрузи, управни одбор мора имати пред очима да успех свакога посла зависи највише од човека који тај посао изводи. „Ако немаш погодного човека за одређени посао и ако не верујеш да га можеш имати, боље је да посао не отпочињеш“, кажу браћа Бугари-задругари.

Томе се додаје још једно правило: Никада не стварај посао ради човека, већ тражи човека ради посла.

Нека зна управни одбор да цела одговорност пада на њега за сваки неуспех у задрузи, па нека се строго држи ових правила.

При избору личности за поједине послове у задругарству треба се држати овога мерила: За сваки посао потребне су две особине човека: **способност и поштење**. Најбоље је када су у једном лицу обе особине заступљене. Ако немамо човека који има обе ове особине, онда треба пре узети онога који има мање способности али са несумњивим поштењем.

Плаћањем особља праве се расходи и то има одјека у годишњем рачуну, али висина плате не сме да буде главно мерило при избору личности за службеника задруге. Ово је, на жалост, честа појава код наших задруга, да се тражи службеник са што мањом платом.

Није рђаво вршити прорачун месечних, годишњих прихода и расхода, али се службенику увек мора дати довољна награда да може од ње пристојно да живи а да не рачуна на некакав недозвољен приход. Сваки

службеник ће својим добрим и преданим радом заслужити своју плату.

При избору личности не треба се баш много журити. Поред способности кандидата, ако службеник рукује новцем или робом, тражиће се и сигурна материјална гаранција.

На крају морамо признати да се од службеника задружне организације тражи више него од службеника какве капиталистичке организације. Док се код капиталистичке организације често тражи само слепа послушност и што већи рад, дотле задружна организација тражи од службеника да је убеђен у задружну идеологију и да је бар у почетку наклоњен задругарству, верујући да ће постати добар задругар. Од њега се тражи већа пожртвованост и оданост.

Морамо признати да је задругарство још млад покрет и да још нема довољно спремних задружних службеника, али их је сада све више. Задружне школе у свима земљама спремају младе људе за задружне службенике и чиновнике, а задругарство ће и њима дати бољи живот од онога који сада имају под данашњим економским уређењем друштва.

Подела дужности међу службеницима

Када у једној задрузи има више службеника мора се тачно извршити подела дужности између њих. Поделом дужности се врши у исто време и подела одговорности. Врло би ружна појава била у задрузи да службеници не знају своје одређене дужности и права. Док на против, у доброј подели дужности лежи тајна успеха многих наших задруга. Не треба никако једно сметнути с ума: да задругарство мора у својој техничкој организацији да позајми многе добре методе из капиталистичке организације. Иако циљ није исти, методе могу бити сли-

чне, ако не и боље од капиталистичких. Тамо је мотор рада лична добит, а овде општа идеја. Међу члановима управног одбора мора се наћи један организатор, који ће добром поделом дужности међу службеницима, који имају да спроводе у дело замисао, омогућити пун успех подухвата. Решења о томе уносе се у записник Управног одбора.

Према § 104 правила, у циљу регулисања службеног односа особља задруга према задрузи, Главни савез српских земљорадничких задруга ће прописати правилник о службеном особљу свих задруга. Постављања, унапређења, кажњавања и отпуштања задружних службеника ће вршити управни одбор на основу овога правилника.

Разуме се, да се Управни одбор мора и уверавати да се одлуке у погледу поделе дужности и тачно врше. Ту мора да буде јаке дисциплине, без које се не може замислити успешан рад.

Уз поделу дужности мора се тачно прописати и радно време свакога службеника, уколико оно није регулисано Законом о радњама. Познато је да је тим законом регулисано радно време магацианара који мора тачно да отвара продавницу у одређено време и да је на време затвара. Али за књиговођу, који обично не ради цео дан, мора се такође прописати тачно време у које он мора да буде у канцеларији задруге, а не да он само прима плату тачно али да никада не стиже да послове доведе у ред.

Није рђаво да се дужности појединих органа и видно истакну у продавницама, као и радно време свакога од њих, да би и задругари знали у које време могу увек да нађу у канцеларији, рецимо, благајника, секретара или неког другог службеника.

Бирање благајника и магационера

Пошто благајник задруге рукује новцем и другим папирима и документима од вредности, а магационер свих задруга (набављачких или произвођачких) рукује робом која преставља често главни део имовине задруге, то управни одбор мора нарочито да обрати пажњу коме ће поверети ове дужности. Овде се тражи поред способности лица којима се овај посао поверава још и довољна материјална гаранција.

При овоме бирању лица управни одбор мора да води бригу да задружну имовину не повери лицу које сутра начини мањак, па ће га морати тужити суду и Савезу, већ да претпостави да до проневере не дође уопште. Зато се мора посветити нарочита пажња избору тих личности. Како је најбоље извршити избор путем конкурса, то ћемо овде изнети како треба све ово обавити.

Објава за конкурс

На својој седници управни одбор најпре утврђује услове под којима ће се примити благајник, под којим магационер или други службеник, па ће те услове забележити у записник и онда ће се написати објава у којој ће бити изнети сви ти утврђени услови. Објава се пише према изнетим обрасцима.

1) Образац објаве за избор благајника задруге

Белопоточка земљорадничка

набављачка задруга

4 јануара 1940 год.

Белипоток

ОБЈАВА — КОНКУРС

— за избор благајника задруге —

Нашој задрузи потребно је једно лице које ће вршити дужност благајника задруге. Услови за пријем су следећи:

- 1) да је лице способно за овај посао;
 - 2) да је задругар наше Задруге;
 - 3) да може дати Задрузи на име гаранције у папирима од вредности или готовини Дин. 10.000. Може се уместо овога примити и меница са два добра потписа.
 - 4) дужност ће његова бити да рукује благајном, са обавезом од најмање два часа рада свакога дана;
 - 5) на име плате је одређено по 200 дин. месечно.
- Првенство имају лица са свршеним задружним курсем.

Пријаве примамо само до 20 јануара тг.

(округли печат задруге)

Претседник задруге,
Сима Јовановић

2) Образац објаве за избор магационера

Сурчинска земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Број 34

2 јануара 19339 год.

Сурчин

ОБЈАВА — КОНКУРС

— за избор магационера задруге —

Овој Задрузи је потребан магационер. Услови за пријем су следећи:

- 1) да је лице здраво и способно за овај посао;
- 2) да је пунолетно и није старије од 45 година;
- 3) да може положити на име гаранције у готову, хартијама од вредности или дати меницу са два добра јемца, на суму од Дин. 20.000.—;
- 4) да пристаје да ради у задружној продавници према Закону и правилима;

Плата је утврђена на Дин. 750.— месечно.

Писмене пријаве прима задруга до 15 јануара, а ступање на посао 1 фебруара 1939 год.

Претседник задруге:
Душан Бранковић

Напомена. Овакве или сличне објаве ће задруга истаћи на једном или више места, према потреби. По пријему понуда управни одбор ће испитати све понуде и донети решење кога од кандидата прима.

Понуде кандидата

Кандидати ће писати понуде према следећим обрасцима:

1) Понуда за благајника

Белопоточкој земљорадничкој набављачкој задрузи,
Бели Поток

У смислу објаве те Задруге од 4 јануара тг. овим част ми је се понудити за благајника Задруге.

Стар сам 24 године, син здругара Милана Поповића. Добро сам писмен, а завршио сам и курс за књиговође у Главном савезу српских земљорадничких задруга у Београду са врло добрим успехом, о чему подносим уверење у оригиналу.

На име гаранције за исправан рад у Задрузи дајем меницу на Дин. 10.000 коју ће потписати мој отац, и поред њега још и земљорадници: Душан Николић, и Светозар Чарапић, који су имућни људи.

Пристајем на све постављене услове рада.

10 јануар 1940 год.
Бели Поток

Војислав Поповић,
земљорадник,
из Белог Потока

2) Понуда за магационара

Сурчинској земљорадничкој набављачкој задрузи,
Сурчин

У смислу објаве те Задруге од 2 јануара т. г. овим част ми је понудити се за магационара.

Стар сам 32 године, здрав и способан за тај посао.

За гаранцију нудим Задрузи штедионичку књижицу на Дин. 8.000, коју сам суму новаца уложио код Главне знз. у Београду.

За остатак гаранције до 20.000 динара, даћу меницу са два жиранта и то: Николе Аврамовића и Божи-дара Илића.

6 јануара 1939 год.
Сурчин

Александар Николић

ГАРАНЦИЈЕ СЛУЖБЕНИКА

Гаранција може бити: готов новац, хартије од вредности, меница са потписима. Овде ћемо изнети све радње које се морају обавити у вези са примањем гаранција.

а) Кад је гаранција готов новац

Сасвим је природно да је готов новац најбоља материјална гаранција за рад службеника задруге. Ако је службеник дао готов новац као гаранцију, онда се мора овако поступити:

1) Ако је новац гаранција за рад благајника, онда се новац предаје на књижицу код одговарајуће главне задруге (за набављачке Главној набављачкој; за кредитне Главној кредитној; за произвођачке Главној произвођачкој).

2) Ако је новац гаранција за рад магационара, онда се сума може предати тако исто одговарајућој главној

задрузи у којој је задруга чланица а може се оставити и код саме задруге на штедњу са каматом или без, што зависи од утврђених услова.

О свим тим радњама и односима морају да постоје правоваљана писмена документа како је дата гаранција, да би се гаранција могла, у случају потребе, без тешкоћа употребити. Овде износимо примере.

1) Пример: Миодраг Маричић, благајник Жарковачке з.н.з. дао је као гаранцију уложну књижицу на Дин. 10.000 која сума је уложена код Главне земљорадничке набављачке задруге.

По свршеном споразуму о предаји књижице као гаранције, имају се обавити ове радње: писмо Маричића Главној земљорадничкој набављачкој задрузи којим даје потребну изјаву, писмо Жарковачкој з.н.з. којој такође даје потребну изјаву и, писма Главне з.н.з. и Жарковачке з.н. по истом.

1) Писмо Маричића Главној з.н.з. гласи:

Главној земљорадничкој набављачкој задрузи,
Београд

Овим изјављујем да мој штедионички улог код те Задруге, по уложној књижици број 305 од 5 јануара 1939 год. на суму од Дин. 10.000 служи као гаранција за исправност мога рада као благајника у Жарковачкој земљорадничкој набављачкој задрузи. Прилажем књижицу и молим да се у њу стави потребна напомена у томе смислу.

Књижицу ћу предати Жарковачкој задрузи.

Овим изјављујем да овај улог не могу подићи без писменог пристанка Жарковачке з.н.з.

11 јануара 1939 год.

Београд

Миодраг Маричић,
из Жаркова

2) Писмо упућено Жарковачкој з.н.з. гласи:

Жарковачкој земљорадничкој набављачкој задрузи,
Жарково

Данас сам вам предао једну уложну књижицу број 305, издату од Главне з.н.з. у Београду, на Дин. 10.000. Ова сума улога служиће као гаранција за исправност мога рада као благајника те Задруге. Овим изјављујем:

да, докле год сам у служби Задруге, немам право новац по овој књижици подизати;

по претстанку службе, књижица ће ми се вратити ако дужност исправно предам, о чему ће Задруга написати писмо Главној з.н.з.;

у случају да ревизор Главног савеза сзз. утврди ма какав недостатак у новцу (мањак), Задруга има право да се из ове суме наплати и мени службу откаже. Трошкови прегледа у овом случају моје неисправности, падају на мој терет.

Прилажем вам писмо и Главне з.н.з. да је стављена примедба на књижицу о томе.

12 јануара 1939 год.
Жарково

Миодраг Маричић,
из Жаркова

3) Потврда Главне з.н.з. по томе гласи:

Главна земљорадничка
набављачка задруга

Бр. 1234

11 јануара 1939 год.
Београд

Жарковачкој земљорадничкој набављачкој задрузи,
Жарково

Од Миодрага Маричића, књиговође-благајника те Задруге, примили смо изјаву: да његов улог по књижици

број 305 од 5 јануара тг. на Дин. 10.000 има да служи као гаранција за исправан његов рад код те Задруге.

Примедба, да он не може да подигне овај улог без дозволе те Задруге, записана је на књижици и у нашим књигама, о чему вас извештавамо.

Са задругарским поздравом,
Главна земљорадничка
набављачка задруга
(потписи)

4) Потврда Жарковачке задруге издате Маричићу, гласи:

Жарковачка земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Број 23

12 јануара 1939 год.

Жарково

Г. Миодрагу Маричићу,

Жарково

Данас смо од Вас примили једну уложну књижицу издату на ваше име од Главне энз. под бројем 305 на Дин. 10.000 која ће сума служити као гаранција за исправност вашег рада као благајника наше Задруге.

Право употребе ове гаранције имамо у смислу писма које сте нам данас издали.

Са задругарским поздравом:
Жарковачка земљорадничка
набављачка задруга
(потписи)

б) Кад је гаранција хартија од вредности

Хартије од вредности које се могу узети као гаранција за рад службеника задруге јесу: бонови ратне

штета, акције Привилеговане аграрне банке, други државни папири од вредности.

Кад службеник преда извештај број бонова ратне штете или других акција задрузи, она му издаје потврду о пријему тих папира. Службеник пак даје уз предају и једну писмену изјаву о томе како задруга може те папире да употреби.

Пример: **Михаило Милосављевић, магационер Београдске потрошачке задруге даје као гаранцију 50 комада ратне штете.**

1) Изјава магационера Милосављевића о томе гласи:

Београдској потрошачкој задрузи

Београд

Данас сам вам предао 50 комада ратне штете од по 1.000 динара номиналних и то под овим бројевима: (навести све серије и бројеве).

Ови ће бонови служити као гаранција за исправност мога рада као магационера те Задруге.

У случају да ревизор Главног савеза сзз. утврди мањак у роби или новцу, Задруга има права да ове бонове делимично или у целости прода на берзи, преко Савеза, ради наплате утврђенога мањка као и трошкова прегледа.

Уколико вредношћу ових папира не би био покривен утврђени мањак, изјављујем да одговарам материјално и кривично за сву поверену ми задружну имовину до неограничене суме, без обзира на вредност ове гаранције.

Ја се овим одричем ма каквога приговора у погледу обрачуна ревизора Савеза.

14 маја 1937 год.

Београд

С поштовањем,

Михаило Милосављевић,
магационер задруге

2) Потврда Задруге о пријему папира

Београдска потрошачка задруга

с. о. ј.

Број 175

14 маја 1937 год.

Београд

Г. Михаилу Милосављевићу, магационеру
Београдске потрошачке задруге

Београд

Данас смо уз ваше писмо примили од Вас 50 (педесет) комада бонова ратне штете од по 1.000 динара, који ће служити као гаранција за Ваш рад као магационера задруге. Бонови носе ове нумере: (навести нумере).

У случају да ревизор Савеза утврди какав недостатак (мањак) у новцу или роби која Вам буде поверена, Задруга има право ове бонове делимично или у целости продати на берзи и из добивеног новца попуни-ти мањак.

Када будете предали исправно дужност, што ће такође да се утврди протоколом ревизора, бонове ће Вам Задруга вратити.

Лутријски добици по овим боновима припадаће Вама.

Са задругарским поздравом
Београдска потрошачка задруга
(потписи)

Напомена. Хартије, примљене као гаранција, могу се чувати у самој задрузи, ако она има сигурну касу. Боље је да се пошаљу Главном савезу на чување, о чему ће задруга добити потврду.

1) Изглед бланко менице Прва страна

19

менцу

суду од

и савише испу у рачун

Михаил Милосављевић

Земљорад. издружбѣ

по наредби

Београдске потрошачке задруге

Потпис

Издање и штампа Управе држ. монопола. — По закону о установљењу нових државних монопола издати се оне, који се уклапају у штампану ову хартију од ередности, по кривичном закону.

2) Друга страна менице

Милан Вељковић, земљорадник
из Миријева

Петар Илић, земљорадник
из Миријева

(Напомена: Бланкет менични мора да одговара суми гаранције).

в) Меница као гаранција

Као најчешћа гаранција се јавља меница. Она мора бити снабдевена са два или више добрих потписа, јер не треба никако заборавити: **да меница вреди само онолико колико вреде они који су на њу ставили своје потписе.**

Меница се узима **бланко**, то јест без попуњене суме и датума плаћања. Уз такву меницу иде изјава оних који су меницу потписали, да се може меница употребити **иако је бланко издата.**

Пример: Миливоје Милић, магационер Миријевске **набављачке задруге даје бланко меницу, са два потписа, на 20.000 динара, као гаранцију за свој рад.**

Како изгледа прва страна менице види на стр. 193.

Изјава потписника менице

Као што се види из клишета изнесене менице, ову су потписали: као прималац (акцептант) Миливоје Милић, а као јемци: Милан Вељковић и Петар Илић.

Потребна је једна изјава, коју ће потписати како **примаалац (акцептант), тако и оба јемца.**

Та изјава гласи:

Миријевској земљорадничкој набављачкој задрузи,

Миријево

Данас сам вам предао бланко меницу- која се може попунити до суме од Динара 20.000.— са жиром:

Милана Вељковића, земљорадника
Петра Илића, земљорадника

Меница ће вам служити као гаранција да ћу поверени ми посао вршити тачно и савесно.

Учиним ли својим радом ма шта од чега би та Задруга претрпела штету, или будем ли примљену робу продао без наплате или наплаћену суму не предам одмах благајнику Задруге, те ми се пописом утврди мањак, ви можете меницу у целости наплатити и пре судске одлуке о мојој кривичној одговорности.

Као доказ да сам учинио мањак и штету тој Задрузи, служе потврђене књиге те Задруге, чију важност признајем. Да ли су задужења по књигама била тачна утврдиће накнадно надзорник Главног савеза српских земљорадничких задруга.

Сагласан сам да та Задруга или Савез може меницу у погледу рока плаћања и суме попунити, протестовати и тражити наплату.

Уколико би оштећење било веће него што је моја меница овим вам признајем право да учините обезбеду и на другој мојој имовини чим се утврди моја одговорност, на начин предвиђен овим писмом, а доказ о овоме биће и констатација и вашег чиновника оверена од надзорника Главног савеза српских земљорадничких задруга.

С поштовањем,

Миливоје Милић,
земљорадник из Миријева

Прочитали смо предњу изјаву Миливоја Милића и у свему се слажемо са њом и све што је у њој изјављујемо и нас обавезује.

(Датум)

Потпис меничних потписника:

Милан Вељковић

Петар Илић

УПОТРЕБА ГАРАНЦИЈЕ

Морамо да упозоримо управне одборе свих задруга, а нарочито набављачких, да су мањкови магационера тих задруга највеће зло. Треба мањкове спречити. Најбоље је средство да се за магационера узме лице са гаранцијом која се може, у случају мањка, одмах употребити. Када је добра гаранција, обично и не долази до мањка.

Овде ћемо изнети начин како да се примљена гаранција одмах употреби и мањак попуни.

Већ из писма која се добијају од одговорних службеника задруга, видели смо, да дефинитивни обрачун по питању утврђеног мањка може да дâ ревизор ревизијског савеза, који ће, претпостављамо, да дође у задругу бар у року од 15 дана после утврђенога мањка од стране Управног одбора. Али, ако би Савез био спречен да у томе року пошаље ревизора, Управни одбор може и сам да утврди мањак, тражећи његову попуну и бржим путем, (наплатом из гаранције) ако сматра да је то потребно, у коме се случају оставља право службенику да се детаљно обрачуна када ревизор дође.

Поступак је следећи:

Кроз записник управног одбора има се утврдити мањак са рачунским објашњењем како је до њега дошло;

Ако управа стекне уверење да је до мањка дошло услед нехотичне грешке учиниоца, онда ће га једно-

ставно позвати да мањак попуни у року од неколико дана, не удаљавајући га од дужности.

Ако пак управа стекне уверење да је мањак хотимичан и већи, те је задружна имовина у опасности, онда ће донети одлуку да се одговорни службеник са дужности смени одмах, тражиће од Савеза хитан преглед, а у међувремену, употребом гаранције, обезбедиће задругу.

Како ће задруга употребити гаранцију видећемо из наредних примера.

1) Кад је гараниција готов новац

Из изнетог примера, на страни 188 ове књиге, видели смо да је Миодраг Маричић дао као гаранцију уложну књижицу на Дин. 10.000. Новац је код Главне знз. У случају да се Маричићу утврди мањак, најбоље је да се од њега узме саслушање у коме признаје мањак и да сâм изда о томе Задрузи писмо, па да се на основу тога писма и писма Жарковачке задруге, одмах са улога подигне одговарајућа сума и покрије мањак. У томе случају би се овако поступило.

Писмо Маричића Жарковачкој задрузи, гласи:

Жарковачкој земљорадничкој задрузи,

Жарково

Сагласан сам са решењем Управног одбора те Задруге од 3 априла 1939 год. по коме је утврђен мени у благајни мањак **од Динара 1.834.—** (хиљаду осам сто тина тридесет четири динара).

Одобравам да се ова сума може наплатити из моје уложне књижице број 305, која се налази код Вас, а по којој је новац уложен код Главне знз. у Београду. Обавезујем се да ову суму накнадим у року од 15 дана.

4 априла 1939 год.

Жарково

Миодраг Маричић,
благајник задруге

Писмо Жарковачке задруге Главној знз. гласи:

Жарковачка земљорадничка
набављачка задруга
с. о. ј.

Број 265

4 априла 1939 год.

Жарково

Главној земљорадничкој набављачкој задрузи,
Београд

Извештавамо Вас да је на седници управног одбора ове Задруге од 3 априла тг. после извршеног обрачуна, нађено да Миодраг Маричић одговара за Дин. 1.834, што и он својим писмом признаје.

Како је Маричић за гаранцију предао нама уложну књижицу, то вам шаљемо уложну књижицу и писмо Маричићево, молећи Вас да по овој књижици пренесете са његовога улога на наш текући рачун,

Динара 1.834.—

па да нас о томе известите и књижицу нам вратите.

Прилози:

Писмо Маричића и
уложна књижица

Са задругарским поздравом:
(печат и потпис задруге)

Ако је сума мањка спорна, онда се овако ради:

Тражи се хитно од Савеза ревизор који ће утврдити мањак, затим ће се према протоколу прегледа, тражити од Главне знз. да се сума која је била на књижици као гаранција исплати Жарковачкој задрузи.

Писмо којим се тражи преглед гласи:

Жарковачка земљорадничка набављачка
задруга с. о. ј.

Број 122

4 априла 1939 г.

Жарково

Главном савезу српских земљорадничких задруга
Београд

Управни одбор на својој седници од 3 априла, прегледом књига, утврдио је да наш благајник Н. Н. има мањак од 3.800.— динара. Како он овај мањак не признаје без прегледа ревизора, то молимо да хитно пошаљете ревизора.

Именовани је дао као гаранцију за свој рад уложну књижицу Главне знз. на 10.000 динара, те је осигурана сума за трошкове прегледа.

Са задругарским поздравом,
(потпис и печат задруге)

После свршеног прегледа, према протоколу, Задруга ће тражити од Главне знз. да јој се исплати одмах утврђени мањак и остатак новца се тада може вратити службенику задруге.

Писмо, које ће задруга упутити Главној знз. гласи:

Жарковачка земљорадничка набављачка
задруга с. о. ј.

Број 123

17 априла 1939 г.

Жарково

Главној земљорадничкој набављачкој задрузи
Београд

У прилогу овог писма шаљемо вам уложну књижицу бр. 305 и молимо да суму од Дин. 3.800.— прене-

сете са овог улога на наш текући рачун, пошто је ревизор Савеза својим протоколом, утврдио да је Никола Николић, наш благајник, имао толико мањак.

Прилажемо протокол ревизора од 15 априла т. г. из кога се види овај мањак, као и писмо Николића, којим је нас на ово овластио.

Пошто Никола није више у нашој служби, то му можете остатак улога исплатити.

Са задругарским поздравом,
(печат и потпис задруге)

2) Када је гаранција у хартијама од вредности

Ако је гаранција у хартијама од вредности, онда се поступа исто као и да је то готов новац, само са том разликом што се хартије имају продати на берзи, преко Савеза, добити обрачун и новац, па би се потребан део употребио за поуну утврђенога мањка, а остатак би се имао вратити службенику, чије су хартије и биле.

3) Када је за гаранцију узета меница

Пошто је меница узета бланко, то се за наплату мањка има овако поступити:

1) Утврдити протоколом ревизора мањак и тражити да га учинилац одмах попуни;

2) Меницу испунити и тражити наплату судским путем.

У случају да се ревизор Савеза не може добити одмах, треба хитно тражити од Савеза (Правно оделење) савет како да задруга изврши обезбеђење за наплату мањка и пре прегледа од стране ревизора. Ово нарочито стога, што се може десити да потписници могу покушати да своју имовину прикрију, што треба онемогућити.

Пошто је посао око наплате менице доста компликован, то је најбоље меницу дати за наплату Савезу,

код кога у осталом она треба и да лежи на чувању као гаранција.

МОРАЛНА ОДГОВОРНОСТ СЛУЖБЕНИКА

Познато је да службеници задруга одговарају за задружну имовину којом рукују, морално и материјално. Значи, да сваки службеник који, рукујући имовином, учини какво дело утаје кажњиво по Кривичном закону, одговара за то дело без обзира да ли је дао и материјалну гаранцију или не.

Мањак се утврђује само протоколом ревизијскога савеза а тужбу суду подноси такође само Савез.

За часне људе, којима се поверава задружна имовина, велика је несрећа да се кривично гоне, те је и ова морална одговорност једна јака гаранција за исправан рад, само ипак треба задругу покрити материјалном гаранцијом услед тога, што има, на жалост, људи, којима не смета много ова морална срамота.

Ипак, управни одбор сваке задруге, када бира своје особље, водиће рачуна и о тим моралним одликама особа којима треба да повери имовину задруга.

Благајник задруге

Правилима сваке задруге је регулисано тачно питање које дужности може вршити једно исто лице, а које се не могу спајати. Тако, код набављачких задруга, предвиђено је да она мора имати ово особље: управника, књиговођу, благајника и магационера. Дужност управника и књиговође може вршити исто лице, али дужност благајника се не спаја са другом дужношћу.

Приликом постављања благајника управни одбор мора тачно одредити његову гаранцију и плату, као и обавезне часове рада у задрузи.

Ко сме да се прими дужности благајника

Благајник рукује новцем и новчаним документи-ма. Он мора да буде толико писмен: да зна добро да прочита један докуменат да би могао да оцени да ли је исправан или не, као и да зна водити све књиге или бар свој ручни дневник касе, из кога ће моћи видети у свако време: колико готовине има у каси и да ли се то слаже са стварним стањем.

Човек који није ни толико способан да води свој ручни дневник касе, да га сам може сабрати и утврдити своје стање, без обзира какво ће му стање дати књиговођа, тај човек се не сме примати дужности благајника. Поред тога, благајник мора да зна основно правило да туђ новац не сме никако да меша са својим, јер онда неће никада знати стање.

За рад благајника свих врста задруга важе ова правила:

1) Благајник не сме да прими новац ни од кога док нема уредан докуменат из кога се јасно види: ко полаже, колико полаже и за какав рачун полаже;

2) Он не сме да изврши никакво издавање без уреднога документа из кога се јасно види: коме исплаћује, колико исплаћује и на име чега.

3) На сваком документу безусловно мора да буде јасно исписан: датум, потпис примаоца и наредбодавца, који има право да исплату нареди.

4) Одмах по пријему или издавању новца, благајник ће суму завести у свој Дневник касе, па ће докуменат предати књиговођи на потпис ради књижења.

5) Свакога дана, благајник мора сабирати свој Дневник, ако је тога дана имао макар и само једну промену, и тачно утврдити колика му је готовина. Новац мора да изброји и види да ли се слаже.

6) Благајник не сме задружни новац да меша са

својим, већ је најбоље да га чува у задружној каси, а ако задруга нема касе, онда како зна, на своју одговорност, али одвојено од свога новца.

Примо-предаја дужности благајника

Кад нов благајник прима дужност од претходнога, мора се начинити записник о примо-предаји. Овај се записник пише у три примерка: за свакога благајника по један, и за задружну архиву онај трећи примерак.

Записник о примо-предаји дужности благајника се пише према овоме обрасцу:

ЗАПИСНИК

о примо-предаји дужности благајника Жарковачке энз. Саве Влајића, који предаје дужност Миодрагу Маричићу, новом благајнику, извршен на дан 15 јула 1938 г.

I Стање готовине

Пошто су сва документа прокњижена до редног броја 187, Књига благајница показује:

На страни примања	Дин. 234.567.20
На страни издавања	„ 230.325.—
Готовина	Дин. 4.242.20

Нађено је готовине 4.242.20 (четири хиљаде две стотине четрдесет и два динара и 20 пара) коју прима нови благајник.

II Хартије од вредности

Књига благајница, рубрика: Хартије од вредности, показује:

На страни издавања	Дин. 8.450.—
На страни примања	„ 500.—
Чиста имовина	Дин. 7.950.—

и то:

1) Удели код Главног савеза сзз.	Дин. 2.100.—
2) Удели код Главне знз.	" 3.850.—
3) Четири акције П.А.Б.	" 2.000.—

Свега Дин. 7.950.—

Предато новоме благајнику:

Писмо Савеза да удели износе	Дин. 2.100.—
Писмо Главне знз. да удели износе	" 3.850.—
Потврда Главне знз. број 4578 од 5 јануара т. г. да су акције П.А.Б.-а предате њој на чување	" 2.000.—
Свега	Дин. 7.950.—

III Дужници

Књига благајница; у рубрици: „Дужници из болесничког фонда“ показује:

На издавању	Дин. 3.450.—
На примању	" 1.200.—
Салдо, дужници	Дин. 2.250.—

Нови благајник, за ову суму прима следеће обавезе, које служе као покриће за горњи зајам из бол. фонда, и то:

Обвезница Милана Поповића, земљ. на	Дин. 600.—
" Петронија Милића	" 600.—
" Саве Обрадовића	" 500.—
" Николе Петровића	" 550.—
Свега	Дин. 2.250.—

IV Потврде о меницама издатим за покриће дугова задруге и о предатим кључевима касе

Нови благајник прима:

- 1) Писмо Главне знз. да је код ње једна меница на 30.000 дин., издата од стране Задруге са потписима управног одбора, са роком плаћања 1 октобра 1939 г.

- 2) Кључеве од касе у којој се чува новац као и писмо Савеза да су резервни кључеви тамо на чувању.

Овај Записник о примо-предаји дужности Саве Влајића и Миодрага Маричића, начињен је у три примерка, у присуству претседника Задруге Милана Спасеновића и члана надзорног одбора Милутина Илића.

Предао: Примио:
Сава Влајић, с. р. Миодраг Маричић, с. р.

Присутни оверавају:
(печат задруге)

Члан Надзорног одбора: Претседник Задруге:
Милутин Илић, с. р. Милан Спасеновић, с. р.

Ознака на Књизи благајници о примо-предаји

Поред горњег записника, на самој Књизи благајници, књиговођа задруге ће написати овакав текст:

„Данас, 15 јула 1938 године, извршена је примо-предаја дужности благајника Саве Влајића новоме благајнику Миодрагу Маричићу, према закључку ове књиге, са готовином од Динара 4.243.20 и осталим документима о имовини и дугу Задруге, о чему је начињен Записник у три примерка. По један примерак овога записника је предат Сави Влајићу и Миодрагу Маричићу, а трећи је примерак предат претседнику управног одбора да га прикључи уз Записник управног одбора.

Сва документа, означена од броја 1 до броја 245 у овој књизи предата су новоме благајнику.

Предао: Примио:
Сава Влајић, с. р. Миодраг Маричић, с. р.

Присутни оверавају:
Члан надзорног одбора, Претседник Задруге,
Мил. Илић, с. р. Милан Спасеновић, с. р.

ПРИВРЕМЕНИ ИЗДАЦИ

— Бонови у каси —

Поред редовнога издатка, који благајник чини на основу уредно потписаног документа, постоје и привремени издаци, који се чине само привремено, на основу докумената који се не књиже већ само привремено стоје у благајни као готов новац док се не замене уредним документом, или се и сам новац врати.

Благајник задруге мора да има уредан документ и за привремени издатак. Само му тај привремени документ, односно привремена признаница, има остати у каси као готов новац док је не замени уредним документом. Те привремене признанице називамо још и боновима, пошто они вреде као готов новац у каси док се не замене.

Бонови у каси не смеју да стоје дуго, највише три-четири дана, иначе је рад неправилан. Привремених издатака мора бити код набављачких задруга, када се шаље новац за робу по неком лицу али се не зна колико ће се тачно издати за ту робу, док се лице које је по робу ишло не врати. То је најчешћи случај. Али ово не сме да траје дуже од 3 до 4 дана.

У погледу издавања новца на привремену признаницу, благајник се има држати следећих правила:

1) Њему мора бити саопштена одлука управног одбора када и коме може издати новац на привремену признаницу.

2) Благајник не сме да изда новац без уредно примљене признанице, оверене од претседника и дежурног члана, коју ће чувати као новац, до обрачуна.

3) Чим лице коме је издат новац на привремену признаницу донесе обрачун нашта је тај новац утрошен, благајник ће начинити обрачун, па ће привремену признаницу поништити и предати је ономе који му је из-

дао. Најбоље је да благајник има једну малу посебну књигу обрачуна привремених издавања у коју ће уводити те обрачуне, да доцније не би било никакве забуне око обрачуна. Та би се књига могла звати: **Књига привремених издатака и обрачуна.**

Пример за вођење књига привремених издатака и обрачуна

Благајник изда Милану Спасојевићу 12.000 динара, на привремену признаницу, за набавку робе у Београду.

На самој књизи обрачуна, благајник ће написати признаницу, на левој унутрашњој страни, тако да му остане десна страна за обрачун. Признаница гласи:

ПРИЗНАНИЦА

Данас сам од благајника Жарковачке знз. примио Дин. 12.000 (дванаест хиљада) динара, ради набавке робе у Београду. По повратку из Београда донећу робу и документа о куповини, чиме ћу суму оправдати или разлику непотрошену вратити.

Примио:

9 априла 1940 г.

Милан Спасеновић, с. р.

Оверавају:

Члан управног одбора,

Петар Илић, с. р.

Претседник,

Живојин Николић, с. р.

Сутрадан, извршиће се обрачун по овој привременој признаници, па ће тај обрачун бити записан, на десној страни књиге и гласиће:

Обрачун привременог издатка од 12.000 дин. од 9 априла.

Милан Спасеновић:

Дугује Динара 12.000.—

Потражује:

- 1) За рачун купљеног дувана
од 9 априла Дин. 2.350.—
 - 2) За издато Главној знз. по
признаници од 9 априла
Дин. 7.400.—
 - 3) По рачуну купљених опа-
нака Дин. 2.080.—
- Свега Дин. 11.830.—
- Вратио у готову Дин. 170.—
- Укупно потражује Дин. 12.000.—

Потписи:

М. Спасеновић, с. р.

Благајник:
М. Маричић, с. р.

Када се обрачун заврши, благајник ће у присуству Спасеновића да превуче линију преко признанице и да напише горе:

„Не важи“.

Онда ће благајник да заведе издатке у свој Дневник касе, према наведеним рачунима, па ће онда исте предати књиговођи или их сам оставити на своје место за књижење.

Управник задруге

Новим правилима задруга предвиђено је звање управника. Додуше, и пре пријема нових правила, многе су задруге, нарочито веће, имале управника. Иначе, у задругама које нису званично одређивале једно лице за управника, ту дужност је ипак вршио, било књиговођа или који члан управног одбора.

Управник је лице које се стара о организацији свих послова у задрузи и врло је добро да се зна лице коме

је та дужност додељена. Управник задруге је извршни орган управног одбора задруге, те има тачно да спроведе све одлуке управног одбора. Он је референт управу о свим питањима у вези са пословањем задруге, те се види колико је важно коме ће се лицу поверити та дужност.

Правилима свих задруга, а у духу одредбе Закона о привредним задругама, одобрено је да управник може бити и члан управног одбора, то јест да он може бити и службеник задруге и члан управног одбора. Књиговођа задруге може бити такође у исто време и управник. Књиговођа ни у ком случају не може бити и члан управног одбора. Ако је књиговођа-управник исто лице, онда не може бити члан управног одбора.

Било да је управник задруге посебно лице, било да ту дужност врши књиговођа задруге, важно је да се тачно одреде послови о којима се он мора у задрузи старати, јер, не треба заборавити, да је често много важније имати доброг управника него доброг књиговођу. Треба да се зна да за све послове који нису некоме дати, мора да се стара управник задруге. Управник има да се стара да други врше тачно дужност која им је додељена, јер само од добре и савршене организације послова у задрузи може се очекивати успех.

Књиговођа задруге

Шта је књиговођа? Није без разлога речено: „**да је књиговођа душа задруге**“. Без обзира да ли књиговођа врши дужност управника задруге или не, књиговођа мора тачно да зна за све послове задруге, да за задругу буде стварно оно што је душа за свакога човека.

Може се десити да све послове задруге води један човек, који даје налоге за извршење тих послова и да тај човек не буде баш књиговођа, већ рецимо управ-

ник задруге, али и у том случају је књиговођа тај око кога се сви послови морају окретати. У ствари, књиговођа је управник задруге, дакле лице које управља свим пословима. Новим правилима се и предвиђа ово звање: управник. Јер, заиста, неко мора управљати пословима. Неко мора знати све. Неко мора бити душа установе, а то мора бити и треба да буде у свима мањим задругама књиговођа-управник.

Књиговођа мора бити стручно спреман. Он мора да зна добро да води књиге, а мора да се стално и усавршава јер је и то један посао који стално иде напред и тражи боље начине рада.

Књиговођа мора у свако време да зна како иду послови, да ли се напредује или назадује. Он мора да буде вредан човек и да мисли на посао који ради.

Књиговођа је најбољи саветодавац управе, која не треба ни да предузима никакав посао без мишљења свога књиговође. Овај пак не сме да даје мишљење без тачних података, које мора да има у свако време.

Осим чисто књиговодствених послова, књиговођа мора да врши уредно и све послове око управљања задругом као: вођење записника, писање писама, тражење кредита и друго.

Ажурност књиговође. Реч „ажуран“ долази од француске речи жур, која значи дан. Ажуран, према томе, значи да су сви послови прокњижени до дана у коме се налазимо.

Редовно књижење, тј. **ажурност** значи много у књиговодству. Ако је књиговођа у задоцњењу, онда се не може имати преглед рада, па се не може правилно ни ценити успех. Зато се не може сматрати добрим књиговођом онај службеник који није у овоме послу ажуран. У задругама у којима књиговођа не ради преко целог дана, као што је то случај код скоро свих задруга по селима, књиговођа мора да има бар сваке недеље

пре подне све што је рађено у току прошле недеље. Ипак је најбоље да се сва документа од јуче прокњиже данас, што тачан и уредан књиговођа мора удесити, пошто је и незгодно да он не дође у канцеларију задруге свакога дана.

Познато је да се месечни рачун саставља свакога 1. у месецу и да се најдаље до петог у месецу мора послати Савезу. Како би могао бити готов месечни рачун, ако књиговођа није био ажуран.

Јасност у књиговодству. Књиговођа мора да зна да се књиговодство не води ради њега већ ради других, због чега оно мора бити сасвим јасно. Књиговодство је у ствари фотографија рада задруге, те се оно не сме и не може другојачије водити него тачно онако како се и ради.

Јасност у књиговодству захтева да се и после годину или две или више година рада зна тачно како је стање било. Споредне књиге се морају слагати са главним књигама на крају сваког месеца и у свако време.

Примо-предаја дужности књиговође

Стицајем прилика у задрузи мора се и књиговођа променити. Ми смо изнели како се врши примо-предаја дужности благајника, а овде ћемо изнети како се врши примо-предаја дужности књиговође.

Познато је да књиговођа води рачуна о књигама и документима задруге, па је потребно да се утврди шта је све нови књиговођа примио од свога претходника. Ту је у питању и архива саме задруге, као и извештај део намештаја за који одговара књиговођа, па је потребно све то навести у Записник о примо-предаји дужности.

Записник о примо-предаји дужности књиговође треба да гласи:

ЗАПИСНИК

о примо-предаји дужности досадашњег књиговође Сремачке земљорадничке набављачке задруге Милана Никшића, новом књиговођи Петру Стојановићу, извршен на дан 4 септембра 1939 г.

1) Списак предатих оснивачких акта задруге и задружне архиве

- 1) Оригинал потврђених задружних правила;
- 2) Решење суда о регистрацији задруге;
- 3) Уверење суда о регистровању данашњих чланова управног одбора;
- 4) Извештај Савеза да је задруга примљена у чланство;
- 5) Извештај суда да му је позната чињеница под т. 4;
- 6) Задружна архива из година: 1932, 33, 34, 35, 36, 37 и 38. Све везане по годинама.

2) Списак предатих књига

- 1) Књига благајница број V, цела употребљена, али по којој још није извршена ревизија од стране 79 до 100;
- 2) Књига благајница бр. VI, употребљена до листа бр. 21;
- 3) Споредне најновије књиге и то:
Књига списак задругара; књига уплате удела; књига робе; књига предатих пазара; књига обичне штедње; књига намештаја; књига попис намирница;
- 4) Старе употребљене књиге у једном пакету.

3) Списак предатих ствари, за које одговара књиговођа, према књизи намештаја

- 1) Један писаћи сто са фијокама у исправном стању;
- 2) Један орман за књиге и архиву;
- 3) Један зидни часовник исправан;
- 4) Три столице и једну клупу;
- 5) Велика урамљена слика Њ. В. Краља;
- 6) Велика урамљена слика задругара;
- 7) Књиге: Укоричени примерци „Земљорадничке за-

друге”, листа Главног савеза с. з. з. за четири раније године.

Овај Записник је начињен у три равногласна примерка, од којих је један примио досадањи књиговођа Никшић, други нови књиговођа Стојановић, а трећи примерак је остављен за задружну архиву.

Овом приликом је прегледан последњи Записник о примо-предаји књиговође Никшића, па је нађено да је Никшић све што је од свога претходника примио, уредно сада предао.

Предао:

М. Никшић, с. р.

Примио:

Петар Стојановић, с. р.

Присутни оверавају:

(печат задруге)

Члан Надз. одбора,
Н. Н.

Претседник Задруге,
Н. Н.

ОТСУСТВО СЛУЖБЕНИКА ЗАДРУГЕ

Сваки службеник задруге треба да има одређено време свога рада, било у канцеларији било у продавници, магацину, или на ком другом послу. Записником управног одбора мора се утврдити радно време сваког службеника, и то радно време треба да буде познато свима задругарима. Ради тога ће управник задруге изградити у виду објаве радно време свих службеника и ту објаву истаћи у пословници задруге.

Сваки службеник је безусловно дужан да дође у одређено време на одређени посао. Само тачним доласком на посао могу се задружни послови водити са успешним резултатима. Где тога нема, где службеници раде у задрузи као на кулук, долазећи неуредно, кад стигну, вршећи најпре своје приватне послове, ту не може бити речи о каквом озбиљном успеху у раду.

Ако је један службеник, неким својим неодложним пословима, спречен да дође на дужност за извесно време, такав је службеник дужан да о томе извести председника задруге и тражи од њега отсуство као и замену.

Пословником задруге може се регулисати тачан однос службеника у погледу отсуствовања. Ако то питање није пословником регулисано, онда би било савесно да отсуство до три дана даје председник задруге а дужа отсуства управни одбор. У случају дужег отсуства, службеник има да поднесе писмену молбу управном одбору, наводећи разлог због кога му треба отсуство. Управни ће одбор донети одлуку о томе, и пре те одлуке, службеник не сме да отсуствује. Тада ће се и одредити лице које ће отсутног службеника заменити.

Стални задружни службеници, имају према закону о радњама, право на годишњи одмор. Распоред тога одмора, код већих задружних организација, прави управни одбор, на предлог управника задруге. При прављењу тога распореда имају се у виду интереси задруге и жеље службеника.

Задругари морају бити обавештени, путем објаве у пословници задруге, о томе који је службеник на отсуству и ко га за то време заступа. Тада мора бити назначено и радно време заступника.

НАБАВКА КАСЕ

И за задругу и за самог благајника је много боље да има касу у којој ће чувати новац и друга важна документа него да држи новац на несигурним местима.

Каса је згодна зато, што је онда благајник обавезан да задружни новац ту чува и да га никако не меша са својим, те се у свако доба може извршити ревизија, што и треба чинити. Каса је згодна и за самога благајника, јер он не може да одговара и за новац у каси у

случај каквог разбојништва и крађе, те и он лично није у тој опасности у којој је иначе ако новац чува код своје куће.

Каса треба да је смештена у задружној згради, односно канцеларији задруге или продавници набављачке задруге, ако је тако згодније. Касу треба осигурати од крађе код осигуравајућег друштва, о чему треба тражити обавештење од Савеза.

Иако је корисно да задруга има своју касу да може извесну суму готовине да сигурно чува, никако не препоручујемо да се чува у каси нека велика готовина без потребе, већ да благајник задруге, сваку већу суму одмах шаље путем поштанског чека својој пословној централи или Савезу на текући рачун, па ће новцем располагати по потреби.

Ако задруга има свој дом, онда је добро да се каса узиде у зид зграде. Такве касе израђује фирма „Гођевац“ и оне су врло добро израђене, са дебелим челичним зидовима и добрим вратима. Начињен је и добар изолатор да новац у случају пожара не изгори. Овакву касу најбоље набавите од Главне знз.

Ако задруга нема свој сопствени дом, онда може набавити и добру покретну челичну касу, средње величине. Не можемо да препоручимо набавку старих каса, сумњивих по квалитету, већ је најбоље да се управни одбор обрати Главној земљорадничкој набављачкој задрузи, која у свим својим стовариштима има добре касе.

Пошто свака каса има дупле кључеве, од којих један пар служи као резерва у случају да се један пар изгуби, то ће задруга резервни пар кључева у запечатеном коферту послати Савезу на чување. Но боље је да их благајник однесе лично и преда савезу, од кога ће добити потврду.

ТРАЖЕЊЕ КРЕДИТА

У идејном делу ове књиге ми смо довољно подвукли значај сопствених средстава за рад сваке задруге. Затим смо у практичном делу говорили о томе колико је најмање потребно капитала за рад задруге. Поред свега тога, не можемо бити против тога да се свака задруга користи и туђим средствима, дакле да се користи кредитом. Бива да је кредит задрузи безусловно потребан и да она без њега не може уопште да ради у извесном времену свога рада.

У погледу паметне употребе кредита морамо да дамо извесне савете управном одбору:

1) Кредит је врло оштар мач, којим треба вешто руковати, ако хоћете да се не посечете и да буде користи од њега;

2) Нема бескаматног кредита, а камата расте и ноћу а не само дању, зато кредит треба употребити само у производне сврхе, као: за набавку робе која се брзо продаје, за давање зајмова задругарима који ће их тачно вратити, за откуп производа од задругара који се брзо могу уновчити. **Никако се новац, добијен из кредита, не сме употребити на зидање зграда, магацина или на неке несигурне послове.**

3) При узимању кредита треба тражити најповољније услове, а **безусловно пазити да се обавезе које проистичу из употребљеног кредита извршавају без и једног дана задоцњења. Само тако се кредит чува.**

Од кога се тражи кредит

Пошто углавном имамо три врсте задруга: кредитне, набављачке и произвођачке, то се свака од њих обраћа за кредит својој централној пословној организацији. Тако ће се кредитна задруга обратити за кредит Главној земљорадничкој кредитној задрузи, набављачка

задруга Главној земљорадничкој набављачкој задрузи, а произвођачка задруга својој Главној земљорадничкој произвођачкој задрузи.

Треба напоменути да је наше задругарство још у изграђивању својих централних организација, и да ће се без сумње ускоро створити централна кредитна установа: Задружна банка. Задруге се наше морају оспособити за употребу кредита, а њима се такође мора осигурати потребан кредит, без кога се и не може замишљати правилно пословање ма какве привредне организације, у коју спадају и све привредне задруге.

Како се тражи кредит

Свака задруга која жели да се користи кредитом, мора да испуњава извесне опште услове без којих не може да добије кредит. Ти општи услови су:

1) да задруга самостално ради бар шест месеци и да је за то време показала успех;

2) да има решење своје скупштине: да се може задужити до суме коју тражи;

3) да је њен управни одбор уредно регистрован код надлежног суда;

4) да је чланица централне установе код које тражи кредит;

5) да је ревизија установила исправно пословање задруге.

Када задруга испуњава ове опште услове за коришћење кредита, она ће од своје пословне централе тражити упутства за добијање кредита, па ће према њима поступити.

Овде ћемо изнети само обрасце писама, које ће задруга упутити својим пословним централама, за добијање кредита. Како се услови за добијање кредита често мењају, нема потребе да те услове овде износимо.

1) Кредитна задруга тражи кредит

Кредитна ће задруга најпре написати писмо Главној кредитној задрузи, од које тражи кредит, према овоме обрасцу:

Барска земљорадничка
кредитна задруга с.н.ј.

Број 43

18 јануара 1940 г.

Баре п. Пожаревац

Главној земљорадничкој кредитној задрузи
Београд

За давање позајмица нашим задругарима потребан нам је кредит од Дин. 20.000.

Молимо вас да нам пошаљете услове за добијање кредита као и потребне обрасце за молбу.

Са задругарским поздравом,
Барска земљ. кредитна задруга с.н.ј.
(потписи)

2) Набављачка задруга тражи кредит

Набављачке задруге кредитира у роби пословна централа: Главна земљорадничка набављачка задруга.

Начелно, висина кредита одговара месечном пазару набављачке задруге код Главне знз.

Услови кредита се добијају када се Главној знз. упути писмо следеће садржине:

Пударачка земљорадничка
набављачка задруга с.о.ј.

Пударци — Гроцка

Број 48

18 маја 1941 г.

Главној земљорадничкој набављачкој задрузи

Београд

Поштански фах 696

Потребан нам је кредит у роби до Дин. 10.000.—.

Молимо вас да нам пошаљете услове и обрасце за подношење молбе за овај кредит.

Са задругарским поздравом,
Пударачка земљорад. наб. задруга
(потписи)

Меница и потписи чланова управног одбора за кредит

Сваку меницу која иде за покриће одобреног кредита потписује сама задруга као прималац (дужник) али сви чланови управног одбора потписују ту меницу као јемци.

Не треба мислити да је тај потпис без важности, већ напротив, чланови управног одбора овде потписују меницу као личности и својом личном имовином јемче да ће дуг по томе кредиту бити плаћен на време. Зато они морају добро да пазе да се отплате тачно дају, рачуни робе исплаћују на време, да не би ишла камата као и то да се меница на време замењује новом меницом.

При промени чланова управног одбора треба књиговођа да замени меницу са потписима нових чланова управног одбора, тако да се стара меница поништена преда на углед оним члановима, који су је дотле потписивали.

ЗИДАЊЕ ЗАДРУЖНИХ ДОМОВА

Код свих наших задруга, још одмах у почетку рада, појављује се једна општа тешкоћа: питање просторија у којима ће задруга да послује. У почетку, задруга мора некако да се смести, макар и плаћала закуп. Услед оскудице у добрим зградама, у појединим местима, не може се доћи до локала, па је ту још већа потреба да се некако дође до своје куће, до свога дома.

Да је важност задружног дома врло велика, о томе се много може и рећи и написати, али ми ћемо се овде зауставити само на најглавнијим напоменама које морамо да ставимо управним одборима наших задруга, ако желе да зидају задружни дом.

Морамо да истакнемо врло важну напомену, коју не смеју никако да забораве задругари: **Задружни дом не сме да се зида из зајмова већ само из сопствених средстава.** Али и када се зида сопственим средствима задруге, не треба задругу оставити без капитала. Дом је непокретност која не даје задрузи никакав приход, те је капитал који се улаже у дом мртав и непродуктиван.

Када је идеја о зидању задружног дома сазрела, онда је потребно:

1) Да управа задруге добро проучи питање зидања задружног дома, нарочито са његове материјалне стране. Добро је да се у томе погледу договори са свима осталим задругама у истом месту, тако да задружни дом буде заједнички.

2) Да се изради детаљан план дома. Најбоље је да се од Савеза тражи план и предрачун, пошто Савез има такве планове;

3) Да се потом сазову меродавне скупштине задруга (ако их је више у месту) или задруге која треба да реши о зидању задружног дома; скупштини изнети готове предлоге, са свих страна добро проучене.

4) Куповином земљишта за зидање дома треба са правне стране осигурати потпуно својину дома.

Када је све ово готово, управни одбор, потпомогнут негде и засебним грађевинским одбором, почиње са извођењем радова у одређено време.

У погледу налажења средстава за зидање задружног дома, можемо се корисно поучити из практичних примера многих наших земљорадничких задруга, које

су ово питање врло лепо решиле. Неке су овако поступиле:

За зидање задружног дома, према плану у предрачуну требало је, на пример, 60.000 динара. Задруга је имала у резервном фонду 30.000 динара. Требало јој је још толико. Скупштина је донела одлуку да се од задругара тражи улог за дом од 100—300 динара, према могућности самих задругара. Пошто задруга има 140 задругара, рачунски се лако може доћи до ове суме. Услов за давање овога улога је утврђен овако: сваки задругар даје свој улог за дом, без камате, за пет година, тако да задруга почне враћати из редовних средстава после пет година, по једном утврђеном плану, тако да се за наредних пет година свих 30.000 динара врати задругарима, по 6.000 динара годишње. Враћање ће се чинити извлачењем коцке, да се не би нико љутио. Ради тога се ствара за оних првих пет година фонд за дом, и тај фонд расте до навршетка пете године. Ако порасте довољно, онда се може све исплатити задругарима.

Има и других примера. Негде су задругари уложили радну снагу и подигли лепе задружне домове.

Искуство нам је показало да је најбоље спремати новац, остављати га код своје централе на улог, док се све не припреми, па онда приступити зидању дома.

Када су средства спремљена приступа се набавци материјала по најнижим ценама. У сваком случају, дом не треба зидати без плана, а исто тако задруга не сме жалити издатак који ће омогућити да се узме надзорни инжењер који ће надгледати радове да буду солидно и како треба извођени, јер се дом не зида за један дан већ за векове.

При избору земљишта на коме ће се подићи дом треба пазити да то место буде најбоље и да сама зграда служи као украс места у коме се подиже.

ПРОПАГАНДНИ ПОСЛОВИ

Шта је пропаганда

Познато је да задругу оснивају људи који верују у могућност остварења задружне идеологије. Тих је људи, нарочито у почетку, врло мало. Често и међу самим оснивачима има врло мали број „челик задругара“, који су готови да поднесу и жртве, само да би осталима показали да је могуће остварити задружну замисао. Остали иду за њима или из очекивања да остваре неке своје личне интересе или из радозналости и поверења у своје другове.

Али да задругарство успе, да једна задруга успе као организација, потребни су јој прави задругари. То су они задругари који су убеђени у исправност задружне идеологије и могућност задружне праксе. Задруга треба да има велики број таквих правих задругара. Сви треба да су такви. Ето, стварање таквих задругара, то је посао пропаганде. Овај посао је важан и не сме се потцењивати. Уколико год будемо имали већи број тих убеђених задругара, утолико ћемо лакше доћи до пуног остварења задружног циља: стварања задружне државе.

Поред стварања добрих задругара, пропагандом имамо да покажемо целом свету добре стране задругарства. Морамо да га покажемо у пуној светлости, јер је још увек врло велики број његових непријатеља, па треба неупућене и необавештене људе обавештавати. И то спада у задружну пропаганду.

Средства за пропаганду

Најбоље средство за пропаганду једне задруге јесте њен успех у месту где она ради. Ако је тај успех добар и сигуран, да се ничим не може оборити, онда нису потребна боља средства за пропаганду. Али је и то не-

довољно, пошто се и рад задруге не види тако лако, већ и сам тај рад треба истаћи и подвући кад је то потребно. Пропагандом треба стварати и нове задружне облике и организације у оним местима која такве организације немају, пошто се главни задружни циљ не може остварити тиме што је једна задруга добра.

Посао пропаганде је тежак. Због тога се тим послом нарочито бави Главни задружни савез, сви ревијски савези и све друге велике задружне организације. У тим установама се образују и нарочита одељења за пропаганду, која у своме раду употребљавају сва средства која се за то могу употребити. Њихов је циљ колико стварање што бољих задругара толико и стварање нових задруга.

Управни одбор сваке задруге мора и сам да предузима послове пропаганде, јер треба да зна да задругари лако забораве на све што им задруга пружи само ако им једанпут не учини какву услугу. Треба, дакле, те задругаре стално челичити јаким доказима: да је задругарство нешто боље и узвишеније од данашњег система привреде и да његов успех највише зависи од висине свести задругара.

За време зимских дана, у земљорадничким задругама, управни одбор ће приредити седељке у задружним читаоницама или школи, на којима ће се читати поједини чланци из задружних часописа које задруга иначе прима. Увек ће бити унапред одређено лице које ће ове чланке да чита. Затим ће се развијати дискусија са објашњењима.

Управни одбор задруге може, ако сматра за потребно, да образује нарочити одбор за пропаганду. Овај одбор за пропаганду ће међу задругарима наћи погодна лица која могу и сама да држе извесна предавања из области задружне теорије или праксе, па ће

оваква предавања приређивати и задругаре позивати да их слушају. Оваква предавања треба држати нарочито за задружну омладину, за задружне домаћице.

У задружним продавницама, канцеларијама, читаоницама, треба уместо шарених трговачких реклама, истаћи задружне слике које показују снагу задругарства.

Као одлично средство за пропаганду самога задругарства могу да послуже задружне екскурзије до неке угледне задруге. То што задругари и незадругари виде да су њихови другови, својом организацијом и вољом створити у месту, које је сасвим слично њиховом, највише утиче на стварање њиховог убеђења: да и они то могу, само ако хоће. Оно што се на делу види много јаче делује од најлепше приче. О томе сам се уверио лично једном приликом када сам водио једну групу задругара у Венчачку виноградарску задругу. Они су тада на лицу места видели шта су урадили својом сопственом снагом 126 задругара за 20 година. И најневернији се овако увери.

Задружна позоришта, задружне музике, задружна застава и задружне прославе су такође средства за пропаганду.

Одбор за пропаганду мора да дође у везу са задругама истог типа или других облика у суседним местима, да се са њиховим одбором договори о заједничкој акцији на пропаганди. Ако у суседним местима нема задруге, онда одбор може да тамо приреди нарочити састанке, на којима ће узети учешће предавачи са пропагандним циљем. Треба увек истицати да је интерес сваког задругара да број задругара буде што већи, да сваки човек постане задругар.

СТАТИСТИКА У СЛУЖБИ ПРОПАГАНДЕ

Важност статистике

Ако управа једне задруге жели да паметно и мудро доноси решења потребно је да има све податке о раду задруге. У почетку она би се имала служити подацима успеха и рада других сличних задруга, али како задруга временом има и своју сопствену историју и свој сопствени живот, онда је безусловно потребно да органи те задруге, при одлучивању како да раде, имају пред собом све податке о дотадашњем раду. Овде најпре спадају тачни статистички подаци о целокупном пословању, а затим и извесни лични подаци, који могу такође да послуже за доношење правилних закључака.

Да је данас статистика једна читава позитивна наука и да се без ње не да направити ни један правилан закључак, није потребно овде много доказивати. Наглашавамо само да је потребно да сваки књиговођа или секретар задруге направи једну засебну књигу, коју бисмо назвали: Књига за статистику.

Ова књига није прописана као засебна књига књиговодства задруге, јер се можда сматрало да се подаци и онако могу лако наћи из постојећих књига. Ово гледиште је погрешно, јер се у пракси показало да није ни мало лако узети податке о кретању и раду једне задруге за пет ранијих година, на пример, пошто су ти подаци растурени по разним књигама, које треба наћи, отворити, забележити податак и тако даље. Много је лакше и практичније имати Књигу статистике, из које можете, када год хоћете, да узмете податке које желите, јер су ти подаци на месту и апсолутно су тачни, јер су унесени на време из књига које служе за књиговодство.

Вођење статистичких података

Верујемо да ће и сами наши напредни задругари увидети велику корист од увођења ове књиге, па зато хоћемо овде да изнесемо упутство како треба ову књигу водити. Узећемо само три врсте задруга: кредитне, на-бављачке и произвођачке.

1) За кредитне задруге

Прва страна књиге изгледа овако:

ДРЕНОВАЧКА ЗЕМЉОРАДНИЧКА КРЕДИТНА ЗАДРУГА

Основана 20 јануара 1932 године

Регистрована код Суда 28 јануара 1923 г. под. бр. 356/23.

Примљена у чланство Главног савеза српских земљорадничких задруга у Београду 2 марта 1923 г.

Отпочела рад 2 фебруара 1923 г.

Оснивачи:

Никола Петровић, учитељ; Михаило Стојановић, земљ.; Милан Миљковић, земљ.; Ђура Јовановић, земљ.; Станислав Обрадовић, земљ.; Милисав Јанковић, земљ.; Петар Јанковић, земљ.; Милан Илић, земљ.; Војислав Милић, земљ.; Светозар Марковић, земљ.; Стојан Стојадиновић, земљ.; Александар Обрадовић, земљ.; Милан Јанковић, земљ.

Први управни одбор:

Милан Поповић, Светозар Марковић, Станислав Обрадовић

Први претседник: Милан Поповић, свештеник.

Први секретар-благајник: Никола Петровић, учитељ.

Друга страна књиге изгледа овако:

Рад задруге у 1923 г.

Преглед по месецима:

Месец	ст. штедња дин.	обична улож. дин.	штедња подигн. дин.	позајмице		Број задру- гара
				дате дин.	враћене дин.	
I	—	—	—	—	—	—
II	160.—	1200.—	—	1200.—	—	16
III	160.—	1300.—	200.—	1000.—	—	21
IV	210.—	—	—	200.—	—	28
V	280.—	2000.—	—	2300.—	—	35
VII	520.—	600.—	200.—	1000.—	500.—	43
VII	520.—	600.—	200.—	1000.—	500.—	43
VII	420.—	—	—	800.—	700.—	49
IX	500.—	3000.—	600.—	2800.—	900.—	51
X	560.—	—	—	1000.—	1200.—	54
XI	540.—	800.—	400.—	1600.—	1400.—	55
XII	550.—	—	—	1000.—	—	58
Укуп.	4250.—	9200.—	1800.—	12900.—	4700.—	58

Остали подаци:

Обавезна штедња 10 дин. месечно.

Чиста уштеда на крају године Дин. 175.—.

Неуредних задругара 2.

Ред. скупштина одржана 14 фебруара 1924 г.

Трећа страна књиге:

Рад задруге у 1924 г.

На овој страни се стављају исти подаци као и на другој страни, тачно према месечним рачунима који се шаљу Савезу.

На крају, после закључка треба ставити:

Остали подаци:

Обавезна штедња била је 20 дин. месечно.

Чиста уштеда је била Дин. 490.—.

Неуредних задругара 3.

Сваке пете и сваке десете године, треба оставити још један лист и на њему исписати петогодишњи, односно десетогодишњи преглед рада задруге.

У нашем наведеном примеру за образац имамо Дреновачку кредитну задругу, која је отпочела рад 2 фебруара 1923 г. те јој се пета година завршава 1927 године.

Према овоме, секретар благајник ће, на крају 1927 године, односно на почетку 1928, када већ убаца податке о раду задруге у 1927 г. заузети наредну чисту страну и ставити:

Петогодишњи преглед рада задруге од 1923—1927

	1923	1924	1925	1926	1927
Стална штедња	4.250.—	8.890.—	18.200.—	21.000.—	19.000.—
Обична уложено	9.200.—	10.300.—	11.000.—	12.100.—	8.000.—
Обична подигнуто	1.800.—	4.300.—	6.800.—	14.000.—	7.000.—
Позајмице издате	12.900.—	15.000.—	20.000.—	16.000.—	21.000.—
Позајмице враћене	4.700.—	12.000.—	14.000.—	17.000.—	18.000.—
Резервни фонд	175.—	665.—	2.500.—	3.800.—	5.150.—
Број задругара	50.—	67.—	75.—	83.—	82.—

2) За набављачке задруге

Књига статистике за набављачке задруге је иста као и за кредитне, само се у њу убацују други подаци, према природи самога пословања.

Изглед прве стране књиге:

РИПАЊСКА ЗЕМЉОРАДНИЧКА НАБАВЉАЧКА ЗАДРУГА

Основана 15 јануара 1920 године.

Регистрована код Суда 24 јануара 1920 г. под бројем 456/20.

Примљена у чланство Главног савеза сзз. у Београду 12 фебруара 1920 год.

Отпочела рад 5 фебруара 1920 год.

Оснивачи: Петар Марковић, земљорадник (и тако редом навести имена свих оснивача).

Први управни одбор Задруге:
Милутин Петровић, Никола Веселиновић, Јанко Милић.

Први претседник задруге: Јанко Милић.
Први књиговођа-благајник: Драгутин Павловић.

Први магационер: Милан Ђокић.
Висина једног удела 100 динара.

Први надзорни одбор:
Герасим Вујић, Светозар Јовановић, Јован Живановић.
Ови подаци могу заузети и две стране, ако има доста оснивача.

Наредна страна има да садржи податке о раду Задруге у 1920 години.

Подаци се убацују према месецима рада и то ови:
Уплаћени удели, вредност набављене робе, вредност продаје, расходи, број задругара.
(Види образац на страни 230).

Подаци на крају године. Подаци на крају године код набављачке задруге не могу бити исти, пошто састављањем годишњег рачуна добијамо и нове податке као: резервни фонд, културни фонд, фонд за поделу, те се и ти подаци морају увести у књигу.

Рад Рипањске набављачке задруге у 1920 год.

Преглед по месецима

	Уплаћени удели	Набавље- на роба	Продана роба	Расходи	Број за- другара
Јануар	2.300.—	—	—	—	43
Фебруар	3.700.—	8.900.—	7.400.—	400.—	62
Март	1.800.—	11.400.—	12.000.—	489.—	70
Април	1.600.—	14.200.—	13.000.—	560.—	70
Мај	2.600.—	16.000.—	14.888.—	587.—	76
Јуни	120.—	17.300.—	18.000.—	680.—	80
Јули	1.200.—	15.000.—	18.100.—	670.—	80
Август	2.800.—	16.200.—	18.800.—	700.—	82
Септембар	1.300.—	17.300.—	19.900.—	790.—	86
Октобар	5.000.—	18.000.—	20.000.—	760.—	90
Новембар	4.000.—	20.000.—	20.000.—	750.—	97
Децембар	2.000.—	21.300.—	20.700.—	810.—	109
Свега	28.420.—	175.600.—	182.700.—	7.196.—	109

Тако ћемо, после закључка годишњег рачуна, на крају године, узети једну страну књиге и на њу убацивати ово:

Укупан преглед рада задруге у 1920 год.

Уплаћених удела	Динара	28.620.—
Укупна набавка	"	175.600.—
Укупна продаја	"	182.700.—
Укупни расходи	"	7.196.—
Број задругара		109
Бруто уштеда	Динара	21.500.—
Чиста уштеда	"	13.100.—
Резервни фонд	"	2.620.—
Културни фонд	"	2.620.—
Фонд за поделу	"	7.860.—
Роба је била оптерећена са		11%
Расходи износе		4,4%

Овако се бележе подаци за сваку годину рада задруге, с тим да се у „Остале податке“ ставе важнији датуми као: зидање дома, извршена ревизија, имена чланова управног и надзорног одбора као и секретара.

После сваке пете године, ради се петогодишњи преглед рада, по овом примеру:

Петогодишњи преглед рада Рипањске з. н. з. од 1920—1924 г.

	1920	1921	1922	1923	1924
Уплаћени удели	28.700	31.200	32.800	34.000	35.600
Резервни фонд	2.620	5.760	9.240	13.440	20.200
Културни фонд	2.620	5.760	8.000	10.800	18.000
Штедионички улози	8.300	10.800	11.400	12.900	13.400
Укупна набавка	175.600	230.000	280.000	350.000	415.000
Укупна продаја	182.700	240.000	285.000	358.000	420.000
Укупни расходи	8.400	12.000	12.800	14.200	16.800
Чиста уштеда	13.100	15.200	17.400	21.000	33.800
Фонд за поделу	7.860	9.120	10.440	12.600	20.280
% оптерећење робе	11%	12%	10,8%	10%	12%
% расхода	4,4%	5%	4,5%	3,9%	4%
% фонда за поделу	4,1%	3,9%	4%	3,6%	4,7%
Број задругара	109	121	135	142	150

3) За произвођачке задруге

Подаци о раду произвођачке задруге се узимају према природи послова врсте произвођачке задруге.

Убацивање података о раду сваке године врши се редовно, у почетку идуће године за прошлу годину. Упоредивање пак ће се и даље вршити сваке пете године, тако да имамо увек тачне податке о раду задруге.

Друкчији ће подаци бити за млекарску, друкчији за виноградарску а друкчији за житарску или коју другу за другу.

Као и код кредитне или набављачке задруге, према примерима које смо изнели, убацују се подаци на првој страни књиге, о томе када је задруга основана, имена оснивача, први управни одбор и друго.

Остали подаци ће се убацивати према упутству које даље дајемо за три врсте задруга: млекарске, житарске и виноградарске.

За млекарске. Подаци које ћемо убацити за млекарске задруге за рад по годинама, упоређен по месецима у појединим годинама, биће ови: количине примљенога млека, износ продаје, просечна постигнута цена млека по литру у месецу, број задругара који су давали млеко.

На крају сваке године уносиће књиговођа ове податке: уплаћени удели, количина унесенога млека, вредност укупне продаје, постигнута просечна цена за литар млека, укупни расходи, чиста уштеда, фондови, број задругара, број крава.

За житарске задруге. Код житарских задруга треба уносити по месецима ове податке: количина купљене хране, количина продате хране, просечна куповна цена, просечна продајна цена, расходи, број задругара.

На крају сваке године, треба унети ове податке: уплаћени удели, укупна количина набављених производа, укупна количина продаје, укупни расходи, чиста уштеда, резервни фонд, број задругара.

За виноградарске задруге. По месецима би требало водити ове податке: количина примљенога грозђа, количина продатога вина, количина продате ракије, вредност продаје једног и другог производа.

Нарочито је важно да се зна када се и које врсте највише траже и продају, као и да ли их има довољно.

То је потребно ради тога да се према томе идуће године управља управни одбор. На крају године уносе се подаци исто као и код осталих задруга као: уплаћени удели, укупна набавка у количини и цени, укупна продаја појединих врста производа. Какве ће све податке уносити може одлучити и сам управник задруге, пошто по овом питању затражи ближа упутства од Главне производљачке задруге.

Употреба ових података

Упоредњење рада по месецима. Књиговођа задруге, односно управник задруге, треба, после свршене прве године рада, стално да се служи књигом статистике ради упоређења да ли су исти месеци у идућој години дали боље или лошије резултате рада. Ако послови не напредују у сразмери броја задругара, онда се морају испунити узроци тога и учинити све да се стање поправи.

Упоредњење по годинама. Успеси на крају године се такође упоређују са ранијим годинама и гледа да ли је рад бољи или лошији. На пример: Из података које смо изнели, види се да је друга година рада набављачке задруге дала 3,9% задругарима на име уштеде која се враћа сразмерно пазару, иако је роба била више оптерећена него у првој (1920 г.) Управа се мора питати зашто је то тако и доћи ће до резултата да су расходи повећани на 5%, док су у првој години износили само 4,4%.

Обрачуном просечнога пазара једнога задругара годишње може се утврдити да ли задругари показују више верности у набавци или не. Управа мора увек испитати узроке опадања пазара, ако до тога дође.

Из података о раду задруге у петој години, у наведеном примеру, види се да је највише враћено задругарима те године (4,7%) што сведочи да се већа уштеда постиже када се прави већи годишњи обрт у продаји.

Упоређење по годинама може одлично да послужи за пропаганду задругарства, те се ти подаци могу употребити за предавања задругарима, када ће се они боље упознати са радом своје задруге и заинтересовати да и сами зажеље да уђу у управу и постигну још боље успехе.

Поред тога, ова књига може увек да послужи да се брзо пошаљу Савезу подаци о раду задруге, када их он затражи, а исто тако за штампање десетогодишњег извештаја задруге, ако је она показала нарочити успех, те се може као пример показати.

ГОДИШЊИ ИЗВЕШТАЈ УПРАВНОГ ОДБОРА

Према одредби § 58 т. 6 Закона о привредним задругама, коме одговара истоветна одредба правила свих врста задруга, управни одбор је обавезан да поднесе редовној годишњој скупштини, заједно са закључним рачунима за предходну годину, и писмени извештај о раду задруге у минулој години.

У вези са одредбом т. 7 истог члана Закона, управни одбор је дужан да пошаље један такав примерак извештаја своме ревизиском савезу најмање на седам дана пре састанка сазвате редовне скупштине. Ако задругар захтева, управа је дужна да му на његов трошак изда препис годишњег рачуна и извештаја. Ово право имају и они задругари који су из задруге иступили, али им јемство није престало.

Извештај, обично, у земљорадничким задругама, саставља књиговођа-управник, односно секретар задруге. Он га подноси као нацрт управном одбору на једној засебној седници, па се после учињених напомена извештај дефинитивно саставља и пише.

Како је извештај управног одбора врло важан докуменат о раду задруге, то је најбоље да се он пише у

засебну књигу лепим и читким рукописом, који ће потписати чланови управног одбора. Одатле ће се преписати за Савез и друге потребе. Ова се књига чува са осталим књигама које служе за уписивање одлука управних органа задруге.

Да бисмо олакшали књиговођи и члановима управног одбора писање овога извештаја, даћемо овде неколико нацрта.

1) Образац извештаја Управног одбора за набављачку задругу

ИЗВЕШТАЈ

Управног одбора Ритопечке земљорадничке набављачке задруге о раду Задруге у 1939 години, поднесен редовној годишњој скупштини одржаној 27 марта 1940 г.

Браћо задругари,

Завршили смо шесту годину нашега плоднога рада, о којој вам данас подносимо извештај. За ово време сваки се од нас могао уверити да је наша набављачка задруга наша заједничка кућа, где се не осећамо у некој трговини, већ у њу улазимо као у своју. Својим радом ми смо успели да цене најпотребнијих намирница сведемо на праву меру, те да не дозволимо да нас трговци деру, јер подмирујемо скоро све наше потребе робом најбољег квалитета, по јавној и утврђеној цени и тачној мери. Цела уштеда је наша, а наша деца могу доћи за робу без страха да ће добити мању меру или нетачан рачун. Ако нам нешто и не иде баш како треба, морамо увек да пазимо да нисмо можда ми сами криви за то.

Морамо увек да подвучемо да је наша набављачка задруга народна установа, јер је њен резервни фонд недељив, те припада будућим поколењима нашег села. Наша ће деца да беру плодове наших напора и нашег труда. Те ће плодове да уживају и деца наших другова

садашњих незадругара, јер неће нико сметати да и њихова деца уђу у задружну заједницу.

Али ми смо и данас од користи и незадругарима који се не снабдевају код нас. То долази отуда, што смо успели да натерамо трговце да и они за своје муштерије снизе цену на висину наших цена. Из овога јасно излази да сваки потрошач треба да ступи у своју задругу, ако хоће да заштити своје интересе. Од вас, браћо задругари, тражимо да у идућој години покажете још већу приврженост својој задрузи, молећи вас да саслушате преглед нашег рада и напретка у прошлој години.

І Имовно стање

а) **Сопствена средства** у току 1939 године кретала су се овако:

	у почетку год.	на крају г.	повећање
1) Резервни фонд	Дин. 15.400.—	17.580.—	2.180.—
2) Удели задругара	„ 22.300.—	30.360.—	8.060.—
3) Фонд за дом	„ 18.000.—	20.000.—	2.000.—
Свега	Дин. 55.700.—	67.940.—	12.240.—

б) Културно-социјални фонд

У почетку године износио је	Дин. 12.200.—
Утрошено у току године за исплату умрлим задругарима	„ 3.000.—
Остало	Дин. 9.200.—
Дописано на крају године 20% чисте уштеде	Дин. 4.360.—
Свега остало	Дин. 13.560.—

ІІ Бројно стање задругара

У почетку године било је 140 задругара са 210 удела од по 100 динара. У току године ступило је у задругу 25 задругара са 27 удела. У току године иступило 3 за-

другара са три удела. На крају године остало 163 задругара са 234 удела.

Како у нашем селу, које сачињава област наше задруге, има свега 195 кућа, то је потребно да упишемо још 32 домаћина, па да цела област буде учлањена.

ІІІ Куповина и продаја робе

Наша продавница је и ове године имала оне исте артикле као и прошле године. Једина новина је у томе, што смо увели манифактуру и то само оне артикле из мануфактуре које држи Главна знз. пошто се бојимо да се не претрпамо. Ради продаје мануфактурне робе извели смо боље уређење наше продавнице, да би се роба лепо очувала.

Укупна вредност продате робе у овој години износила је Дин. 375.000. У поређењу са 1938 годином излази једно повећање од 54.000 динара.

Можемо рећи да је све мањи број оних задругара који се готово у свему не снабдевају преко задруге, али их још има. Морамо радити да их у идућој години уопште не буде. Нашом верношћу снабдевања ми ћемо повећати промет и нашу заједничку уштеду.

При набавкама смо се трудили да набављамо увек само онолико робе колико се може продати за краће време тако да никако не претрпавамо лагер. То се види из података који нам показује Књига робе. Тако је укупна набавка износила у току 1939 године свега Динара 358.000. што је најбољи доказ нашег тврђења.

ІV Чланство задруге

Наша је задруга чланица Главног савеза српских земљорадничких задруга и Главне земљорадничке набављачке задруге. Поред тога, она је уплатила и две ак-

ције код Привилеговане аграрне банке. Тако, на име хартија од вредности имамо:

1) На име удела код Главног савеза	Дин. 750.—
2) На име удела код Главне земљорадничке набављачке задруге	„ 1.250.—
3) Две акције Привилеговане аграрне банке	„ 1.000.—
	Свега Дин. 3.000.—

V Приходи и расходи

Из рачуна Прихода и расхода Задруге видите да је се Управни одбор руководио начелима најкорисније штедње, те је расходе свео на најмању могућу меру. Чиста постигнута уштеда износи Дин. 21.800.—, коју смо расподелили тачно према Правилима, па предлагемо скупштини да ту поделу усвоји.

VI Закључак

Подносећи Скупштини овај извештај о раду наше Задруге у 1939 години, сматрамо за дужност да захвалимо особљу Задруге, које је се трудило да се задругари задовоље и да годину закључимо са успехом, па молимо Скупштину да нам за рад у прошлој години даде разрешницу.

Претседник Управног одбора:
Трифун Пантић, с. р.

Књиговођа-благајник:
Миливоје Живановић, с. р.

Чланови управног одбора:
Милан Лазаревић, Драгутин Петровић, Чедом. Алексић,
Војислав Милојевић

б) Образац извештаја Управног одбора за кредитне задруге

Извештај Управног одбора Катунске земљорадничке кредитне задруге, о раду задруге у 1939 години, поднесен редовној годишњој скупштини оржаној на дан 28 марта 1940 године.

Браћо задругари,

На основу члана 58, тачке 6 Закона о привредним задругама, подносимо вам годишњи рачун Катунске земљорадничке кредитне задруге за 1939 годину, уз који вам дајемо и овај писмени извештај.

I Удели задругара и стална штедња

Познато вам је да се наш успех највише има да оцени према томе, колико смо успели да од наших задругара скупимо на име удела и сталне штедње, јер су то извори за давање позајмица нашим задругарима. Можемо се похвалити да смо у томе погледу у прошлој години више урадили но и у једној ранијој години, што се види из ових података:

Удели задругара

У почетку 1939 године било је уплаћено на име удела	Дин. 29.350.—
У току године уплаћено је	„ 8.400.—
	Свега Дин. 37.750.—

Стална штедња

У почетку године било је на име сталне штедње	Дин. 65.480.—
У току године уложено је	„ 21.100.—
	Свега Дин. 86.580.—

Из овога се види да су се наша сопствена средства у току године попела и то:

Од сталне штедње	Дин. 21.100.—
Од удела	" 8.400.—
	Свега Дин. 29.500.—

Висина сталне штедње износила је 15 динара месечно. Сасвим уредно су уплаћивали на име сталне штедње 135 задругара, а неуредно њих 9.

II Зајмови задруге

Као и прошле године, и у 1939 години смо се служили кредитом код наше кредитне централе, Главне земљорадничке кредитне задруге. Према решењу скупштине од прошле године, Управном је одбору било одобрено да се може задужити до суме од 100.000 динара, осим штедионичких улога. Ми нисмо користили сав тај износ, већ смо имали кредит до 60.000 динара, уз нашу меницу са жиром целог управног одбора.

Обавезама у погледу отплата према кредиту ми смо сасвим уредно одговарали, што ће нам омогућити да можемо и даље да се користимо употребом одобреног кредита.

Кретање нашега дуга у току прошле године је изгледало овако:

У почетку године дуговали смо	Динара 58.600.—
У току године вратили смо	" 25.000.—
	Динара 33.600.—
На крају године дугујемо још	

Са обзиром да је каматна стопа нашег зајма већа од каматне стопе коју плаћамо на штедионичке улоге, јер на зајам плаћамо 8% а на улоге само 4,5%, морамо се старати да у току ове године прикупимо што више улога на штедњу. Али морамо истаћи ипак да и овакав кредит може увек да нам корисно послужи у случајевима веће потребе.

III Штедионички улози (обична штедња)

Важан извор средстава за рад наше Задруге су штедионички улози, које можемо примати како од задругара тако и од незадругара. Ми смо то и чинили у току 1939 године.

Када се узме у обзир апсолутна сигурност улога, морамо радити на томе да ниједан земљорадник, нити други становник нашега села, који има ма какву готовину, ову не држи код себе бесплодно, већ да је преда на чување нашој кредитној задрузи. Велика је штета за нас да наши новци иду у варошке банке и штедионице, од којих немамо никакве користи.

Истичемо да поверење улагача према нашој Задрузи све више расте, што најбоље показују следећи подаци: У почетку године било је 31 улагача са Дин. 28.320.— У току године било је:

уложено од 21 улагача	" 16.200.—
подигнуто	" 11.400.—
	Дин. 4.800.—
Више уложено	

На крају године било је 53 улагача са 33.120 динара улога на штедњу.

Позајмице задругарима

Према одлуци прошлогодишње скупштине, највећа позајмица коју је наша Задруга могла дати једноме задругару била је 4.000.— динара. Управни одбор се трудио да у погледу позајмица задовољи све задругаре који су се обратили Задрузи за исте. Захваљујући добром одзиву задругара у погледу враћања зајма, Управни одбор је показао успех. Тако смо имали у току године:

Примљених молби за зајам	28
Издатих зајмова	27

Према величини издатих зајмова стање је било овако:

- 1) 6 позајмица од 4.000 динара;
- 2) 5 позајмица од 3.000 динара;
- 3) 10 позајмица од 2.000 динара;
- 4) 6 позајмица од 1.000 динара.

Осим једног задругара, сви су давали отплате тачно како је било предвиђено. У дисциплини и тачности треба да наставимо, јер морамо да будемо начисто с тим да само тачност омогућава успех кредитним задругама.

V Седнице Управног одбора

Ради уредног пословања Задруге, Управни одбор се састајао редовно двапут месечно. Седнице су држане сваке друге недеље пре подне. Задругарима је био познат распоред седница, те им је тако било лако да се обраћају и очекују решења.

VI Нови задругари

У току минуле године у нашу Задругу је ступило још 7 нових задругара. Како ниједан није иступио, то смо на крају године имали 144 задругара.

VII Остали рад наше Задруге

Осим својих редовних послова, наша је Задруга, у друштву с набављачком задругом нашега места, приредила три предавања за задругаре и незадругаре у селу. На предавањима су браћа Петар Марковић, учитељ, Милан Поповић, свештеник и Милан Којић, срески економ, држали предавања. Теме су биле: о уређењу сеоских дворишта, о гајењу живине и о неговању добрих особина код дечака и девојака.

У току године, јуна месеца, нашу је задругу посетио у циљу ревизије нашега рада, надзорник Главног савеза сзз. брат Душан Крстић, и овде је пробавио три дана. О резултату прегледа, који је за нас задовољавајући, чућете сада протокол на самој скупштини.

VIII Закључак

Као што сте видели из годишњег рачуна, чиста уштеда на крају прошле године износи Динара 1.830. Према правилима се ова сума има овако распоредити:

1) 20% Општекултурном фонду	Дин. 366.—
2) 80% Резервном фонду	„ 1.464.—
Свега	Дин. 1.830.—

Интерес је износио: на уделе 3%; на позајмице 6%.

Молимо скупштину да овај наш извештај прими, и да нам, по саслушању извештаја Надзорног одбора, додели разрешницу за рад и рачуне у прошлој години.

Претседник Управног одбора:
Божидар Маринковић, с. р.

Секретар-благајник:
Александар Несторовић, с. р.

Чланови Управног одбора:
Стојан Стојадиновић, Димитрије Рајић, Драгомир Милојевић, Радисав Тодоровић.

в) Образац извештаја за произвођачке задруге

Извештај Управног одбора Среске земљорадничке житарске задруге у Сремској Митровици

о раду Задруге у 1938 години, поднесен редовној годишњој скупштини одржаној 2 августа 1939 године.

Новчана средства

Сопствена средства

Удели задругара су износили	Дин.	77.220.50
Резервни фонд	"	25.327.01
Фонд за зидање магацина	"	50.000.—
Чисти вишак ове године	"	18.162.30

Свега Дин. 170.709.81

Сопствена средства су износила у претходној години	Дин.	146.868.94
Повећање у 1938 год. износи	"	23.840.87

Кредит код Савеза.

Као и прошле године, и ове године је наша Задруга уживала кредит код Савеза, али је ипак тај кредит још увек био недовољан за наше пословање.

Укупно коришћење кредита у току године је било за	Дин.	647.722.75
Враћено Савезу у току године	"	534.030.75
На крају године остало	Дин.	113.692.—

Овај кредит смо уживали ради исплате жита задругарима, док смо у раду са откупом стоке користили поверење задругара, који су нам давали свиње без наплате, па су после наплаћивали од Задруге, онда када је она примила новац од Савеза.

Пословање Задруге

Задруга је у току минуле године радила на заједничкој продаји пшенице, кукуруза, овса и пасуља. Поред овога, она је извозила свиње. Како су се ови послови кретали, може се видети из следећих прегледа.

1) Пословање са земљорадничким производима

Врста производа	Прикупљено		Испоручено		Остало у магацину	
	кг.	динара	кг.	динара	кг.	динара
Пшеница за чврст р-н	537.701	694.207.—	484.931	609.562.95	52.770	84.644.25
Пшеница на ломбард	86.961	— —	— —	— —	86.961	— —
Кукуруз у зрну	503.774	427.508.—	490.528	414.332.75	13.256	13.176.—
Кукуруз у клипу	89.640	57.157.75	89.640	57.157.75	— —	— —
Овас (зоб)	31.727	33.035.—	31.727	33.035.—	— —	— —
Пасуљ	6.100	16.088.—	6.100	16.088.—	— —	— —
Свега	1.259.913	1,227.996.70	1,102.926	1,130.176.45	152.897	97.820.25

2) Испорука стоке

Целокупан извоз стоке из нашег среза у 1938 год. износио је:

- 200 вагона свиња (од тога 70 вагона за иностранство);
- 5 вагона коња (све за иностранство);
- 4 вагона рогате марве (1 вагон за иностранство).

Наша Задруга је од овога укупног броја вагона извезла 70 вагона свиња, према следећем прегледу:

	вагона	комада	кг.	Дин.
За Чехословачку	5	211	39.815	309.074.75
За Аустрију	10	460	79.614	610.340.25
За клан. Запрешић	55	2535	437.106	3,547.718.—
Свега	70	3206	556.535	4,467.133.—

Из кланице Запрешић, свиње су углавном извезене за Немачку.

Оснивање сточарске задруге

Као житарска задруга, наша је организација радила најпре само на откуп жита, у првом реду пшенице и кукуруза, али је ове године радила и са свињама. Како је то посебан посао, то смо у духу специјализације, при крају године, 29 децембра, основали засебну Среску

сточарску задругу у нашем месту. Она је под 1 јануаром 1939 год. преузела ове послове извоза стоке.

Општи преглед развитка Задруге

	1934	1935	1936	1937	1938
Прикуљено житарица	70 ваг.	97 ваг.	118 ваг.	117 ваг.	125 ваг.
Извезено стоке	— —	15 ваг.	40 ваг.	29 ваг.	70 ваг.
Промет благајне	2,118.000	3,893.000	7,098.000	6,206.000	10,921.000
Удели задругара	24.000	29.474	47.363	55.754	77.220
Фондови задруге	6.658	19.368	22.978	25.327	101.795
Број задругара	293	361	452	501	624

Из овога се прегледа види, да је наша Задруга за ових првих пет година рада у сталном порасту и напретку, како у погледу обрта и рада, тако и у погледу прибирања средстава за рад.

Морамо да истакнемо да смо у току ове године, захваљујући нашем Главном савезу српских земљорадничких задруга, добили од Министарства пољопривреде помоћ од Дин. 50.000 за подизање задружног магацина, која је сума, као што сте видели из годишњег извештаја, и стављена у тај фонд.

Чист вишак у овој години

Као што сте видели из годишњег рачуна, чиста постигнута уштеда на целом пословању изнела је Дин. 18.162.30, па предлажемо скупштини да, осим дела који се мора ставити у резервни фонд Задруге, цео остатак стави у фонд за подизање задружног магацина за жито.

Молимо скупштину да овај наш извештај прими, и да нам даде разрешницу за рад у 1938 г.

Претседник Задруге,
Иван Волер

Чланови Управног одбора:

Радивој Дојчић, Миланко Шарошковић, Чеда Ивковић,
Милош Јуришић, Драгутин Василић.

Напомена: Овај извештај је делимично истоветан за извештајем Житарске задруге у Срем. Митровици.

ЗАДРУЖНЕ СЛАВЕ И ПРОСЛАВЕ

Сва наша удружења и хумана друштва одређују један дан у години за своју славу. Обичај је да се та слава изводи увек уз сечење колача, воштану свећу, и у присуству свештеника. И наше задруге, угледајући се на остала удружења, отпочеле су да славе, и то на исти начин као и остала удружења.

Пре шеснаест година Међународни задружни савез задруга увео је међународни задружни дан, одређујући за тај дан прву недељу месеца јула сваке године. Тај дан је примио и наш Савез и препоручио задругама да га прослављају. Многе су задруге прихватиле овај међународни задружни дан као славу и славе га исто онако као што Срби славе своју славу.

Шта је слава а шта прослава

Није једно исто слава и прослава. У нашем народу слава је утврђени дан који се никако не мења и прелази с колена на колена. Слава се, оваква каква је, не да замислити без свеће и славског колача. Кад задругари реше да изаберу један дан годишње за славу своје задруге, они обично узимају у обзир неки значајан датум из историје живота своје задруге — датум оснивања, датум освећења задружног дома, и друго. Овај се дан (може то бити и неки светац из календара) не мења, већ се слави сваке године.

Прослава је нешто друго. Прослава се врши оне године која је по нечему јубиларна. Десет година рада једне задруге, двадесет година, педесет година итд. могу да послуже као основа и разлог за такву прославу. Међународни задружни дан такође може да буде прослава — манифестација — али и слава, ако то задругари хоће.

Избор задружне славе

Заведен је обичај да нова задруга у селу (на пример набављачка) прими као своју славу већ утврђену славу кредитне задруге. На тај начин све задруге у истом селу славе истог дана. И то није рђаво, под претпоставком да је кредитна задруга направила добар избор славе.

О избору најпре треба да решавају управни и надзорни одбор. Затим би требало то да благослови и скупштина. При избору славе треба водити рачуна о томе да је тога дана празник, да није пост, да суседне задруге из других села не славе исти дан. Добро је да слава пада ујесен, када земљорадник лакше може да приложи у натури понешто за славу. Али овај услов није најважнији. Још је добро да слава буде у оним месецима који дозвољавају да се слава изведе напољу, под ведрим небом. Ако се за славу узме датум оснивања задруге, онда је добро узети дан прве скупштине, која је сигурно била у недељу. Онда би слава била прва, друга или трећа недеља месеца августа, септембра, на пример, и била би покретна у погледу датума, али не би падала у други дан недељни.

Када се утврди дан славе, тај дан треба забележити крупним словима и сваког 1 јануара нове године, истаћи у задружном пословном одељењу, да задругари знају када је слава задруге.

Како се изводи слава а како прослава

За задружну славу освештан је обичан да се меси славски колач, набави свећа и спреми кољиво. Обично, један задругар, као домаћин славе, прими се да умеси колач и да се побрине за организацију заједничког ручка. Задругари који дођу на ручак сами донесу што за јело, а негде и сама задруга спреми нешто заједнички (прасе, јагње, пиће) те тиме послуже госте који остану на ручку. Трошак око тога спремања се после попуни добровољним прилозима присутних. Али оно што не ваља, то је да се наше задружне славе већином само састоје у томе ручку и весељу. Има изузетака, али су они ретки.

Задружну славу треба увек извести по једном унапред утврђеном програму. На месец дана пре славе управни одбор треба на седници да одреди један ужи одбор од најмање три лица, који ће начинити програм и припремити да се све лепо изведе. Пре свега, славу треба поделити у два дела:

- 1) свечану задружну академију, и
- 2) заједнички ручак и весеље.

Задружна академија има да отпочне око 10 часова пре подне уз присуство задругара и омладине целог села, гостију задругара из других села, претставника Савеза. Мора се тачно утврдити програм говора, декламација, комада. Не смеју да изостану заставе, песме и музика. Пре почетка свечаног дела, треба увести у праксу да се читају имена оснивача задруге, затим да се помену сви умрли оснивачи и остали задругари.

У говорима задругара треба увек изнети кратку историју задруге која слави, као и успехе и неуспехе. Омладина мора да буде што више надахнута задружном идеологијом.

О слави треба на време обавестити Савез, припремити фотографе и др.

Свечаном делу треба да присуствују сви задругари и чланови њихових породица. На крају овога свечаног дела сече се колач, а тек после настаје задружни ручак, на који долазе само они који то желе.

Повремене прославе се обављају без сечења славскога колача, али увек са утврђеним програмом, и не морају бити праћене заједничким ручком. На овај се начин изводи и прослава Међународног задружног дана, када треба држати ванредну свечану скупштину за доношење резолуције. Згодно предавање учитеља из места, или свештеника, добро би дошло за све задружне прославе. Тема увек треба да буде у вези са задругарством.

Када која задруга прославља двадесетогодишњицу свога рада (или педесетогодишњицу и слично), онда је добро приредити изложбу задругарске стоке, живине, воћа итд.

Освећање задружних домова и застава треба изводити опет по посебном програму. Добро је на овакве прославе увек позвати задругаре, али и незадругаре из суседних села, да, как гости, виде шта све може постићи удружена снага.

Ако је управном одбору тешко да сам прославу припреми, нека тражи упутства од Савеза. Он ће их увек радо дати.

БИРАЊЕ ДЕЛЕГАТА ЗА СКУПШТИНУ РЕВИЗИСКОГ И ПОСЛОВНОГ САВЕЗА — ГЛАВНЕ ЗАДРУГЕ

Редовне годишње скупштине ревизиског савеза и главних задруга држе се једанпут годишње, исто онако као што се држе и скупштине самих задруга. Само што су задругари ревизиског савеза и главних задруга саме задруге, а не лица, те сваку задругу може на таквим го-

дишњим скупштинама да претстављају изабрани делегати, од сваке задруге по један делегат.

Правилима није изрично речено ко бира делегата за скупштину ревизиског савеза или главне задруге, те би се могло тумачити: да то право бирања има скупштина, како је то било раније уобичајено, или управни одбор. Логично би било да делегата бира управни одбор, пошто је он законски претставник задруге, те има право да бира и лице које ће задругу претстављати на скупштинама, на којима Задруга с правом учествује као чланица.

Ако би делегата бирала скупштина, онда је најбоље да му се одреди и заменик, како би могао да иде он, у случају да делегат буде спречен болешћу или нечим другим.

Ако делегата бира управни одбор задруге, он ће то учинити чим добије позив за скупштину. Решење о избору ће се завести у записник. У истом решењу се морају означити и трошкови које задруга признаје делегату за одлазак на ту скупштину и потписати му уредно овлашћење, без кога не може да учествује на скупштини.

Овлашћење делегату

Ревизиски савез и главна задруга обично шаље својим члановима штампани образац овлашћења за сазвану скупштину, које треба само попунити и потписати. Формулар таквог овлашћења изгледа овако:

ОВЛАШЋЕЊЕ

Р и п а њ с к а земљорадничка набављачка задруга овлашћује свога задругара П е т р а Р а д о в а н о в и ћ а да је у смислу чл. 39 правила Главне земљорадничке набављачке задруге може пуноважно претстављати на де-

сетој редовној скупштини Главне земљорадничке на-
бављачке задруге у Београду, на дан 29 марта 1940 г.
15 марта 1940 г.

Претседник задруге,

у Рипњу

(Печат задруге)

М. Јанковић

Члан управног одбора,
Драгутин Петровић

Легитимација делегата

Овлашћење за учешће на скупштини Савеза или главних задруга гласи на име и не може се дати лицу на које се не односи. То би била кривична радња и за једно и за друго лице.

Ради тога, функционери скупштине могу тражити легитимацију делегата, из које ће се утврдити исправност овлашћења. Не би било рђаво да делегат понесе и препис одлуке управног одбора задруге, из кога ће се видети избор делегата, као прилог уз овлашћење, иако то скупштина Савеза не мора захтевати.

IV Рад надзорног одбора

О РАДУ НАДЗОРНОГ ОДБОРА УОПШТЕ

Према одредбама § 10 и 11 Закона о привредним задругама, свака задруга мора да има најмање три члана надзорног одбора, које скупштина бира на исти начин као и чланове управног одбора.

Према одредбама члана 23 поменутог Закона, тачно су одређене дужности и права надзорног одбора. Уместо објашњења, ми ћемо овде донети у препису цео тај члан, који гласи:

— (1) Надзорни одбор је дужан, поред других овим Законом прописаних му дужности, да брижљивошћу и опрезношћу уредног пословног човека надзире целокупно пословање управног одбора, службеника и помоћника задруге, и да се стара о благовременом испитивању годишњих закључних рачуна као и о благовременом подношењу истих скупштини, ако то на време не учини управни одбор. Ради тога је властан да се у свако доба, било као целина, било преко овлашћених од њега појединих својих чланова, обавести о стању и току задружних послова, да прегледа књиге, списе, исправе, папире од вредности, благајну, постројења, и осталу имовину задруге и да од чланова управног одбора и службеника и помоћника тражи објашњења. —

Морамо додати да све одредбе које важе за управни одбор, важе и за надзорни одбор, у погледу сед-

нице, одлуке и одговорности пред скупштином задругара.

Надзорни одбор, у име скупштине задругара, врши улогу надзорног органа задруге, било као целина или ће Надзорни одбор појединим својим члановима доделити извесне специјалне улоге надзора. У овом другом случају ови делегирани чланови одговарају само надзорном одбору. Одлука међутим се доноси само у целини, на седници надзорног одбора.

Дужност надзора, чланови надзорног одбора морају лично вршити и не могу је преносити на друга лица. Како је та дужност тачно одређена правилима и Законом, то је потребно да чланови надзорног одбора добро упознају те одредбе и да се по њима управљају. Преданим вршењем своје дилкатне дужности надзора целокупнога рада у задрузи, Надзорни одбор у свакој придици штити интересе задруге као целине.

У пословање надзорног одбора спада:

- 1) Надзор над радом Управног одбора;
- 2) Проверавање исправности рачуна и свих докумената за књижење ;
- 3) Преглед стања касе и магацина;
- 4) Контрола рада у погледу употребе и враћања кредита задруге;
- 5) Сазив скупштине, било редовне или ванредне, према потреби.

Све ове дужности надзорног одбора у исти мах претстављају и велика права његова.

Надзорни одбор мора да употреби и та своја права када интереси задруге буду то налагали. Невршењем своје дужности надзора, може се цео рад задруге довести у питање, па зато чланови надзорног одбора не смеју да схвате ту своју дужност олако и неозбиљно.

Седнице надзорног одбора

Одлуке надзорног одбора доносе се на седницама, које се држе најмање јенапут месечно, или у другом размаку, ако тако правила прописују. Најбоље је да се те седнице држе у извесно одређено време (рецимо сваког месеца у времену између 5 и 10 у месецу), да би се могао прегледати месечни рачун задруге са свим документима и радом.

Како за легитимисање надзорног одбора служи скупштински записник, то права и дужности надзорног одбора настају одмах после избора. На првој редовној седници иза скупштине, на којој је надзорни одбор изабран, бира се претседник надзорног одбора и пословођа, који ће водити записник.

Записник седница надзорног одбора

За записник надзорног одбора набавља се засебна књига. Добро је да та књига буде већа и да је чува сркретар задруге. На корицама те књиге треба крупним словима исписати: Записник надзорног одбора Н ске земљорадничке задруге од 193... г.

На првом листу те књиге треба исписати само годину у којој је отпочело са вођењем записника тога надзорног одбора, а тек на другом листу се почиње записник прве седнице.

Све предмете који би се односили на надзорни одбор, секретар задруге ће предавати пословођи надзорног одбора, који ће их износити на седницу.

- 1) **Образац записника надзорног одбора кредитне задруге**

ЗАПИСНИК

II седнице Надзорног одбора Јелашничке земљорадничке кредитне задруге, одржане 6 фебруара 1941 г.

Присутни сви чланови.

I

Пошто је ово прва седница после годишње скупштине, то је приступљено конституисању Н. о.

За претседника Н. о. је изабран
Петар Јовић
За пословођу Димитрије Петровић

II

Пословођа чита молбу члана Управног одбора Алексе Јовановића, којом моли да му се одобри кредит од 3.000 дин. за набавку једне краве. Јемци су: Н. Н. Н. Н.

Одлука:

одобрава се кредит по овој молби.

III

Приступа се прегледу месечног рачуна за јануар 1941 г. па је нађено да је стање уредно и исправно у погледу вођења књига.

Одлука: да се благајница потпише.

IV

Утврђено је да има три задругара који нису на време дали отплату за свој дуг, а управни одбор није ништа предузео у погледу натеривања задругара да своју дужност изврше.

Одлука: ставља се у дужност управном одбору да примени пословник.

Са овим је седница закључена.

Пословођа,
Дим. Петровић

Претседник,
Петар Јовановић

Чланови,
(потписи)

2) Образац записника Надзорног одбора набављачке задруге

ЗАПИСНИК

седнице Надзорног одбора Н.... земљ. набављ. задруге, одржане 7 августа 1939 г. Присутни: сви чланови.

I

Приступљено је прегледу месечног рачуна за месец јули и нађено да није извршен попис робе већ два месеца од стране управног одбора.

Одлука: наређује се управи да изврши премер магацина и сравни га са књигама. Од стране надзорног одбора одређује се Н.Н. да присуствује премери.

II

Утврђено је да је примљен нов магационер, али да није дао гаранцију, те треба скренути пажњу управном одбору да узме сигурну гаранцију за рад новог магационера Н. Н.

Одлука: да управни одбор узме меничну сигурну гаранцију од Н. Н., новог магационера, иначе цела одговорност има да падне на све чланове Управног одбора, о чему ће се извести и Савез.

III

Утврђено је да још није регистрован изабрани члан управе Н. Н. па га треба одмах регистровати.

Одлука: ставља се у дужност управном одбору да изврши регистрацију овога свога члана Н. Н. у року од 10 дана.

Са овим је седница закључена.

Чланови
(потписи)

Претседник,
Н. Н.

3) **Образац записника којим се одређује ванредна скупштина**

ЗАПИСНИК

VI седнице надзорног одбора Н. ске задруге, одржане 14 јуна 1941 г. Присутни: сви чланови.

I

Претседник износи на седницу чињеницу која је утврђена у погледу рада управног одбора и то: да се управни одбор није састао у седницу од априла месеца; да роба није на време набављана; да књиге нису уредно вођене, нити је састављен месечни рачун за последња три месеца. С обзиром на ово стање, предлаже да се донесе од-

лука о смени целог управног одбора и сазиву ванредне скупштине, на основу члана правила.

Одлука: прима се предлог претседника и доноси одлука: да се цео управни одбор удаљи од дужности и да се сазове ванредна скупштина за 26 јуни ове године са следећим дневним редом:

- 1) Бирање два оверача записника и записничара.
- 2) Бирање новог Управног одбора. Ако се скупштина не може одржати 26 јуна, наредна ће се одржати пуноважно 6. августа са истим дневним редом. До дана скупштине целу дужност управног одбора вршиће чланови надзорног одбора.

Са овим је седница закључена.

Пословођа,
Н. Н.

Чланови надз. одбора
(потписи)

Претседник,
Н. Н.

Напомена. О одлуци Надзорног одбора, којом се смењује Управни одбор, извештава се одмах ревизијски савез.

ИЗВЕШТАЈ НАДЗОРНОГ ОДБОРА О РАДУ ЗАДРУГЕ

Према одредбама § 24 Закона о привредним задругама, редовна скупштина не може пуноважно решавати о разрешници управном одбору док не саслуша извештај надзорног одбора, који мора бити писмен.

Овај извештај ће надзорни одбор написати после прегледа састављеног годишњег рачуна задруге и то најдаље у року од месец дана од дана када је рачуне примио на преглед од управног одбора.

На скупштини надзорни одбор иступа као целина, али поједини члан надзорног одбора може изаћи и са својим одвојеним мишљењем, ако сматра да би за њега наступила нека законска одговорност потписивањем извештаја већине.

Извештај надзорног одбора је обично краћи од извештаја управног одбора, али мора садржавати оно што је главно у раду задруге у току године. Добро је да се сви извештаји надзорног одбора такође пишу у засебну књигу, која ће се чувати у задружној архиви.

Годишњи извештај надзорног одбора може се написати према овоме обрасцу:

ИЗВЕШТАЈ

Надзорног одбора Сремске земљ. наб. задруге о раду у 1938 г., поднесен редовној годишњој скупштини на дан 28 марта 1939 г.

Надзорном одбору Сремачке земљорадничке набављачке задруге част је изаћи пред редовну скупштину наше задруге са следећим извештајем о раду управног одбора и задруге у 1938 години.

Надзорни одбор је у току целе године вршио своју дужност у погледу надзора савесно и марљиво. Он је одржао укупно 12 редовних седница и четири ванредне, на којима су расправљана сва питања у погледу рада Управе и службеника задруге.

Како је у месецу августу ове године надзорник Савеза вршио и свестрану ревизију рада задруге, то је и надзорни одбор присуствовао ревизији и потписао протокол о прегледу.

Све напомене које је надзорник учинио извршене су, а и све напомене надзорног одбора су такође извршене.

Рад чланова Управног одбора, како појединаца, тако и целог одбора, био је за похвалу, јер су се чланови трудили да успех нашег заједничког рада буде што бољи. То се види и по резултату рада, пошто је чиста уштеда у минулој години била највећа од како наша Задруга постоји, и износи 48.600 динара. Број задругара је такође повећан.

Стога нам је част предложити скупштини:

Да Управном одбору даде разрешницу за рад у 1938 год.

Да такву исту разрешницу даде и Надзорном одбору.

Да у свему прими предлоге Управног одбора.

Пословођа,
Н. Н.

Чланови:
(потписи)

Претседник Н. о.
Н. Н.

Пословник задруге

Пословником задруге се дају ближе одредбе о пословању задруге. Према Закону, ревизијски савез има право да за себе задржи право прописивања овога пословника, што је Главни савез српских земљорадничких задруга и учинио. Чланом 113 правила земљорадничких задруга предвиђено је да Савез има да пропише пословник о детаљнијем пословању задруга. Уколико би поједине задруге имале потребу да имају специјалне пословнике, оне ће тражити од Савеза одобрење да раде по тим пословницима.

V Рад скупштине задругара

О РАДУ СКУПШТИНЕ УОПШТЕ

Скупштина задругара има највеће и најшире право одлучивања о раду и судбини задруге. Њене одлуке, када су у складу са законом, коначне су и обавезне за све задругаре. Само је регистарски суд властан да скупштинске одлуке поништи, ако су супротне закону и правилима. Делокруг рада скупштине је тачно обележен правилима задруге и задружним законом.

Основно задругарско начело је равноправност задругара, те задругари морају и на скупштини да имају једнака права. Своје право одлучивања мора сваки задругар лично да употреби. Само код задруга које имају преко 1000 задругара дозвољено је да се може употребити делегатски систем, то јест да место задругара могу на скупштину доћи одређени делегати, избрани на начин како то правила задруге предвиде.

Скупштинске одлуке зависе од оних задругара који на скупштину дођу. Сматра се да задругари који на скупштину не дођу одобравају одлуке оних задругара који су на скупштину дошли. То се најбоље види из одредбе правила која не дозвољава оним задругарима, који на скупштину не дођу, да се могу жалити на рад скупштине.

На крају да напоменемо да сваки задругар, долазећи на скупштину, ужива не само своје право већ врши и своју дужност. То се види из одредбе правила да

управни одбор треба да искључи из задруге онога задругара који не дође на три узастопне скупштине. Скупштина се држи зато, да задругари на њој кажу све што им се допада или не допада у задрузи. Углед задруге се чува, ако задругари задружна питања не расправљају по кафанама и другим местима.

Скупштина задруге може бити оснивачка, редовна и ванредна.

Оснивачка скупштина се појављује само једанпут, на почетку, још док задруга није ни почела рад. О држању оснивачке скупштине говорили смо у оном делу ове књиге који говори о оснивању задруге, те ћемо се сада задржати само на редовним и ванредним скупштинама задругара. Најпре ћемо изнети одредбе Закона које се односе на рад скупштине.

ОДРЕДБЕ ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ ЗАДРУГАМА, КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА СКУПШТИНУ

Износимо најважније одредбе Закона који се односе на рад скупштине.

§ 28

(1) Своје право одлучивања о пословима задруге задругари врше на скупштини лично.

(2) Законским заступницима задругара који нису физичка лица, као и задругара под старатељством, није потребно посебно пуномоћије, али морају доказати своје право заступања.

(3) У правилима задруге, која има више од 1000 задругара, може се одредити да скупштину сачињавају делегати изабрани претходно од задругара на начин, који ће правила прописати. Један делегат не може заступати више од 50 задругара, ако задруга нема више од 5000 задругара, а ако има више од 5000 задругара, онда један делегат може да заступа највише 100 задругара. У овом случају сваки остатак преко овога броја задругара бира једног делегата.

(4) За држање скупштине није потребна ничија дозвола. Сазив скупштине и дневни ред морају се благовремено саопштити ревизијском савезу, а овај има право да на скупштину пошаље свога претставника, који има право говора на скупштини.

§ 29

(1) Предмети о којима мора решавати скупштина јесу сви:

1) Избор и смењивање чланова управног и надзорног одбора и ликвидатора;

2) Доношење закључака о годишњим закључним рачунима, о употреби пословног вишка као и о попуни пословног губитка, и давање разрешнице члановима управног и надзорног одбора;

3) Доношење закључака по ревизијским извештајима;

4) Утврђивање укупне своте, до које се задруга сме задужити, укупне своте улога, и штедњу које кредитна задруга сме примити, као и утврђивање највећег износа позајмице или кредита, који кредитна задруга може дати поједином задругару;

5) Доношење закључака о начину како ће се вршити заједничка продаја задругарских производа и прерађевина;

6) Измена или допуна правила;

7) Доношење начелних закључака о оснивању задружних предузећа;

8) Доношење закључака о престанку задруге или спајању са другом задругом;

9) Доношење одлука о предлозима и жалбама задругара против пословања чланова управног и надзорног одбора и ликвидатора.

(2) Правила могу предвидети и друге предмете о којима скупштина мора доносити закључке.

(3) За сваку измену или допуну правила задруга или савеза потребна је претходна сагласност ревизијског савеза, а за измене и допуне правила ревизијског савеза сагласност Главног задружног савеза.

§ 30

(1) У року од шест месеци после свршетка пословне године, ако правила не прописују краћи рок, мора се одржати редовна годишња скупштина, која решава о годишњим закључним рачунима, употреби пословног вишка, попуни пословног губитка, разрешници члановима управног и надзорног одбора и о избору чланова ових одбора, а може решавати и друге предмете.

(2) Ако управни одбор не сазове редовну годишњу скупштину на време, дужан ју је сазвати и одржати надзорни одбор најдаље у року од даљних месец дана. Ако ни надзорни одбор не сазове ову скупштину на време, дужан ју је сазвати и одржати ревизијски савез у даљем року од месец дана.

(3) Ванредне скупштине сазиваће се кад настане случај предвиђен овим Законом или правилима задруге или кад то изискује

важан интерес задруге. И ове скупштине може сазивати управни одбор, надзорни одбор и ревизијски савез.

(4) Сазив ванредне скупштине може у свако доба тражити најмање једна десетина задругара. Захтев за овакав сазив скупштине упутитиће задругари писмено са назначењем разлога и дневног реда управном одбору и овај је дужан да сазове скупштину у року од 15 дана. Ако управни одбор не сазове скупштину, задругари могу тражити од надзорног одбора да је он сазове. Ако ни надзорни одбор не би сазвао скупштину у року од 15 дана од дана примљеног захтева, задругари могу тражити од регистарског суда одобрење да је они сами могу сазвати. У овом случају сазивачи ће у позиву на скупштину назначити одобрење суда. Трошкови оваквог сазива скупштине, као и у случају кад сазив врши ревизијски савез, сносиће задруга, а скупштина може решити да се тражи накнада ових трошкова од оних чланова управног и надзорног одбора, који су пропустили да сазову скупштину.

(5) На дневном реду сваке скупштине мора бити тачка о предлозима и жалбама задругара. О тим предлозима и жалбама скупштина ће доносити закључке, ако су предати написмено сазивачу скупштине најмање осам дана пре састанка скупштине, а сазивач је дужан да их исти дан објави излагањем на видном месту у пословници задруге.

§ 31

(1) Скупштина ће се држати у седишту задруга, но правила могу предвидети држање скупштине и у ком другом месту.

(2) Позив на скупштину мора се објавити на начин, који је правилима прописан за објављивање закључака скупштине и саопштења задругиних, а мора садржати место, просторију, дан и час скупштине, као и дневни ред. Ако је на дневном реду измена правила, означитиће се одредбе које се намеравају изменити или допунити. Али ако се измена тиче права гласа, јемства или пословног удела, назначитиће се и намеравана измена или допуна. Осим тога мора потпуни текст свих предложених измена или допуна пре скупштине задругара бити изложен на увиђај задругарима у пословници задруге или коме другом месту подесном, које мора бити означено у позиву.

(3) Позив на скупштину мора се одмах изложити у пословници задруге.

(4) Ако скупштину сазива ревизијски савез, на његов захтев општина ће изложити позив и у седишту задруге на вид-

ном месту и објавити га бесплатно још на начин у месту уобичајен.

(5) Између дана објаве сазива и дана скупштине мора проћи најмање седам дана.

(6) Позив на скупштину потписује онај који је сазива.

§ 32

(1) Скупштина може доносити пуноважне закључке само о предметима, који су стављени на дневни ред.

(2) Без стављања на дневни ред могу се доносити само закључци о руковању скупштином, о сазиву нове скупштине, као и у случају § 47 став 1 и § 79 став 1.

§ 33

(1) Скупштина може пуноважно решавати ако је на њој присутна бар половина задругара, уколико овај Закон или правила задруге не предвиђају присутност већег броја задругара.

(2) Сваки задругар има право само на један глас, но правилима задруге за производњу, прераду и продају може се одредити да задругари, сразмерно јемству, могу имати и више гласова, но највише пет.

(3) За доношење закључака потребно је да за предлог гласа више од половине присутних задругара.

(4) За доношење закључака, којима се мењају правила задруге, смењују чланови управног и надзорног одбора (§ 11 став 4 и § 21 став 1), као и за закључке о престанку или спајању задруге, морају за предлог гласати више од половине свих задругара.

(5) Не дође ли на скупштину довољан број задругара, може се у року предвиђеном правилима одржати нова скупштина са истим дневним редом, која доноси закључке надполовичном већином гласова без обзира на број присутних задругара, ако се то истакне у позиву на прву скупштину са назначењем часа, дана и места одржања скупштине. У случајевима из 4 става, рок за одржање нове скупштине са истим дневним редом не може бити краћи од 15 дана; ова ће се скупштина одржавати без обзира на број присутних задругара, а закључке доноси надполовичном већином гласова.

Редовна скупштина

Редовна скупштина задругара је добила име редовна због тога што се држи редовно сваке године у одређено време, јер се на њој расправља о раду за-

друге у прошлој години, одобрава или не одобрава годишњи рачун и даје или не даје разрешница управном и надзорном одбору за рад задруге у прошлој години, што се на њој расправља о раду у протеклој пословној години, и одобрава годишњи рачун за протеклу годину. Време у коме се држи редовна скупштина одређено је законом и правилима задруге. Закон о привредним задругама прописује да се редовна годишња скупштина мора држати сваке године најдаље у року од шест месеци после завршетка пословне године. Како се пак код великог броја задруга пословна година поклапа са календарском годином, значи да се редовна скупштина код тих задруга мора одржати до 30 јуна најдаље. Али правилима задруге може се овај рок скратити, као што је правилима задруга чланица Главног савеза српских земљорадничких задруга и скраћен на 3 месеца.

Законом и правилима је тачно предвиђено како се има сазвати редовна скупштина. Одредбе предвиђају да управни одбор има да сазове скупштину тако, да се она мора одржати до 31 марта. Ако управни одбор не сазове скупштину у поменутом року, дужан је то да учини надзорни одбор у року од месец дана. Ако у томе року скупштину не сазове ни надзорни одбор, дужан је да сазивање редовне скупштине учини ревизијски савез задруге.

Редовне годишње скупштине носе редни број од оснивања задруге (четврта, пета, десета итд.).

ВАНРЕДНА СКУПШТИНА

Као што само име каже, ванредна скупштина се не држи у одређено време, већ само према ванредним потребама задруге. Ванредну скупштину сазива управни или надзорни одбор, према одредбама пра-

вила задруге. Једна десетина задругара има право да захтева од управног одбора да овај сазове ванредну скупштину. Ако то управа не буде хтела, задругари могу тражити сазив скупштине од надзорног одбора, а ако ни овај не буде хтео да скупштину сазове, десетина задругара има право да тражи одобрење од регистарског суда да сазову ванредну скупштину.

ПОЗИВ НА СКУПШТИНУ

У погледу сазива скупштине важе ови прописи:

1) Скупштина се сазива на начин како то правила задруге предвиђају. Тај начин може да буде: објава на стану задруге, писмени позив сваком задругару, позив преко званичног листа задруге.

Ма како се задругарима доставио позив на скупштину, позив мора бити истакнут у стану задруге најмање на седам дана пре дана скупштине.

2) Позив мора садржати:

- а) место и просторију у којој се држи скупштина;
- б) дан и час када се скупштина држи;
- в) дневни ред скупштине.

Ако дневни ред скупштине садржи и измену правила задруге, онда се у дневном реду морају назначити одредбе које се мењају. Ако се измена тиче права гласа, јемства или пословног удела, мора се уз позив ставити и цео текст предложених измена (§ 331 т. 2 Закона о привредним задругама).

3) Позив на скупштину потписују:

Ако скупштину сазива управни одбор, позив потписује претседник задруге. Ако скупштину сазива надзорни одбор, позив потписује претседник надзорног одбора. Ако скупштину сазива ревизијски савез, онда позив потписује савез; а ако скупштина сазива десетина за-

другара, по одобрењу суда, онда позив потписује та десетина задругара.

Према одредбама тачке 2 § Закона о привред. задругама, записнику се мора приложити и позив на скупштину. Према овоме позив је докуменат којим се утврђује исправност рада скупштине у случају да се који задругар жали на рад скупштине. Због тога се у погледу позива на скупштину морају применити сви законски прописи.

ОБРАСЦИ ЗА ПОЗИВ НА СКУПШТИНУ

1) Позив на редовну годишњу скупштину кредитне задруге

Ресничка земљорадничка
кредитна задруга
Број 32
10 фебруара 1940 г.

П О З И В

на XXX редовну годишњу скупштину

На основу члана 49 Правила, Управни одбор ове Задруге овим позива све задругаре Ресничке земљ. кредитне задруге на

XXX РЕДОВНУ ГОДИШЊУ СКУПШТИНУ

која ће се одржати у Реснику, у сали задружног дома, на дан 18 фебруара 1940 године, у 9 часова пре подне, са овим дневним редом:

- 1) Отварање скупштине, бирање записничара и два оверача;
- 2) Извештај Управног одбора о раду Задруге у 1939 г.;
- 3) Извештај Надзорног одбора о раду задруге у 1939 г.;

- 4) Годишњи рачун за 1939 г.;
- 5) Решавање о давању разрешнице управном и надзорном одбору за рад у 1939 г.;
- 6) Избор три члана Управног одбора;
- 7) Избор два члана Надзорног одбора;
- 8) Решавање о највећој суми до које се Задруга може задужити;
- 9) Решавање о највећој позајмици која се може дати једном задругару;
- 10) Решавање о величини сталне штедње;
- 11) Решавање о висини интереса на позајмице;
- 12) Избор делегата за скупштину Главног савеза и Главне земљорадничке кредитне задруге;
- 13) Предлози и жалбе задругара.

Напомена. Предлози ће се узети у обзир ако су писмено поднесени Задрузи најмање осам дана пре скупштине.

У случају да на ову скупштину не дође половина од укупног броја задругара, пуноважна скупштина, без обзира на број задругара, одржаће се на дан 25 фебруара 1940 г. у истом месту и просторијама и са истим дневним редом.

Члан управ. одбора, Претседник Задруге,
Јанко Милић (Печат) Миленко Шаргић

2) Позив на редовну годишњу скупштину набављачке задруге

Браничевска земљорадничка
набављачка задруга
Бр. 45
20 марта 1940 г.

П О З И В

на редовну годишњу скупштину

На основу члана 44 Правила наше Задруге, Управни одбор овим позива све задругаре на

XX РЕДОВНУ ГОДИШЊУ СКУПШТИНУ

која ће се одржати у Браничеву, у задружном дому, на дан 28 марта 1940 године, у 9 часова пре подне, са овим дневним редом:

1) Отварање скупштине, бирање записничара и два оверача записника;

2) Извештај Управног одбора о раду Задруге у 1939 г.;

3) Извештај Надзорног одбора о раду Задруге у 1939 г.;

4) Годишњи рачун за пословну 1939 г.;

5) Решавање о разрешници Управном и Надзорном одбору за рад у 1939 години;

6) Избор два члана Управног одбора;

7) Избор три члана Надзорног одбора;

8) Решавање о највећој суми до које се задруга може задужити.

9) Избор делегата за скупштину Главног савеза и Главне земљ. наб. задруге;

10) Предлози и жалбе задругара.

Напомена. Предлог се мора поднети најмање на осам дана пре скупштине, иначе се неће узимати у обзир.

Ако на ову скупштину не дође половина свих задругара, онда ће се наредна скупштина одржати пуноважно, без обзира на број присутних задругара, на дан 7 марта, на истом месту, у исти час и са истим дневним редом.

Члан управ. одбора
Никола Милић

Претседник Задруге,
Петар Милојевић

(Печат задруге)

3) Позив на ванредну скупштину кредитне задруге

Сурчинска земљорадничка

кредитна задруга

Бр. 52

15 августа 1941 г.

П О З И В

на ванредну скупштину

На основу чл. 50 Правила наше Задруге, Управни одбор Сурчинске земљ. кредитне задруге овим позива све задругаре на

ванредну скупштину

која ће се одржати на дан 23 августа у Сурчину, у сали задружног дома, у 9 часова пре подне, са овим дневним редом:

11) Отварање скупштине, бирање записничара и два оверача;

2) Бирање три члана надзорног одбора, на место оних који су поднели оставке;

3) Предлози и жалбе задругара.

Напомена. На скупштину ће се изнети само оне жалбе, које су поднесене у року предвиђеном правилима.

У случају да на скупштину не дође половина задругара, друга скупштина ће се одржати пуноважно на дан 31 августа, у истом месту и у исти час, без обзира на број присутних задругара.

Члан управе,
Милан Јаношевић

Претседник Задруге,
Душан Бранковић

4) Позив на ванредну скупштину коју сазива надзорни одбор

Десимировачка земљорадничка
набављачка задруга

Број 102
17 јула 1939 г.

П О З И В

на ванредну скупштину

На основу § 50 Правила наше Задруге, Надзорни одбор овим позива све задругаре на

ванредну скупштину

која ће се одржати у Десимировцу, у згради основне школе, на дан 23 јула 1939 г. у 9 часова пре подне, са овим дневним редом:

- 1) Отварање скупштине, бирање записничара и два оверача;
- 2) Избор три члана Управног одбора;
- 3) Предлози и жалбе задругара.

Напомена. Предлози ће се узети у обзир ако су поднесени писмено најмање на осам дана пре скупштине.

Ако 23 јула не дође половина задругара, скупштина ће се одржати на дан 31 јула, на истом месту, у исти час и са истим дневним редом и биће пуноважна без обзира на број присутних задругара.

Претседник надзорног одбора,
Станиша Стојановић

5) Позив редовне годишње скупштине сазване од стране надзорног одбора

Жарковачка земљорадничка
набављачка задруга

Број 45
15 априла 1940 г.

П О З И В

на редовну годишњу скупштину

На основу чл. 50 Правила, Надзорни одбор ове задруге овим позивам све задругаре на

XV редовну годишњу скупштину

која ће се одржати у Жаркову, на дан 23 априла 1940 године, у сали задружног дома кредитне задруге, у 10 час. пре подне, са овим дневним редом:

- 1) Отварање скупштине, бирање записничара и два оверача;
- 2) Извештај Управног одбора о раду задруге у 1939 г.
- 3) Извештај Надзорног одбора о раду задруге у 1939 г.;
- 4) Годишњи рачун за 1939 г.;
- 5) Читање протокола о прегледу Задруге из 1939 г.
- 6) Решавање о разрешници управном и надзорном одбору за рад у 1939 г.;
- 7) Избор управног одбора;
- 8) Избор надзорног одбора;
- 9) Решавање о највећој суми до које се Задруга може задужити;
- 10) Решавање о висини улога обичне штедње;
- 11) Избор делегата за скупштину Главног савеза и Главне знз;
- 12) Предлози и жалбе задругара.

Напомена. Предлози задругара морају бити писмено достављени најмање на осам дана пре скупштине.

Ако на ову скупштину не дође довољан број задругара (половина), друга скупштина ће се пуноважно одржати, без обзира на број присутних задругара, на дан 2 маја 1940 г. на истом месту, у исти час, и са истим дневним редом.

Члан над. одбора
Н. Н.

Претседник над. одбора,
Н. Н.

6) Позиви за остале облике задруга

Позиви за скупштине произвођачких задруга пишу се по обрасцу који смо изнели за набављачке задруге, пошто се ту ради о истом дневном реду. Разуме се да се дневни ред скупштине саставља према одредбама правила.

О томе који се све предмети морају изнети пред редовну скупштину говори § 29 Закона о привредним задругама.

Као новину морамо да истакнемо одредбу која говори о томе да се на скупштину мора изнети предлог о употреби пословнога вишка или попуни пословнога губитка.

Само се мора пазити како ће се писати позиви на скупштине на којима се мењају правила, јер се у позиву мора назначити која се измена чини, а ако се ради о измени параграфа који говоре о праву гласа, јемства или пословнога удела, онда се уз позив мора приложити цео текст предложене измене.

Ко председава на скупштини

На скупштини председава:

- 1) На оснивачкој скупштини задругар, кога скупштина изабере;
- 2) На редовној или ванредној скупштини:

Претседник задруге, ако скупштину сазива управни одбор;

Претседник надзорног одбора, ако скупштину сазива надзорни одбор;

Задругар, кога изабере скупштина, ако скупштину сазива десетина задругара, на основу одлуке регистарског суда.

Ако скупштину сазива ревизијски савез, онда ће јој председавати задругар кога одреди Савез.

КВОРУМ НА СКУПШТИНИ

Под **кворумом** разумемо најмањи број присутних задругара на скупштини који је потребан па да се може донети пуноважна одлука.

Закон и правила задруге предвиђају да је за доношење пуноважних одлука скупштине задругара потребно да на скупштину дође најмање половина задругара.

За доношење пуноважне одлуке потребно је да за одлуку гласа више од половине присутних задругара.

Ова одредба важи за решавање обичних предмета на скупштини, према дневном реду. Али, ако се решава о измени правила или смењивању управног и надзорног одбора, онда се тражи тако звана „квалификована већина“, то јест да за такву одлуку гласа више од половине свих задругара, а не само присутних.

У случају да на прву скупштину не дође половина свих задругара, скупштина се одлаже и заказује друга, чије су одлуке пуноважне без обзира на број присутних задругара. То опет важи само за обичне одлуке, а не и за мењање правила или смењивање управног и надзорног одбора, јер је за такве одлуке потребно да се обична већина изјасни о томе на два узастопним

скупштинама, између којих мора бити растојање од 15 дана.

ПРИМЕРИ РАДИ ОБЈАШЊЕЊА КВОРУМА НА СКУПШТИНИ

1) Кворум за решавање обичних предмета

Задруга има 104 задругара. На скупштину је дошло 48 задругара. Скупштина се одлаже за 7 дана са истим дневним редом. То се све наведе у у записнику.

На идућој скупштини, одложеној, дошло је 45 задругара. Предлози за које је гласало 23 задругара најмање, примљени су и одлуке су пуноважне.

2) Кворум за решавање промене правила или смењивање чланова управног одбора.

Задруга има 180 задругара. На скупштину је дошло 110 задругара. На дневном реду су измене правила. За измену је гласало 85 задругара. Требало је да гласа најмање 91 задругар, па да одлука буде одмах пуноважна. Међутим, није било тако. Скупштина се одлаже за 15 дана.

На ову скупштину је дошло 100 задругара. За измену је гласало 65 задругара. Предлог је пуноважно примљен, пошто су биле две узастопне скупштине и било је већине за предлог.

САОПШТЕЊЕ РЕВИЗИЈСКОМ САВЕЗУ О ДРЖАЊУ СКУПШТИНЕ

Када Управни одбор донесе одлуку о дану држања скупштине и утврди дневни ред, секретар ће позив умножити најмање у три примерка, па ће истога дана упутити писмо Савезу следеће садржине:

Штамбиљ задруге
датум

Главном савезу српских земљорадничких задруга
Београд
Франкопанова 15

У смислу одредбе § 4 и 28 Закона о привредним задругама, саопштавамо Савезу да смо решењем Управног одбора сазвали редовну скупштину задруге за 28 март т. г. са дневним редом који је изнесен у позиву за скупштину, који вам у прилогу писма шаљемо.

Скупштина ће се одржати у згради задружног дома. Молимо да нас известите да ли ће доћи изасланик Савеза, да бисмо га сачекали.

Прилог.

Са задругарским поздравом,
(печат и потпис задруге)

Саопштење среском начелству

Ако се према Закону о зборовима мора известити надлежна полициска власт о држању скупштине, онда ће се написати писмо Среском начелству према следећем примеру:

(Штамбиљ задруге)

(Штамбиљ о ослобођењу
од таксе)

Господину Начелнику среза беличког
Јагодина

У смислу Закона о зборовима, част нам је известити Вас, да смо решењем Управног одбора сазвали скупштину задругара за 28 март т. г.

У прилогу овога акта шаљемо вам позив са дневним редом.

Са поштовањем,
(печат и потпис задруге)

ДУЖНОСТИ ЧАСНИШТВА СКУПШТИНЕ

Часништво скупштине сачињавају: претседник, записничар и два оверача записника. Дужности ових часника су важне, те ћемо овде укратко изнети њихове дужности и права.

Дужности претседника скупштине. Претседник скупштине има да одржава ред на скупштини, тако да говор свакога задругара буде загарантован и пажљиво саслушан.

Ради одржања примерног реда на скупштини, претседни ће давати реч задругарима према реду јављања. Практично је да се јаве одмах сви говорници по једној тачки дневног реда, па да се сви саслушају пре одлучивања скупштине. Ако је време ограничено, може скупштина, одмах у почетку, да ограничи време трајања говора појединог говорника, да би се могли саслушати сви пријављени говорници.

Отварање скупштине и говор претседника. Пре отварања скупштине, претседник ће из списка присутних задругара утврдити да ли скупштина има кворум за решавање.

Кад утврди да има довољан број присутних, претседник ће то изјавити, па ће, ако је то уобичајено, прочитати имена умрлих задругара у прошлој години, позивајући задругаре да се сете својих умрлих другова, а затим ће одржати кратак поздравни говор пре прелаза на дневни ред.

Говор претседника изгледа отприлике овако:

Браћо задругари!

Отварам осамнаесту редовну годишњу скупштину наше земљорадничке набављачке задруге, пошто сам утврдио да је довољан број присутних задругара.

Пре него што пређемо на дневни ред, молим вас да се сетите, да је наша задруга у току прошле године из-

губила три своја добра задругара, браћу: Ђуру Јовановића, Алексу Несторовића и Петра Илића, па вас молим да сви устанемо и узвикнемо: Слава им!

Данас смо се опет сакупили да видимо шта смо радили у прошлој години, јер је прошла још једна година рада у нашој заједничкој установи, коју основасмо пре 18 година. Ви сте нам прошле године дали поверење да Задругу водимо, а наша је дужност да вам овде изнесемо шта смо урадили. Ви треба данас да нам одобрите наш рад, ако сматрате да смо добро радили, или да нас осудите, ако сматрате да нисмо добро радили и да укажете боље путеве за рад.

Унапред да вам кажем, браћо, да смо се ми трудили, колико смо могли, да покажемо што јачи успех у нашој набављачкој задрузи, али да нисмо баш ни сами сасвим задовољни, јер верујемо да се више и боље може урадити.

Као претседник задруге ја вас молим да овде на скупштини сачувате наше задругарско достојанство и ред, јер без реда не можемо радити.

Молио би вас да изаберете записничара и два оверача записника. (Скупштина бира).

Пре него што ћемо прећи на даљу тачку дневног реда, ја вам предлажем да пошаљемо поздравни телеграм нашем Главном савезу. Ја ћу вам прочитати телеграм који смо спремили.

После прочитаних поздрава, претседник ће наставити:

Молим скупштину да саслуша књиговођу Задруге, који ће вам прочитати Извештај Управног одбора о раду Задруге у прошлој години.

Када књиговођа прочита извештај, онда ће претседник рећи:

Браћо задругари, чули сте извештај Управног одбора наше Задруге о нашем раду у прошлој години,

ја вас молим да саслушате извештај Надзорног одбора и годишњи рачун па да после тога отворим дискусију по овим питањима.

После читања извештаја надзорног одбора, који ће прочитати један члан надзорног одбора или опет књиговођа, односно управник задруге, и читања годишњег рачуна, претседник ће рећи:

Браћо задругари, чули сте извештај Надзорног одбора наше Задруге, њен годишњи рачун за 1940 годину, као и извештај Управног одбора. Сада отварај дискусију по овим извештајима и молим задругаре који хоће да говоре да се јаве за реч.

Када се задругари јаве за реч, претседник ће дати редом реч како су се задругари буду јављали, опомињући задругаре да не упадају у реч, већ да лепо слушају свакога говорника.

Ако се пријави велики број говорника, да се не би скупштина отегла у недоглед, претседник ће предложити да се време говора ограничи на 10 или 15 минута.

Кад се заврши сва дискусија, претседник гласно поставља питање:

Прима ли скупштина извештај Управног одбора, Надзорног одбора и Годишњи рачун Задруге за 1940 годину и даје ли скупштина разрешницу Управном и Надзорном одбору за рад у 1940 години.

Кад се гласањем или акламацијом приме извештаји, онда ће претседник дати следећу изјаву:

Објављујем да је скупштина једногласно примила извештај Управног и Надзорног одбора за рад Задруге у 1940 години, као и да је усвојила годишњи рачун и дала разрешницу Управном и Надзорном одбору за рад у 1940 години.

Тако ће претседник објављивати одлуке све до закључка скупштине.

Дужности осталих часника скупштине. Остали часници скупштине су: записничар и два оверача записника. Записничар има да води тачно записник и да га, на крају скупштине, прочита, а оверачи имају да воде рачуна о томе да је записник тачно састављен према стварним одлукама, те да га на крају овере. Оверачи имају такође за дужност да броје гласове, ако је било гласања на скупштини, било јавног или тајног.

ПОЗДРАВНИ ТЕЛЕГРАМИ СА СКУПШТИНА

Код неких већих задруга уведена је пракса да се са скупштина шаљу поздравни телеграми разним важним установама или лицима. У првом реду са великих скупштина се поздравља Њ. В. Краљ, а затим Савез, претседник Савеза, Министар пољопривреде, ако је то потребно, и тако даље.

Ако Управни одбор донесе одлуку да предложи скупштини извесне поздравне телеграме, онда је најбоље да се текст тих телеграма унапред спреми и прочита на скупштини, са питањем: прима ли их скупштина. Ако их скупштина прими, онда се одмах шаљу телеграфским путем онима којима су намењени.

Ево неколико образаца тих поздрава:

1) Њ. В. Краљу

Његовом Величанству Краљу Петру II

Београд

Задругари Венчачке земљорадничке виноградарске задруге сакупљени на својој годишњој скупштини поздрављају свога младога Краља шаљу Му изразе верности и оданости молећи Га да увек буде заштитник земљорадника окупљених у земљорадничким задругама.

Претседник,
Стојић.

3) Претседнику Савеза

Претседнику Главног савеза српских земљорадничких задруга

Београд

Задругари Паунске земљорадничке задруге са своје годишње скупштине поздрављају вас и шаљу уверење да ће остати верни задругарским идеалима и да ће се за њихово остварење борити уз наш велики Савез.

Претседник,
Богојевић

Прилози скупштинском записнику

Уз сваки скупштински записник мора бити приложен:

- 1) Списак присутних задругара на скупштини, и
- 2) Позив на скупштину са дневним редом.

1) **Списак присутних задругара (3 примерка)**
на скупштини Н ске задруге, одржане 1939 г.

- 1) Мирослав Петровић,
- 2) Мушан Михаиловић
- 3) Воја Стојановић
- 4) Моја Добросављевић
- 5) Војислав Ђорђевић
- 6) Даница Милутиновић
- 7) Мара Даниловић
- 8) Борисав Вељковић, итд.

На крају списка се напише: Свега 73 (седамдесет и три задругара са 73 гласа).

Записничар,
Н. Н.

Претседник скупштине,
Н. Н.
Оверачи:
Н. Н. и Н. Н.

Напомена. Овај се списак прави пре него што ће скупштина отпочети. Он је обавезан било да ће се скупштина одржати или ће она, услед недовољног броја задругара, бити одложена. Као прилог се ставља и оригинални позив, раније спремљен.

ЗАПИСНИК СКУПШТИНЕ

О свима одлукама на скупштинама задруге води се записник. Записник води обично секретар задруге, односно књиговођа, али скупштина може да изабере и друго лице за записничара. Код избора треба пазити да то лице може лепо, брзо и читко да пише, као и да уме да састави записник како треба.

Како је скупштински записник један од најважнијих докумената о управљању задругом, мора се лепо, читко, без прецртавања водити и добро чувати. Зато се набавља засебна, тврдо укоричена књига, потврђена од Савеза, па се та књига чува са осталим књигама и документима.

Записник мора да садржи дан, час, место скупштине, укупан број присутних задругара, пошто се списак присутних прави одвојено. Затим, записник мора укратко тачно обележити рад скупштине а за свако решење да буде забележено: колико је гласова пало за или против предлога. Ако је одлука донесена једногласно и то се мора назначити у записнику.

Записник и његове прилоге мора управни одбор да стави задругарима на увиђај у просторијама задруге. То се мора учинити најдаље од петог до петнаестог дана после скупштине. То се такође означава у записнику.

Како се воде записници скупштине, видеће се из неколико образаца које износимо.

ОБРАСЦИ РАЗНИХ ЗАПИСНИКА СКУПШТИНА

1) Записник редовне годишње скупштине кредитне задруге

(Израђен према позиву бр. 1)

ЗАПИСНИК

XXX редовне годишње скупштине Ресничке земљорадничке кредитне задруге, одржане 18 фебруара 1940 године, у 9 час. пре подне, у задружном дому.

Присутно 99 задругара, према приложеном овереном списку.

I

Претседник Задруге отвара скупштину и предлаже да се изабере записничар и два оверача записника.

Објављује да је присутно 99 задругара са 99 гласа од укупног броја од 130 задругара, колико их задруга има, те да је број присутних довољан за пуноважно решавање.

Скупштина бира:

за записничара Јанка Милића;

за овераче: Радивоја Петровића и Војислава Ивановића.

II

Претседник предлаже да се II, III, IV и V тачка дневног реда споје заједно, па када се заврше, да се отвори дискусија и донесе одлука.

Скупштина усваја предлог.

III

Саслушан је извештај Управног одбора о раду Задруге у 1939 г., саслушан је извештај Надзорног одбора и прочитан је Годишњи рачун за 1939 г. Отворена је дискусија, у коју су учествовали задругари: Милан Петровић, Миленко Јанковић, Јанко Милић, па, пошто су претседник и књиговођа дали објашњења, претседник пита скупштину: прима ли извештај Управног и Надзорног одбора и годишњи рачун за рад у 1939 г? Одобрава ли распоред уштеде према предлогу Управног одбора?

Скупштина решава:

Прима извештај Управног и Надзорног одбора Задруге за рад у 1939 г. Прима годишњи рачун и даје разрешницу Управном и Надзорном одбору за рад у 1939 г.

IV

Претседник прелази на VI тачку дневног реда: Избор три члана Управног одбора, на место Миленка Шаргића, Милана Павловића и Петра Илића, којима је мандат истекао.

Задругар Коста Марковић предлаже да се изаберу три нова члана:

Радивоје Петровић, Војислав, Милојевић и Тодор Марковић.

После објашњења начињене су две листе и приступљено гласању.

За листу Радивоја Петровића гласало је 62 задругара, а за листу Милана Павловића гласало је 32 задругара. Према томе, изабрани су за чланове Управног одбора: Радивоје Петровић, Војислав Милојевић и Тодор Марковић, са 62 гласа.

V

Приступљено избору два члана Надзорног одбора, на место Божићара Маринковића и Душана Михаиловића, чији је мандат истекао.

Скупштина једногласно усваја предлог да остану оба члана у Надзорном одбору. Тако су у Надзорни одбор иза-

брани: Божидар Маринковић и Душан
Михаиловић.

VI

По питању највеће суме до које
се Задруга може задужити у току 1940
године.

Скупштина једногласно одлучује:
Да се Задруга може задужити у току
1940 године највише до 80.000 динара,
не рачунајући ту улоге обичне штедње.

VII

По питању највеће позајмице која се
може дати једном задругару, после го-
вора Н.Н., Н.Н., и Н.Н. задругара

Скупштина једногласно одлучује:
Да се једном задругару може дати нај-
више до 4.000 динара.

VIII

Приступљено је решавању питања ве-
личине сталне штедње и интереса.

Скупштина је са 90 против 2 гласа одлу-
чила: Да висина месечног улога сталне
штедње остане иста као и у прошлој
години, то јест 30 динара месечно. Ин-
терес да буде 4%.

IX

Претседник прелази на XI тачку дневног
реда: Висина интереса на позајмице.

Скупштина једногласно одлучује:
Да интерес на позајмице издате задру-
гарима буде 8%.

X

Претседник прелази на XII тачку днев-
ног реда: Избор делегата за скупштину

Главног савеза и Главне з. кредитне за-
друге.

Скупштина једногласно бира:
За делегата за Главни савез: Миленка
Шаргића, а за заменика Јанка Ми-
лића. За делегата за Главну зкз.: Божи-
дара Маринковића, а за заменика Во-
јислава Ивановића.

XI

Предлози и жалбе задругара. Прет-
седник чита жалбу задругара Милица-
ва Марковића, који се жали на решење
Управног одбора о искључењу.

Скупштина једногласно одбија жалбу
Марковића и оснажује решење о
искључењу.

Претседник објављује да нема никаквих предлога
нити других жалби.

XII

Претседник моли скупштину да саслу-
ша читање записника и да га усвоји.

Скупштина је саслушала читање запи-
сника, и једногласно усваја записник о
раду ове скупштине без примедбе.

Пошто је дневни ред исцрпљен, претседник објав-
љује да се овај записник ставља на увид задругарима у
просторијама дома у радно време, од 23 марта до 3
априла о. г.

Са овим је скупштина завршена.

Записничар:
Јанко Милић

Претседник скупштине:
Миленко Шаргић

Оверачи:

Радивоје Петровић
Војислав Ивановић

2) Записник редовне годишње скупштине набављачке задруге

(Састављен према обрасцу позива број 2)

ЗАПИСНИК

XX редовне годишње скупштине Браничевске земљорадничке набављачке задруге, одржане 28 марта 1940 године, у 9 часова пре подне, у згради задружног дома.

Присутно 130 задругара, према приложеном овереном списку.

I

Претседник Задруге отвара скупштину и предлаже да се изабере: записничар и два оверача записника.

Затим објављује скупштини да је присутно 130 задругара од 175 колико их има по списку, те да скупштина може пуноправно решавати.

Скупштина једногласно бира:

За записничара Н. Н. задругара:

За овераче записника: Н. Н. и Н. Н.

Претседник предлаже да се пре прелазом на дневни ред, пошаље са ове скупштине поздравни телеграм Њ. В. Краљу и претседнику нашега Савеза српских земљорадничких задруга.

Скупштина усваја предлог. Телеграми су прочитани и примљени уз клицање задругара: Живео Краљ. Живео претседник нашег Савеза.

II

Прочитан је Извештај Управног одбора о раду Задруге у 1939 г.

Претседник предлаже да се дискусија по овом извештају одложи док се не прочитају извештај Надзорног одбора и годишњи рачун.

Скупштина прима предлог претседника.

III

Прочитан је извештај Надзорног одбора о раду Задруге у 1939 г.

Скупштина је саслушала извештај.

IV

Прочитан је годишњи рачун Задруге за 1939 год.

Скупштина је саслушала год. рачун.

V

Отвара се дискусија и по питањима свих трију тачака дневног реда, говорили су следећи задругари: (њихова имена-. Пошто је свима дао потребна објашњења, претседник ставља питање скупштини: прима ли скупштина извештаје Управног и Надзорног одбора, даје ли разрешницу тим одборима за рад у 1939 год. и да ли усваја предлог о распореду уштеде.

Скупштина једногласно прима извештај Управног и Надзорног одбора и годишњи рачун за 1939 г. те даје разрешницу Управном и Надзорном одбору за рад у 1939 г. акламацијом. Усваја предлог о употреби уштеде.

VI

Прелази се на VI тачку дневног реда: Избор два члана Управног одбора. Претседник објашњава да је мандат истекао Н.Н. и Н.Н. члановима Управног одбора и да треба изабрати нове чланове или исте, ако скупштина тако хоће. Постављене су две листе.

Приступљено је гласању. За листу Н.Н. гласало је 88 задругара а за листу Н.Н. гласало је 30 задругара. Према резултату гласања, изабрани су за чланове Управног одбора: Н.Н. и Н.Н., са 88 против 30 гласова.

VII

Приступљено је избору три члана Надзорног одбора, на место Н.Н., Н.Н., и Н.Н. којима је мандат истекао. Задругар Н.Н. предлаже листу Надзорног одбора.

Скупштина једногласно усваја овај предлог те су за чланове Надзорног одбора изабрани: Н.Н., Н.Н. и Н.Н.

VIII

Прелази се на VIII тачку дневног реда: До које се суме може Задруга задужити у 1940 год.

Скупштина једногласно решава: да се Задруга може задужити у 1940 год. највише до 50.000 динара, не рачунајући ту улоге на обичну штедњу.

XI

Претседник прелази на IX тачку дневног реда: Избор делегата за скупштину Главног савеза и Главне земљорадничке набављачке задруге.

Скупштина једногласно решава: Да избор делегата изврши Управни одбор Задруге.

X

Претседник прелази на X тачку дневног реда: Предлози и жалбе задругара.

Износи да постоји предлог задругара Н. Н., који предлаже да се задругари који не дођу на скупштину а не могу да оправдају свој изостанак, казне са 20 динара, у корист Општег културног фонда.

Отвара дискусију по овом предлогу. Говорили су задругари Н.Н., који је против казне и Н.Н., Н.Н., који су за то да се предлог усвоји.

Скупштина гласањем (дизањем руке) усвоја предлог. За предлог је гласало 80 задругара, а против је гласало 45. Уздржало се од гласања 5 задругара.

XI

Пошто нема више ни једног предлога ни жалбе задругара, то претседник позива записничара да прочита записник а скупштину моли да га прими.

Скупштина прима записник без примедбе.

Пошто је дневни ред исцрпљен, претседник објављује да ће овај записник стајати на увид задругарима, у просторијама задруге од 3 априла до 13 априла.

Са овим је скупштина закључена тачно у 3 часа по подне.

Записничар,
Н. Н.

Претседник:
Н. Н.

Оверачи записника:
Н. Н. Н.Н.

Објашњење. Н.Н. значи да на место ових слова треба ставити име које је изабрано или на кога се решење односи.

3) Записник ванредне скупштине кредитне задруге (Састављен према обрасцу позива бр. 3)

ЗАПИСНИК

ванредне скупштине Сурчинске земљорадничке кредитне задруге, одржане 23 августа 1941 године у 10 часова у Сурчину, у сали задружног дома.

Присутно 65 задругара, према овереном приложеном списку.

I

Претседник Задруге отвара скупштину и предлаже да се изаберу записничар и два оверача записника.

Скупштина једногласно бира:
За записничара Н.Н. За овераче записника: Н.Н. и Н.Н.

Претседник утврђује да је на скупштини присутно 65 задругара од 82 колико их укупно у Задрузи има, те да према томе скупштина може пуноправно решавати.

Скупштина прима објашњење.

II

Претседник прелази на другу тачку дневног реда: Бирање три члана Надзорног одбора Задруге.

Објашњава да су браћа: Н.Н., Н.Н. и Н.Н. чланови Надзорног одбора задруге дали оставку, те да је Управни одбор морао, на основу чл. 96 Правила да сазове ову ванредну скупштину ради потпуне Надзорног одбора.

Скупштина бира акламацијом за чланове Надзорног одбора: Н.Н., Н.Н. и Н. Н. Изабрани се примају ове дужности.

III

Претседник објављује да нема никаквог другог предлога нити жалбе за решавање, па предлаже да се саслуша читање записника а скупштину моли да записник прими.

После саслушања записника, скупштина га усваја.

Пошто је дневни ред исцрпљен, претседник објављује да ће овај записник стајати на увид задругарима, у просторијама задруге, од 24 августа до 4 септембра.

Са овим је скупштина закључена.

Записничар,
Н. Н.

Претседник,
Н. Н.

Оверачи записника:
(потписи)

Напомена: Где год стоји ознака „Н. Н.“ треба ставити пуно име и презиме задругара.

4) Образац записника ванредне скупштине коју сазива надзорни одбор задруге

(Израђен према обрасцу позива бр. 4)

ЗАПИСНИК

ванредне скупштине Десимировачке земљорадничке набављачке задруге, одржане 23 јула 1939 године, у 9 часова, у зграде основне школе у Десимировцу.

Присутно 87 задругара, према овереном приложеном списку.

I

Претседник Надзорног одбора Н. Н. отвара скупштину и предлаже да се изабере: записничар и два оверача записника.

Скупштина бира: за записничара: Н. Н.
а за овераче: Н. Н. и Н. Н.

Претседник скупштине објављује да је на скупштини присутно 87 задругара од укупног броја 156, колико их Задруга има, па објашњава да ова скупштина може пуноважно решавати.

Скупштина прима објашњење.

II

Претседник прелази на другу тачку дневног реда: Избор три члана управ. одбора, на место Н. Н. Н. Н. и Н. Н. који су поднели писмене оставке Надзорном одбору.

Добија затим реч Н. Н., члан Управног одбора, који даје објашњење да је поднео оставку зато што је био боле-

стан и сада не може да врши поверену му дужност како треба. Друга два члана Управног одбора нису на скупштину дошла.

Претседник предлаже да скупштина изабере три члана Управног одбора, пошто, према члану 78 правила Задруге, морамо имати довољан број чланова Управног одбора.

Скупштина бира у Управни одбор: Н. Н., Н. Н. и Н. Н. земљораднике. Избрани изјављују да се примају избора.

III

Претседник чита жалбу задругара Н. Н., кога је Управни одбор искључио из чланства Задруге, тражећи да ту одлуку скупштина поништи.

Скупштина одлучује да се одлука поништи и Н. Н. поново прими у Задругу.

Пошто нема више никаквих жалби ни предлога, то претседник позива записничара да прочита записник а скупштину моли да га саслуша и прими.

Пошто је скупштина примила записник то претседник закључује скупштину.

Пошто је дневни ред исцрпљен, претседник објављује да ће овај записник бити изложен на увид задругарима у просторијама задруге, од 29 јула до 9 августа.

Са овим је скупштина закључена.

Записничар,
Н. Н.

Претседник скупштине
Претседник Надзорног одбора,
Н. Н.

Оверачи:
Н. Н., Н. Н.

5) Образац записника редовне скупштине задруге сазване од стране Надзорног одбора

(Састављен према обрасцу позива бр. 5)

ЗАПИСНИК

редовне годишње скупштине Жарковачке земљорадничке набављачке задруге, одржане 23 априла 1940 године у задружном дому, у Жаркову.

Присутно 58 задругара, према приложеном овереном списку.

I

Претседник Надзорног одбора Н. Н. који председава скупштини, објашњава да Управни одбор није сазвао редовну скупштину у року предвиђеном правилима Задруге, те је то учинио Надзорни одбор. Предлаже да се изабере записничар и два оверача записника.

Скупштина бира за записничара: Н. Н. задругара, а за овераче: Н. Н. и Н. Н.

Претседник скупштине објављује да је присутно, према овереном списку, 58 задругара од 88 задругара колико их има у задрузи, те да се може пуноважно решавати.

Скупштина прима објашњење.

II

Прелази се на наредну тачку дневног реда: Извештај Управног одбора о раду Задруге у 1939 г.

Скупштина је саслушала извештај.

III

Записник се даље води исто онако као што смо показали у обрасцу број 2 (Записник редовне скупштине Браничевске наб. задруге). Ако би ток скупштине био другојачији, онда се у записник уноси верно шта је на скупштини одлучено.

На крају записник потписује претседник Надзорног одбора који је скупштину сазвао.

Напомена: Ако за ову скупштину Управни одбор не донесе свој писмени извештај, онда ће се прочитати само извештај Надзорног одбора, а то ће се ставити у записник под тачком II.

6) Образац записника одложене скупштине

Објашњење. Скупштина се мора одложити ако не дође половина свих задругара на скупштину. Али се ипак мора направити записник са те скупштине. Записник се прави са прилогом списка задругара.

Када се држи поновна скупштина, онда се уз записник од те поновне скупштине прилаже и овај записник, да би се видело да је скупштина одложена, те да је друга пуноважна без обзира на број присутних задругара. Види члан 58 правила наб. задруге.

ЗАПИСНИК

редовне скупштине Рипањске земљорадничке набављачке задруге, одржане 28 фебруара 1941 године, у згради основне школе у Рипњу.

Присутно 145 задругара, према овереном приложеном списку.

I

Претседник отвара скупштину и предлаже да се изабере записничар и два оверача записника.

Скупштина бира за записничара Драгољуба Митровића, а за овераче: Петра Петровића и Михаила Стојановића.

II

Претседник објављује да је на скупштини присутно 145 задругара, али да то није довољан број по члану 56 правила, јер треба да буде присутно најмање половина свих задругара. Како у нашој Задрузи има 402 задругара, то се мора скупштина одложити за седам дана најмање, па предлаже да се наредна скупштина одржи на дан 7 марта и она ће бити пуноважна без обзира на број присутних задругара.

Скупштина решава: да се ово заседање одложи за 7 март са истим дневним редом.

Са овим је скупштина закључена.

Записничар,
Драгољуб Митровић

Претседник скупштине:
Никола Јовић

Оверачи:
Петар Петровић
Михаило Стојановић

7) Образац записника накнадно одржане скупштине

ЗАПИСНИК

редовне годишње скупштине Рипањске земљорадничке наб. задруге, одржане 7 марта 1940 године, у згради основне школе у Рипњу.

Присутно 170 задругара, према приложеном овереном списку.

I

Претседник утврђује да је на овој скупштини присутно 170 задругара од 402 задругара, колико их укупно има у Задрузи. Како је ово скупштина сазвана по други пут, то на основу члана 58 Правила може решавати пуноважно без обзира на број присутних задругара.

Скупштина усваја објашњење и бира за записничара: Н. Н. а за овераче: Н. Н. и Н. Н.

II

Претседник прелази на другу тачку дневног реда: Извештај Управног одбора о раду Задруге у 1939 г.

Скупштина прима извештај.

Записник се даље води исто онако како смо показали у обрасцу број 2), само је била разлика под тачком I дневног реда, када је констатовано од стране претседника да се може радити са оноликим бројем задругара.

Важна напомена. Да би Задруга доказала да је овај записник одложене скупштине пуноважан, Савезу и Суду ће се послати препис оба записника: онога од 28 фебруара и овога од 7 марта.

Квалификована већина на скупштини

Под квалификованом већином на скупштини разумемо ону већину која може да измени правила задруге, да смени чланове управног и надзорног одбора и да донесе одлуку о престанку или спајању задруге. (Види члан 57 правила наб. задруга).

Као квалификована већина се сматра кад за предлог по горњим питањима гласа најмање половина од свих задругара, а не само од присутних

Ако се таква већина за један предлог не може да постигне на првом заседању скупштине, скупштина се мора одложити и на другом заседању доноси се пуноважна одлука, ако за предлог понова гласа већина присутних. Рок за други састанак не сме бити краћи од 15, ни дужи од 25 дана.

Пример за објашњење. Заказана је скупштина за измену правила за 15 март 1941 г. Задруга броји 130 задругара. На скупштину је дошло 80 задругара, дакле довољан број за рад. Али за предлог о измени правила гласало је 60 задругара, док је квалификована већина за ову прву скупштину била 65 задругара. Скупштина се поново сазива за 2 април са истим дневним редом. На скупштину је дошло 75 задругара. За предлог је гласало 50 задругара, значи да је предлог примљен. То стога, што је квалификована већина на накнадној скупштини не 65 задругара већ само 38 задругара, то јест надполовична већина присутних задругара.

Из овога можемо направити један јасан закључак:

Квалификована већина на првој скупштини била би да за један предлог гласа половина свих задругара.

На накнадно одржаној скупштини, квалификована већина је надполовична већина присутних задругара, под условом да је од првог састанка до другог протекло најмање 15 дана и да је то у позиву назначено.

Како се гласа на скупштинама

Према правилима задруга, на скупштинама се гласа онако како скупштина реши. Значи: јавно или тајно.

Према овоме, пре него што се пређе на гласање, претседник је дужан да стави питање скупштини: хоће ли да се гласа јавно или тајно и да он сам да предлог или

ће неки други задругари дати предлог. Правилима није тачно предвиђено колико је задругара потребно за давање неког предлога, те се може тумачити да један задругар може сам да да предлог на скупштини у складу са дневним редом и да тражи да се тај предлог стави на гласање.

Да ли ће се гласати јавно или тајно, скупштина може решити обичним усвајањем предлога или опет гласањем, јавним или тајним, само је практичније да се решење о томе донесе јавно. Претседник ће једноставно ставити предлог и питати: ко је за тајно гласање нека дигне руку. Бројањем руку утврдиће да ли је већина за тајно или јавно гласање.

У случају да се гласа јавно уобичајено је да се оставља претседнику да поставља питање и одлучује о начину гласања. Обично претседник тада каже: Ко је за предлог Петра Јанковића нека устане, а ко је против нека седи. Ако се не може утврдити на чијој је страни већина, онда ће претседник поставити супротно питање: Ко је против предлога нека устане, а ко је за нека седи. На тај начин ће задовољити обе стране.

Ако се скупштина изјасни за тајно гласање, онда се гласа листићима, зашто треба унапред спремити онолико празних листића колико има задругара и на сваки утиснути жиг задруге.

Задругари би на листић ставили извештајан знак за кога гласају, што се мора лепо објаснити пре гласања, да не буде забуне, па ће се савијени листићи после покупити и пребројати у присуству оверача записника.

Решавања само према утврђеном и објављеном дневном реду

Приликом одлуке о сазиву скупштине утврђује се дневни ред према коме се држи скупштина. Тај дневни ред се објављује позивима, које смо напред изнели.

Овде само напомињемо да се одлуке на скупштинама могу доносити пуноважно само ако су питања о којима се решава била на дневном реду. Дневни се ред ни на самој скупштини не може мењати, јер се претпоставља да за дневни ред морају да знају на време и они задругари који нису дошли на скупштину. Само решење о одлагању скупштине се доноси без обзира на дневни ред.

Али се дневни ред може на скупштини у погледу самог реда решавања променити, ако искрсну неки технички разлози за то. На пример, обично је да се извештај управног одбора, извештај надзорног одбора и годишњи рачун спајају у једну тачку, па се после отвара дискусија. Али увек се и за то пита скупштина.

Настаје питање: Када се на скупштини може решавати само по унапред утврђеном и објављеном дневном реду, да ли се може решавати у свако доба о смењивању чланова управног и надзорног одбора?

На ово питање одговарамо:

Ако би један задругар хтео да изнесе на скупштини свој предлог о смењивању једног члана управног или надзорног одбора, или целих одбора, он би морао такав предлог да поднесе писмено Управи на осам дана пре скупштине. Тада се он ставља на дневни ред и по њему решава. Ако овако није урађено, онда се предлог не може поставити.

Но, и овом случају, за предлог треба да гласа половина свих задругара, па да се сматра усвојеним.

ИЗВЕШТАЈ РЕВИЗИСКОМ САВЕЗУ О ОДРЖАНОЈ СКУПШТИНИ

По одржаној скупштини, према законској одредби, задруга мора послати ревизиском савезу извештај са овереним преписом записника и прилога (позив, извештај, списак присутних, год. рачун, списак задругара). Управни је одбор дужан да ово учини у року од 30 дана по одржаној скупштини.

Тај извештај би изгледао овако:

Рипањска зимљорад. кредитна
задруга с. н. ј.

Број 47

20 марта 1940 г.

Рипањ

Главном савезу срп. земљ. задруга,
Београд

Извештавамо Савез да је редовна годишња скупштина ове Задруге одржана на дан 12 марта т. г.

У прилогу овога извештаја шаљемо вам:

- 1) Препис позива на скупштину;
- 2) Препис скупштинског записника;
- 3) Препис списка задругара присутних на скупштини;
- 4) Препис извештаја Управног одбора;
- 5) Препис извештаја Надзорног одбора;
- 6) Годишњи рачун за 1939 г.

Молећи вас да нас известите о пријему, остајемо

Са задругарским поздравом,
Рипањска земљ. кредитна задруга
с. н. ј.

Н. Н.

Н. Н.

Напомена: Извештај ревиз. савезу се шаље после сваке одржане скупштине, било редовне или ванредне.

ИЗВЕШТАЈ РЕГИСТАРСКОМ СУДУ О ОДРЖАНОЈ СКУПШТИНИ

Према одредби тачке 5 § 36 Закона о привредним задругама, у року од 30 дана после одржане сваке скупштине задругара, морају се послати регистарском суду преписи записника са прилозима.

Према одредби тачке 1 § 13 истог Закона, свака измена у управном одбору се такође мора пријавити регистарском суду, ради уписа у регистар. Ова се пријава такође мора учинити најдаље у року од 30 дана од дана скупштине. Ову пријаву врши управни одбор, а ако је скупштина одржана на позив надзорног одбора, онда ће пријаву написати надзорни одбор.

У случају да је на скупштини извршен нов избор управног одбора, уз препис скупштинског записника суду се шаљу и оверени потписи новоизабраних чланова управног одбора.

Према томе разликујемо две врсте извештаја суду после одржаних скупштина: када није вршена смена и када је она вршена. Изнећемо обрасце оба извештаја. Но, најпре ћемо расветлити питање трајања мандата чланова управног и надзорног одбора.

ТРАЈАЊЕ МАНДАТА ЧЛАНОВА УПРАВНОГ И НАДЗОРНОГ ОДБОРА

Под **мандатом** разумемо дужину времена за које највише траје један избор члана управног или надзорног одбора задруге.

Закон о привредним задругама (тачка 2 члана 11) не дозвољава већу дужину мандата од три године, што су и правила предвидела.

Обнављање чланова управног или надзорног одбора се врши на тај начин, што прве године испадају коцком два члана, друге године опет два, а треће године

онај пети члан. После се избор врши истим редом. У случају да неки од изабраних чланова отступи, мандат члана који је изабран на његово место траје само донде докле је трајао мандат онога члана на чије је место овај дошао. Да би било јасније изнећемо пример трајања мандата. Као почетак мандата се сматра дан избора, а као завршетак редовна скупштина за ону годину за коју је мандат важио.

Пример. На оснивачкој скупштини оджаној 12 јуна 1940 године у једној задруги су изабрани у управни одбор Александар Петровић, Богосав Милојевић Војислав Николић, Гвозден Спасић и Драгољуб Стојановић.

Њихов мандат траје до редовне скупштине, која ће се одржати 1943 године.

Редовна скупштина за рачуне из 1940 године одржана је 5 марта 1941 год. Коцком су испали Александар Петровић и Богосав Милојевић. Они су понова изабрани. Сада њихов мандат траје до 1944 год.

Редовна скупштина за рачуне 1941 год. била је 20 фебруара 1942 год. Коцком су испали Гвозден Спасић и Драгољуб Стојановић. На њихова места су изабрани Милан Николић и Петар Петровић. Мандат Милана Николића и Петра Петровића траје тачно три године.

Редовна годишња скупштина се држи 25 марта 1943 год. Без коцке сада испада Војислав Николић, коме је истекао мандат. Он се бира понова и тада његов мандат траје до 1946 год.

На редовној годишњој скупштини од 1944 године истичу мандати Александру Петровићу и Богосаву Милојевићу, и после идемо редом избора.

Милан Николић, изабран 1942 год. дао је оставку 1943 год. На његово место је изабран Бранко Јанковић. Бранку траје мандат само две године, колико је имао трајати Милану, да се ред неби квариио.

Према Закону и правилима, скупштина не може обичном већином да смени управни одбор пре истека мандата. Но, у многим задругама задругари теже за што чешћим смењивањем управног одбора, те су негде завели један обичај: да сви чланови управног одбора даду оставке на скупштини, те скупштина бира нова или иста лица. Колико је овај обичај демократски од стране изабраних часника, толико није практичан из многих других разлога, те бисмо пре препоручили да се скупштина тачно држи реда трајања мандата чланова управног и надзорног одбора, о чему ће управник задруге водити тачну евиденцију, према скупштинским записницима.

1) Извештај регистарском суду када се не тражи регистрација управног одбора

Када задруга шаље извештај суду о одржаној скупштини на којој није извршен избор новог управног одбора, она ће тај извештај написати по овоме обрасцу:

Бањичка земљорадничка набављачка
задруга с. о. ј.

25 јануара 1940 год.

Бањица—Београд

Окружном суду за град Београд,

Београд

На основу тач. 5 § 36 Закона о привредним задругама, извештавамо тај Суд, да је на дан 23 јануара 1940 год. одржана редовна скупштина наше Задруге.

У прилогу шаљемо Суду:

- 1) Препис скупштинског записника, оверен од Задруге;
- 2) Списак присутних задругара, оверен од Задруге;

3) Препис позива на скупштину из кога се види дневни ред и довољно протекло време од позива до дана скупштине;

4) Промена у Управном одбору није било.

Бањичка земљорадничка набављачка
задруга с. о. ј.
(потписи)

2) Извештај регистарском суду када се тражи регистрација новоизабраних чланова управног одбора.

Чланови управног одбора морају бити регистровани

Сваки регистарски суд води Књигу регистар у своје подручју. У ову књигу Суд отвара партију за сваку задругу, и има досије архиве такође за сваку задругу. Тако, Суд мора да има правила о оснивању задруге и сва документа о оснивању, затим означена имена чланова управног одбора задруге. Све промене у чланству управног одбора морају бити код Суда регистроване, јер је за легитимацију чланова управног одбора потребан извештај, односно уверење суда: да су означена лица уведена у задружни регистар као чланови управног одбора задруге.

Претставници задруге су дужни, у року од 30 дана од држане скупштине, да пошаљу суду извештај о новоизабраним члановима и да траже од Суда да их извести о регистрацији. Уз овај извештај се шаљу оверени оригинални потписи чланова управног одбора. Разуме се, да се шаљу оригинални потписи само новоизабраних чланова управног одбора, док за оне који су већ регистровани, чију су оригинални потписи већ депоновани код суда, не треба слати.

Када је на скупштини извршен избор управног одбора, онда се шаље извештај суду по овоме обрасцу:

Десимировачка земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.

Број 75
28-VII-1939
Десимировац

Крагујевачком окружном суду,

Крагујевац

На основу § 36 Закона о привредним задругама, извештавамо тај Суд да је на дан 23/VII-939 одржана ванредна скупштина наше Задруге, на којој су наместо: Н. Н., Н. Н. и Н. Н., чланова управног одбора, који су дали оставке, изабрани нови чланови управног одбора: Н. Н., Н. Н. и Н. Н.

Уз овај извештај шаљемо вам:

- 1) Препис записника скупштине, оверен од Задруге;
- 2) Списак присутних задругара на скупштини;
- 3) Препис позива на скупштину;
- 4) Својеручне потписе новоизабраних чланова управног одбора, оверене од Среског суда у Крагујевцу.

Молимо Суд да региструје новоизабране чланове управног одбора и о томе извести ову Задругу.

На основу § 19 Финансијског закона за 1939/40, не плаћамо таксу.

Прилози

Десимировачка земљорадничка
набављачка задруга с. о. ј.
(потписи)

Напомена. — Како се врши овера потписа чланова управног одбора изнето је на страни 109 ове књиге. Како су задрузи обично ови потписи потребни и за добијање кредита, то треба начинити два-три примерка потписа, па ће један остати код надлештва које врши оверу а остали примерци ће се дати преставнику задруге. Разуме се, да чланови управног одбора морају лично отићи у надлештво које им оверава потписе.

Како се врши препис скупштинског записника

Записник о раду скупштине се пише у нарочиту, за то удешену књигу, која је потврђена код Савеза. Ту се пише само један оригинални примерак, мастилом и руком записничара скупштине. Из Књиге записника, преписује се записник и шаље Суду, Савезу или коме другом.

Преписивање записника се врши на тај начин што ће књиговођа или управник (секретар) задруге узети табак хартије, па ће од речи до речи да препише записник, стављајући и имена оних који су га потписали. Пре него што отпочне са преписивањем, он ће при врху ставити реч: Препис. Препис изгледа овако:

Препис

ЗАПИСНИК

ванредне скупштине Десимировачке земљорадничке набављачке задруге одржане 23 јула 1939 год., у згради основне школе, у Десимировцу.

Присутно 87 задругара, према приложеном овереном списку.

I

Претседник Надзорног одбора Н. Н. отвара скупштину (и тако се цео записник препише до краја)

Кад је записник преписан заједно са именима претседника, записничара и оверача, онда се ставља овера Задруге: да је препис веран оригиналу.

То изгледа овако:

(крај записника)

Пошто нема више никаквих жалби ни предлога, то претседник позива записничара да прочита записник а скупштину моли да га саслуша и прими.

Скупштина је примила записник без примедбе, те претседник закључује скупштјну.

Пошто је дневни ред исцрпљен, претседник објављује да ће овај записник бити изложен на увид задругарима у просторијама задруге од 29 јула до 9 августа.

Са овим је скупштина закључена.

Записничар,
Н. Н., с. р.

Претседник скупштине,
претседник Надзорног одбора
Н. Н., с. р.

Оверачи:
Н. Н., Н. Н., с. р.

Да је овај препис веран оригиналу, који се налази у Књизи Записника скупштинских седница Десимировачке земљорадничке набављачке задруге, тврдимо:

(Датум)

Штамбиљ за потпис задруге
(потписи)

ТУЖБА

против одлука скупштинских

Члан 38 Закона о привредним задругама прописује када и како се може поднети тужба регистарском суду против одлука скупштинских, ако оне нису у складу са Законом и правилима.

Тужбу има право да поднесе: управни одбор, надзорни одбор, ревизиски савез и сваки онај задругар који је на скупштини био, уложио протест и тражио да тај протест уђе у записник.

Тужба се може поднети у року од месец дана, рачунајући од истека рока до кога је записник био став-

љен на увиђај задругарима. (Види § 36, став 4 и § 38 став 2 Закона).

Када надлежни регистарски суд, по поднетој тужби, поништи рад скупштине, та одлука важи и за све остале одлуке, те се скупштина мора поново одржати.

Но, не можемо да препоручимо задругарима да олако схватају ову тужбу, па да и за најмању ситницу подносе суду тужбе. Нарочито наглашавамо да, у случају да задруга претрпи штету услед тужбе и обуставе решења скупштинских, а докаже се да је злонамерно рађено, сва штета има да падне на тужиоце. (Види § 38 члана 9 Закона). Али, исто тако не препоручујемо задругарима да трпе неправилности и неправду, коју би управљачи извесне задруге чинили осталима. Ако је такав случај, онда је у интересу задруге да се тражи поништење скупштине.

У сваком случају, када неки задругар стекне право да може поднети тужбу против одлука скупштинских, добро је да најпре пита за савет Савез, па да по тим саветима поступи.

VI Ревизија задруга

Важност ревизије задруга

Свака задруга је установа која је обавезна на јавно полагање рачуна. Из те обавезе излази да њено стање мора бити у свако време исправно и познато задругарима и меродавним властима које су овлашћене да воде рачуна о правилном раду задруга.

Закон о привредним задругама је јасно подвукао обавезу задруге да ступи у један ревизиски савез, то јест савез, који ће преко својих органа (стручних ревизора), вршити преглед целокупног рада задруге о чему ће дати протокол. Закон такође одређује и време у коме свака задруга чланица једнога ревизиског савеза мора да буде прегледана.

Поред ревизиског савеза, право прегледа задруге има и државна власт у смислу члана 105 Закона о привр. задругама.

Немамо потребе да подвлачимо огромну важност ревизије сваке задруге, пошто стручни ревизор нема само за циљ да нађе неисправности у раду већ и да укаже на бољи рад. Ова инструктивна ревизија је много важнија јер задруге воде обично људи који не познају сва техничка и начелна правила за рад задруга. Да је ово тачно показују нам хиљаду примера задруга које саме траже ревизију свога пословања, јер без тога не могу да раде.

Надзор има пак и за циљ да задругаре и сву о-

сталу околину сачува од рада непоштених људи који се могу лако увући у задружне редове. Према томе, **ревизија рада задруге је будни чувар задружних интереса задругара.**

Ко има право ревизије рада задруга

Члан 97, тачка 2 Закона о привредним задругама, јасно прописује да право ревизије задруга имају стручни ревизори надлежног ревизиског савеза.

Према томе, **ревизију рада једне задруге може вршити само ревизор ревизиског савеза коме та задруга припада.**

Ревизор мора имати наредбу свога савеза о ревизији једне задруге и ту наредбу има да покаже претставницима задруге, то јест њеном претседнику или његовом заменику.

Министарство пољопривреде има право врховног надзора над радом задруга, али оно то своје право има да употреби на тај начин, што ће тражити од Главног задружног савеза, или надлежног савеза, да изврши преглед извесне задруге, тражећи извештај о резултату ревизије.

У сваком случају, ако би се јавило извесно лице са захтевом да врши ревизију задруге, па би тај захтев био нејасан управи задруге, она ће одмах, најбржим путем, тражити објашњење од свога савеза.

Увек се мора тражити од ревизора да се легитимише, што је и сама дужност ревизора. Ако се ревизор не хтедне легитимисати, управа му не сме дати на преглед књиге и документа за ревизију.

Протоколи о прегледу задруга

О прегледу задруге ревизор мора начинити протокол, у коме ће бити изнето тачно стање задруге, на

дан прегледа. Протокол се пише у три једногласна примерка.

Све протоколе ревизор носи у ревизиски савез, који ће их употребити овако: један примерак оставља за своју архиву, један шаље пословном савезу (Главној задрузи) коме припада та задруга, а један примерак шаље препоручено задрузи на извршење.

Трошкови ревизије

Трошкови ревизије нису мали, јер је сама ревизија скопчана са путем и бављењем ревизора ван свога места службовања. Ради покрића ових трошкова сваки ревизиски савез уводи један обавезан допринос од сваке задруге, који називамо **котизацијом**. Висину ове котизације одређују редовне скупштине савеза и она зависи од врсте задруге, пошто се, на пример, за кредитне задруге троши мање за ревизију него за набављачке или произвођачке. За ревизију задруга добија се помоћ од Главног задружног савеза, коју опет овај добија од специјалног фонда, створеног по Закону.

Ревизија може бити редовна и ванредна. Редовну ревизију мора савез да врши најмање једанпут у две године, и она пада на терет котизације, уколико не би било криваца, на које се преносе и трошкови ревизије. Ванредна ревизија се врши на тражење било задруге, и њу сноси сама задруга или кривци, који су је ванредно изазвали, било задругара, који унапред депонују трошкове ревизије.

Извршење наредбе ревизора

Надзорник савеза ће у протокол о прегледу издати извесна упутства у виду наредбе, коју треба управни одбор да изврши.

За извршење ових напомена оставља се задрузи
известан рок. Органи задруге су дужни да известе савез
о извршењу тих напомена.

Писмо савезу о томе изгледа овако:

III Ресничка замљорадн. наб. задруга

Број 54

20 децембра 1940 г.

Ресник

Главном савезу српских земљорадничких задруга
Београд
Франкопанова 15

Протоколом прегледа од 12 новембра т. г., извр-
шеног од стране г. Н. Н., надзорника Савеза, стављене
су нам напомене и рок од 30 дана да их извршимо.

Овим извештавамо Савез да смо све напомене
надзорника извршили.

Са задругарским поздравом:
(Потпис)

САДРЖАЈ

ИДЕЈНИ ДЕО	Страна
Шта је задругарство	7
Општа начела у задругарству	9
Самопомоћ и узајамност	10
Једнакост задругара	13
Рад само са задругарима	15
Јемство задругара	19
Политичка и верска неутралност	22
Задруга или уопште не дели пословни вишак или га дели сразмерно послу појединих задругара са задругом	25
Верност задругара — задружна свест	27
Чланови управног и надзорног одбора немају право ни на какву тантијему	32
Ограничена камата на капитал али никако дивиденда	33
Задружна самоуправа и демократска управа	35
Резервни фонд обавезан и недељив	36

ПРАКТИЧНИ ДЕО

I Општа задружна организација

Опште или посебне задруге	42
Данашњи облици задруга	43
Централне задружне организације	45
Главни задружни савез	46
Ревизијски савези	47
Пословни савези	49
Област задруге	51
Висина потребног капитала у задругама	53
Висина потребног капитала код кредитних задруга	55
Висина потребних средстава код набављачких задруга	56

	Страна
Висина потребних средстава у произвођачким задругама	58
Број задругара у задрузи	62
Удели	63
Стална штедња	66
Обична штедња (штедионични улози)	68
Штедионички улози као средство за рад у задрузи	69
Материјална сигурност улога	69
Ликвидност улога	70

II Оснивање задруге

Опште напомене за оснивање задруге	73
Радње око оснивања задруге	74
Тражење правила од савеза	75
Потписивање изјаве оснивача	76
Образац позива за оснивачку скупштину за набављачку задругу	80
Образац позива за оснивање градске потрошачке задруге	82
Образац позива за оснивање произвођачке задруге	83
Образац позива за оснивање земљорадн. кредитне задруге	84
Штампани примерци правила	85
Одобрење за оснивање задруге није потребно	87
Часништво оснивачке скупштине и његова улога	89
Потписивање правила и овера суда	91
Записници оснивачких скупштина	93
Делови записника оснивачке скупштине	93
Образац скупштинског записника за набављачку задругу	93
Образац скупшт. записника за оснивање кредитне задруге	98
Образац скупшт. записника за оснивање виноград. задруге	102
Регистровање задруге	106
Пријава за упис задруге у задружни регистар	106
Овера потписа чланова управ. одбора	108
Закључак суда о регистрацији	109
Почетак рада задруге	111
Пријава ревизијском савезу	111
Изјава задруге за ступање у Савез	113
Извештај Савеза да је задруга примљена у чланство	114
Извештај суду о примљеној задрузи у чланство	115
Ступање задруге у чланство пословног савеза	116
Изјава задруге за ступање у пословни савез	119

III Рад управног одбора

	Страна
О дужностима управног одбора	121
Задружна преписка	122
Послата писма	123
Изглед писма	123
Обрасци за задружна писма	127
Копирање писама	130
Паковање писама	131
Експедиција писама	132
Примљена писма	133
Завођење писама	134
Задружна архива	137
Седнице управног одбора	138
Распоред седница управног одбора	139
Кворум за решавање	141
Конституисање управног одбора	142
Записници седница управног одбора	143
Образац записника за редован рад и конституисање	144
Образац записника за доношење одлуке о измени правила	147
Образац записника за утврђивање мањка магационера	149
Преглед новчаних докумената и касе	150
Регистровање новоизабраних чланова управног одбора	151
Пријава суду за регистрацију новоизабраних члан. У. одбора	153
Примање нових задругара	153
Изјава задругара за ступање у задругу	154
Извештај о пријему у чланство	159
Истицање објаве у пословници задруге	160
Одбијање пријављенога	161
Жалба одбијенога скупштини	161
Књига списак задругара — регистровање задругара	162
Извештај савезу о новим задругарима	163
Овлашћење кућног старешине за млађег	164
Иступање задругара из задруге	166
Писмена преставка о иступању	167
Реверс на иступ	167
Извештај задруге кад прима иступање	168
Извештај задруге када не прима иступање	168
Преставка регистарском суду о иступању	170
Отказивање прекобројних удела	171
Писмо којим се отказују прекобројни удели	171
Потврда задруге о примљеном отказу прекобројних удела	172

	Страна
Пренос прекобројних удела	172
Искључење задругара	174
Извештај задругара о искључењу	175
Жалба на искључење	177
Извештај о решењу жалбе када је решење поништено	178
Када је жалба одбијена	178
Смрт задругара	179
Образац извештаја о смрти задругара	179
Регистровање престанка чланства	180
Службено особље у задругама	180
Бирање и постављање особља	181
Подела дужности међу службеницима	182
Бирање благајника и магационера	184
Објава за конкурс	184
Образац објаве за избор магационера	185
Понуде кандидата	186
Понуда за благајника	186
Понуда за магационера	187
Гаранција службеника	187
Готов новац као гаранција	187
Хартије од вредности као гаранција	190
Образац бланко менице	193
Изјава потписника менице	195
Употреба гаранције	196
Морална одговорност службеника	201
Благајник задруге	202
Примопредаја дужности благајника	203
Ознака на књижи благајници о промопредаји	205
Привремени издаци	206
Управник задруге	208
Књиговођа задруге	209
Примо-предаја дужности књиговође	211
Отсуство службеника задруге	213
Набавка касе	214
Тражење кредита	216
Зидање задружних домова	219
Пропагандни послови	222
Средства за пропаганду	222
Статистика у служби пропаганде	225
Вођење статистичких података за кредитне задруге	226

	Страна
За набављачке задруге	229
За произвођачке задруге	231
Употреба статист. података	233
Годишњи извештај управ. одбора	234
Образац извештаја У. о. за набављачку задругу	235
Образац извештаја за кред. здругу	239
Образац извештаја У. о. за произв. задругу	243
Задружне славе и прославе	247
Шта је слава а шта прослава	247
Избор задружне славе	248
Како се изводи слава и прослава	249
Бирање делегата за скупштину ревизиског и послов. савеза	250
Овлашћење делегату	251

IV Рад надзорног одбора

О раду надзорног одбора	253
Седнице надзорног одбора	255
Записници седница надзорног одбора	256
Извештај надзорног одбора о раду задруге	259
Пословник задруге	261

V Рад скупштине

О раду скупштине уопште	263
Одредбе закона које се односе на рад скупштине	264
Редовна скупштина	267
Ванредна скупштина	268
Позив на скупштину	269
Позив на редовну скупштину кредитне задруге	270
Позив на редовну скупштину набављачке задруге	271
Позив на ванредну скупштину	273
Позив на ванредну скупштину, коју сазива надзорни одбор	274
Позив редовне скупштине сазване од надзорног одбора	275
Позив за остале облике задруге	276
Ко претседава на скупштини	276
Кворум на скупштини	277
Примери објашњења кворума	278
Саопштење ревизиском савезу о држању скупштине	278
Дужност претседника скупштине	280
Дужност осталих часника скупштине	283

Поздравни телеграми са скупштине	285
Записник скупштине	285
Образац записника редовне год. скупштине кред. задруге	285
Образац записника редовне скупштине наб. задруге	290
Записник ванредне скупштине кредитне задруге	294
Записник ванредне скупштине сазване од надзорног одбора	296
Записник редовне скупштине сазване од надзорног одбора	298
Записник одложене скупштине	299
Записник накнадно одржане скупштине	300
Квалификована већина на скупштини	301
Како се гласа на скупштини	302
Извештај ревизиском савезу о одржаној скупштини	305
Извештај регистарском суду о одржаној скупштини	306
Трајање мандата чланова управ. и надз. одбора	306
Образац извештаја регистр. суду када се не тражи регистрација управ. одбора	308
Извештај регистр. суду када се тражи регистрација нових чланова управ. одбора	309
Препис записника	312
Тужба против одлука скупштинских	312

VI Ревизија задруга

Важност ревизије	315
Протокол о прегледу задруга	316
Трошкови ревизије	317
Извршење наредбе ревизора	317

РЕГИСТАР

А

ажурност књиговође 210;
адреса за писма 125;
архива 137;

Б

бирање благајника (објава) 184;
бирање магационера 185;
бирање особља 181;
бирање делегата 250;
бланко меница 193;
број задругара 62;

В

ванредна скупштина 268;
ванредна скупштина (записник) 294;
верност задругара 27;
висина капитала (у кред. задругама 55); (у набављачким задругама 56); (у произвођачким задругама 58);

Г

гаранција службеника 187;
главне задруге 49;
Главни задружни савез 46;
гласање на скупштини 302;
годишњи извештај (управног одбора 234;
(надзорног одбора 260);

Д

данашњи облици задруга 43;
деловодни протокол 136;
демократска управа 35;
дужност управ. одбора 121;

Е

експедиција писама 132;

Ж

жалба одбијенога скупштине 167;
жалба на искључење 177;

З

завођење писама 134;
задружна самоуправа 35;

Записници:

оснивачке скупштине кредитне 98;
оснивачке скупштине набављачке 93;
оснивачке скупштине виноградарске 107;
седница управног одбора 143;
седница надзорног одбора 255;
редовне скупштине кредитне задруге 285;
редовне скупштине наб. задруге 290;
ванредне скупштине 294;
ванредне скупштине сазване од надзорног одбора 296;
редовне скупштине сазване од над. одбора 298;
одложене скупштине 300;
зидање задружних домова 219;

И

Извештаји:

Савеза: да је задруга примљена у чланство 114;
Суду: да је задруга примљена у чланство ревизијског савеза 115;
Савезу: о новим задругарима 163;

Савезу: о одржаној скупштини 305;
изглед писма 123;
изјава писменог задругара за ступање 158;
изјава неписменог задругара за ступање 185;
иступање задругара 166;

Ј

јемство задругара 19;
јемство на меници 219;
једнакост задругара 13;

К

капитал у кредитној задрузи 55;
капитал у набављачкој задрузи 56;
капитал у произвођ. задрузи 57;
кворум за решавање 141;
кворум на скупштини 277;
квалификована већина 301;
камата на уделе 33;
конкурс 184;
копирање писама 130;
конституисање управног одбора 142;
књиговођа задруге 209;
кредит за кредитну задругу 218;
кредит за наб. задругу 218;
кредит за произв. задругу 61;

Л

ликвидност улога на штедњу 70;

М

материјална сигурност улога 69;
меница као гаранција 194;
морална одговорност службеника 201;

Н

начела задружна 9;
надзорни одбор 253, 259;
набавка касе 214;
неутралност задруге 22;

О

обична штедња 68;
област кредитне задруге 51;
област набављачке задруге 52;
област произвођачке задруге 52;

Обрасци:

задружних писама 127;
овлашћења делегату 251;
записника за конституисање 144;
записника за утврђивање мањка 149;
записника за измену правила 147;
извештаја управног одбора о раду наб. задруге 235;
извештаја управног одбора о раду кредитне задруге 239;
изјаве за ступање у савез 113;
извештаја о раду произвођачке задруге 243;
изјаве за ступање у глав. задругу 119;
извештаја надзорног одбора о раду задруге 259;
овере потписа управног одбора 109;
отказ прекобројних удела 171;
отсуство службеника 213;

П

писма примљена 133;
писма послата 123;
политичка неутралност 22;
пословни савези 49;

Позиви:

за оснивање наб. задруге 80;
за оснивање градске потрошачке задруге 82;
за оснивање произвођачке задруге 83;
за оснивање кредитне задруге 84;
на редовну скупштину кредитне задруге 270;
на редовну скупштину наб. задруге 271;
на ванредну скупштину 273;
на редовну скупштину сазвану од надзорног одбора 275;
правила задруге 75;
потписивање правила 91;
потписивање задруге 126;
почетак рада задруге 111;
претседник скупштине оснивачке 88;

претседник скупштине редовне 280;
пријава задруге ревиз. савезу 111;
преглед докумената и касе 150;
пренос прекобројних удела 172;
препис записника 311;
подела дужности 182;
примање нових задругара 153;
привремени издаци 268;
примопредаја дужности 203;
пропаганда 222;
пословник 261;
протокол прегледа 316;
прославе задружне 247, 249;
престанак чланства 180;
преписка задружна 122;

Р

рад само за задругарима 15;
распоред седница 139;
редовна скупштина 267;
реверс на иступ 167;
резервни фонд 36;
ревизијски савез 47;
ревизија задруге 315;
регистровање задруге 106;
регистровање управног одбора 151;
регистровање задругара 163;
решење жалбе 178;

С

самопомоћ 11;
самоуправа 35;
саопштење Савезу о држању скупштине 278;
свест задругара 27;
седнице управног одбора 138;

славе задружне 247;
скупштина 263;
смрт задругара 179;
списак задругара 179;
статистика кредит. задруге 226;
статистика наб. задруге 229;

Т

тантијема 32;
тражење правила 75;
тражење кредита 216;
трајање мандата управ. одбора 306;
телеграм са скупштине 285;
тужба против скупштинске одлуке 312;
трошкови ревизије 317;

У

узајамност 11;
удели 63;
употреба гаранције 196;
употреба статистике 233;
управни одбор 121;
управник задруге 208;

Ц

централне задружне организације 45;

Ч

часништво скупштина 88, 283;
чланство задруге у пословном савезу 116;

Ш

штампани примерци правила 85;

